

THE VOICE OF THE MARTYRS

COAUTHORS OF THE BEST-SELLING

Jesus Freaks

जोशिला हृदयहरू

भूमिगत मण्डलीका

सातजना महिलाहरू

र उनीहरूको

अमूल्य विश्वासका कथाहरू

गृमिका लेखन

ग्रेसिया बर्नहाम

11405.0020

जोशिला हृदयहरू

भूमिगत मण्डलीका सातजना महिलाहरू
र उनीहरूको अमूल्य विश्वासका कथाहरू

जोशिला हृदयहरू

मण्डलीका सातजना महिलाहरू

Women of Faith

Nepali Edition

Copyright 2015 Voice Media

info@VM1.global

Web home: www.VM1.global

All rights reserved. No part of the publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic, or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. For permission requests, email the publisher, addressed “Attention: Permission Coordinator,” at the address above.

This publication **may not be sold, and is for free distribution** only.

भूमिका, ग्रेसिया बर्नहामद्वारा	v
हार्दिक धन्यवाद	vii
परिचय : साहस र दृढताद्वारा प्रज्वलित हृदयहरू	१
आदेल : त्रासको माभमा....आशा	३
आइदा : आवाजविहीनहरूकी आवाज	४९
सबिना : खीष्टको प्रेमको साक्षी	८३
तारा : भगुवा जीवन	१३९
लिड : कष्टको पाठशालामा	१७९
ग्लेडिज : क्षमादानको मार्ग	२२३
माइ : सुसमाचार प्रचार गर्न भियतनाम फिर्ता....	२५१
टिपोटहरू	२९०

(विश्व-समर्पित)

शहीदहरूको एक आवाज
सबिना उम्राण्ड
प्रति समर्पित

भूमिका

यो विशेष पुस्तकको निम्ति भूमिका लेख्न मलाई अनुरोध गरिएकोमा म गौरवान्वित छु। म आफूलाई यी विश्वासमा दृढ महिलाहरूको समूहमा गाभ्न शुरू गर्दिनँ।

परमेश्वरले दिनुभएको साहससम्बन्धी उनीहरूका अविश्वस्नीय कथाहरू पढ्दा, मैले उनीहरूका धेरैवटा भावनाहरूलाई आत्मसात गर्न सकें। म मेरो श्रीमान् मार्टिनसँग फिलिपिनी जङ्गलमा अबू सयाफ आतङ्कवादीहरूको कैदमा परेको वर्ष (मे २००१-जुन २००२) मा, मैले पनि निराशा महसुस गरेकी थिएँ र मर्न चाहेकी थिएँ। म घरविहीन र भोकले ग्रस्त थिएँ....तर मलाई मनभित्र यो कुरा थाहा थियो कि म कैदबाट छुट्नेबित्तिकै ज्यादै आरामको जीवनमा फर्कनेथिएँ। अहिले म यहाँ अमेरिकामा सुन्दर घरमा बस्दछु, जहाँ खानेकुरा प्रशस्त छ र सहायता गर्ने एउटा समूह छ - जबकि यी महिलाहरूले खीष्टका असल सिपाहीहरू बनेर कठिनाइ सहिरहेका छन्।

त्यसैले आरामसाथ तातो पानीले नुहाउँदा म प्रार्थना गर्दछु। सिङ्गारिएर कोरिबाटी गरी कतै बोल्न जान तयारी गर्दा, म प्रार्थना गर्दछु। छोराछोरीको निम्ति छोटो यात्राहरू गर्दा म प्रार्थना गर्दछु। मण्डलीको बाहिरपट्टि प्रोत्साहनजनक शब्दहरू बोल्दा, म ती सबैको निम्ति प्रार्थना गर्दछु जोसँग मसँग भएका "आधारभूत कुराहरू" छैनन्, जसले येशूमाथि विश्वास गरेका कारण कष्ट भोगिरहेका छन्, जो आफूलाई एक्लो ठाने तापनि आफ्नो विश्वासमा अटल रहन्छन्।

म तिनीहरूको निम्ति त्यही प्रार्थना गर्दछु जुन मैले जङ्गलमा छँदा मेरो निम्ति गरेथेँ : "हे प्रभु, तपाईं उनीहरूको नजिकै हुनुहुन्छ भनी उनीहरूलाई महसुस गराइदिनुहोस्। यो अवस्था खराबबाट भन् खराब हुँदै गइरहेको अवस्थामा उनीहरूलाई विश्वासयोग्य रहन सहायता गर्नुहोस्। उनीहरूलाई

तपाईंको भलाइको भलक देखाइदिनुहोस् ताकि उनीहरूले आफू एकलो नभएको थाहा पाऊन् । अनि अन्तमा, तपाईं त्यहीँ हुनुहुनेछ भन्ने मलाई थाहा छ ।”

अहो, यो पुस्तक पढ्ने हामी प्रत्येकले आफूलाई परमेश्वरको इच्छाअनुसार चलन फेरि खुशीसाथ उहाँको हातमा समर्पण गर्दछौं - यसको फलस्वरूप स्वतन्त्रता र सुख-सुविधा त्यागनुपर्ने भए तापनि । यस्तो दिन पनि आउन सक्दछ जति बेला हामी खीष्टको चेला भएका कारण पिटिन्छौं वा मारिन्छौं पनि । आउनुहोस्, यी साधारण महिलाहरूबाट साहस बटुलौं ।

परमेश्वरले हामीलाई हाम्रो क्षमताभन्दा माथिको परीक्षामा पर्न दिनुहुनेछैन । हामीले परीक्षालाई सहन सकौं भनेर उहाँले त्यसको साथमा उम्कने बाटो (हामीलाई चाहिने सबै कुरा) पनि दिनुहुनेछ । परमेश्वरले सबै कुरा राम्रोसँग गर्नुहुन्छ भनी म विश्वास गर्न मन पराउँदछु । तर मानिसले त्यसो गर्दैन । हामीले यो सुन्दर संसारलाई कुरूप बनाएका छौं । यो जीवनमा कुनै असल कुरा छ भने, त्यो परमेश्वरबाटको हो । उहाँसँग योजना छ र उहाँ सर्वोच्च हुनुहुन्छ । हामी धैर्यपूर्वक उहाँको समयलाई पर्खिन्छौं जति बेला उहाँले सबै कुरा नयाँ बनाउनुहुनेछ ।

तबसम्म, उहाँले हामीलाई यी महिलाहरू भैं उहाँको निमित्त जिउन अनुग्रह प्रदान गर्नुहवस् । उहाँ योग्य हुनुहुन्छ ।

- ग्रेसिया बर्नहाम
न्यू ट्राइब्स मिशन

लेखिका, *In the Presence of My Enemies*

हार्दिक धन्यवाद

सर्वप्रथम 'शहीदहरूको आवाज' को तर्फबाट यो परियोजनाको जिम्मेवारी सम्हाल्दा, यसलाई एउटा ठूलै समूह चाहिनेथियो भन्ने हामीलाई थाहा थियो । पहिलो कुरा त हामीलाई ती ईसाई महिलाहरूको खाँचो थियो जो आफ्नो गवाही बताउन इच्छुक हुन्थे । उनीहरूबिना कुनै पुस्तक नै तयार हुनेथिएन र उनीहरूप्रति नै हामी सहृदय आभार व्यक्त गर्दछौं ।

हरेक अध्यायको लागि (सबिना उम्ब्राण्डको बाहेक) स्थानीय क्षेत्रमा जाने केही व्यक्तिहरू पनि चाहिए र केहीको लागि त अनुवादकहरू पनि चाहिए । आधाभन्दा बढी कथाहरूमा, स्थानहरू गोप्य राख्नुपर्‍यो र सुरक्षित विधिहरू लागू गर्नुपर्‍यो । 'शहीदहरूको आवाज' का स्थानीय सेवकहरू र सहकर्मीहरूको सहायताबिना यो परियोजना पूरा हुन सक्दैनथ्यो भन्ने कुरा बताइरहनु आवश्यक छैन । हालसम्म पनि खतराहरू कायमै रहेकाले, ती सेवकहरूमध्ये अधिकांशको नाउँ प्रस्तुत गर्न सकिँदैन । तर हामीले यात्रा गरेका देशहरू सबैमा सहायता पुऱ्याउनुहुने सबैप्रति हामी हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छौं ।

हामी 'शहीदहरूको आवाज' का निर्देशक टम ह्वाइटलाई पनि विशेष धन्यवाद टर्क्याउँदछौं, जसले सिर्जनशीलतापूर्वक काम गर्न अगुवाइ गरेर सहायता गर्नुभयो, अनि आइदा र माइका कथाहरू सङ्कलन गर्नमा सहभागी हुनुभयो । आजको सतावटमा परेको मण्डलीको आवाज बन्ने टमको दर्शन र अगुवाइ यस्ता श्रोतहरू जुटाउनमा अमूल्य प्रमाणित भइरहेका छन् ।

यस पुस्तकको लेखन र सम्पादनमा टोड नेटलेटन (जो 'शहीदहरूको आवाज' का सेवक पनि हुनुहुन्छ) र सूइ एन जोन्सले ठूलो सहायता गर्नुभयो । तपाईंहरू दुवैले हामीलाई अत्यन्तै सहायता गर्नुभएको लागि हार्दिक धन्यवाद !

सतावटसम्बन्धी परियोजनाहरूमा र हाम्रो विश्वासका अत्यन्तै कठोर वास्तविकताहरूमध्ये केहीमा सङ्लग्न हुनु सदैव सजिलो हुँदैन । तर ग्रेग दानियल र डब्लू प्रकाशन समूहका सदस्यहरूले दृढता र साहसका यी अविश्वस्नीय कथाहरू प्रकाशन गर्नप्रतिको आफ्नो समर्पणता एक पटक फेरि प्रमाणित गरेका छन् । 'जोशिला हृदयहरू' लाई जीवन दिनुभएको लागि हार्दिक धन्यवाद !

अनि हाम्रा छोराछोरी जोर्डन र एलिनालाई विशेष धन्यवाद जसले धेरै रातहरू र हप्ताका विदाहरूमा र हामी विदेशमा जानुपर्दा अनुग्रहपूर्वक हामीलाई "छोडेका" थिए । यी कथाहरू तपाईंको विश्वासको जगको अंश बनून् भनी हामी प्रार्थना गर्दछौं ।

- स्तिभ र गिनी क्लेरी

साहस र दृढताद्वारा प्रज्ज्वलित हृदयहरू

अपहरित । प्रताडित । कैद । आज संसारका धेरै भागहरूमा यी शब्दहरू ईसाई हुनुका पर्यायवाचीहरू हुन् । अनि ती क्षेत्रका महिलाहरूको निम्ति अर्को चुनौती पनि खडा हुन्छ : तल्लो वर्गका, अगुवापनको निम्ति असक्षम र पुरुषहरूको नियन्त्रण र मार्गनिर्देशनअन्तर्गत रहने भनी ठानिनुको सामाजिक कलङ्क ।

जोशिला हृदयहरू सातजना महिलाका कथाहरू हुन् जसले यस्ता परिस्थितिहरूका बाबजुद पनि येशू ख्रीष्ट र उहाँको मण्डलीको निम्ति अविश्वस्नीय साहस, दृढता र प्रेम देखाएका छन् । अत्यन्तै कठिन परिवेशहरूमा, तिनीहरू असाधारण साहस र दृढता देखाउने अगुवाहरू बनेका छन् जसले आफूलाई चुनौती दिने आवश्यकताहरू र अवसरहरूदेखि पछि हट्न अस्वीकार गरे । अर्को तरिकाले भन्नुपर्दा, तिनीहरूले कष्टमा मात्र आफ्ना पुरुष समकक्षीहरूसँग समान अधिकारहरू पाएका छन्, केही अवस्थाहरूमा त, तिनीहरूले पुरुषहरूले भन्दा अझ नराम्रोसँग कष्ट भोगेका छन् ।

सर्वप्रथम, विश्वासको खातिर सतावट भोगेका ईसाई महिलाहरूका गवाहीहरूको पुस्तकको बारेमा विचार गर्दा, हामीले कैयौं चुनौतीहरूको सामना गर्नुपर्छौं । सबैभन्दा शुरूमा त हामीले ती गवाहीहरू सम्भव भएसम्म समकालीन होऊन् भन्ने चाह्यौं । यसको निम्ति हामी हरेक देशमा जानुपर्छो जहाँ ती महिलाहरू हाल बस्दछन् र धेरै अवस्थाहरूमा त उनीहरूले अझै पनि उच्च खतराको सामना गर्दछन् । हामीले ती महिलाहरूका उदाहरणहरू पनि प्रस्तुत गर्न चाह्यौं जसले व्यक्तिगत कष्ट भोगेका मात्र थिएनन् तर सेवकाइमा अगुवापनका गुणहरू पनि प्रदर्शन गरेका थिए । अन्तमा, पीडा र यातनाका नाटकीय कथाहरूभन्दा अझै अगाडि गएर, हामीले अटल आशाका र ती महिलाहरूले सबैभन्दा अँध्यारा स्थानहरूमा समेत ख्रीष्टको प्रेम चम्कन दिने तरिकाहरू कसरी पत्ता लगाए भन्ने कुराका प्रेरणादायी उदाहरणहरू चित्रण गर्न चाह्यौं ।

यो कुरा याद राख्नु महत्वपूर्ण हुन्छ कि 'जोशिला हृदयहरू' मा प्रस्तुत गरिएका महिलाहरू त्यस्तै अवस्थाहरू भोग्ने संसारभरिका असङ्ख्य महिलाहरूको सानो उदाहरण मात्र हुन् । ईसाईहरूलाई सताइने विभिन्न क्षेत्रहरूको प्रतिनिधित्व गर्ने महिलाहरूलाई हामीले रोज्यौं र व्यक्तिगतरूपमा भेट्ने व्यवस्था मिलाउन सकिनेहरूलाई हामीले छान्यौं । हामीले अन्तरवार्ता लिएकाहरूले प्रायः हामीलाई यो कुरा बताए कि अबै बढी नाटकीय कथाहरू भएका अन्य व्यक्तिहरू भन्नु उपयुक्त हुन सक्दछन् भन्ने उनीहरूले सोचेका थिए । कसैले पनि ईसाई वीरताको अद्वितीय उदाहरण बनेर आफूप्रति ध्यान खिँच्न चाहेनन् ।

यी कथाहरूमा आश्चर्यलाग्दो विविधता छ । केही महिलाहरूले कैदमै वर्षौंसम्म सेवा गरे भने, अरूले कति पनि सेवा नै गरेनन् तर अन्य कठिनाइहरू भोगे । उनीहरूको उमेर ज्यादै फरक-फरक छ र ईसाईदेखि इस्लाम, हिन्दु वा नास्तिकवादसम्मका धेरैवटा विभिन्न पृष्ठभूमिहरूलाई समेटिएको छ । अबै आश्चर्यलाग्दो कुराचाहिँ समानताहरू थिए : हरेक महिलालाई मानवीय अनुमान र मानवीय कमजोरीहरूभन्दा अगाडि धकेलेका तीव्र लालसा र अटल दृढता ।

'जोशिला हृदयहरू' पढेर तपाईंले जीवनका कठिनाइहरूसँग सामना गर्ने गहिरो आत्मविश्वास र अटल मार्गदर्शन प्राप्त गर्नुभएको होस् भन्ने हाम्रो प्रार्थना छ । यदि तपाईं यी अविश्वस्नीय गवाहीहरू पढेर आश्चर्यचकित मात्र हुनुहुन्छ भने, हामी असफल हुन्छौं । यदि तपाईंले यी गवाहीहरूमध्ये एक वा बढीसँग मेल खाने कुराहरू आफ्नो जीवनमा पाउन सक्नुहुन्छ भने र यदि तपाईंले असाधारण साहसका यी उदाहरणहरूबाट सामर्थ्य हासिल गर्न सक्नुहुन्छ भने, हामी सफल हुन्छौं र यी महिलाहरू पनि सफल हुन्छन् जसले यति अनुग्रहपूर्वक आफ्ना कथाहरू तपाईंसँग बाँड्न चाहेका छन् ।

हामीले यो परियोजना शुरू गर्दा हरेक अध्यायको अन्तमा छोटो आराधनामय धारणा समावेश गर्ने योजना बनाएका थियौं । तैपनि, कथाहरू सङ्कलन गरिसकेपछि तिनको आवश्यकता थिएन भन्ने हामीले महसुस गर्‍यौं । हरेक गवाहीभित्र विश्वास र धैर्यका अमूल्य रत्नहरू लुकेका छन् । तपाईंले 'जोशिला हृदयहरू' पढ्नुहुँदा, यी गुणहरूले तपाईंको जीवनमा पनि जग हाल्नेछन् भनी हामी विश्वास गर्दछौं ।

आदेल :

त्रासको माभ्रमा....आशा

इण्डोनेशिया

५:०० बजे साँझ, सोमवार, जनवरी १०, २०००

हल्लिरहेका नरिवलका रूखहरूको छाँयामुनि, आदेलले करिब पचासजना बालबालिका जम्मा गरिन् । उनले “अघि बढ, ईसाई सिपाहीहो” भनी गाउन शुरू गर्दा उनको आवाज चर्को भयो । उनीसँगै उक्त भजन गाउन थालेका बालबालिकाको आँखामा उनले डरको भावना देखिन् ।

ती बालबालिकामध्ये एउटाले यसो भन्यो, “म मर्न चाहन्न !” ऊ दश वर्ष पनि पुगेको थिएन ।

“हामी मर्नेछैनौं । आऊ, हामीसँगै ताली बजाऊ ।” आदेल ऊतर्फ भुकिन् र ती बालबालिकाको आवाजको माभ्रमा सुन्न सकियोस् भनी उसको कानमै गएर बोलिन् ।

त्यो भयभीत बालक अनिच्छापूर्वक सहभागी भयो । तिनीहरूले आफ्ना काँपिरहेका हातहरूले ताली बजाउँदै फेरि अर्को भजन गाए । आदेलले त्यो चिच्च्याहटलाई - चीत्कार र त्रासलाई - हटाउने प्रयास गरिन् जसले एक माइलभन्दा कम दूरी तलबाट डाँडालाई गुञ्जाइरहेको थियो ।

बालबालिकालाई, विशेषगरि ठूलाचाहिँलाई, रुन दिनुहुँदैनथ्यो भन्ने कुरा उनलाई थाहा थियो । यदि तिनीहरूमध्ये एकजना रुन शुरू गरेको भए, सबैजना रुन थाल्नेथिए । आदेलले तिनीहरूको साहसको प्रशंसा गरिन् । ती बालबालिकाको वरिपरि स-साना भूण्डमा जम्मा भएका अन्य अभिभावकहरूले समेत आफ्ना जोशिला छोराछोरीबाट सामर्थ्य पाएकाजस्तो देखिन्थ्यो ।

भजन गाउने कार्य जारी नै रहँदा, आदेलले जम्मा भएका बालबालिकालाई नियालिन् र आफ्नै दुई छोराछोरीलाई देखिन् । क्रिष्टिना नौ वर्षकी भइसकेकी थिइन् र क्रिष्टियानो चाहिँ सात वर्षको थियो । आदेल साहसी हुन सकिन्, उनले आफैलाई आश्वासन दिइन्, उनी आफ्ना छोराछोरीको निमित्त र सम्पूर्ण बालबालिकाको निमित्त साहसी हुन सकिन् । उनले खीष्टमाथि अटलरूपमा भरोसा गर्दथिन् । तैपनि, उनले तिनीहरूबारे चिन्ता गर्दथिन् - विशेषगरि क्रिष्टियानो, उनको फुच्चे “अन्तो” को बारेमा । ऊ ज्यादै सानो र कम उमेरको थियो ।

परमेश्वरले सुरक्षा दिनुभएको होस् भनी आदेलले मनमनै प्रार्थना गरिन् र आफ्नो घरदेखि भाग्दा आफ्नो बाइबल सँगै ल्याउन पाएकोमा धन्यवादी पनि भइन् । अनि उनले त्यसलाई खोलिन् र थोत्रिएका पृष्ठहरू सावधानीपूर्वक पल्टाएर एउटा प्रख्यात खण्ड निकालिन् र चर्को गरी पढिन् : “मलाई शक्ति दिनुहुने खीष्टद्वारा म सबै कुराहरू गर्न सक्छु ।”^१ त्यसपछि आदेलले बाइबलको पछाडिपट्टि पल्टाइन् जहाँ धेरैवटा भजनहरू छापिएका थिए र उनले ती बालबालिकालाई अर्को कोरस गाउनमा अगुवाइ गरिन् । तिनीहरूले गाइरहँदा, केही बालबालिकाले भोकाएको र तिर्खाएको गुनासो गर्न थाले । तिनीहरू मध्यान्हदेखि त्यस डाँडामा थिए र अहिले अस्ताउन लागेको सूर्यले आकाशमा चहकिलो, पहेंलो रङ्ग छरेको थियो । तिनीहरूको इण्डोनेशियाको डोडो टापुबाट सूर्यास्तको दृश्य अत्यन्तै सुन्दर देखिन्थ्यो । तर आज उक्त सूर्यास्तको मधुरो प्रकाश तिनीहरूको गाउँमाथि खस्न लागेको अन्धकारको अनिष्टसूचक पूर्वसङ्केत थियो ।

अचानक मेथूको चिच्याहटले ती बालबालिकाको गायनमा दख्खल पुऱ्यायो । “भाग ! आदेल, भाग !” आदेल डाँडाको छेऊसम्म दगुरिन् र मधुरिँदै गएको घामको प्रकाशमा हेर्ने प्रयास गरिन् । बल्लबल्ल उनले भिरालो गोरेटोमा घसेर चढ्दै गरेका मानिसहरूको कालो छायाँ मात्र देख्न सकिन् । फेरि मेथूको आवाज गुञ्जियो । “बालबालिकालाई लिएर छिटो भाग आदेल ! तिमीहरू जङ्गलभित्र भाग्नुपर्दछ ।”

तर, आदेल चलमलाइन् । उनी त अँध्यारो हुँदै गइरहेको आकाशमा धुँवाको मुस्तो फैलाउँदै त्यो डाँडा नै हल्लाइरहेको आगोको चरचर आवाज

सुनेर हिँड्ने सकिनन् । तिनीहरूले पूरै गाउँमा नै आगो लगाइदिएका थिए । उनको लगायत सबै घरहरू खरानी हुनेथिए भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

आफूले गर्नुपरेको छनोटबारे उनी अत्यन्तै दुःखित बनिन् । के उनले चट्टानी बाँधमाथि उक्लँदै गरेको मेथूलाई सहायता गर्नुपर्दथ्यो वा के उनी आफ्ना बालबालिकातर्फ दगुर्नुपर्दथ्यो ? त्यो सबै घटना ज्यादै छिटो घटिरहेको थियो । आदेलले एकै क्षणमा कुनै व्यक्तिको पूरै जीवन स्मरण गरे भैं गरी, उनका विगत र भविष्य उनको मनमा भल्किए । दुई अति सुन्दर छोराछोरी ...प्रेम गर्ने श्रीमान्...जीवन असल नै भएको थियो ।

उनी बालबालिकातर्फ फर्किन्, त्यसपछि अन्तिम एक पटक मेथूलाई हेरिन् । अनि त्यही क्षण, उनले अनियन्त्रित, निर्भीक सत्र वर्षे मानिसलाई सम्झिन्, जो हठपूर्वक उनकी आमाको पलङ्गमा बसेको थियो....

“अब परमेश्वरले मात्र तिमीहरूलाई अलग पार्न सक्नुहुन्छ”

जुलाई १९८९

बैठक कोठामा प्रतीक्षारत जवान मानिसलाई भान्साकोठाको भ्यालबाट चियाउँदै आदेलले “आमा, ऊ त बाँदरजस्तै देखिन्छ!” भनी फुत्कार छोडिन् ।

उनकी आमालाई कुनै प्रभाव परेन । आदेलको विवाह गर्ने उमेर भइसकेको थिएन, तर पनि उनले त्यो जवान मानिसको अनवरत दृढताप्रति थोरै आदर र आभार देखाउन सकेकी थिइन् ।

ऊ हरेक दिन करिब एकै समयमा उनीहरूको घरमा आइपुग्दथ्यो । मेथूले आत्मविश्वासका साथ पलङ्गमा बसेर हरेक दिन त्यही अनुरोध दोहोर्न्याउँदा आदेलले आफूलाई बढी प्रशंसा गरिएको थियो कि चिढ्याइएको थियो भन्ने थाहा पाइन् । वास्तवमा, आदेलले कैयौं पटक उसलाई जवाफ दिएकी थिइन्, तर मेथूले या त उनको जवाफलाई स्वीकार गर्न अस्वीकार गरिरहेको थियो या उनको जवाफ नसुनेको छल मात्र गरिरहेको थियो ।

“म विवाह गर्न चाहन्नँ । म ज्यादै सानी छु । अनि यदि मैले विवाह गर्न चाहँ भने पनि, म तपाईंसँग विवाह गर्न चाहन्नँ !” आदेलले दृढता जारी

राखिन् । उनी सत्र वर्षकी थिइन् र उनको सुन्दरता भर्खरै फक्रिएको थियो । तर कुनै सम्बन्ध गाँस्ने चाहना उनमा थिएन - यद्यपि उनले निश्चितरूपमा प्रशस्त अवसरहरू पाएकी थिइन् ।

उनले सोचविचार नगरी गरेका टिप्पणीहरू सुन्दा मेथूले वादविवाद गरेन, न रीसायो नै । केवल ऊ त्यहीं बस्यो र उनी उसकी श्रीमती हुनुपर्दथ्यो भनी फेरि आदेललाई धैर्यतापूर्वक व्याख्या गर्‍यो । “यो परमेश्वरको योजना हो । तिमीले म बाँदरजस्तो देखिन्छु भन्ने ठाने तापनि ।”

आफ्नी आमा मुस्कुराएको भेउ पाउँदा आदेल मुख छोपेर बिस्तारै हाँसिन् । हतोत्साहित नभएको मेथूले एक पटक फेरि बिन्ती बिसायो : “त्यसैले, के तिमी मसँग विवाह गर्छ्यौ ?”

जवाफ दिनुपर्ने उचित कारण छैन भन्ने उनलाई थाहा थियो, त्यसैले आदेल त्यहीं बसिन् र ऊ कहिले जानेथियो भनी सोचिन् । अन्तमा मेथू जानलाई उठ्यो, तर जानुभन्दा अगाडि, उसले आफ्नो बाहिरी कमीज फुकाल्यो, त्यसलाई राम्रोसँग पट्यायो र उनको काखमा राख्यो । अनि उसले यसो भन्यो, “तिमीले मलाई त जवाफ दिनेछैनौ, त्यसैले मेरो अनुपस्थितिमा मेरो कमीजले प्रतीक्षा गर्नेछ ।”

आदेल उसको अल्लारे भए पनि साँचो ईशाराद्वारा मख्ख परिहालिन् । अखिर ऊ त्यति साह्रै खराब पनि त थिएन ।

तीन महिनापछि, आदेल र मेथूको विवाह भयो ।

त्यो विवाह स्थानीय रीतिअनुसार गरिएको परम्परागत विवाह थियो । त्यो विवाह अक्टोबर महिनाको एक दिन घमाइलो मध्यान्हको शुरूमै शुरू भयो र रातीसम्मै जारी रह्यो । त्यो आनन्ददायी घटना हेर्न आएका सम्पूर्ण गाउँलेहरूलाई बिहान र साँझ गरी दुई पटक भोज खुवाइयो । आदेलले आफ्नो विवाह गर्ने उमेर नभएको र विवाह एउटा डरलाग्दो गल्ती थियो भनेर पिर गर्दै चिन्ताका अनियमित, तरङ्गहरूसँग लड्दालड्दै उक्त विवाह एक निमेषमै सिद्धिएजस्तो भयो । सातजना भाइबहिनीमध्ये शुरूमा विवाह गर्ने उनी नै थिइन्, कसरी उनले एउटी पत्नीको रूपमा आफ्ना नयाँ कर्तव्यहरू पूरा गर्न सक्दथिन् होला ? उक्त समारोहपश्चात् पाष्टरले भनेका शब्दहरूले मात्र ती नयाँ

दुलहीलाई सान्त्वना दिए । “आदेल,” तिनले उनलाई भने, “अब परमेश्वरले मात्र तिमी र मेथूलाई अलग पार्न सक्नुहुन्छ ।”

विवाहको एक महिनापश्चात् आदेल गर्भवती भइन् र उनले पूरा समयसम्म गर्भधारण गरेकी भए तापनि, लामो र तीव्र पीडाको सुत्केरी व्यथापछि बच्चाचाहिँ मरेको जन्मियो । आदेल र मेथू अत्यन्तै दुःखित भए ।

तर पाँच महिनापछि, आदेल फेरि गर्भवती भइन् । यस पटक बच्चा तीन महिना पहिला नै जन्मियो र बाँच्नेथियो भनी आशा गरिएन । भेट्न आउने साथीहरूले आदेललाई सान्त्वना दिए र “त्यो बच्चा मरे पनि विचलित नबन” भनी हौसला दिए ।

“मेरो बच्चा मर्नेछैन !” आदेलले हठपूर्वक जवाफ दिइन् । उनको हृदय त्यस कुरामा पूर्णरूपले विश्वस्त थियो र उनले आफ्नो परिवार वा छिमेकीहरूको लहैलहैमा लाग्न अस्वीकार गरिन् । उनले फेरि अर्को बच्चा गुमाउनेथिइन् ।

आदेलले आफ्नो नवजात छोरीलाई बिस्तारै सिरानीमाथि राखिन् र ती फुच्ची केटीसँग नम्रतापूर्वक बोलिन् साथै त्यसै समयमा परमेश्वरसँग प्रार्थना पनि गरिन् । “तिमी किन यहाँ आएकी हौ, क्रिष्टिना ?” उनले सासैसासले भनिन् । “तिमी मेरो गर्भमा पूरा समय पनि बसिनौ, तर तिमी अहिले यहाँ छौ । अनि तिमी ज्यादै सानी भए तापनि, मेथू र मैले तिमीलाई ज्यादै धेरै माया गर्दछौ । अनि परमेश्वरले तिम्रो रक्षा गर्नुहुनेछ भन्ने मलाई थाहा छ ।”

उनको परिवार र गाउँलेहरूलाई अचम्भित तुल्याउँदै, क्रिष्टिना बढेर भोलुङ्गोमा बस्ने स्वस्थ बच्चा भइन् र साढे दुई वर्षपछि उनले भाइ पाइन्, क्रिष्टियानो ।

आदेल र मेथू धेरै समयसम्म खुशी भइरहन सक्नेनन् । क्रिष्टियानो जन्मनेबित्तिकै उनीहरू आफ्नै घरमा सरे । त्यो प्रायः बाँसले बनेको तीन कोठे सामान्य घर थियो र त्यसको भुइँचाहिँ माटोको थियो । त्यो सरल थियो र तिनीहरूको आफ्नै थियो । सायद छोराछोरी हुर्किएपछि उनीहरूले अलि ठूलो र राम्रो घर किन्न सक्दथे होलान् । त्यो आशा गर्नुपर्ने कुरा थियो । अहिलेको लागि त, उनीहरू मेथूका अभिभावकहरूको घरबाट बाहिर निस्कनु मै खुशी थिए ।

आदेलको गाउँका प्रायः सबै परिवारहरू ईसाई थिए र उनले मण्डलीका जवान कार्यक्रमहरूमा बडो जोशका साथ सहायता गर्दथिन् । त्यहाँ क्रिष्टिना र क्रिष्टियानोको जस्तै उमेरका बालबालिका पचासभन्दा बढी थिए र आदेल आफ्ना हजुरबुबाले आफूलाई सुनाएकै बाइबलका उत्सुकताजनक कथाहरू पढेर तिनीहरूलाई सुनाउन मन पराउँदथिन् । छरछिमेकका बालबालिकाको माझमा भए तापनि, उनले आफ्नो हजुरबुबाकै काम गरेजस्तो देखिन्थ्यो - सुसमाचार प्रचार ।

हुनै लागेको धर्मयुद्ध

छिमेकका मुसलमानहरू पहिलो पल्ट “औपचारिक” भेटघाटको लागि आउँदासम्म आदेल र उनको गाउँमा मानिसहरूको जीवन त्यति साह्रै कष्टकर थिएन ।

उनले यो कुरालाई त्यस समयमा महसुस नगरे तापनि, त्यो डरलाग्दो अनुभव सन् १९९९ सेप्टेम्बर ९ तारिख दिउँसो ३ बजे शुरू भयो - त्यो यस्तो दिन थियो जसलाई आदेलले कसै गरी कहिल्यै बिर्सनेछैनन् । नजिकै होहल्ला भएको सुनेर उनी हतारिँदै बाहिर दगुरिन् र तुरुन्तै उनले एउटा तुल देखिन् । त्यसमा ठूला-ठूला अक्षरमा दुईवटा मात्र शब्दहरू लेखिएका थिए : “किन्टी डमाई,” जसको अर्थ “प्रेम शान्ति” हुन्छ । उक्त तुलको वरिपरि डाहमा भन्ने मुस्लिम गाउँका पुरुषहरू, स्त्रीहरू र बालबालिका गरी तीसजना भेला भएका थिए ।

कालो छाला भएको एक अधबैँसे मानिसले यसरी घोषणा गर्‍यो, “डोडीका मानिसहरू हो, हामी छिमेकी हौं र हामीले आपसमा शान्तिमा रहने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नुपर्दछ ।” त्यहाँ चर्को ध्वनी निकाल्ने यन्त्र थिएन तर उसको चर्को आवाज भीडले सजिलैसँग सुन्न सक्दथ्यो । ऊ सभाघरको पुरानो काठको मञ्चमा अढेस लगाएर उभियो । मुस्लिम र ईसाई गाउँहरूबीच कुनै असमझदारीहरू वा भगडाहरू हुनुहुँदैन भनेर उसले भन्यो । “हामीहरू सबैजना मिलेर बस्नुपर्दछ ।”

उक्त मञ्चको वरिपरि भेला भएका आदेल र अरूले त्यसलाई त्यहाँ पहिला कुनै भैँ-भगडाहरू भएका थिएनन् भन्ने कुराको विशेष मूल्याङ्कन ठाने,

र तिनीहरूले ती आगन्तुकहरूसँग मित्रताको हात बढाए, जो त्यो दिन साँभसम्म त्यहीं बसे ।

त्यो साँभ ढिलो गरी मेथू स्थानीय खानीमा काम गरेर फर्किएपछि, आदेलले ती घटनाहरूको बेलिविस्तार लगाइन् । अनि मेथूले “तर गाउँमा फिँजिएको हल्ला के हो त ?” भनी प्रश्न गर्‍यो ।

डोडी टापूका ईसाईहरूको निमित्त सन् १९९९ को नवौँ महिनाको नवौँ दिन एउटा दुःखद दिन हुनेथियो भन्ने अनौठो हल्ला फिँजिइरहेको थियो । तैपनि, मेथू र आदेलले त्यो हल्लालाई हल्लै मात्र ठानेर बेवास्ता गरे । अनि तिनीहरूले मुसलमानहरू आएका घटनाबारे विचार गरे र कुनै ठूलो खतरा नहुने कुराको निष्कर्ष निकाले । वास्तवमा उनीहरूका छोराछोरी एकसाथ खेलिरहँदा, त्यहाँको वातावरण रमाइलो भएको थियो ।

कुनै घटना वा शङ्काको कुनै कारणबिना नै करिब चार महिना बित्यो र डोडीका वासिन्दाहरूले त्यो हल्लालाई तबसम्म निराधार ठाने - जब क्रिसमसको लगत्तै एक जवान धनाढ्य यूल्प्स त्यस टापुबाट बाहिर जान नपाएर गाउँमै फर्किआए । उनी त्यहाँबाट गएका ज्यादै थोरै समयमा नै फेरि उनलाई देख्दा, गाउँलेहरूले उनीसँग त्यति छिट्टै फर्किनुको कारण सोधे ।

“तिनीहरूले मलाई जान दिएनन्,” यूल्प्सले प्रष्ट पारे ।

“कसले ? किन ?” भनेर एकजनाले सोध्यो, जति बेला अरूचाहिँ भन्-भन् चिन्तित बनिरहेका थिए ।

यूल्प्सले अझै बताए, “केही मुसलमानहरूले मलाई रोके र त्यसको कारणचाहिँ मलाई थाहा छैन । शुरूमा त तिनीहरूले मलाई अहिले नै यात्रा नगर्न सल्लाह दिए, किनभने त्यो यात्रा ज्यादै खतरनाक थियो । मैले विरोध गरें र अझै बढी सामग्रीहरू ल्याउनको निमित्त म त्यस टापुदेखि जानै पर्ने कुरा तिनीहरूलाई बताएँ, तर तिनीहरूले बेवास्ता गरे । म ईसाई भएको कारण तिनीहरू वास्तवमै गम्भीर बने र चिढिएकाजस्ता देखिए । तीमध्ये केही मानिसहरू कथित शान्तिको घोषणा गर्न हामीकहाँ आएकामध्येकै थिए भनी मैले चिनेँ । म अझै बढी समस्यामा पर्न चाहिँनँ, त्यसैले म फरक्क फर्किएर घर आएँ ।”

आदेल, मेथू र अन्य धेरैजनाले सेप्टेम्बर ९ का घटनाहरूबारे पुनः विचार गर्दै यूल्प्सको वयानबारे मनन् गरे । तर तत्कालै कुनै खतरा रहेको कुराको प्रमाण नपाएपछि तिनीहरूले महत्वपूर्ण कदम चाल्न सकेनन् । त्यसपछि, जनवरी १० मा, अनियन्त्रित आँधी भै अत्यन्तै डरलाग्दो त्रासले तिनीहरूको गाउँलाई ढाक्यो ।

करिब मध्याह्नतिर आदेलले बिरामी क्रिष्टियानोको साथमा बसी आराम गरिरहेकी थिइन् । त्यति नै बेला उनीहरू छिमेकीहरूमाभ भएको खैलाबैलाको आवाजले गर्दा बिउँभिए । आदेल अगाडिको ढोका भएतिर दौडिन् र उनले टाढा घुँवाका विशाल मुस्लाहरू चुलिइरहेका देखिन् । नजिकैको गाउँ - ईसाई गाउँ - जलिरहेको थियो । त्यसपछि, आतङ्कित पार्ने चर्का चिच्च्याहटहरू सुनियो । तिनीहरू आ-आफ्ना घरदेखि भागनुपर्दथ्यो । तीन हजार हतियारधारी मुसलमानहरू अगाडि बढिरहेका थिए र हुनै लागेको धर्मयुद्ध रोकिने कत्ति पनि आशा नै थिएन ।

आदेल क्रिष्टिना र अन्तोलाई चर्को स्वरले बोलाउँदै भित्र दगुरिन् । तर कसैले पनि जवाफ दिएन । आदेल फेरि चर्को स्वरले तिनीहरूको नाउँ काढेर बाहिर दगुर्दा र अत्तालिँदै तिनीहरूलाई खोज्दा उनको मुटु बेजोडसँग धड्किइरहेको थियो । अन्तमा, उनीहरू गाउँपछाडि रहेको पहाडतर्फ चढ्दै गरेका देखिएका थिए भनी कसैले उनलाई बतायो । हतारमा केही कुरा टिपनटापन गर्न उनी एक पटक फेरि घरभित्र दगुरिन् । फेरि ढोकातर्फ लम्कँदा उनले टेबलमाथि आफ्नो बाइबल देखिन् । उनले त्यो भ्वाट्ट समातिन्... र भागिन् ।

“आमा, के हामी मर्नेछौं ?”

साँभ ६ बजे, सोमवार, जनवरी १०, २०००

मेथू र अन्य गाउँलेहरू मुस्लिम आक्रमणकारीहरूदेखि करिब चारघण्टाको दूरी टाढा पुगिसकेका थिए, तर तिनीहरू ज्यादै धेरै थिए र तिनीहरू सबैजना तरवार, मसाल र बन्दूकहरूले सुसज्जित थिए ।

तब पूरै गाउँमा आगो लगाइयो र त्यो भीडको “अल्लाह अकबर ! अल्लाह अकबर !”^२ भन्ने चिच्च्याहटले आकाश गुञ्जियो । मेथू र अन्य मानिसहरू

अत्तलिनै चिप्लो बाँधमाथि भागे, यो आशा गर्दै कि ती धर्मयोद्धाहरू उनीहरूको गाउँलाई विनाश पारेर सन्तुष्ट हुनेथिए । त्यसको विपरीत तिनीहरूमाभ अरूलाई दुःख दिएर आनन्द मनाउने क्रोध फैलिएको जस्तो देखियो र छिट्टै नै तिनीहरू घस्रिँदै डाँडामाथि चढ्न र जम्मा भएका ईसाईहरू भएतिर अन्धाधुन्ध गोली बर्साउन थाले । मेथू र आदेलले छिटो-छिटो बालबालिकाहरू र तिनका आमाहरूलाई जम्मा पारे किनकि सबैजना विभिन्न दिशामा भाग्न थालेका थिए । अनिन्त्रितरूपमा बर्सिएका गोली छल्ले आशामा, उनीहरू अग्लो घाँसमा घोप्टो परी सुते र जङ्गलभित्र पस्नलाई सकेसम्म छिटो घस्रिए । हात र घुँडा टेकेर घस्रिने उनीहरूको कठिन यात्रा मुसलधारे पानी बर्सको कारण भनै कठिन भयो किनकि पानीको कारण सुख्खा जमीन हिलोको पोखरी नै बनेको थियो ।

घना जङ्गलबीच भण्डै दुई घण्टासम्म घस्रिएपश्चात्, उनीहरू नरिवलको बगैँचाको छेउमा रहेको एउटा पुरानो पौवामा आइपुगे । काठका तीन भित्ताहरू र छाना भएको त्यस पौवालाई किसानहरूले कटनीको समयमा मध्याह्नको प्रचण्ड गर्मीमा ओत लाग्न प्रयोग गर्दथे । त्यस रात उक्त थकित परिवारको निमित्त त्यो पौवा एउटा शरणस्थान नै बन्यो । तिनीहरू अबै हिँड्न नसक्ने गरी अत्यन्तै थाकेका थिए ।

उनीहरूले त्यस त्यागिएको घरमा बाँसको चित्रा भेट्टाए र आदेलले क्रिष्टिना र क्रिष्टियानोलाई त्यसमाथि सुताउनासाथ उनीहरू निदाइहाले । परिवारका अन्य सदस्यहरूजस्तै ती बालबालिका पनि भिजेर हिलैहिलो भएका थिए । अनि त्यो भग्नावशेषले केही ओत प्रदान गरिरहे तापनि त्यसको छानामा रहेका ठूला-ठूला प्वालहरूबाट ती बालबालिकामाथि तपतप पानी चुहिरहेको थियो ।

आदेलले त्यो अवस्थालाई अरू बढी सहन सकिनन् । उनी चर्को गरी रुँदा त्यो वर्षाजस्तै उनका आँशुहरू अनुहार हुँदै अबिरल बगिरहे ।

उनी सम्हालिएपछि, उनी र मेथूले एक ठाउँमा कुक्कुक्क परेर छोटो र दुःखको प्रार्थना गरे । त्यसपछि तिनीहरू त्यो आतङ्कमय रातभरि एक-अर्कालाई स्याहादै शान्तपूर्वक सँगै बसे । उज्यालो भएपछि, क्रिष्टिना र उनको भाइ उठे र सपनामा देखेको भनी ठानेको डरलाग्दो अनुभव, वास्तवमा,

वास्तविक नै थियो भनी उनीहरूले बिस्तारै थाहा पाए । केही समयसम्म उनीहरू आफ्ना आमाबुबालाई एकटक लगाएर हेर्दै मौन बसे । तिनका ठूला-ठूला आँखाहरूले सान्त्वनाका केही शब्दहरू मागिरहेका थिए, तर त्यो त्रिसत परिवारलाई मृत्युजस्तो सन्नाटाले ढाकेको थियो र के बोल्ने भन्ने कसैलाई थाहै थिएन ।

अन्तमा क्रिष्टियानो डरमिश्रित आवाजमा बोल्थो, “आमा, मलाई भोक लाग्यो ।”

आदेलका आँखा रसाइहाले र आँशु थाम्न खोज्दा उनका आँखा फेरि सुन्निए, तर आफ्नो सानो छोरालाई उठाएर काखमा लिँदासम्म त उनी अनियन्त्रितरूपमा रोइरहेकी थिइन् ।

“कृपया त्यसरी नरोऊ, आदेल,” मेथूले आग्रह गर्थ्यो । “म खाना खोज्न जानेछु ।” उसले आफ्नी श्रीमतीलाई आश्वस्त पार्ने प्रयास गर्थ्यो, तर उनलाई असह्य भइसकेको थियो भन्ने उसले थाहा पायो । आफ्ना अमूल्य छोराछोरीको कष्टलाई निरीहतापूर्वक हेर्नुपर्दा, आदेलको हृदय छिया-छिया भएको थियो ।

मेथू केही खाना खोज्नको लागि त्यो भग्नावशेष गाउँतर्फ जान लाग्यो । आदेलले उसलाई नजान बिन्ती गरिन्, तर केही त गर्नुपर्ने थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । तिनीहरू खाना र पानीबिना त्यस पौवामा रहन सक्दैनथे ।

मेथू गएपछि समय बिस्तारै बितेजस्तो भयो । त्रासको गहिरो भावनाले आदेललाई जकडिराख्यो । त्यो चिन्तासँग सङ्घर्ष गर्न नसकेर उनी आफ्नो परिवारलाई लिएर जङ्गलभित्र पसिन् । अन्तमा उनीहरूले आफ्ना गाउँलेहरूलाई भेट्टाए जो मकैबारीको कुनामा लुकिरहेका थिए । आदेलले क्रिष्टिना, अन्तो र अन्य आमाहरूलाई मकैबारीभित्र लगिन् र उनीहरूले पाकेका घोघाहरू टिप्न थाले । कम्तिमा पनि तिनीहरूले केही खानेकुरा पाए ।

केही घण्टापछि मेथू बाह्र डिब्बा कोकाकोला लिएर आफ्नो परिवार भएको ठाउँमा आइपुग्यो । उसले त्यति मात्र पाउन सकेको थियो । तर ती बालबालिकाले कोकाकोलाको डिब्बाको बिको खोल्नै लाग्दा गोली चलेको आवाज आयो जसले चट्याङ्ग परेको जस्तै गरी त्यो बारी थर्कायो । ती

गोलीहरू कताबाट आइरहेका थिए भन्ने कसैलाई थाहा थिएन, त्यसैले उनीहरू भुँडमा लम्पसार परे र कतातिर भाग्ने भन्ने कुरामा उनीहरू अलमलिए। अन्तमा क्रिष्टिनाले आदेललाई हेरेर यसो भनी सोधिन्, “आमा, के हामी मर्नेछौं ?”

आदेलको मनमा “हो, हामी मर्दैछौं” भन्ने सोचाइ व्याप्त भएको थियो, तर आफ्ना छोराछोरीको निम्ति साहसी बन्नुपर्दथ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो। उनले दुवैलाई तानेर एकसाथ राखिन् र सबै कुरा ठीक हुनेथियो भनी बताइन्। तर आफूले दिएको सान्त्वनाका वचनहरूले उनीहरूको अवस्थाको डरलाग्दो वास्तविकतालाई प्रतिस्थापन गर्न सक्दैनथ्यो भन्ने आदेललाई थाहा थियो। उनलाई आफ्नो कर्तव्य पूर्णरूपमा थाहा थियो। उनले आफ्ना छोराछोरीसँग गर्न लागेको वार्तालाप तबसम्मको सबैभन्दा कठिन हुनेथियो, तर आदेलसँग कुनै विकल्प थिएन। उनले उनीहरूलाई बताउनै पर्थो....

“क्रिष्टिना र अन्तो, ल मलाई हेर र अत्यन्तै ध्यानपूर्वक सुन। यदि ती धर्मयोद्धाहरूले हामीलाई पक्रिए भने, तिमीहरू मुस्लिम बन्न चाहन्छौं कि चाहँदैनौं भनेर तिमीहरूलाई सोध्नेछन्। यदि तिमीहरूले अस्वीकार गर्दछौं भने, तिनीहरूले तिमीहरूलाई मार्न सक्दछन्।” आदेलले सीधा आफ्ना छोराछोरीका आँखामा हेरिन्। सही जवाफ एउटा मात्र हुन सक्दथ्यो भन्ने आदेललाई थाहा थियो, तर त्यति साना बालबालिका त्यति साहसी हुन सक्दथे भनी कसरी आशा गर्न सकिन्थ्यो र ?

उनका दुवै छोराछोरीले सरलरूपमा जवाफ दिए, “हामी येशूलाई पछ्याउन चाहन्छौं।”

आदेलले अरू केही नसोची तुरुन्तै आफूले ल्याएको बाइबल खोलिन् र घरबाट भागेदेखि नै निरन्तर उनको मनमा आइरहेको एउटा खण्ड निकालिन्। आदेल सानो छँदा उनका हजुरबुबाले यो खण्ड पढेर उनलाई धेरै पटक सुनाएका थिए जुन उनको हृदयमा गाडिएको थियो : भजन सङ्ग्रह २३। उनले आफ्ना छोराछोरीलाई आफ्नो पछि-पछि दोहोर्‍याउन निर्देशन दिइन् र ती वचनहरू पढ्न थालिन्, “परमप्रभु मेरा गोठाला हुनुहुन्छ, मलाई केहीको खाँचो हुँदैन....घोर अन्धकारमा मैले हिँड्नुपरे तापनि, म कुनै खतरादेखि

डराउनेछैन; किनकि तपाईं मेरो साथमा हुनुहुन्छ...।” उनीहरू दुवैले त्यो भजन कण्ठस्थ नपारेसम्म उनले दोहोऱ्याइरहिन् । ती दुवै अत्यन्तै साहसी भए, तर तिनीहरूले उक्त अवस्थाको गहनतालाई साँच्चै नै बुझेका थिए कि थिएनन् भनी आदेलेले विचार गरिन् ।

गहभरि आँशु भएको महसुस भएपछि, उनले हत्केलाको उल्टोतिरबाट छिटो-छिटो त्यसलाई पुछिन् र यसरी सोधिन्, “क्रिष्टिना, तिमीले आफू ईसाई भएको कुरा बताएमा तिनीहरूले तिमीलाई मार्न सक्दछन् भनी के तिमी डराउँदिनौ ?”

क्रिष्टिनाले आफ्नो अनुहार आमाको अनुहार नजिकै लगेर सीधा आमाको आँखामा हेरिन् र बिस्तारै जवाफ दिइन्, “आमा, कृपया चिन्ता नगर्नुहोस् । म मर्नदेखि डराउँदिनँ ।”

गोली चलेको आवाज रोकिएपछि, अन्तमा ती मकै बारीमा भएकाहरू यताउति लागे । आदेल, मेथू र उनीहरूको परिवार फेरि घना जङ्गलतिर लागे, जहाँ उनीहरू अरू दुई दिनसम्म थकित हुँदै हिँडे । उनीहरू रातको अन्धकारमा पनि हिँडे र केही घण्टा मात्र निदाएर भिसमिसेमै उठे । एक ठाउँमा मेथूले आफ्ना केही गाउँलेहरूलाई भेट्यो र केही ईसाईहरूलाई मारिसकिएको कुरा तिनीहरूबाट थाहा पायो । आफ्ना प्रियजनहरूको निम्ति चिन्तित हुँदै, उसले तिनीहरूलाई जङ्गलतर्फ नै डोऱ्यायो ।

सबैजना थकित थिए र अन्तमा मेथू र आदेलले आफ्ना छोराछोरीलाई अझै टाढा लैजान नसक्ने कुरा महसुस गरे । उनीहरूसँग ताजा नरिवलको दूध केही मात्रामा भए तापनि, भोकका पीडाहरू भन् गम्भीर भइरहेका थिए, र आफ्ना छोराछोरीले खाना माग्दा हरेक पटक आदेल भक्कानो फुटाएर रुन्धिन् । तिनीहरूले मेथूका बुबा र भाइलाई पनि भेटे ।

आराम गर्नको लागि सुरक्षित हुनेथियो भनी मेथूले विश्वास गरेका ठाउँमा उनीहरू आइपुगे र उसले नरिवलका केही सुकेका पातहरू जम्मा गर्‍यो जसमा ती बालबालिका बस्न सके । तल खोंचको खोलाको कलकल आवाज सुनेर ऊ र उसको भाइले केही खानेकुरा पाउन सकिन्थ्यो कि भनेर तल जाने निर्णय गरे ।

यस्तो कलिलो उमेरमा, अन्तोले गएको केही दिनमा केही पनि खान नपाउनुको कारण बुझेन, र केही भात र माछा खान पाउँथ्यो कि भनी उसले स्पष्टरूपमा माग्यो । “तिम्रो बुबा फर्केर आइहाल्नुहुनेछ र सायद उहाँले केही माछा ल्याउनुहुनेछ होला । त्यसपछि हामी खान पाउनेछौं,” आदेलले उसलाई भनिन् र केही हौसला दिने प्रयास गरिन् । तर मेथूले उनीहरूको निमित्त खाना भेट्याउन सम्भव थिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो र उनले अन्तोलाई नजिक तानिन् र बिस्तारै एउटा कोरस गुनगुनाउँदै उसको ढाडमा मुसारिन् ।

येशूको सर्वशक्तिमान् रगत

दश मिनेट पनि नबित्दै उनले मेथू चिच्च्याएको सुनिन् । शुरूमा त, धर्मयोद्धाहरू नजिकै हुन सक्दथे भन्ने थाहा पाएर पनि मेथू त्यसरी चिच्च्याउनु उसको पागलपन थियो भन्ने आदेलले सोचिन् । त्यसपछि मेथू घेरावन्दीमा परिसकेको थियो र उसले आदेल र बाँकी परिवारलाई भाग्न अनुरोध गरिरहेको थियो भनी उनले महसुस गरिन् । उनले फेरि तिनै शब्दहरू सुनिन् जसले केही दिन अगाडि उनको हृदयलाई सिरिङ्ङ बनाएको थियो । “भाग, आदेल ! भाग !”

मेथू फेरि चिच्च्याउन सक्नुभन्दा पहिला, आदेलले स्वचालित हतियारको सन्याकसुरुक आवाज सुनिन् । उनी तुरुन्तै जुरुक्क उठिन् तर अन्तोका हातहरू उनको घाँटीमै बेहिएका हुनाले उनलाई ठेस लाग्यो । फरक्क फर्केर हेर्दा, क्रिष्टिना मेथू चिच्च्याएको दिशातिर दौडिरहेकी उनले भुलुक्क देखिन् । आदेलले उनलाई रोकिन आज्ञा गर्नलाई स्वास तानिन्, तर ढिलो भइसकेको थियो । लामो सेतो लबेदा लगाएका मानिसहरूले उनीहरूलाई घेरिसकेका थिए ।

अन्तो भुइँमा नै बसिरहेको थियो जहाँ आदेलले उनलाई खसालेकी थिइन् । उसले उठ्ने प्रयास गर्दा, ती मानिसहरूमध्ये एउटाले आफ्नो तरवार हल्लाउँदै उसको ढाडमा तरवारको उल्टोपट्टिबाट हिकार्यो ।

आदेल सकेसम्म चर्को गरी चिच्च्याइन् र आफ्नो छोरालाई अर्को प्रहारदेखि बचाउन उमाथि भ्रम्टेर हाम्फालिन् । पीडाले गर्दा उसको अनुहार सेतो

भएको उनले देखिन्, तर अन्तोलाई बचाउने उनका प्रयासहरू व्यर्थ साबित भए किनकि एकजना मुसलमानले उनको लामो, कालो कपालमा समात्यो र सजिलैसँग उनलाई हावामा घुमाइदियो ।

आदेलको घाँटीमा रक्ताम्य तरवारले अँठ्याउँदै ती मानिसहरूले उनलाई बाँसको भ्याङ्गतिर धकेल्दै लगे । तिनीहरूले उनको लुगा च्यात्न शुरू गर्दा उनले तिनीहरूको मनसाय बुझिहालिन् । उनले तबसम्म पनि आफ्नो बाइबल समातिराखेकी थिइन्, तर त्यो उनका लुगाहरूभैँ सजिलैसँग भुइँमा खस्यो । आदेलले आँखा बन्द गरिन् र आफ्नो परिवारको निम्ति अनि आफूलाई बलात्कार गरिनबाट बचाउन परमेश्वरसँग बिन्ती गर्दै प्रार्थना गरिन् ।

त्यसपछि आदेलले आफ्नी आमा, सासुर र मुटुको टुक्रा अन्तोको चिच्याहट सुनिन् र उनीहरूलाई घरदेखि लेखेटेका दुष्ट क्रूरहरूले उनीहरूको हत्या गरेका थिए भन्ने उनले थाहा पाइन् । त्यो असह्य थियो । बेहोश हुनै लाग्दा, उनले घुँडा टेकेर प्रार्थना गरिन् किनकि उनको परिवारलाई आक्रमण गरेकाहरू फर्किएर उनीतर्फ आइरहेका उनले देखिन् । तिनीहरूको तरवारबाट रगतका थोपाहरू तपतप चुँहँदै थिए । अन्तोको रगत ।

“हे परमेश्वर !” भनेर आदेल रोइन् । तब के गर्ने भन्ने उनलाई थाहा भएन । ती मानिसहरूमध्ये एकजनाले आफ्नो पसिनाले निशुक्कै भिजेको फेटा फुकाल्यो र त्यसलाई आदेलको टाउकोमा लगाइदियो । त्यसमा “अल्लाह अकबर” लेखिएको थियो । आदेल भएभरको तागत लगाएर चिच्याइन्, “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ !”

“यो त ईसाई पो रहिछ ! सुङ्गुर्नी ! गन्हाउने सुङ्गुर्नी ! ल, यसलाई बलात्कार गरेर छोडिदिऊँ,” एउटा उपहासको आवाज निस्कियो । अनि धेरैजना आक्रोशित मुसलमानहरूले आदेललाई घेरेर उनलाई के गर्ने भन्नेबारे छलफल गरे । तिनीहरू आफ्नो स्थानीय भाषामा बोल्दै थिए र तिनीहरूले भनिरहेका सबै कुरा आदेलले बुझ्न सक्दथिन् भन्ने तिनीहरूले ख्यालै गरेनन् ।

आफ्नो आँशु लुकाउने प्रयास गर्दै, आदेलले चूप रहेर मनमनै प्रार्थना गरिन्, “हे प्रभु, तिनीहरूले के गर्न लाग्दछन् भन्ने कुरा तिनीहरूलाई बुझाइदिनुहोस् । यो ज्यादै दुष्ट काम हो....कृपया तिनीहरूलाई बुझाइदिनुहोस् ।

तिनीहरूले के गर्न लाग्दछन् भन्ने तिनीहरूले बुझ्न सक्दैनन् । यो मानवीयरूपमा सम्भव हुँदैन ।" उनले प्रार्थना गरिरहँदा, उनको सामु भइरहेको होहल्लाबीचबाट मधुरो, नरम आवाज आयो, "आदेल, तिमि पो ?" उनले आँखा उठाएर हेरिन् । ऊ त उनको गाउँले पो रहेछ, जसलाई तिनीहरूले समातेर ल्याएका थिए । उसको नाउँ हंश थियो ।

हंशलाई पनि नाङ्गै पारिएको थियो र उसको शरीरबाट धेरै नै रगत बगिरहेको थियो । उनको हृदय अत्यन्तै निराश भयो; ऊ त्यो दिनभरि पनि बाँच्नेथिएन भनी उनी निश्चित भइन् । उसले मेथू र क्रिष्टिनालाई देखेको थियो कि भनी उनले सोधिन् । उसले टाउको हल्लाएर 'देखिनँ' भन्यो ।

ती मानिसहरूमध्ये एउटाले आदेलका लुगाहरू बटुलेर उनको काखमा फ्यात्त फालिदियो । उनलाई ती लगाउन दिइएन । उनले तल आफ्नो बाइबललाई हेरिन्, जुन धुजैधुजा भएको थियो ।

ती दुई कैदीहरूलाई उनीहरूको निर्ममतापूर्वक पिटिएको शरीरका सबैभन्दा कमजोर अङ्गहरूमा तरवारले घोच्दै भिरालो पहाडी गोरेटोमा उकालो चढ्न लगाइयो । त्यो गोरेटो साँघुरो भएको ठाउँमा, आदेलले आफू कति माथि रहेको कुरा र हाम्फाल कति सजिलो हुन सक्दथ्यो भन्ने कुरा विचार गर्न छेऊबाट तलतिर हेरिन् । हाम्फालेमा सम्भवतः उनलाई मारिनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो, तर त्यो पनि ठीकै थियो । "हे प्रभु मलाई सहायता गर्नुहोस् ! कृपया मलाई सहायता गर्नुहोस्," भनी उनले निरन्तर बिन्ती गरिन् । हाम्फाले चाहनालाई प्रतिवाद गर्दै, उनी अन्तमा पहाडको चुचुरोमा आइपुगिन् जहाँ एक हजारभन्दा बढी धर्मयोद्धाहरू भेला भएका थिए । तिनीहरू सबै विभिन्न उमेरका थिए, कोही त किशोरै थिए, तर सबैले एकैनासले लामो सेतो लबेदा र टाउकोमा बेस्सरी कसेर फेता लगाएका थिए ।

ती सिपाहीहरूमध्ये एकजनाले आदेल र हंशलाई बन्दुक तेर्स्याएर धम्की दिँदै लाम लागेर उभिन लगायो । त्यो सिपाही चाक्लो ज्यान भएको अधबैसे थियो । उसले आफ्नो बन्दुक आफ्नो छेवैमा राख्यो र म्यानबाट लामो तरवार बिस्तारै फिक्क्यो । आदेलले वरिपरि हेरेर सेतो लबेदा लगाएका मुस्लिमहरूको सागरमा आफू र हंश दुईजना मात्र ईसाईहरू भएको महसुस गरिन् । उनले अब बाँच्नु यति नै रहेछ भनी विश्वास र आशा पनि गर्दै आँखा बन्द गरिन् ।

केही सकेण्डमै, उनले आफ्नो अनुहार र शरीरमा तातो रगत बगेको महसुस गरिन् । “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ” भन्दै उनी बारम्बार चिच्च्याइरहिन् । हंश पनि चिच्च्याइरहेको थियो । अनि उनले टाढा रहेर चिच्च्याइरहेका र नारा लगाइरहेका अन्य मानिसहरूका क्रोधित आवाजहरू सुन्न सकिन् । उनले आँखा नखोल्ने साहस गरिन् । उनले सोचिन् कि उनले तिनलाई लामो समयसम्म बन्द नै राख्न सकेकी भए, अर्कोतर्फ अर्थात् स्वर्गमा खोल्न सक्दथिन् । तर घण्टौंजस्तो लागेको केही क्षण पर्खिएपछि, उनले आँखाका पटलहरू नखोली सक्दै सकिनन् । उनको सामु हंशको अङ्गभङ्ग गरिएको लाश पल्टिरहेको थियो ।

चार सरल शब्दहरू

आदेल रगतपच्छे भएकी थिइन् तर त्यो रगत उनको थियो कि हंशको भनेर उनले छुट्टयाउन सकिनन् । मुसलमानहरूको लगातार हिर्काइको कारण उनलाई तीव्र पीडा भइरहेको थियो, तर उनको शरीरमा बाहिरपट्टि कुनै घाउ देखिएन । अब उनको आवाज मलिन हुँदै गइरहेको थियो, तर उनले यी शब्दहरू दोहोर्‍याउन सकिन् : “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ ।” परमेश्वरले उनको रक्षा गरिरहनुभएको थियो भन्ने उनले कसै गरी थाहा पाइन् । तबसम्म त उनी कैयौं पटक मरिसक्नुपर्नेथियो । तिनीहरूले उनलाई नङ्ग्याएर पिट्न थालेको पाँच घण्टा भइसकेको थियो । अन्तो, आफ्नी आमा, मेथूकी आमा र हंश मरिसकेका थिए भन्ने उनले थाहा पाइसकेकी थिइन् र अरू पनि मारिइसकेका थिए भनी उनले शङ्का गरिन् । तर उनी तबसम्म पनि जीवितै थिइन् र त्यसको पक्कै पनि एउटा कारण हुनुपर्दथ्यो । ती डरलाग्दा हत्याहरूको माझमा, आदेलले कसै गरी आशाको आश्चर्यजनक आभास पाइन् ।

मुस्लिम धर्मयोद्धाहरूको समूहले आफ्ना हतियारहरू जम्मा पारे र त्यहाँदेखि हिँड्नुपर्ने बेला भएको कुरा आदेललाई बताए । उनी तिनीहरूको पथ-प्रदर्शक बन्नेथिइन् भनी तिनीहरूले उनलाई बताए । तिनीहरूले उनलाई अधिल्लिर धकेले र उनले तिनीहरूलाई पहाडको अर्कोपट्टि घुमाउरो गोरेटोको बाटो ओरालिन् । तिनीहरू कता गइरहेका थिए भन्नेबारेमा आदेललाई केही पनि थाहा थिएन । उनी अर्धमुर्च्छित अवस्थामा हिँडी मात्र रहिन् र हंशको बर्बरतापूर्ण

हत्याका आवाजहरू र उसको क्षतविक्षत लाशको दृश्यलाई आफ्नो मानसपटलबाट हटाउने प्रयास गरिन् । उसलाई टुकै-टुक्रा पारेर मात्र सन्तुष्ट नभई तिनीहरूले उसको लाशलाई वरिपरिका नरिवलका पातहरूले छोपे र पेट्रोल खन्याएर आगो लगाइदिए ।

पहाडको फेदीमा आइपुगेपछि, तिनीहरूलाई पथ-प्रदर्शक आदेलको आवश्यकता परेन । तिनीहरूले उनको लामो कपाल कुइयाउँदै, उपहास गर्दै र तरवारका पाटाहरूले उनको नाङ्गो शरीरमा थप्पड्याउँदै उनको गाउँ डामातिर धकेले । हरेक पटक हिराईँदा आदेल “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ ! येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ !” भन्दै चिच्च्याइरहिन् । कहिलेकाहीं तीमध्ये एकजना दौडिँदै आएर तरवारको उल्टोपट्टिको भागले निर्ममतापूर्वक उनको टाउकोमा हिराईँदथ्यो । उनी थाइनाको खेलौना भैं डडरडड भुईँमा ढल्दथिन् र दुवै हातले टाउको समात्दथिन् । त्यति बेला उनको टाउकोमा हजारवटा सियोहरू घुसारे भैं भयो, तर टाउकोबाट हात फिक्दा, रगत नआएको थाहा पाएर उनी अचम्भित भइन् ।

आफैभित्रको घृणासँग सङ्घर्ष

परमेश्वरले आश्चर्यजनकरूपमा उनको जीवन बचाइरहनुभएको थाहा पाउँदा आदेलको साहस वृद्धि भयो । तर किन ? त्यति धेरै मानिसहरूलाई क्रूरतापूर्वक मारिएपछि पनि उनी किन जीवितै थिइन् भन्ने उनले बुझ्न सकिनन् । उनलाई कैद गर्नेहरूका अनुहार पनि अन्यौलमा परेकाजस्ता देखिन्थे र यस्ती निरीह महिला तिनीहरूको बारम्बारको आक्रमणबाट कसरी बाँच्न सकेकी थिइन् भनी तिनीहरूले मनमनै प्रश्न सोधिरहेका थिए होलान् भन्ने उनले सोचिन् । उनले येशूको रगतबारे चर्को स्वरमा बताइरहँदा तिनीहरू भन् बढी क्रोधित भए ।

अन्तमा तिनीहरूमध्ये एकजनाले उनलाई रोक्यो र एक मुठी सुर्तिको पातमा आगो सल्काएर उनको मुखभित्र कोचारिदियो । ती बल्दै गरेका पातहरू आफूतर्फ आइरहेको देख्दा आदेलका आँखा ठूला भए । उनले प्रतिवाद गर्ने प्रयास गरिन्, तर उसका बलिया हातहरूलाई उनले कसै गरी रोक्न सकिनन् । अन्तमा “नास्तिक” लाई चूप लगाएको भनी विश्वस्त हुँदै

त्यो मानिस सन्तोष मान्दै अरूलाई हेरेर मुस्कुरायो । तर उसले आदेलको मुखबाट हात भिकेपछि, उनले बल्दै गरेका पातहरू थुकेर दृढतापूर्वक “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ” भनिन् । आदेलको नरकको जस्तो डरलाग्दो अनुभव जारी नै रहँदा ती चारवटा शब्दहरू भन्-भन् वास्तविक बने ।

तिनीहरू डामातर्फ जाँदै गर्दा घाम अस्तायो र झण्डै पूर्णिमाको जस्तै चन्द्रमाले तिनीहरूको बाटोमा उज्यालो छर्‍यो । आदेलले घरहरूमा बालिएका बत्तीहरूको प्रकाश र दौडँदै खेलिरहेका बालबालिकाका छायाँहरू देखिन् । उनले आफ्नो गाउँको कल्पना गरिन् र यी बालबालिकाजसरी साँझमा आफ्नो गाउँका बालबालिका पनि खेलिरहेका स्मरण गरिन् ।

त्यो समूह रोकियो र आदेललाई उनका लुगाहरू लगाउन आज्ञा दिइयो । दुई जवान मानिसहरूलाई - जो बीस वर्षभन्दा बढी उमेरका थिएनन् - पेस्तोल दिएर आदेललाई पहरा दिन लगाइयो र अरूचाहिँ गाउँभित्र पसे । आदेलले आफ्नी छोरीलाई के भयो भन्नेबारे ती दुई जवानहरूलाई थाहा थियो कि भनेर सोधिन् ।

“हो हामीले उनलाई मायौं,” तीमध्ये एउटाले खिसी गयो । तिनीहरूले भूट बोलिरहेका थिए भन्ने आदेलले थाहा पाइन्, तर उनले तिनीहरूका आँखामा रहेको घृणालाई देख्न सकिन् । उनले आफैभित्र पनि घृणा बढिरहेको महसुस गरिन् र त्यसलाई हटाइदिन उनले परमेश्वरसँग प्रार्थना गरिन् ।

केही क्षणपछि आदेललाई त्यो गाउँभित्र लगियो र त्यहाँ फेरि उनलाई उपहास गरियो र यातना दिइयो । ती योद्धाहरू क्रूर थिए, तर उनी सामर्थ्यवान थिइन् । यदि उनको मर्नेबेला आएको भए - मुस्लिम धार्मिक सिपाहीहरूको हातमा मर्न समेत उनी तयार थिइन् । एक पटक फेरि आदेलले आफू त्यहाँ एकलै कैदमा रहेको महसुस गरिन् । अरू कति धेरैजना मारिएका थिए भनी उनले कल्पना गर्ने साहस गरिन् । त्यति बेला, मर्नु वा ती डरलाग्दा क्रूरहरूको बन्धनमा रहनुमध्ये कुनचाहिँ बढी खराब थियो भन्ने उनलाई थाहा थिएन । तीव्र पीडाको बाबजुद पनि, कुनै सिपाहीले उनको कमजोर शरीरमाथि उसको क्रोध खन्याउँदा हरेक पटक उनले चर्को गरी “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ” भनिरहिन् ।

मुस्लिम धर्मयुद्धको निर्देशनालयमा, आदेललाई फेरि नाङ्गै पारियो । तीनजना महिलाहरूले उनलाई पछाडिको कोठामा लगे जहाँ उनलाई खिचिबिचि भएकै नुहाउने भाँडामा चिसो पानीले नुहाइयो । “कृपया मलाई आफै नुहाउन दिनुहोस्,” भनी आदेलले अनुरोध गरिन् । तर तिनीहरूले अस्वीकार गरे र आदेलले फेरि अनुरोध गरेपछि, तिनीहरूले उनलाई काठको ठूलो दाबिलोले हिकार्ए । चिसो पानीले नुहाइसकेपछि उनलाई प्वालैप्वाल भएको एउटा टिसर्ट र दुईवटा कमीजहरू दिइयो । उनको आफ्नै लुगाचाहिँ “फोहोरी सुङ्गुर” भएको ठाउँमा फालिएको थियो र त्यसलाई जलाइनेथियो भनी ती महिलाहरूले उनलाई बताए ।

“ती ईसाईहरू कहाँ लुकिरहेका छन् ?”

आदेललाई केरकार गर्न एघारजना मानिसहरू खटाइए र अरू तीस वा चालीसजना तिनीहरूको वरिपरि यताउता हिँडिरहे । ती अगुवाहरूमध्ये धेरैजना त “डोडो टापुमा शान्ति होस्” भनी नारा लगाउँदै सेप्टेम्बर ९ तारिखमा उनको गाउँमा तुल बोकेर आएका मानिसहरू नै थिए भनी उनले चिनिन् । त्यो केरकारमा अगुवाइ गर्ने मानिस त्यस दिन मञ्चबाट ज्यादै दृढतापूर्वक बोलेकै मानिस थियो । “शान्ति” को सम्झौता गर्न आएको मानिसहरूले उनको गाउँमाथि आक्रमण गर्न आएर उनको अमूल्य छोरा अन्तोलगायत उनका साथीहरू र परिवारलाई मारेका थाहा पाउँदा आदेलमा फेरि घृणा वृद्धि भयो । त्यस बेला, तिनीहरूले उनलाई कोठाको बीचमा काठको कुर्सीमा जबर्जस्ती राख्दा, वास्तवमा तिनीहरूले दिएका “शान्ति” को परिभाषा के थियो भनी उनले विचार गरिन् ।

“अरू ईसाईहरू कहाँ लुकिरहेका छन् ?” अग्लो, पातलो मानिसले बिस्तारै सोध्यो ।

“म बताउन सकिदैन । मलाई मारे तापनि, म जवाफ दिनेछैन ।” तीमध्ये धेरैजना लुकिरहेका हुन सक्ने स्थान आदेललाई थाहा थियो - र उनले पोल खोलेमा के हुनेथियो भन्ने पनि उनलाई थाहा थियो ।

“भन, भन । हामी तिमीलाई चोट पुऱ्याउनेछैनौं । हामी त तिनीहरू कहाँ छन् भन्ने मात्र जान्न चाहन्छौं । के तिमी घर जान चाहिँदैनौ ?” आदेल

तिनीहरूका प्रश्नको जवाफ दिन अस्वीकार गर्दै चूप बसिन् । त्यो केरकार तीस मिनेटसम्म लम्बियो र अन्तमा आदेलको अनुहारमा थपड लगाइयो । उनको सामु एक थाल खाना राखियो, तर उनले खान अस्वीकार गरिन् । तीमध्ये दुईजनाले हतोत्साहित नभईकन जबर्जस्ती उनको मुख उघारे र खाना कोचार्न थाले । आदेलले त्यो थुकेर फालिदिइन्, यद्यपि उनले तीन दिनसम्म केही पनि खाएकी थिइनन् ।

आदेलले खान र बोल्न अस्वीकार गरेकी कुरा छिट्टै नै डामाभरि फैलियो, र त्यो निर्देशनालय केन्द्रबाहिर धेरै मानिसहरू भेला भएर यसो भन्दै चिच्याए, “उसलाई हाम्रो हातमा देओ ! हामी उसलाई टुकैटुका पारेर गाडिदिनेछौं !”

क्रोधित आवाजहरू सुनेर आदेल घृणाको साथसाथै डरले पनि भरिइन् । अन्तमा सबूम सबार भनिने एक वृद्ध मानिस त्यस कोठाभित्र पसे । उनी अरू मानिसहरू भैं क्रोधित बनेका थिएनन् । आदेल बसेको ठाउँ नजिकै घुँडा टेकेर बसी उनले आदेललाई अन्य ईसाईहरू लुकिरहेका स्थान तिनीहरूलाई बताउन सक्दथिन् कि सक्दिनथिन् भनेर सोधे ।

“अहँ, म बताउन सक्दिनँ,” भनेर जवाफ दिँदा उनी औधी डराइन् र उनका आँखाबाट आँशु बहन थाले । सबारले उठेर कमाण्डरलाई यसो भने, “यी बालिका मसँग गएमा उत्तम हुन्छ । उनी अबै यहाँ बसिन् भने, उनी मारिनेछिन् ।”

आदेललाई सुरक्षा दिएर सबारको घरतर्फ लगींदा मानिसहरूको एउटा समूह उनीप्रति चिच्याइरहेको र उनलाई मार्ने धम्की दिइरहेको थियो । तिनीहरूले उनीमाथि आक्रमण गर्न सक्ने मौका कुरेर बाहिरै बस्ने प्रतिज्ञा गरे । तर सबारले उनलाई यसो भने, “तिमी यहाँ सुरक्षित रहनेछ्यौ । तिमी मेरो खाली कोठामा सुत्न सक्दछ्यौ ।”

थोरै मात्र सामान भएको कोठाभित्र पसेर आदेलले छिट्टो ढोका बन्द गरिन् । त्यसपछि उनी परालको गुन्द्री भएको बिस्तारामा बसिन् र आफ्नो मुटुको टुक्रा अन्तोलार्थि सम्भेर बलिन्द्र धारा आँशु भाउँ रोइन् ।

“उहाँले तिमीलाई यसबाट उद्धार गर्न सक्नुहुन्छ भन्ने के तिमी ठान्दछ्यौ ?”

भोलिपल्ट पोशाक लगाएका सिपाहीहरूको एउटा समूह गाउँभित्र प्रवेश गर्‍यो; तिनीहरूलाई आदेलसँग भेट गराउन तुरुन्तै सबारको घरमा ल्याइयो । तिनीहरूले पनि अरूले भैं सोधे : “अरू ईसाईहरू कहाँ लुकिरहेका छन् ?”

आदेलले जवाफ दिन फेरि अस्वीकार गरिन् । उनलाई उनको कोठामा फर्कन दिइयो तर उनले साँघुरा भित्ताहरूबाट ती मानिसहरूको वार्तालाप सुन्न सकिन् । ती दृढ सिपाहीहरूको एक मात्र उद्देश्य - अरू ईसाईहरूलाई भेट्नु - थियो र तिनीहरूले आदेललाई आफ्नो “पथ-प्रदर्शक” बनाएर लैजाने निर्णय गरे । आदेल भयभीत भइन् । उनले सर्वप्रथम आफू मर्नुपर्ने कुरा मनमनै निर्णय गरिन् ।

त्यस मध्यान्हको अबेलातिर उक्त गाउँका तीन महिलाहरूले आदेललाई केही खाना ल्याइदिए, तर फेरि उनले खान अस्वीकार गरिन् । ती महिलाहरूले आपसमा कुरा गर्न थाल्दा, आदेलले तिनीहरूलाई पहिला नै चिनिसकेको महसुस गरिन् । तिनीहरू अर्को गाउँका थिए र जन्मैले ईसाई थिए । तैपनि, तिनीहरूले मुसलमान पुरुषहरूसँग विवाह गरे र तिनीहरूलाई जबर्जस्ती परिवर्तन गराइयो । ती महिलाहरूमध्ये एउटी, उमी, ले दुर्भावनापूर्वक आदेलको आलोचना गर्न थालिन् । “तिम्रो छोरा र आमा मारिनुमा तिम्रो गल्ती थियो,” उनले गाली गरिन् । “तिमीले इस्लाममा परिवर्तन हुन अस्वीकार गर्‍यो, तर अहिले आफैले कष्ट भोगिरिह्छौ । तिमी येशूमाथि विश्वास गर्न चाहन्छ्यौ, तर उहाँले तिमीलाई यसबाट उद्धार गर्न सक्नुहुन्छ भन्ने के तिमी ठान्दछ्यौ ?”

“चूप लाग, उमी ! त्यसरी नबोल,” अर्की महिलाले आज्ञा दिइन् । “तिमीलाई के लाग्दछ ? महम्मदले हामीलाई उद्धार गर्नेछन् भन्ने के तिमीलाई लाग्दछ ?” आदेलले ती महिलाको आँखामा दया देखिन् र उनी जानुभन्दा पहिला आदेलले गएर उनलाई अझालो हालिन् । ती महिला रुन थालिन् र उनको कानमा बिस्तारै भनिन्, “एक दिन म पनि खीष्टकहाँ फर्कन सकूँ ।”

उनले आशा गरेकी थिइन् वा त्यसो हुन सम्भव हुन्थ्यो कि हुँदैनथ्यो भनी सोधेकी थिइन् भनी आदेलले छुट्ट्याउन सकिन् । आदेलले उनको अफसोसपूर्ण

अनुहारमा हेरिन् र बिस्तारै जवाफ दिइन्, “यदि तपाईं साँच्चै नै प्रभुतर्फ फर्कन चाहनुहुन्छ भने, उहाँले बाटो खोलिदिनुहुनेछ ।”

साँभ्र ढल्केपछि, ती सिपाहीहरू फर्किआए । उक्त टापुका सम्पूर्ण ईसाईहरूलाई जम्मा गर्नुपर्दथ्यो र आदेल तिनीहरूलाई भेट्टाउनमा सहायता गर्ने सबैभन्दा उपयुक्त व्यक्ति हुनेथिइन् भन्ने निर्णय गरिएको थियो । जम्मा पारेपछि तिनीहरू सबैलाई जलाइनेथियो । कसैलाई पनि जीवित छोडिनेथिएन । तिनीहरूको दुष्ट योजनालाई रोक्न आफूले केही पनि गर्न नसक्ने कुरा आदेललाई थाहा थियो, त्यसैले उनी ढोका बन्द गरेर कोठाभित्रै बसी शक्तिको निमित्त प्रार्थना गरिन् । तिनीहरूले उनलाई पथ-प्रदर्शक बनाएर लगेका भए, तिनीहरूसँग सहकार्य गर्न अस्वीकार गर्दा आफूलाई निश्चय पनि मारिनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

केही मानिसहरू सबारको घरबाहिर चिच्याउन थाले र आदेलले घस्रिएर बाहिरको पर्खालसम्म गइ त्यहाँको होहल्ला के थियो भनी पर्खालको चिराबाट हेरिन् । ती लडाकुहरूले अर्को ईसाई परिवारलाई गिरफ्तार गरेका थिए । श्रीमान् चाहिँलाई मारिएको थियो, र श्रीमती र तीनजना छोराछोरीलाई डामा लगीदै थियो । तिनीहरूले ती महिलाको नाउँ रोजी भनेका उनले सुनिन् । आदेल आफ्नो गुन्दीमा फर्किआउँदा उनको मुटु ढक्क फुल्यो । उनले त्यो परिवारलाई राम्रोसँग चिन्दथिन् । एउटा बच्चाचाहिँ अन्तोकै उमेरको थियो र प्रायः दिनहुँ उनको घरमा आएर खेल्दथ्यो ।

करिब मध्यरातमा, सबार त्यो कोठामा आए । उनको अनुहार लाम्चो थियो । “आदेल, अब हामी के गर्ने ? त्यो सेनाले त तिमीलाई सँगै लैजाने माग गरेका छन् ।”

उनले ‘हामी’ भनेकोमा आदेल अचम्भित भइन् । सबार उनको कष्टसँग परिचित भएजस्तै देखिन्थे । उनको दयाले आदेलको लागि घृणाको सागरमा सान्त्वनाको सानो टापु प्रदान गर्‍यो । तर आफूसँग कुनै विकल्प नरहेको कुरा आदेललाई थाहा थियो । “तिनीहरूले मलाई यहीं नै गोली हानेर मार्न सक्दछन् भनी तिनीहरूलाई भनिदिनुहोस् । म त तिनीहरूसँग जानेछैन ।”

“किन तिमी तिनीहरूदेखि यति साह्रै डराउँदछ्यौ?” सबारले सोधे ।

“किनभने मलाई तिनीहरूको योजना थाहा छ। तिनीहरूले कुरा गरेका मैले सुनें र कसैलाई पनि मार्नमा म तिनीहरूलाई कति पनि सहायता गर्नेछैनं,” उनले जवाफ दिइन् ।

सबार कोठाबाट गए । त्यो रात पनि उनी निदाइनन् र आदेलले अझै पनि खान अस्वीकार गरिन् । बिहान भिसमिसेमै अरू खबरहरू पनि आए । अर्को परिवारको हत्या गरियो.... अन्य धेरै महिलाहरू र बालबालिकाहरूलाई गिरफ्तार गरियो.... एउटी सानी केटी फेला परी । आदेलले कतै क्रिष्टिनाको बारेमा सुनेकी त थिइनन्, उनी नयाँ कैदीहरूमध्येकी त थिइनन् भनी उनी चिन्तित भइरहिन् । तिनीहरूले क्रिष्टिनालाई मारेका भए उत्तम हुनेथियो भन्ने आदेलले सोचिन् । त्यो एक भयानक सोचाइ थियो, तर ती दुष्ट सिपाहीहरूले उनकी प्यारी, निर्दोष छोरीलाई के गर्नेथिए भनी उनी भयभीत भइन् ।

क्रिष्टिना

बिहान ४ बजे, आदेलले परमेश्वरसँग पुकारा गरिरहेकी थिइन् । “किन तपाईंले मलाई मर्न दिनुहुन्न ?” उनले अबिरलरूपमा “किन ?” भनिरहँदा उनको अनुहार भएर आँशुका बलिन्द्र धाराहरू बगिरहे ।

उनको कोठाबाहिर कठोर धम्कीहरूको फुत्कार छोडिरहियो । एकजना मानिसले बाहिरको पर्खालबाट उनको कोठाभित्र तरवार घुसाएर झण्डै उनलाई काटेको थियो । अघिल्लो दिन आदेललाई भेट्न आएका महिलाहरूमध्ये दुईजना फेरि आए र उनलाई केही खान अनुरोध गरे । तर उनले अस्वीकार गरिन् । उनी त्यो कोठाभित्रै बसिरहिन् र बिहानको सुनसान अवधिमा केहीबेर सुत्ने तरखर गरिन्, तर अधिकांश समय त उनी भित्तामा अढेस लगाएर रोइन् । उनले मेथू र आफ्ना सासु-ससुराको निमित्त प्रार्थना गरिरहिन् - तर धेरै त उनले क्रिष्टिनाको निमित्त प्रार्थना गरिन् ।

त्यसपछि यो खबर आयो ।

“आदेल ! आदेल !” सबारले दगुदै उनको कोठाभित्र पसेर बोलाए । “बाहिर केही मानिसहरू छन् । तिनीहरूले तिम्री छोरी क्रिष्टिनालाई कैद गरेका छन् भनी भन्दछन् ।”

त्यो एउटा खतरा थियो....एउटा ठूलो खतरा, तर आदेलले थाहा पाउनु नै पथ्यो । के क्रिष्टिना साँच्चै नै जीवित हुन सक्दथिन् । अथवा के यो उनलाई लोभ्याएर सबारको घरदेखि बाहिर निकाल्ने क्रूरतापूर्ण धोका मात्र थियो ? त्यो कुरा पत्ता लगाउने एक मात्र तरिका थियो ।

तिनीहरू डुङ्गा चढेर सालुबी गाउँ गए : छजना मुस्लिम लडाकुहरू, आदेल, सबार (जो आदेलको अनुरोधमा सँगै जान राजी भएका थिए) र म्याक्सी नाउँ गरेकी एक सानी कैदी । अन्तोको एउटी साथी म्याक्सी सात वर्षकी मात्र थिइन् । आदेलले ती सानी केटीलाई च्याप्प समातेर बेस्सरी कसेर अङ्गालो हालिन् । म्याक्सीको अनुहारबाट लट्टा परेका कपाल पन्छाइदिँदा आदेल रोइन् । त्यो परिचित अनुहार थियो, उनको परिवारकै साथीको अनुहार ।

आदेल म्याक्सीसँगै बसिन् र सालुबीसम्मको छोटो यात्राको अवधिमा उनलाई बेस्सरी च्यापेर टाउकोमा मुसारिन् । म्याक्सीले आदेललाई अन्तोको धेरै सम्झना गराइन् । तर त्यो शान्त क्षण छिट्टै नै समाप्त भयो जब आदेलले सशस्त्र सेनाहरू किनारामा परिर्खरहेका देखिन् । तिनीहरूले आदेललाई डुङ्गाबाट भ्वाङ्ग ताने र उनको सम्झनामा अभैसम्म पनि ताजै रहेको तिनीहरूको बर्बर यातना पुनः शुरू भयो ।

आदेलमाथि भएका डरलाग्दा आक्रमणहरू देखेर म्याक्सी भयभीत भइन् । उनी चर्को गरी चिच्याइन् र उनको शरीर अनियन्त्रितरूपमा बटारियो । आफ्नी सानी साथीको चिच्याहट सुनेर आदेलले फेरि घोषणा गरिन्, “येशूको रगत सर्वशक्तिमान् छ !” तब सालुबी आउनुको क्रिष्टिनासँग कुनै सरोकार थिएन भनी उनी डराइन् । यातना जारी रहँदा आशा छिट्टै नै हराउँदै गयो । सबारले उनलाई नपिट्न अनुरोध गर्दै तिनीहरूसँग अनुनय-विनय गरे । आदेललाई तिनीहरूको पकडबाट छुट्टयाउने मेसो गरेर उनले आदेललाई किनाराको अगाडि रहेको एउटा ठूलो घरभित्र लगे जहाँ अरू कैदीहरूलाई पनि थुनेर राखिएको थियो । त्यसपछि उनले आफू जानुपर्ने कुरा उनलाई बताए । “अब म तिम्रो निम्ति अरू केही गर्न सक्दिनँ । मैले अभै पनि हस्तक्षेप गरँ भने, तिनीहरूले मलाई पनि मार्नेछन् । मलाई माफ गर ।”

त्यस घरमा अरू महिलाहरू पनि थिए जो बाहिरका मानिसहरूले अबिरलरूपमा गरेका भयङ्कर नाराबाजी सुनेर काँपिरहेका थिए । आदेलले

हातले मुख छोपेर रुँदै गर्दा आफूतर्फ दगुरिरहेका पाइतालाका आवाज सुनिन् । उनले आँखा उठाएर हेर्दा उनलाई देखिन् । उनी क्रिष्टिना थिइन् !

क्रिष्टिना आमाको काखमा हुत्तिँदै हाम्फालिन् र रोइन्, “आमा, आमा !” तिनीहरूले एक-अर्कालाई बेस्सरी अङ्गालो हाले र क्रिष्टिनाले सङ्घर्ष गर्दै शब्दहरू उच्चारण गरिन् । “मलाई माफ गर्नुहोस्, आमा....मलाई माफ गर्नुहोस् । तिनीहरूले हजुरआमालाई मारे । अनि मैले उसको लाश देखें आमा, मैले अन्तोलार्ई देखें....तिनीहरूले उसलाई पनि मारे । अहो आमा !”

“मलाई थाहा छ क्रिष्टिना....मलाई थाहा छ, तिनीहरूले उनीहरूलाई मारे ।” त्यो स्मरण तबसम्म पनि ताजै थियो, अनि आदेल डाँको छोडेर रुन थालिन् । क्रिष्टिनालाई बोल्ने कुरै थाहा भएन, त्यसैले उनले आफ्नी आमालाई म्वाइ मात्र खाइन्....घरिघरि उनले आमालाई म्वाइ खाइन् ।

नदिइने जवाफको खोजी

उनलाई कैद गरिएको छैटौँ दिनको साँभमा, आदेल र अन्य साठीजना कैदीहरूलाई एकसाथ भेला गराइयो र भोलिपल्ट बिहान तिनीहरू इस्लाममा परिवर्तन हुनुपर्दथ्यो भनी बताइयो ।

“म कहिल्यै मुस्लिम बन्नेछैन,” आदेलले प्रतिक्रिया जनाइन् ।

“त्यो त ठीकै छ । तिमी परिवर्तन हुनुपर्दैन । तर यदि तिमी परिवर्तन हुँदिनौ र तिमीहरूमध्ये कसैले अस्वीकार गर्दछ भने, हामी तिमीहरू सबैलाई मारिदिनेछौं,” त्यो कमाण्डरले जवाफ फर्कायो । “अनि तिनीहरूको रगतको जिम्मेवार तिमी हुनेछ्यौ ।”

त्यस साँभमा ईसाई कैदीहरूमाभ्र सभा गरियो । ती आक्रमणहरू गरिएपश्चात् उनीहरूलाई समूहमा भेला हुन दिइएको यो पहिलो पटक थियो । तिनीहरू एक-अर्कालाई अङ्गमाल गरेर रोए । ती ईसाईहरूले अब के गर्ने भन्ने कुराको निर्णय गर्नुपर्दथ्यो : मुस्लिम धर्ममा परिवर्तन हुने कि ईसाई शहीदहरूको सङ्ख्यामा थपिने ? “हामीले ती शब्दहरू दोहोर्‍याउन सक्दछौं, हामी तिनीहरूका प्रार्थनाहरू भट्ट्याउन सक्दछौं । परमेश्वरले हाम्रो हृदय

जान्नुहुन्छ, उहाँले हाम्रो न्याय गर्नुहुनेछैन," एकजना मानिसले अन्तमा राय दियो ।

"हामी कसरी त्यसो गर्न सक्दछौं ? हामीले यति लामो समयसम्म प्रतिवाद गरेका छौं । के त्यो सबै व्यर्थ थियो त ?"

"हाम्रा बालबालिकालाई के हुनेछ ? के हामी तिनीहरूलाई हाम्रै आँखाको सामु मारिएको हेर्न इच्छुक छौं ?"

"के हामी सबैजना यही मुस्लिम गाउँमा नै मरौं भन्ने परमेश्वर चाहनुहुन्छ ?"

यस्तै तर्कवितर्कहरू जारी रहे र टाढामा बिलाइगए जति बेला आदेलले उनीहरूको दारुण अवस्थाबारे मनन् गरिन् । आफ्नो निमित्त त उनले परिवर्तन हुन सजिलैसँग अस्वीकार गर्न सक्दथिन्; उनको विश्वासले उनलाई पार गराउनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । तर के उनका कार्यहरूले क्रिष्टिनालगायत अरू सबैको भाग्य निर्धारण गर्नु निष्पक्ष हुनेथियो ? यो द्विविधाले ग्रसित हुँदै आदेलले परमेश्वरसँग जवाफ दिन पुकारा गरिन् । तर केही जवाफ आएन ।

भोलिपल्ट बिहान ईसाईहरू आँगनमा भेला भए । अनि एकजना मुस्लिम लडाकुले प्रश्न सोध्यो, "के तिमीहरूले निर्णय गर्नु ? तिमीहरू परिवर्तन हुनेछौं - कि मर्नेछौं ?"

पहिला जवाफ दिन कसैले हिम्मत गरेन । ससाना बालबालिकाले समेत डरले अक्क न बक्क भएर र आफ्नो विश्वासमा अटल रहन भित्रिभित्रै सङ्घर्ष गर्दै बोल्न अस्वीकार गरे । तिनीहरूको हठपूर्ण मौनता देखेर कमाण्डर अत्यन्तै क्रोधित बन्यो र आफ्नो मातृभाषामा आफ्ना सहायकहरूलाई आज्ञा दियो । ती सिपाहीहरू एक दर्जन चम्चाहरू लिएर आए र अनौठो रीतिपूर्वक तिनीहरूले माटो मुद्धन र त्यो माटो जबर्जस्ती ईसाईहरूलाई खुवाउन थाले । आदेलले त्यो माटो थुकेर फाल्दा कमाण्डरले उनको अनुहारमा थप्पड्यायो । उसले चिच्याउँदै उनलाई यसो भन्यो, "यो खा ! अहिले नै खा !"

आदेलले अस्वीकार गरिन् ।

त्यसपछि एउटा पाइप ल्याएर कैदीहरू प्रत्येकमाथि पानी छर्केर "इस्लामिक बप्टिस्मा" दिइयो र ती मुसलमानहरूले कुरानका पदहरू भट्टाउन थाले । त्यो

कार्य सिध्याएपछि तिनीहरू जँड्याहाहरू भै नाचे र हावामा गोली पड्काएर बढाई गरे । त्यसरी तिनीहरूले ईसाईहरूलाई इस्लाममा परिवर्तन गराउनुको अप्रमाणित विजयको उत्सव मनाए । ती ईसाईहरूले ती सिपाहीहरूको व्यर्थको हर्षोल्लास जारी रहेको देख्दा, एकसाथ चूप लागेर उभिई द्विधापूर्वक हेरिरहे ।

पेट्रोलका डिब्बाहरू बोकेर त्यो एकत्रित समूह भएतिर आइरहेका सिपाहीहरूलाई देख्दा उनीहरूको मुटु हल्लियो । तिनीहरूको अधि-अधि सुन्दर पहिरनमा ठाँटिएको भिन्दै देखिने अफिसर हिँड्दै आयो । ऊ जाभा टापुबाट आएको एक अगुवा थियो भनी आदेलले चिनिहालिन । कति पनि सन्देह नगरी उसले ती ईसाईहरूलाई एउटा घरभित्र थुनेर त्यसमाथि पेट्रोल खन्याउन आफ्ना अफिसरहरूलाई शान्तपूर्वक आज्ञा दियो ।

नजिकैको एउटा भुप्रोभित्र धकेलिएका ती भयभीत ईसाईहरू साना बालबालिकालाई अङ्गालेर चिच्च्याउन थाले । उनीहरू खीष्टको निमित्त मर्न डराउँदैथे । यो कुरा उनीहरू प्रत्येकले त्यो कैदको अवधिमा बारम्बार प्रमाणित गरेका थिए । तर जिउँदै जलाइने र आफ्ना साना बालबालिका धुवाँ र खरानी बन्ने सोचाइ असह्य थियो । उनीहरूले एकसाथ घुँडा टेकेर आफूहरूलाई यस्तो डरलाग्दो मृत्युदेखि बचाउन परमेश्वरसमक्ष पुकारा गरे ।

उनीहरूले प्रार्थना गरिरहँदा, बाहिर रहेका सिपाहीहरूबीच वादविवाद शुरू भयो । ईसाईहरूलाई जलाउने कि नजलाउने भन्नेबारे तिनीहरूले वादविवाद गरिरहेका थिए । ती कैदीहरू अब इस्लाममा परिवर्तन भएका थिए र मुस्लिम धर्मयुद्धमा उपयोगी हुन सक्दथे भनी तीमध्ये एकजनाले तर्क गर्‍यो । त्यसलाई छिट्टै नै स्वीकार गरियो । यदि ती कैदीहरू मुस्लिम धर्मयुद्धमा सहभागी हुन इच्छुक भएका भए, यसले अल्लाहप्रतिको तिनीहरूको समर्पणतालाई पुष्टि गर्नेथियो र तिनीहरू बचाइनेथिए ।

विद्रोहको मूल्य

बाहिर भएका वादविवाद सुनेर, आदेल र अन्य चिन्तित भए । तिनीहरूले खोजेका जवाफ त्यो थिएन । तर एउटा निर्णय गर्नु नै पर्ने भयो । यदि ठूला

कैदीहरू अर्को धर्मयुद्धमा ती सिपाहीहरूसँगै जान सहमत भएका भए, सबैलाई बचाइनेथियो । अन्यथा त्यो भुप्रोमाथि पेट्रोल खन्याइनेथियो र ती ईसाईहरूलाई जलाइनेथियो । डरले काँपिरहेका ती कैदीहरूले घुँडा टेकिरहेकै थिए । उनीहरूले साहसको निमित्त फेरि एक-अर्कालाई हेरे र पहिला बोल्न कसले हिम्मत गर्दथ्यो भनी विचार गरे । त्यो कमाण्डर तिनीहरूको असल खबर सुनाउँदै त्यो छाप्रीभित्र पस्यो : “यदि तिमीहरू तरवार बोक्न सक्ने उमेरका छौ भने, आएर हामीसँग धर्मयुद्धमा सामेल होओ । त्यो रमाइलो हुनेछ !”

ती कैदीहरूको घीनलाग्दो उपहास सुन्दा आदेल रीसले चूर भइन् । तीव्र साहसका साथ उनी उभिइन् । उनी आफ्नो प्रथम स्वयम्सेवक थिइन् भन्ने सोचेर कमाण्डर मुस्कुरायो । त्यसको विपरीत उनले अरूहरूलाई सम्बोधन गरिन् । “तपाईंहरूमध्ये कोही पनि तिनीहरूसँग नजानुहोस् । यदि तिनीहरूले हामीलाई मार्नेछन् भने, यहीं नै मारेमा उत्तम हुन्छ । कम्तिमा पनि हामी सबैजना सँगै त हुनेछौं ।”

उनको अस्वीकारोक्तिद्वारा क्रोधित भएर त्यो कमाण्डरले उनको पाखुरामा समात्यो । “के भनिस् अरे ?”

आदेलले दोहोर्‍याइन्, “हामी धर्मयुद्धमा सामेल हुनेछैनौं । अब कृपया बाहिर जानुहोस् ।” त्यो कमाण्डरले आदेलको पाखुरा बेस्सरी बटाउँदै सीधा उनको आँखामा हेर्‍यो । ऊ बोल्नुपरेन; उसका आँखाले नै उसको क्रोधलाई प्रष्टरूपमा भल्काए । तर परमेश्वरले आफूहरूलाई बचाउनुहुनेथियो भनी आदेलले विश्वास गरिन् । उनको खुल्ला विद्रोहले मूल्य चुकाउन लगाउनेथियो भनेर पनि उनले विश्वास गरिन् । त्यो कमाण्डर फरक्क फर्किएर कोठाबाट गएपछि, अरूहरू आदेलको दृढताको प्रशंसा गर्दै उनले आफूहरू सबैको भाग्य समाप्त पारेकी त थिइन् भनी चिन्तित भए ।

आश्चर्यजनकरूपमा, ती सिपाहीहरू पनि गए र कैदीहरूलाई त्यो छाप्रीबाट बाहिर निकालियो ।

दुई हप्ता बित्यो र आदेललाई अबै पनि धम्की दिइरहिएको थियो । उनले अन्य कैदीहरूलाई प्रभाव पारेकी थिइन् भन्ने ती मुसलमानहरूले थाहा पाए र उनलाई खत्तम पार्नुपर्दथ्यो भन्ने तिनीहरूले सोचे । क्रिष्टिनाले कर लगाएकी

कारण उनले बिस्तारै खान थालेकी थिइन् र त्यसैकारण उनको शारीरिक सामर्थ्य पहिलाको जस्तै हुन लागि रहेको थियो ।

ती कैदीहरूलाई के गर्नुपर्दथ्यो भन्नेबारे छलफल गर्न सेनाका अगुवाहरू प्रायः दिनहुँ त्यो सानो गाउँमा आउने-जाने गर्दै थिए । ती ईसाईहरू इस्लाममा परिवर्तन भएका कुरा वास्तविक थिएन भनी तिनीहरूले शङ्का गरे र तिनीहरूको गाउँलाई अझ बढी अपवित्र हुन नदिन पहिला योजना बनाएअनुसार नै तिनीहरूले ईसाईहरूलाई त्यो छाप्रोमा जलाइदिएका भए हुनेथियो भनी तिनीहरूले तर्क गरे । ती बन्दीहरूको परिवर्तनलाई पुष्टि गर्ने अन्तिम प्रयासस्वरूप, तिनीहरूले सबै महिलाहरूको खतना गर्ने निर्णय गरे ।

केही महिलाहरू भयभीत भए र डाँको छोडेर रुन थाले । तिनीहरूको विरोधले उक्त गाउँको कामाण्डरका शङ्काहरूलाई पुष्टि गर्नेथियो र फेरि उसले तिनीहरूलाई मृत्युदण्ड दिन लगाउनेथियो । अरूहरूले चाहिँ तबसम्म पनि ईसाईहरूलाई जीवितै राखिएमा उपयोगी हुनेथिए भन्ने सोचे, त्यसैले ती मुसलमानहरूबीच त्यस क्षणमा तिनीहरूलाई जीवितै राखिने सहमति भयो । तैपनि, तिनीहरूले किशोरावस्था नपुगेका क्रिष्टिनालगायत सबै केटीहरूलाई लगेर लापरवाहीसाथ खतना गरे । त्यो पीडा अत्यन्तै तीव्र थियो र क्रिष्टिना अबिरलरूपमा रोइरहिन् । आदेल रिसले चूर भइन् र फेरि उनले आफूभित्र उम्लिरहेको तीव्र क्रोधलाई नियन्त्रण गर्ने प्रयास गरिन् । उनको आफ्नो अग्निपरीक्षा कल्पनै गर्न नसकिने गरी कठिन थियो, तर उनकी छोरीको कष्ट देख्नु त अत्यन्तै कष्टकर थियो । आदेलले सबारबाहेक सबै मुसलमानहरूलाई घृणा गरिन् । घृणा मनको क्यान्सर नै थियो र क्षमादान एक मात्र औषधि हुनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । तर क्षमादान त ज्यादै टाढा, असम्भवजस्तै देखिन्थ्यो । उनले त केवल प्रार्थना गर्न मात्र सकिन् ।

त्यसपछि प्रत्यक्षरूपमा छ महिनासम्म मार्ने धम्की दिइएन, तर आदेल भित्रभित्रै समस्याग्रस्त भएकी थिइन् । मुसलमानहरूले आफूलाई कस्तो प्रकारले हेर्दथे भन्ने उनले बुझेकी थिइन् र तिनीहरूको एउटा समूहले उनलाई बलात्कार गर्ने प्रयास गरिसकेको थियो । दिनहरू बिचै जाँदा तिनीहरूको कामुकता वृद्धि भएको उनले थाहा पाउन सकिन् र उनी कतिञ्जेल तिनीहरूदेखि बच्न सक्दथिन् भनी उनी चिन्तित भइन् । त्यो गाउँको कामाण्डरले समेत

अनुचित कुराहरू भनेको थियो । उनले मेथूको सान्त्वना खोजिन् र ऊ जीवित पनि थियो कि थिएन भनी विचार गरिन् ।

मेथू

अप्रत्याशितरूपमा, एक दिन बिहान सरकारी अधिकारीहरूको एउटा सानो गोप्य टोली डुङ्गाद्वारा सालुबी आयो । ती अधिकारीहरूले उक्त गाउँमा ईसाईहरूलाई बन्दी बनाएर राखिएको थियो भन्ने आरोपहरूबारे अनुसन्धान गरिरहेका थिए जुन आरोपलाई मुस्लिम सिपाहीहरूले ठाडै अस्वीकार गरे । तैपनि, उक्त डुङ्गाको धनी नाहोर ईसाई थिए र आदेल नाउँ गरेकी एक महिलालाई बन्दी बनाइएको थियो भन्ने उनले सुनेका थिए । आफ्ना यात्रुहरूलाई ओराल्नेबित्तिकै उनी आदेललाई खोज्न निस्किए ।

कसैले आदेललाई देखाइदिएपछि उनले बिस्तारै सोधे, “के तपाईं नै आदेल हुनुहुन्छ ?”

“तपाईं को हुनुहुन्छ ?” आदेलले शङ्का गर्दै प्रतिप्रश्न गरिन् । नाहोरले उनलाई अङ्कमाल गरेर रुन थाल्दा उनको बोली नै फुटेन । “मैले तपाईंको बारेमा र तपाईंको यहाँको अवस्थाको बारेमा सबै कुरा सुनेको छु,” उनले भने ।

“के अरे ? तपाईंले मलाई कसरी चिन्नुभयो ?”

“मेथूले मलाई बताए ।”

आदेलले आफूले सुनेको कुरामा विश्वास गर्ने सकिनन् । मेथू जीवित थियो ! ६ हप्ताभन्दा बढी समयपछि पहिलो पटक उनले आनन्दको झट्का महसुस गरिन् र वास्तवमा मुस्कुराइन् पनि । उनले भनेका कुरा आफूले गल्ती नसुनेको पुष्टि गर्दै उनले सोधिन् “मेथू जीवित छन् ?”

“हो, उनी जीवितै छन् त । के तपाईं उनलाई पत्र लेख्न चाहनुहुन्छ ?” नाहोरले सोधे ।

मेथूलाई पत्र लेख्ने सोचाइ आदेलको मनमा तीव्र बन्यो । उनी मेथूसँग सम्पर्क गर्न अति आतुर थिइन् ! तर त्यहाँ भन्नु बढी महत्वपूर्ण विषयहरू थिए

भन्ने उनलाई थाहा थियो । “हो, म मेथूलाई पत्र लेख्न चाहन्छु । तर सर्वप्रथम मैले एउटा कार्य गर्नुपर्दछ । छिटो ! मलाई कलम र कागज दिनुहोस् त ।”

आदेल बसिन् र अत्यन्तै हतार गर्दै सबै कैदीहरूको नाउँ लेख्न थालिन् । त्यो सूची लेख्दै गर्दा उनले कमाण्डर आफू भएतिर आइरहेको देखिन् । “छिटो, यो लिनुहोस् नाहोर । अनि कृपया आफ्नो ख्याल राख्नुहोस् !” आदेलले नाहोरलाई छिटो अङ्गमाल गरिन् र मेथूलाई पत्र लेख्न नसकेकोमा अफसोस् मान्दै त्यहाँबाट बिलाइहालिन् । उसलाई सबै कुरा बताउने उनमा कत्रो चाहना थियो भन्ने कुरा....उनले उसलाई कति धेरै माया गर्दथिन् र उसको अनुपस्थिति कति खट्किरहेको थियो भन्ने कुरा....क्रिष्टिना कति साहसी बनिरहेकी थिइन् भन्ने कुरा । तर उनीसँग पर्याप्त समय थिएन र उनी अरू कैदीहरूको नाउँ लेख्न बाध्य थिइन् । निश्चय पनि, उनीहरूका परिवारहरू पनि चिन्तित थिए होलान् । अनि उनले नाहोरसँग कुरा गरेको आफूलाई कसैले पनि नदेखेको भए हुनेथियो भनी मात्र आशा गरिन् ।

“तैले के लेख्दै थिइस् ?” आदेल त्यो डुङ्गा मालिकसँग बोलेकी मात्र नभई उनले उसलाई कागजको टुक्रा पनि दिएकी थिइन् भन्ने थाहा पाउँदा त्यो कमाण्डर रीसले चूर भयो । “के तैले चिठी पठाइस् ?”

“अहँ, मैले चिठी लेखिँ, ” आदेलले जवाफ दिइन् ।

“तैले के लेखिस् त ?” उसले आदेलको घाँटीमा चक्कु राख्दै क्रोधित अनि चर्को स्वरमा सोध्यो ।

तुरुन्तै आदेलले उसलाई भनिन्, “मैले त यहाँ बन्दी बनाएर राखिएका मानिसहरूको नाउँ मात्र लेखें ।”

“तैले यो के गरिस् ?” त्यो कमाण्डर रीसले रातोपिरो भयो । उसले पक्कै पनि उनको घाँटीमा चक्कु घुसान्नेथियो भन्ने आदेलले सोचिन्, तर पहिलो पटक, उनी डराइनन् । उनले आफूले गर्नुपर्दथ्यो भनी ठानेको कार्य पूरा गरेकी थिइन् र मेथू जीवितै थियो भन्ने उनले थाहा पाइन् । आजको दिन असल रहेछ । यस्तो दिन जसलाई त्यो निर्दयी कमाण्डरले पनि बर्बाद पार्न सकेन ।

“यहाँ कसैलाई पनि उसको इच्छाविरुद्ध बन्दी बनाएर राखिएको थिएन भनी मैले भर्खरै मात्र सरकारी अधिकारीहरूलाई विश्वस्त पारें । मैले एउटा

सम्भौता-पत्रमा हस्ताक्षर गरें । अनि तैले तिनीहरूलाई 'कैदीहरू' को सूची दिइस् ! तं सुङ्गुर्नी ! तैले यसको मूल्य चुकाउनेछेस् ।”

त्यो कमाण्डरले आफ्नो वचन पूरा गरिछाड्यो । त्यस दिन दिउँसो र त्यसपछिका धेरै दिनसम्म आदेललाई निर्ममतापूर्वक पिटियो ।

दुई महिनाभन्दा कम समयमै सालुबी गाउँमा फेरि अनुसन्धान गरियो । आदेलले पठाएको सूची सरकारी कार्यालयहरूमा र मेथूलगायत कैदीहरूका परिवारहरूलाई बाँडिएको थियो । आदेलले यो खबर पाइन् कि “तिमी र क्रिष्टिनालाई लिन मेथू सरकारी अधिकारीहरूको साथमा आउँदैछन् ।”

आदेल ज्यादै आनन्दित भइन् । उनी र उनकी छोरीले एउटा डरलाग्दो अनुभव पार गरेका थिए जुन अकल्पनीयरूपमा नरकीय थियो र अहिले उनीहरू घर जान लागेका थिए । उनमा नयाँ जोश पलायो र उनी फेरि मुस्कुराउन पनि थालिन् । तर क्रिष्टिना विश्वस्त भइनन् । “के हामी साँच्चै नै घर जाँदैछौं ?” उनले सन्देहपूर्वक सोधिन् । “के हामी बुबासँग जानेछौं ? तिनीहरूले हामीलाई जान दिएनन् भने के गर्ने ?”

आदेलले क्रिष्टिनाको आवाजमा रहेको चिन्ता सुन्न सकिन् र उनका प्रश्नहरू जायज थिए भन्ने उनलाई थाहा थियो । उनले आफ्नी बहादुर छोरीलाई अझालो हालिन् र उनीहरूलाई जान नदिन उनीहरूलाई बन्दी बनाएकाहरूले कुन चाल चाल सक्दथे भनेर सोचन थालिन् । भोलिपल्ट उनले त्यो थाहा पाइहालिन् ।

“म तपाईंसँग जान सकिदैनँ”

सबै कैदीहरूलाई भेला गराइयो, र आदेल र क्रिष्टिनालाई उनीहरूको सामु खडा गराइयो । ती ईसाईहरूलाई सम्बोधन गर्दै त्यो कमाण्डरले यसो भन्यो, “हामी क्रिष्टिना र आदेललाई उनका ईसाई श्रीमान्सँग भेट गराउन छिट्टै नै डामा लैजानेछौं ।” ठूलो आशाका साथ मेथूको आगमनको खबर ती कैदीहरूबीच फैलिसकेको थियो । उनीहरूले आदेललाई चिन्दथे । उनलाई जान दिइएको भए, अन्य सबै कैदीहरू पनि मुक्त नभइञ्जेल उनी एक क्षण पनि चूप रहनेथिइन् । आदेल उनीहरूको स्वतन्त्रताको मुख्य कडी हुनेथिइन् ।

त्यसपछि उक्त कमाण्डरले एउटा नयाँ चेताउनी दियो : “आदेल र क्रिष्टिना तिमीहरूसँग यहीं रहन चाहन्छन् कि मेथूसँग जान चाहन्छन् भनी तिनीहरूसँग सोधिनेछ। यदि तिनीहरूमध्ये कुनै एकजना मेथूसँग जान चाहन्छ भने, हामी तिमीहरू सबैलाई मारिदिनेछौं।” त्यहाँबाट जान लाग्दा त्यो कमाण्डर करिब पाँच वर्षकी बालिकाको सामु घुँडा खुम्च्याएर भुक्त्यो। उसले आफ्नो दापबाट चक्कु भिकेर ती काँपिरहेकी बालिकाको घाँटीमा अँठ्याएर राख्यो र दुर्भावनासाथ यसो भन्यो, “तँलाई पनि।”

ईसाईहरू उभिए र एकटक लगाएर आदेललाई हेरे। कसरी उनले त्यस्तो निर्णय गर्न सक्दथिन्? तिनीहरू अलमल्लमा परे। अनि उनको ठाउँमा भएका भए तिनीहरूले के गर्नेथिए भनेर तिनीहरूले गहिरो रूपमा सोचविचार गरे। आदेल र क्रिष्टिना मेथूसँग जान चाहेका भए कसैले पनि उनलाई वा क्रिष्टिनालाई दोष लगाउनेथिएन भन्ने कुरा उनलाई थाहा थियो। तर उनले कुनै प्रत्युत्तर दिन नभ्याउँदै त्यो कमाण्डरले यसो भन्यो, “जाऔं।”

अहिले नै? मेथूले उनीहरूलाई पर्खिरहेको थियो भन्ने कुरा आदेललाई थाहा थिएन। सबै कुरा छिटो-छिटो भइरहेको थियो। उनलाई प्रार्थना गर्न र त्यो कमाण्डरले साँच्चै नै तिनीहरू सबैलाई मार्नेथियो वा त्यो उसको गफ मात्र थियो भनी विचार गर्न समय चाहिएको थियो। कसरी उनले मेथूलाई अस्वीकार गर्न सक्दथिन् र? तर कसरी उनले त्यस्तो निर्णय गर्न सक्दथिन् जसले अन्य कैदीहरूलाई मार्न सक्दथ्यो?

उनले त्यो कुरा थाहा पाउनुभन्दा अगावै, उनलाई त्यो कोठाभित्र लगिरिएको थियो जहाँ मेथू सेनाका अधिकारीहरूको साथमा बसेको थियो। उनीहरू कोठाभित्र प्रवेश गर्दै गर्दा, त्यो कमाण्डरले सासै सासले आदेलको कानमा यसो भन्यो, “याद राख् : यदि तिमीहरूमध्ये कुनै एकजना उसँग जान्छ भने, म सबै कैदीहरूलाई मारिदिनेछु। म कसम खान्छु, म उसलाई पनि मारिदिनेछु।” उसका रूखा शब्दहरूले उनको शरीरै सिरिङ्ङ पारे र उसले धम्की मात्र दिइरहेको थियो भन्ने सोचाइलाई पूर्णरूपले हटाइदिए।

आदेलले मेथूका आँखामा वेदना देखिन्। ऊ आफ्नी श्रीमती र छोरीलाई भेट्न कति उत्सुक भएको थियो! उसको निमित्त विगत तीन महिना त जीवनभरिकै समयजस्तो लाग्यो, तर ऊ अब आशावादी भएको थियो। ऊ

पनि दृढ भएको थियो र उसले मनमनै उनीहरूलाई नलिईकन त्यो कोठाबाट नजाने निर्णय गरिसकेको थियो भन्ने आदेललाई थाहा थियो । उनले त केवल सामर्थ्य मागदै प्रार्थना मात्र गर्न सकिन् ।

एक अधिकारीले आफ्नो नाउँ श्रीमान् सेड हो भनेर परिचय दिँदै नहिचिकचाईकन सोध्यो, “आदेल, तिमी मेथूसँग जान चाहन्छ्यौ कि सालुबीमै रहन चाहन्छ्यौ ?” हुबहु यही प्रश्न सोधिनेथियो भन्ने आदेललाई थाहा थियो । अनि उनले के जवाफ दिनुपर्दथ्यो भन्ने पनि उनलाई राम्रैसँग सिकाइएको थियो । उनले बोल्न प्रयास गरिन्, तर उनका ओठहरू आवाजै ननिकालीकन सलबलाए । श्रीमान् सेडले त्यही प्रश्न अलि चर्को गरी दोहोऱ्याए । “आदेल, तिमी मेथूसँग जान चाहन्छ्यौ कि सालुबीमै रहन चाहन्छ्यौ ?”

आदेलले सीधै मेथूलाई हेरिन्, तर उनलाई जवाफ दिन किन त्यति धेरै समय लागिरहेको थियो भनी ऊ अलमल्लमा परिरहेको थियो । “मेथू...म तपाईंसँग जान सकिदैन” भनेर अड्की-अड्की भन्दा उनको आँखाबाट बलिन्द्र धारा आँशु बहे ।

आदेलतर्फ गएर उनीसँग कारण सोध्नलाई मेथू आफ्नो कुर्सीबाट उठ्नै लागेको थियो, तर सेडले उसलाई कुनै प्रतिक्रिया जनाउन नदिँदै उसलाई समातेर त्यहीं राख्यो । तुरुन्तै सेडले क्रिष्टिनालाई त्यही प्रश्न सोध्यो । क्रिष्टिनाले कसरी जवाफ दिनेथिइन् भन्नेबारे अनिश्चित भएर आफ्नी छोरीलाई हेर्दा आदेल रोइरहेकी थिइन् र अहिले आफूहरूमध्ये कोही एकजना पनि मेथूसँग जान सहमत भएमा तिनीहरूले सबै कैदीहरू र मेथूलाई मार्नेथिए भन्ने कुरामा उनी विश्वस्त थिइन् । तर उनकी नौ वर्षकी छोरीले आफ्नो बुबासँग जान सहमत हुनुको गम्भीरतालाई कसरी बुझ्न सकिन् ?

“म तपाईंसँग जान सकिदैन बुबा, मलाई माफ गर्नुहोस्,” भनेर सुकसुकाउँदै क्रिष्टिनाले आफ्नो बुबासँग क्षमा माग्ने र उक्त अवस्थालाई व्याख्या गर्ने गम्भीर प्रयास गरिन् ।

श्रीमान् सेड बीचैमा बोले, “ल भयो, हाम्रो काम सकियो । अब हामी यस विषयमा एक शब्द पनि बोल्नेछैनौं । बुभ्यौ ?”

कडा निरीक्षणबीच र कानेखुसी नगर्न चेताउनी दिएर आदेल र क्रिष्टिनालाई मेथूसँग पाँच मिनेटसम्म भेट गर्न दिइयो । तिनीहरूका आदेशहरूलाई बेवास्ता

गदैं, आदेल आफ्नो कुरा तिनीहरूले नसुनुन् भनेर प्रार्थना गर्दै बिस्तारै बोलिन् । “मेथू, मैले यसरी नै जवाफ दिनुपर्‍यो । हामी तपाईंसँग गएमा सबैलाई मार्ने तिनीहरूले धम्की दिएका थिए । कृपया मलाई घृणा नगर्नुहोस् । बाँचुञ्जेलसम्म म आशा मार्नेछैनँ । मलाई थाहा छ, एक दिन हामी फेरि एकसाथ हुनेछौं ।”

मेथूले आफ्नी सुन्दरी श्रीमतीलाई हेर्दा उनको आँखामा पीडा देख्यो र उसले उनको साहसको प्रशंसा पनि गर्‍यो । त्यहाँ भन्न बाँकी केही पनि थिएन । उसले आफ्नो परिवारलाई मात्र हेर्‍यो र यति मात्र जवाफ दियो, “म बुभदछु ।”

आशा नमानुं

त्यो वैठक जति छिटो शुरू भयो त्यति नै छिटो सकियो, अनि आदेल र क्रिष्टिना त्यस कोठाबाट गए । मेथूलाई अन्तिम पटक हेर्न आदेल पछाडि फर्कन थालिन्, तर त्यो कमाण्डरले शुरूमै मुठी ताक्दै उनलाई समातेर तान्यो । “फर्केर त्यसलाई नहेरु,” उसले फुत्कार छोड्यो । “त्यो त येशूको सन्तान, सुङ्गुर हो !” आशाहरू मादैं, आदेल अब के होला भनी अलमल्लमा परिन् । उनले रुनुबाहेक केही पनि गर्न सकिनन् ।

त्यसपछि केही हप्तासम्म आदेल कुनै दिन मेथूसँग फेरि मिलन हुने आशा पालेर बसिन् । यसले उनको कैदको असीमित पीडालाई कम गराउन मद्दत गर्‍यो र उनलाई भुल्ने कुरा प्रदान गर्‍यो, यद्यपि त्योचाहिँ टाढाको सपना थियो ।

त्यसपछि, अप्रिल १० मा, उनको सपना डरलाग्दो अनुभवमा परिणत भयो....

“आदेल,” त्यो कमाण्डरले भन्न थाल्यो, तँलाई के गर्नुपर्दछ भनी मैले निर्णय गरेको छु । तँले मलाई धेरै दुःख दिएकी छेस् र प्रष्टरूपमा नै तँले सदैव समस्या उत्पन्न गराउँछेस् । अब तँलाई एकजना मानिससँग विवाह गरिदिने मैले निर्णय गरेको छु । शायद उसले तँलाई नियन्त्रण गर्न सक्नेछ ।”

आदेलले त्यो कुरालाई विश्वास गर्नै सकिनन् । “म कसैसँग पनि विवाह गर्न सकिदैन ! मैले मेथूसँग विवाह गरिसकेकी छु !”

“मैले, तँलाई भनिसकेँ । मेथू मानिस होइन, सुङ्गुर हो र त्यससँगको तेरो विवाहलाई म मान्दिनँ । यदि मैले छानेको मानिससँग विवाह गर्न मानिनस् भने, तँलाई स्वास्नी बनाउन म तिनीहरू सबैलाई अनुमति दिनेछु ।” त्यसपछि त्यो कमाण्डरले अरू वादविवाद गर्न मानेन र उसको अनुहारको कठोरताद्वारा उसले गम्भीररूपमा कुरा गरेको थियो भन्ने आदेलले थाहा पाइन् । त्यहाँ अर्को कुनै विकल्प नै थिएन ।

आदेल अरू महिला कैदीहरूकहाँ गइन् र आफूलाई सहायता गर्न अनुरोध गरिन् । तिनीहरूले धेरै ठूलो सहायता गर्न सक्दैनथे भन्ने उनलाई थाहा थियो तर जबर्जस्ती विवाह गर्न विरोध गर्दा तिनीहरू कम्तिमा पनि उनको पक्षमा रहनेथिए भनी उनले आशा गरिन् । तर तिनीहरू आफ्नो ज्यान जोखिममा पर्ने डरले मौन रहे । अन्तमा तिनीहरूमध्ये एउटीले यसो भनिन्, “यदि तिमिले तिनीहरूमध्ये एकजनासँग विवाह गरिनौ भने, तिनीहरूले हामी सबैलाई बलात्कार गरेर मार्न सक्दछन् ।”

आदेल खड्ग्रड्ड भइन् । ती महिलाहरूको साथ दिन उनले अत्यन्तै कठिनसाथ प्रयास गरेकी थिइन् र अहिले उनले आफूलाई धोका दिइएको महसुस गरिन् । उनी सुकसुकाउन थालिन्, “कसरी तिमिहरूले मलाई एक प्रकारको बेचिने वस्तु बनाउन र केवल आफूहरूलाई बचाउनको लागि मात्र मलाई बेचन सक्दछौ ?”

ती महिलाहरूले एकसाथ बसेर रुँदै क्षमा मात्र मागे । तिनीहरूमध्ये एउटीलाई जबर्जस्ती विवाह गर्न लगाइने त्यो अन्तिम घटना हुनेथिएन भन्ने तिनीहरूलाई थाहा थियो ।

उनलाई र क्रिष्टिनालाई उनको नयाँ पति आल्मिनसँग जान बाध्य पारिँदा, त्यो अवस्था सबैभन्दा खराब हुनेथियो भनी आदेलले विश्वास गरेकी थिइन् । तर त्यो अवस्था भनै खराब भयो । केही महिनापछि, आदेल गर्भवती भइन् ।

नयाँ जीवन

अक्टोबरसम्ममा आदेलको भावनात्मक अवस्था अत्यन्तै खराब बनेको थियो । उनले आफू अनियन्त्रितरूपमा गुल्टिँदै एउटा अगाध खाँदतर्फ खस्दै गरेको महसुस गरिन् । ती राक्षसहरूले उनको छोरा र आमालाई मारेका थिए र उनलाई उनले गन्न सक्ने भन्दा धेरै पटक निर्ममतापूर्वक पिटेका थिए । तब उनले मेथूसँग पुनर्मिलन हुने उनको आशासमेत तिनीहरूले मारिदिएका थिए भनी विश्वास गरिन् । उनलाई कैद गरिएको डरलाग्दो दिनमा शुरू भएको घृणा उनीभित्र रहेको नयाँ जीवनभन्दा पनि तीव्र गतिमा वृद्धि भइरहेको थियो । आशाको खोजी गर्दै गर्दा उनी रोइन् तर भिनो आशासमेत पाउन सकिनन् । उनले आफ्नो गर्भमा रहेको निर्दोष शिशुलाई समेत प्रेम गरिनन् । आदेलको निम्ति, त्यो त तिनीहरूले उनीबाट खोसेका सबै कुरा सम्झना गराउने वस्तु मात्र थियो ।

“अब म तिनीहरूलाई अरू केही पनि खोस्न दिनेछैनँ,” उनले निर्णय गरिन् ।

उनले एकलै नभइञ्जेल पर्खिन् । त्यसपछि उनले भान्छाबाट चक्कु ल्याइन् । मामिला त्यति अगाडि पुगिसकेको थियो भनी विश्वास गर्न कठिन थियो । यस्तो निराशा अनुभव गराउनको लागि मात्र किन उनलाई बचाइएको थियो भनी उनले प्रश्न गरिन् । परमेश्वरले उनलाई बचाउनुभएको थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो, तर अब उप्रान्त आफू बाँच्न नसक्ने उनले महसुस गरिन् ।

त्यो चक्कु बिस्तारै आफ्नो गर्भमा राखेर उनले आँखा बन्द गरिन् र परमेश्वरले क्षमा गर्नुहवस् भनी प्रार्थना गरिन् ।

“आमा, रोकिनुहोस् !” भनेर चिच्याउँदै क्रिष्टिना दौडेर त्यो कोठाभित्र आइन् र आफ्नी आमाको हातबाट त्यो चक्कु खोसिन् । आदेल डाँको छोडेर रोइन् र भुइँमा ढलिन् । अनि क्रिष्टिना पनि आमाको छेउमै बसेर रोइरहेकी थिइन् । “आमा, तपाईं के गर्दै हुनुहुन्छ ? तपाईंले आफूलाई त्यसो गर्न सक्नुहुन्न । अनि यो शिशुले केही गल्ती गरेको छैन । त्यो त निर्दोष छ ।”

आदेल विक्षिप्त बनिन् । उनको मन र हृदयमा क्रिष्टिनाका शब्दहरू गुञ्जिरहँदा उनी घण्टौंसम्म रोइन् । आफूलाई बन्धक बनाउनेहरूप्रति घृणा

गरेकोमा उनले परमेश्वरसँग क्षमा मागिन् । ती मुस्लिम धर्मयोद्धाहरूले उनीप्रति गरे भैं कसरी उनको क्रोधले एक निर्दोष जीवन भण्डै नाश पारेको थियो भनी उनले महसुस गर्न थालिन् । त्यो एउटा गम्भीररूपमा सोचन लगाउने वास्तविकता थियो र उनलाई चोट पुऱ्याएकाहरूप्रति तुरुन्तै क्षमादान दिएको महसुस नगरे तापनि, परमेश्वरको अनुग्रहलाई काम गर्न दिन उनी इच्छुक हुनुपर्दथ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो । उनको घृणाले परमेश्वरको प्रेमको निको पार्ने शक्तिलाई रोकेको थियो जसलाई अब उनले अनुभव गर्न थालेकी थिइन् ।

आदेलले आफ्नो गर्भमा मुसार्न र आफूभिन्न रहेको कलिलो जीवसँग कुरा गर्न थालिन् । त्यो छोरी थिई भन्ने विश्वास गरेर, उनले त्यसको नाउँ सारा राखिन् । “सारा, कृपया मलाई क्षमा गर । तिम्री आमाका पापहरू क्षमा गर । तिमिले कुनै गल्ती गरेकी छैनौ । तिम्री यस्तो खराब अवस्थाबाट उत्पन्न हुन सक्ने एक असल कुरा हो । म तिम्रीलाई प्रेम गर्दछु ।”

उनले प्रार्थना गर्दै सारासँग बोलिरहँदा कालो बादल माथि उडेर गएकोजस्तो देखिन्थ्यो । पहिला आदेलले त्यो नजन्मिएको शिशुलाई अर्को शत्रु ठानेकी थिइन् जो उनकै छोराको हत्याराको बच्चा थियो । अब उनले त्यसलाई आफ्नो बच्चा र परमेश्वरको एउटा सृष्टि ठानिन् । उनले आफ्ना दुवै छोरीहरूलाई अझालो हाल्दा तुरुन्तै एउटा सम्बन्ध गाँसियो ।

मेथूसँग सम्पर्क गर्नुपर्दथ्यो भन्ने बुझेर, भोलिपल्ट आदेलले एउटा कागजको टुक्रा लिइन् । उनले त्यहाँ घटेका सबै घटनाहरू उसलाई बताउनुपर्दथ्यो र उसँग क्षमा मागनुपर्दथ्यो । उसले उनलाई आफ्नी श्रीमती नमाने तापनि, उनले कुरा बुझ्दथिन् र उनले उसको विरुद्धमा केही पनि गर्नेथिइनन् । उनले उसलाई प्रेम गर्दथिन् र उसँग पुनिर्मिलन हुने चाहना गरिन् । उनले लेख्दै गर्दा, आँशुले मसी लतपत भएर चिठी नै बिग्रियो । उसले पढ्न सक्नेथियो कि थिएन भनी उनी चिन्तित भइन् । उनले चिठी लेखिसक्दा त्यो ६ पृष्ठ भएको थियो । आदेलको निमित्त त्योचाहिँ अहिलेसम्ममा लेखिएको सबैभन्दा पीडादायी र महत्वपूर्ण प्रेमपत्र थियो । उनले त्यसलाई सावधानीपूर्वक पट्याइन् र लुकाएर राखिन्, अनि त्यो मेथूसमक्ष पठाउने मौकाको निमित्त प्रार्थना गरिन् ।

डिसेम्बर २४ तारिखमा, सबै कैदीहरूलाई नरिवलको बगैँचामा काम गर्न लगाइयो । त्यो कार्य कठिन थियो, विशेषगरि आदेलको निम्ति, जो त्यति बेला छ महिनाकी गर्भवती थिइन् । तर त्यो दिन क्रिसमसको अघिल्लो दिन थियो भन्ने ती कैदीहरूले पनि महसुस गरे र सबैले विगतका छुट्टिका दिनहरूलाई सम्भेर आनन्द मनाए । त्यस साँझमा आदेलले “मौन रात” भन्ने क्रिसमसको भजनको लय बिस्तारै गुनगुनाउँदा, अरूहरू पनि सहभागी भए । अनि छिट्टै नै उनीहरूले त्यसलाई शब्दद्वारा नै गाउन थाले । त्यति नै बेला, कठोर अनुहार भएका पहरेदारहरूले लुकेर सुने । खीष्टसम्बन्धी परम्परागत क्रिसमसको भजन गाउनुको खतरा सबैलाई थाहा थियो । तिनीहरूलाई सम्भवतः पिटिनेथियो, तर कसैलाई त्यसको वास्ता भएजस्तो देखिँदैनथ्यो । भजन गाउनुको आनन्दले सजाय दिलाउन सक्दथ्यो ।

त्यस साँझ अबेलातिर तिनीहरूले भजन गाए र आफ्ना परिवारसँग बिताएका क्षणहरूलाई सम्भिए । तिनीहरूका शरीर कैदमै थिए, तर स्वर्गीय भजनहरू गाइरहँदा तिनीहरूका प्राण स्वतन्त्र पारिएका थिए । भोलिपल्ट बिहान तिनीहरू आफ्नो कैदबारे शोक मनाउँदै तर उल्लासमय समयको प्रतीक्षा गर्दै दुःख र आनन्दको आँशु बहाएर रोए । तिनीहरूले एकसाथ मिलेर खेतबारीमा मनाएका क्रिसमसलाई कहिल्यै बिसँदैनन् ।

मार्च १८ तारिखको दिनमा सारा जन्मिन् ।

अब त्यो बच्चा जन्मिएको थियो र क्रिष्टिनाले आफ्नी आमालाई यो कुरा बताउने समय आएको महसुस गरिन्, “तपाईंले सारालाई मात्र लिएर भाग्ने प्रयास गर्नुपर्दछ । तपाईं जानै पर्दछ । तपाईं जानुभएन भने, हामी सबैजना यहीं मर्नेछौं ।”

“म तिमीलाई छोड्न सकिदैनं, क्रिष्टिना । म तिमीलाई कहिल्यै छोड्नेछैनं,” आदेलले आफ्नी छोरीलाई निश्चयता दिलाइन् ।

“आमा, मेरो कुरा सुन्नुहोस् । तपाईं जानै पर्दछ,” दश वर्षे दृढ केटीले बिन्ती गरिन् । “आल्मिनले कहिल्यै पनि हामी सबैलाई एकैचोटी जान दिनेछैन । तर यदि तपाईं र सारा जानुहुन्छ भने, तपाईं निश्चय नै फर्किआउनुहुनेछ भन्ने त्यसले सोच्नेछ । तर तपाईं त आउन सक्नुहुन्न । तपाईंले बुबालाई

भेट्नु नै पर्दछ । उहाँ मलाई लिन फर्किआउनुहुनेछ । यही नै हाम्रो एक मात्र आशा हो ।”

आफ्नी छोरीले सही नै बताइरहेकी थिइन् भन्ने आदेललाई थाहा थियो, तर यस्तो विचारलाई वास्तविक तुल्याउन सकिने तरिका उनलाई थाहा थिएन । मेथूले आफूलाई पुनः स्वीकार गर्नेथियो कि गर्नेथिएन भन्ने पनि उनलाई थाहा थिएन । अब उनको साथमा सारा पनि थिइन् । यति धेरै जवाफहीन प्रश्नहरू लिएर भाग्ने योजना बनाउने साहस पनि आदेलमा थिएन । त्यसपछि अप्रिलमा उनको जवाफ आयो । आदेलले मेथूलाई लेखेकी चिठी पठाउने आशा र प्रार्थना गर्दै छ महिनासम्म लिएर हिँडेकी थिइन् । एक दिन दिउँसो केही बालबालिकाहरू त्यो गाउँमा घुम्न आउँदा, त्यो मौका आयो । ती बालबालिकाहरूमध्ये एकजनालाई आदेलले चिन्दिथिन् र उनी तिनीहरू खेलिरहेका ठाउँमा सुटुक्क गइन् । उनले हतार गर्दै त्यो चिठी आफूले चिनेको केटीलाई दिइन् र अवश्य आफ्नो श्रीमान्को हातमा पुऱ्याइदिन अनुरोध गरिन् । ती केटीले त्यो लिइन् र सहमति जनाउँदै टाउको हल्लाइन् ।

आदेल फर्किएर हिँड्दै घर जाँदै गर्दा, त्यो चिठी मेथूको हातमा पुगोस्... उसले उनलाई क्षमा गरोस्... उसले अबै पनि उनलाई प्रेम गरोस् भनी प्रार्थना गरिन् । अनि हरेक दिन आदेलले ती केटी फेरि भेट्न आउनेथिइन् भनेर उत्सुक हुँदै गाउँभरि नियालेर हेर्दिथिन् । केही दिनपछि उनको प्रतीक्षा पूरा भयो ।

“के तिमिले मेथूलाई भेट्यौ ? के तिमिले उनलाई मेरो चिठी दियो ?” उनले ती केटीलाई हतारिँदै सोधिन् जसलाई उनले त्यो चिठी दिएकी थिइन् ।

“हजुर, त्यो मैले मेथूलाई दिएँ । अनि तुरुन्तै उहाँले मलाई यो दिनुभयो ।”

ती केटीले उनलाई मेथूको चिठी दिँदा आदेल अचम्भित भइन् । आदेलले चिठी पाउनुभन्दा अगावै मेथूले उनलाई चिठी लेखेको थियो । रङ्ग खुइलिएको खाम र च्यातिएका किनाराहरूलाई देखेर उनले यसो भन्न सकिन् कि उसले त्यो चिठी केही समयसम्म साथमै लिएर हिँडेको थियो, ठीक जसरी उनले उसलाई लेखेको पत्र लिएर हिँडेकी थिइन् ।

उनले त्यसलाई त्यहीं नै पढ्ने विचार गरिन् तर तुरुन्तै मन बदलिन्, मेथूले उनलाई घृणा गरेको भए, के गर्ने ? उसले अर्कै केटीसँग विवाह गरेको

भए के गर्ने ? त्यो चिठी खोल्दै घरतर्फ दगुदै गर्दा उनको मन तुलबुल-तुलबुल भइरहेको थियो । उनका आँखा ती शब्दहरूमा पर्दा उनी अत्यन्तै उत्साहित भइन् ।

आदेल, तिमिले दशजना मानिसहरूबाट दशजना सन्तान पाएकी हुन सक्दछ्यौ र पनि तिमि मेरी श्रीमती रहिरहनेछ्यौ । के पाष्टरले भन्नुभएको कुरा तिमिलाई याद छैन ? हामीलाई परमेश्वरले मात्र अलग पार्न सक्नुहुन्छ । म तिमिलाई औधी माया गर्दछु ।

मेथू

आदेलले आफ्नो जवाफ पाइन् । अनि उनले भाग्ने योजना बनाउन थालिन् ।

भगाइ र उद्धार

करिब दुई महिनापछि, जुन १८ तारिखमा, आल्मिनले आदेललाई छिमेकी टापुमा रहेका केही नातेदारहरूलाई भेट्न जान अनुमति दियो । सारालाई काखमा बेस्सरी च्यापेर, आदेल क्रिष्टिनालाई लिन गइन् किनभने उनले सानो डुङ्गा चढेर जाने तरखर गर्दै थिइन् । तर आल्मिनले क्रिष्टिनालाई समातेर राख्यो । “यो यहीं बस्नेछे ।”

आदेलले क्रिष्टिनालाई जान दिन आल्मिनसँग अनुरोध गरिन्, तर उसले अस्वीकार गर्‍यो । “म क्रिष्टिनालाई नलिई जाँदिनँ,” उनले जिद्धी गरिन् । तर आल्मिनले आफ्नो निर्णय बदलेन । क्रिष्टिना पनि साथमै गएमा उसकी “श्रीमती” भाग्नेथिइन् भन्ने उसलाई थाहा थियो ।

तर सबै कुरा क्रिष्टिनाको योजनाअनुसार नै भएको थियो । उनले आफ्नी आमालाई अङ्गालो हालिन् र उनको कानमा सासैसासले बोलिन्, “कृपया आमा ! तपाईं र सारा बुबाकहाँ जानुहुनेछ, भनी प्रतिज्ञा गर्नुहोस् । कृपया, म तपाईंसँग बिन्ती गर्दछु । म त ठीकै रहनेछु ।” आदेलले क्रिष्टिनालाई बेस्सरी च्यापिन् र उनलाई कसरी एकलै छोड्ने भनेर चिन्ता गरिन् । तर क्रिष्टिनाको अनुरोधले सीधै उनको हृदयमा छोयो । आफ्नी छोरी कसरी त्यति साहसी हुन सकिन् भनी अचम्भित हुँदै आदेलले उनलाई म्वाइ खाइन् र विदा मागिन् ।

केही समयको निमित्त, उनले क्रिष्टिनालाई देख्न पाउने यो अन्तिम पटक थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । वा उनले क्रिष्टिनालाई कहिल्यै नदेख्न पनि सक्दथिन् ।

आदेल डुङ्गामा बसिन् र बिस्तारै क्रिष्टिना टाढा हराएकी हेरि रहिन् । आफ्नो निर्णय सही थियो कि थिएन भनेर आफैसँग फेरि सोध्दै उनी सारालाई काखमा च्यापेर फेरि एक पटक रुन थालिन् । उनले टाढा रहेका आफ्ना नातेदारहरूलाई भेट्न चाहेकी थिइन् । उनी भागेकी थिइन् भन्ने आल्मिनले थाहा पाउनु अगावै उनी छिट्टो गरी मेथूकहाँ जान चाहन्थिन् । त्यसपछि, कसै गरी, उनीहरूले क्रिष्टिनालाई ल्याउनुपर्दथ्यो ।

मेथू भएको ठाउँमा पुग्न आदेललाई एक हप्ता लाग्यो । उनको यात्रा लामो र कठिन थियो, र उनी कहाँ पुगेकी थिइन् भन्ने आल्मिनले थाहा पाउनेथियो भनी डराएर आदेलले तबसम्म मेथूसँग सम्पर्क गर्न चाहिनन् । उनी त्यो घरको पछाडिको कोठामा सारालाई लिएर उत्सुकतापूर्वक प्रतीक्षा गर्दै शान्तपूर्वक एउटा बिस्तारामा बसिन् । *के मेथूले साँच्चै नै मलाई चाहनेछ ? उनले आफैसँग सोधिरहिन् । अनि सारालाई नी ?*

त्यस बेला स्वतन्त्र भए तापनि आदेलले कैदमै रहेको महसुस गरिन् । अझै खराब कुरा के भने, उनले आफूलाई एक विश्वासघाती जस्तै ठानिन् । उनले अर्कै मानिससँग विवाह गरेकी थिइन् र आफ्नी छोरी क्रिष्टिनालाई छोडेर आएकी थिइन् । कसरी मेथूले उनलाई सधैं माफ गर्न सक्दथ्यो र ? उनले पटक-पटक आफ्ना निर्णयहरूबारे प्रश्न गरिन् र उनी रूँदै निदाइन् ।

मेथू घरभित्र प्रवेश गरेको आवाज सुनेर आदेल अचानक बिउँफिन् । उनी काँप्दै बिस्तारामा बसिन्; अनि उनले सारालाई च्याप्प समातिन्, जो तबसम्म पनि सुतिरहेकी थिइन् र उभिइन् । अचानक विश्वस्त हुँदै उनले एउटा डरलाग्दो गल्ती गरिन् । कहाँ जाने भन्नेबारे उनले सोचिनन्; उनी यत्तिकै भाग्न थालिन् । उनले मेथूको सामना गर्न सकिनन् ।

तर उनी ढोकामा पुग्न नभ्याउँदै मेथू भित्र पस्यो । एक पल पनि नरोकिईकन, उसले दौडेर गई आफ्नी श्रीमतीलाई भ्याप्प आनन्दमय अङ्गालोमा बाँध्यो । त्यसपछि उसले आदेलको काखमा रहेकी बच्चीलाई हेर्यो र मुस्कुरायो ।

“त्यसो भए यिनी हाम्री नयाँ छोरी हुन्” उसले भन्यो । आदेल रोइन् - तर अहिले चाहिँ खुशीका आँशु बहाउँदै - र लामो समयसम्म प्रतीक्षा गरिएको तिनीहरूको पुनर्मिलन पूरा भयो । आदेल सदैव मेथूसँगै बस्न चाहन्थिन्, उनलाई अझालो हाल्ने उसका सामर्थ्यवान हातहरूको सुरक्षामा आनन्दित हुन चाहन्थिन् । तर मेथू जानुपर्दथ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो । क्रिष्टिनालाई उद्धार नगरेसम्म उसले आराम गर्नेथिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

आदेलले व्यग्रतापूर्वक दिन-दिनै पर्खिरहिन् तर मेथू वा क्रिष्टिनाबाट केही खबर पाइएन । तिनीहरूले क्रिष्टिनालाई मारिसकेका भए के गर्ने ? मेथू मरेको भए के गर्ने ? के यो सबै मेरै गल्ती हो ? उनले परमेश्वरसँग आश्वासनको निमित्त पुकारा गर्दै उनको मनमा हरपल उठिरहने ती अत्यन्तै पीडादायी प्रश्नहरूसँग सङ्घर्ष गर्ने प्रयास गरिन् ।

आदेलले पवित्र धर्मशास्त्र बाइबलका प्रख्यात खण्डहरूमा सान्त्वना पाइन् जसलाई उनले अठार महिनासम्म कैदमा रहँदा निराशाजनकरूपमा गुमाएकी थिइन् । मुस्लिम लडाकुहरूले जङ्गलमा उनको बाइबल कसरी धुजैधुजा पारेका थिए भनी उनले सम्झिइन् । आदेलले फेरि फिलिप्पी ४:१३ निकालिन् र उनको बानीअनुसार नै, त्यसलाई चर्को गरी पढिन् : “मलाई शक्ति दिनुहुने खीष्टद्वारा म सबै कुराहरू गर्न सक्छु ।” उनले यी वचनहरू अन्तिम पटक पढेको समय सम्झिन् । उनले त्यसलाई त आक्रमण गरिएकै दिनमा उनको गाउँको पछाडिपट्टि रहेको डाँडामा पढेकी थिइन् । त्यसपछि एउटा कालखण्ड नै बितिसकेको थियो र उनी नरकमा पुगेर पनि फर्किसकेकी थिइन् । उनको डरलाग्दो अनुभव समाप्त भएको थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो र उनले क्रिष्टिनालाई धोका पो दिएकी थिइन् कि भनेर चिन्तित हुँदै आफ्नी छोरीबारे सोचिरहिन् ।

मेथू गएको दुई हप्ताभन्दा बढी भइसकेपछि आदेलले ऊ क्रिष्टिनाको साथमा रहेको र उनीहरू एकैचोटी उनलाई भेट्न आउने खबर पाइन् । तिनीहरू अन्तमा फेरि भेट हुनेथिए, फेरि एक परिवारको रूपमा बस्न पाउनेथिए । मेथूले क्रिष्टिनाको उद्धार गर्न सकेकोमा परमेश्वरलाई धन्यवाद दिँदै गर्दा उनका आँखाबाट हर्षका आँशु बगे । तर फेरि उनी चिन्तित भइन्....उनीहरूलाई फिर्ता लैजान आत्मिनले के-के गर्ने थियो त ?

उपसंहार

हामीले आदेलको अन्तरवार्ता लिँदा, उनी र मेथू एउटा गोप्य बाइबल स्कूलमा अध्ययनरत थिए र सुसमाचार प्रचारकहरू बन्न तालिम लिइरहेका थिए। उनी भागेकी कैयौँ महिना बितिसके तापनि, आल्मिनले धेरैजना मुसलमानहरूको सहायता लिएर उनीहरूलाई मार्न खोजिरहेको थियो। दुईभन्दा बढी पटक त आदेललाई भण्डै अपहरण गरिएको थियो।

आदेलले छुटकारा पाउने बेलामा दुईवटा महत्वपूर्ण विषयहरूको सामना गर्नुपर्थ्यो। पहिलो विषयचाहिँ यस्तो कुरा थियो जुन शुरूमा त उनले कहिल्यै गर्न नसकिने जस्तो ठानिन्। ईसाई भएको कारण, उनले ती मुस्लिम लडाकुहरूलाई क्षमा दिनुपर्दथ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो। त्यो कठिन प्रक्रिया वास्तवमा उनको गर्भधारणसँगै शुरू भयो, जति बेला क्रिष्टिनाले उनलाई यो कुरा स्मरण गराइन् कि उनीभित्र वृद्धि भइरहेको शिशुले कुनै गल्ती गरेको थिएन र बच्ची सारा निर्दोष थिइन्।

आफूले “म क्षमा दिन्छु” भन्न सक्ने कुरा आदेललाई थाहा थियो तर तिनले उनको हृदयलाई छेँड्नुपर्दथ्यो, जहाँ वास्तविक क्षमादान उत्पन्न हुन्छ। उनी कैदबाट भागेपछिका केही महिनाहरूको अवधिमा, आदेलले प्रार्थनामा धेरै समय बिताइन्। उनले आफूलाई र आफ्नो परिवारलाई चोट पुऱ्याएकाहरूको मुक्तिको निमित्त प्रार्थना गरिन्। यो प्रार्थना तिनीहरूलाई हृदयदेखि नै क्षमा दिन सक्नको निमित्त सबैभन्दा महत्वपूर्ण थियो भनी उनले विश्वास गरिन्।

दोश्रो विषय पनि चुनौतीपूर्ण थियो। आदेलले आफैलाई क्षमा दिनुपर्दथ्यो। आल्मिनसँग जबर्जस्ती विवाह गर्नुपरेको कारण उनले प्रायः आफूलाई एक विश्वासघाती ठान्दथिन्। दुर्भाग्यवश अन्य ईसाईहरूले यो स्व-आरोपलाई पुष्टि गरिदिए र त्यो विचारले उनको मनलाई सताइरह्यो र उनलाई विशेषगरि कैदबाट भाग्ने बेलामा अत्यन्तै चिन्तित तुल्यायो। कति पटक त उनले आफ्नो जबर्जस्ती भएको विवाहको कारण मेथू र अन्य ईसाई साथीहरूले उनलाई “बहिष्कार” गर्नेथिए भन्ने सोचिन्। कति पटक त उनले सहेका शारीरिक दुर्व्यवहारलाई भन्दा यो भित्री अशान्तिलाई नियन्त्रण गर्न बढी कठिन हुन्थ्यो।

आदेल कैदबाट निस्किएपछि, उनलाई एक ईसाई मिशनरी दम्पतिले प्रश्नहरू सोधे जसले मेथूलाई साथी बनाएका थिए र उनलाई छुटाउनमा सहायता गर्न राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय दुवै स्तरमा काम गरेका थिए । आदेल ती दम्पतिमध्ये श्रीमान् समक्ष जाँदा, प्रभुले उनको आत्मामा काम गर्नुभयो र उनको मुखबाट सबैभन्दा शुरूमा यिनै शब्दहरू निस्किए, “आदेल, तिमी विश्वासघाती होइनौ ।”

उनका शब्दहरू सुनेर आदेल रुन थालिन् र त्यही दिनमा नै उनले आफैलाई क्षमा दिन थालिन् ।

आदेल र मेथूले उनीसँगै कैदमा राखिएकाहरूलाई उद्धार गर्न काम गरिरहेका छन् । यी पृष्ठहरूमा उल्लेख गरिएका व्यक्तिहरूमध्ये केही त अभैसम्म पनि कैदमै राखिएका छन् भन्ने कुराले उनको मन भारी भइरहन्छ ।

उनले हामीलाई प्रार्थना गरिदिन अनुरोध गर्दछिन् ।

आइदा :

आवाजविहीनहरूकी आवाज

रसिया

जुलाई १९६८

उनले वकिल राख्न चाहिनन् । आइदा मिखैलोभ्ना स्क्रिपनिकोभालाई प्रवक्ता चाहिएन, विशेषगरि सोभियत सरकारले तोकेको चाहिँ । उनी आफैले न्यायाधीशको सामु आफ्नो मुद्दाको बहस गर्न चाहिन् । सोभियत अदालतको काठको फल्याकमा प्रतिवादीतर्फको स्थानमा बसेर, उनले न्यायाधीशको पछाडि रहेको लेनिनको कठोर तस्विरलाई एकटकले हेरेरिन्, जो त्यस व्यवस्थाका "पिता" थिए जसले अहिले उनलाई कैदमा राखेको थियो ।

सरकारी वकिलले त्यस कुराको विरोध गर्‍यो । प्रतिवादीले आफै बोलून् भन्ने ऊ चाहँदैनथ्यो; यसको अर्थ त उनलाई ज्यादै धेरै स्वतन्त्रता दिनसुरह हुन्थ्यो । प्रतिवादीले मानसिक अस्पतालमा समय बिताएकी कुरा उसले प्रष्ट पायो । कसरी उनले आपराधिक मुद्दाको प्रतिवाद गर्न सक्दथिन् र ?

न्यायाधीशले अन्तमा आइदाको कुरालाई सदर तुल्याए र उनको वकिल आइदालाई उक्त मुद्दाको - र उनको सजायको - उत्तरदायी हुन लगाउँदै अदालतदेखि बाहिरियो । आइदा अदालत आएकी त्यो पहिलो पटक थिएन वा उनको ईसाई विश्वासलाई अभ्यास गरेकोमा उनलाई अभियोग लगाइएको त्यो पहिलो पटक थिएन । न्यायाधीशले उनलाई दोषी ठहर्‍याएर श्रम शिविरमा पठाएका थिए, उनी त्यहाँ जानु पनि पहिलो पटक हुनेथिएन । त्यसो होइन, उनले यी सबै कुराहरू पहिला नै भोगिसकेकी थिइन् । यस पटक भिन्दै रहेको कुरा यही थियो कि उनले निष्क्रिय, सरकारद्वारा अनुमोदित प्रतिवादी वकिल

राख्नेथिइनन् । उनले आफ्नो मातृभूमिमा विश्वासीहरूको पक्षमा आफ्नो मुद्दालाई प्रष्टरूपमा प्रस्तुत गरेर आफ्नै निमित्त बोल्न सकेकी त्यो पहिलो पटक हुनेथियो ।

उनलाई धेरै आरोपहरू लगाइएको थियो र न्यायाधीशले प्रत्येक आरोपलाई चर्को, दोषारोपी आवाजमा पढ्यो जसले अत्यन्तै भयभीत तुल्याउन सक्दथ्यो । आइदालाई बसोबास गर्ने उचित अनुमतिबिना नै लेनिनगार्डमा बसेको आरोप लगाइयो (उनको अनुमति रद्द गरिएको थियो) । दर्ता नभएको मण्डली-समूहको एक सदस्य भएको र छापिएका ईसाई सामग्रीहरू गैरकानुनीरूपमा वितरण गरेको आरोप पनि उनलाई लगाइयो ।

भूटो निन्दा र सत्यता

उनीविरुद्ध लगाइएका सबैभन्दा मुख्य आरोपहरूको मुख्य भागमा एउटा मुख्य शब्द थियो : भूटो निन्दा । आइदाले सोभियत संघमा कसरी ईसाईहरूलाई गिरफ्तार गरिएको, मुद्दा लगाइएको र कैदमा राखिएको थियो भन्नेबारेमा “भूटो” जानकारी सङ्कलन र वितरण गरेकी थिइन् भनी सरकारी पक्षले तर्क गर्‍यो । सरकारको सबैभन्दा काँतर कुरा यो थियो कि त्यसले उनीमाथि त्यो जानकारी विदेशीहरूलाई उपलब्ध गराएको र सोभियत संघको निन्दा गराउने जानकारी अन्य देशहरूमा पुऱ्याएको आरोप लगायो ।

जसरी त्यो मुद्दा एउटा शब्दमाथि केन्द्रित भयो, त्यसरी नै आइदाको प्रतिवाद पनि एउटा शब्दमा केन्द्रित थियो । उनको प्रतिवादचाहिँ ‘सत्यता’ शब्दमाथि केन्द्रित थियो । उनले उपलब्ध गराएको जानकारी साँचो भएको भए, त्यो निन्दाजनक हुन सक्दैनथ्यो भनी उनले तर्क गरिन् । अनि उनले त्यो जानकारी अत्यन्तै निश्चितरूपमा साँचो थियो भनी अदालतलाई देखाउने योजना बनाइन् ।

आरोपहरूको सूची पढिँदा, आइदाले आफूलाई प्रहरीले कति कडा निगरानी गरेको रहेछ भन्ने कुरा पहिलो पटक थाहा पाइन् । तिनीहरूले सुश्री जस्मारबारे थाहा पाए जो आइदाको जानकारी लिन त्यस देशमा आएकी थिइन् । उनीहरू दुईजना कहिले र कहाँ भेट भएका थिए भन्ने तिनीहरूलाई थाहा थियो । तिनीहरूले सुश्री जस्मारको टिपोटपुस्तिका जफत गरे जसमा आइदासँगको

भेटघाटका विवरणहरू थिए । आइदाले सुश्री जस्मारलाई दिएकी प्रत्येक सामग्री र छापिएको सामग्रीबारे त्यो न्यायाधीशले बतायो, उसको आवाजमा व्यङ्ग्यात्मक तिरस्कारको शैली लुकेको थियो ।

“जस्मारले आफूले पाएको पाठ्यसामग्री लिएर देशबाहिर जाने प्रयास गरिन्,” न्यायाधीशले बतायो, “तर भन्सारमा जाँच गर्दा माथि उल्लेखित सामग्री फेला पयो र तुरुन्तै जफत गरियो ।” उसले अनुहारमा विजयी मुस्कान छर्दै त्यो अभियोग-पत्रबाट आँखा उठाएर प्रतिवादीलाई हेयो ।

तिनीहरूले उनको अर्को विदेशी ईसाई साथी डेविड र आइदाले उसलाई पठाएकी *हेराल्ड अफ साल्भेसन* भन्ने ईसाई पत्रिकाको प्रतिबारे थाहा पाए । उनी आफ्नी बहिनीलाई भेट्न अर्को क्षेत्रमा गएकी थिइन् भन्ने तिनीहरूले थाहा पाए, जसलाई उनले पत्रिकाहरू दिएकी थिइन् जुन पछि भूमिगत मण्डलीका ईसाईहरूलाई दिइयो । उनले भेटेका हरेक मानिस र उनले बाँडेका हरेक टुक्रा कागजबारे प्रहरीलाई थाहा भएजस्तो देखिन्थ्यो ।

तिनीहरूले अरू कुन जानकारी बीचमै हत्याएका थिए र त्यसको फलस्वरूप उनका सन्देशहरू विदेशी साथीहरूका हातमा पुग्नुभन्दा अगावै हत्याइएका कारण को-को ईसाई कैदीहरू तबसम्म पनि चिनिएका थिएनन् भनेर आइदाले मनमनै विचार गरिन् ।

उसले पढेकोपढ्यै गर्दा, एउटा वाक्यांशले त्यो न्यायाधीशको जिब्रो चिप्प्याइदियो । त्यो अभियोगअनुसार, आइदाले “सोभियत संघको निन्दा गर्ने र सामाजिक शान्ति खल्बल्याउने भूटा बनाइहरू स्वेच्छापूर्वक” वितरण गरेकी थिइन् ।

मौन दृढता

आइदा प्रतिवादीको स्थानमा चूप लागेर एकलै बसिन् तर काठको कडा कुर्सीमा बस्न असजिलो थियो । आफू अतिन वा अस्थिर हुन सक्ने कुरा उनले विचार गरेकी थिइन् । त्यसको विपरीत उनी मौनरूपमा दृढ बनिन् र उनलाई त्यस कोठाभित्र खीष्टको उपस्थितिको आभास भयो । राजाहरू र न्यायकर्ताहरूको सामु लगींदा के बोल्नेहोला भनी चिन्ता नगर्नु भनेर येशूले आफ्ना चेलाहरूलाई भन्नुभयो, उनले चिन्ता गरिनन् ।

प्रहरीले उनलाई प्रश्न गर्दा, त्यो न्यायाधीशले अभियोग-पत्र पढ्दै भन्यो कि उनले आफ्नो गल्ती स्वीकार गरेकी छैनन्, तर ईसाई सामग्रीहरू पठाएको र बाँडेको कुरा स्वीकार गरेकी छिन् । उनले पठाएका कागजातहरूमध्ये धेरैवटाका प्रतिलिपिहरू उनको कोठामा पाइएको कुरा प्रहरीले बतायो र प्रष्टरूपमा ती सामग्रीहरूमा भूटो निन्दा थिएन तर “हाम्रो देशको मण्डलीको अवस्थालाई सहीरूपमा भल्काइएको” मात्र थियो भनी उनले प्रहरीलाई बताइन् ।

अन्तमा, त्यो न्यायाधीशले अभियोग-पत्र पढेर सिध्यायो । आइदालाई कठोरतापूर्वक हेर्दै उसले सोध्यो, “प्रतिवादी, के तिमीले आफूविरुद्ध लगाइएका आरोपहरूलाई बुझ्यौ ?”

उनले पनि उसका अँध्यारा आँखाहरूमा दृढतापूर्वक एकटक लगाएर हेरिन् । “बुझ्छौ ?”

“के तिमी आफूलाई दोषी मान्दछ्यौ ?”

“अहँ ।” उनको आवाज शान्त र दृढ थियो ।

न्यायाधीशले आफ्ना टिपोटहरूमा हेर्‍यो र बहस तुरुन्तै शुरू हुने कुराको घोषणा गर्‍यो । आइदा स्वयम् नै पहिलो साक्षी हुनेथिइन् भनी उसले घोषणा गर्‍यो ।

वेदनाले ग्रस्त परिवार

एक्काइस वर्षको उमेरमा येशू ख्रीष्टलाई पछ्याउन थालेपछि, आइदालाई उहाँको अगुवाइले आफूलाई अदालतमा पुऱ्याउनेथियो भन्नेबारे केही पनि थाहा थिएन । उनी एउटा ईसाई परिवारमा जन्मिएकी थिइन् र उनले सानैदेखि नै येशूलाई वास्तविकरूपमा चिनेकी थिइन् । तर सन् १९४२ मा उनका बुबालाई सेनामा भर्ती हुन नमानेको कारण गिरफ्तार गरिएपछि उनको परिवार वेदनाले ग्रस्त भयो । उनलाई सेनामा काम गर्न नपर्ने प्रमाण-पत्र दिइने प्रतिज्ञा गरिएको थियो, तर त्यो प्रमाण-पत्र कहिल्यै आएन । बरु, उनलाई मृत्युदण्ड दिइयो र दुई वर्षकी आइदाले बुबाका सम्भनाहरूसमेत राख्न पाइइन् ।

उनकी आमाले साइबेरियाली समुदायमा एकलैले त्यो परिवार चलाउनुपऱ्यो र उनले त्यसको लागि कडा मेहनत र प्रार्थना गरिन् । उनले नियमितरूपमा पवित्र धर्मशास्त्र बाइबल पढेर बालबालिकालाई सुनाउँदथिन् । अनि गिरफ्तार गरिने र मुद्दा चलाइने खतरा मोल्दै उनले बालबालिकालाई घर-घरमै गोप्यरूपमा भेला हुने ईसाईहरूको सभामा लैजान्थिन् । कहिलेकाहीं उनका काका प्रहरी वा सिपाहीहरू आएका छन् कि भनेर हेर्नलाई सभाघरको बाहिरपट्टि बस्दथे । एक दिन आइतवार आफ्नो घरमा सङ्गति भएको समयमा प्रहरीले छापामारेको घटना आइदा प्रष्टरूपमा सम्झन्छिन् । तिनीहरूले उनका काका र अरू बाह्रजना ईसाई पुरुषहरूलाई हत्कडी लगाएर लगे र उनीहरूविरुद्ध फौजदारी अभियोग लगाए ।

दुःखको कुरा, आइदा एघार वर्षकी हुँदा उनकी आमा बितिन् । आइदाले आफ्नी आमाको बारेमा सबैभन्दा प्रष्टसँग सम्झएकी कुराहरूमध्ये एउटाचाहिँ यो थियो : आफ्ना सन्तान हुर्किऊन् र खीष्टमाथि विश्वास गर्दै जिऊन् भनी उनकी आमाले चिन्ता गर्दथिन् । तर आमाका प्रयासहरूको बाबजुद पनि, आइदाले आफ्नो विश्वास गुमाइन् । यो गम्भीर पतन नभई सामान्य विचलन वा रुचिको कमी मात्र थियो । आइदालाई एउटी दिदीले हुर्काइरहेकी थिइन् र यताउति घुम्दै गर्दा, त्यो परिवार मण्डली सभाहरूमा जान छोड्यो । विद्यालयमा उनीहरूलाई परमेश्वर छैन भनी सिकाइन्थ्यो र बिस्तारै उनीहरूको घरमा उहाँको नामसमेत लिन छोडियो ।

विश्वासको पुनर्जन्म

उन्नाइस वर्षको उमेरमा आइदा लेनिनगार्ड (हाल सेन्ट पिटर्सवर्ग) सरिन् । उनीभन्दा पाँच वर्षले जेठो उनको दाजु भिक्टर नौसैनिक जागिर पूरा गरेर त्यहीं बसेका थिए, र तिनैको नजिक हुनलाई आइदा त्यहाँ सरिन् । एक दिन, उनीहरूको वार्तालापको बीचमा धर्मको कुरा चल्यो ।

आइदाले भनिन्, “परमेश्वर छ कि छैन भन्ने मलाई थाहा छैन ।” आफ्नो दाजुको गहन जवाफद्वारा उनी अचम्भित भइन् : “तिमीलाई के भएको छ ?” तिनले सोधे । “मैले यसबारे कहिल्यै शङ्कासमेत गरेको छैन ! परमेश्वर हुनुहुन्छ भन्ने मलाई थाहा छ ।”

आइदाले आफू पनि दाजुजत्तिकै निश्चित हुन पाए हुन्थ्यो भनी कामना गरिन् । तर उनलाई प्रमाण चाहियो ।

दाजुसँगको वार्तालाप समाप्त भएको केही समयपछि नै, आइदा प्राचीन पुस्तकहरू पाइने पुस्तक पसलको बाटो भएर गइन् र त्यहाँ कहिलेकाहीं बाइबल बेचिन्थ्यो भनी कसैले भनेका कुरा उनले सम्झिन् । त्यत्तिकैमा उनी भित्र पसिन् र एउटा बाइबल मागिन् । त्यहाँको कामदारले बाइबलहरू पाउन अत्यन्तै कठिन थियो र त्यहाँ एउटा पनि थिएन भनी उनलाई बतायो । आइदा फर्किएर जानै लाग्दा त्यस पसलको अर्को कामदारले उनलाई बाहिरसम्म पछ्यायो र रसियाली पन्ध्र रुपियाँमा एउटा नयाँ करार उनलाई बेच्ने कुरा बतायो ।

उनीसँग जम्माजम्मी त्यति नै पैसा थियो, तर उनले त्यो पुरानो पुस्तक किन्नलाई त्यो पैसा त्यस मानिसको हातमा दिइन् । उनले त्यसरी किनेकी देखेर आइदाको दाजु तर्सिए किनभने विशेष गरी उनलाई त्यस समयमा पैसाको ज्यादै खाँचो थियो । उनलाई क्यान्सर लागेको थियो र त्यो प्राणघातक हुनेथियो भनी डाक्टरहरूले उनलाई बताएका थिए । भिक्टरले प्रार्थना भवनमा गएर आफ्नो अवस्थाबारे आफ्ना साथीहरूलाई बताइदिन आइदालाई अनुरोध गरे ।

आइदाले तिनले भने भैं गरिन् र भिक्टरका साथीहरू तिनलाई भेट्न र उत्साह दिन नियमितरूपमा आउँदथे । रोगले शरीरलाई मृत्युतर्फ तान्दै गर्दा, उनको दाजुको आत्मा भन् बढी मात्रामा जीवित बन्दै गएको उनले देखिन् । तिनको शरीर कमजोर हुँदै जाँदा खीष्टमाथिको तिनको विश्वास भन् बलियो हुँदै गएको देखेर उनी चकित भइन् । उनले दाजुले भैं विश्वास गर्ने र निश्चयता पाउने चाह गरिन् । तिनी चिन्ता गर्दै र डराउँदै होइन, तर अनन्त घरमा रहने पूर्ण निश्चयतासाथ मृत्युको नजिक पुगे ।

रोग पत्ता लागेको चार महिनापछि, भिक्टर बिते । तिनको सांसारिक जीवन बित्न लाग्दा तिनको छेऊमै उभिएकी आइदाले दाजुको चाहना यो थियो भन्ने बुझिन् कि तिनले “बिदा” होइन तर “पछि भेटौँला” भन्न खोजेका थिए भनी उनले बुझून् ।

आइदाले त्यही दृढता, त्यही निश्चयता हासिल गर्न चाहिन् । भिक्टरको जीवन - र तिनको मृत्यु - ले उनका धेरैवटा प्रश्नहरूको जवाफ दिएको थियो । उनले आफ्ना बाँकी प्रश्नहरूबारे प्रार्थना भवनका भिक्टरका साथीहरूसँग छलफल गरिन् । अन्तमा उनको निर्णय प्रष्ट भयो : उनले खीष्टमाथि विश्वास गरिन् ।

यो यस्तो निर्णय थियो जुन ती जवान महिलाको निमित्त अत्यन्तै महङ्गो प्रमाणित भयो, तर त्यसबारे उनले कहिल्यै अफसोस मानिनन् ।

पाठ्यसामग्री र वचन साटासाट

“के तिमी आफूविरुद्धका आरोपहरूबारे अदालतलाई व्याख्या गर्न चाहिन्छ्यौ ?” त्यो न्यायाधीशले सोध्यो ।

त्यो न्यायाधीश आफैले प्रश्न सोध्नेछ भन्ने जानेर आइदाले जवाफ दिइन्, “हो चाहन्छु ।” त्यस बहसको निमित्त ऊ नै उनलाई दोषारोपण गर्ने व्यक्ति, न्यायाधीश र निर्णायक मण्डल थियो । “त्यो अभियोग-पत्रमा उल्लेखित पाठ्यसामग्रीको वितरणसम्बन्धी र प्रापकहरूसम्बन्धी तथ्यहरूलाई म स्वीकार गर्दछु ।”

“उनले ती तथ्यहरूलाई स्वीकार गर्दछिन् । यो मुद्दा मैले सोचेभन्दा छिट्टै नै सकिनेछ । उनले आफ्नो वकिल राख्नुपर्नेथियो,” सरकारी वकिलले मनमनै यसरी नै सोचेको हुनुपर्दछ ।

न्यायाधीशले आदेश दिएपछि, आइदाले उक्त अभियोग-पत्रमा उल्लेख गरिएअनुसार नै उनले पाठ्यसामग्री दिएका मानिसहरू प्रत्येकको नाम बताइन् । उनले हरेक सामग्रीलाई एउटा पूर्ण विवरण भन्दै त्यो अभियोग-पत्रबारे केलाई-केलाई विरोध गरिन् जबकि वास्तवमा त्यो दुई वा तीन पृष्ठभन्दा लामो थिएन, तर उनले ती सामग्रीहरू वितरण गरेको र ती विदेशीहरूलाई दिएको समेत स्वीकार गरिन् ।

“यस अभियोग-पत्रमा भएको सबै कुरा सही छ, होइन त ?” उनले सिध्याइसकेपछि, न्यायाधीशले सोध्यो ।

“सही छ,” उनले जवाफ दिइन् । “मैले पाठ्यसामग्री वितरण गरेकोसम्बन्धी सबै तथ्यहरू सही छन् । तर यस सामग्रीमा ‘सोभियत संघको निन्दा गर्ने र सामाजिक शान्ति खल्बल्याउने सुनियोजित भूटा बनाइहरू’ छैनन्; अर्थात् यो धारा १९०/१ अन्तर्गतको अपराध होइन । अनि पाठ्यसामग्री वितरण गर्नु आफैमा कुनै अपराध होइन । त्यसकारण, म दोषी नभएको दाबी गर्दछु ।”

उनले अगाडि सारेको पुष्टिलाई सामना गर्नुको सट्टा, न्यायाधीशले सुश्री जस्मारबारे सोध्यो जसलाई आइदाले सोभियत अदालतहरूमा दुईजना ईसाईहरूमाथि चलाइएका मुद्दाहरूको विवरणसहित पाठ्यसामग्रीहरू पनि दिएकी थिइन् । आइदाले सुश्री जस्मारसँगको भेटघाटलाई “व्यक्तिगत विषय” भनेर भेट गरिएको स्थान बताउन अस्वीकार गरिन् ।

आइदाले आफ्नो मुद्दा प्रस्तुत गरेकी तरिका सुनेर सरकारी वकिलले आफूले सोचेभन्दा ती जवान ईसाईले बढी राम्रोसँग बहस गर्नेथिइन् कि भनेर चिन्तित हुँदै शिर ठाडो पायो ।

अनिच्छापूर्वक, आइदाले सबै कुरा बताइन् । उनी र सुश्री जस्मार दुवैजनाको स्वीडेनमा एकजना साथी थिए र तिनै साथीले उनीहरूको भेटघाट तय गरेका थिए । सुश्री जस्मारले पचासवटा नयाँ करार ल्याएकी थिइन् जसलाई - प्रहरीले जफत नगरेमा - भूमिगत मण्डलीका सदस्यहरूलाई दिने योजना आइदाले बनाएकी थिइन् । त्यसको सट्टामा, आइदाले सुश्री जस्मारलाई केही पत्रहरू र मुद्दाका पूर्ण विवरणहरूलगायत त्यो पाठ्यसामग्री दिएकी थिइन् जसलाई उनले आफ्नो कार्यालय, स्लाभिक मिशन, मा लगेर बुझाउनेथिइन् । त्यहाँबाट त्यसलाई छापेर संसारभरि बाँडिनेथियो ।

“किन तिमीले जस्मारलाई हेराल्ड अफ साल्भेशन र प्रयाटर्नल लिफलेट^१ का प्रतिहरूको साथै मस्को र रचाजनमा चलाइएका मुद्दाहरूका पूर्ण विवरणहरू अनि खोरेभ र माखोभिच्कीका पत्रहरू दियौ ?” न्यायाधीशले कडारूपले सोध्यो ।

“ताकि उनले ती पढ्न सकून् र हाम्रो मण्डलीको जीवनबारे थाहा पाउन सकून्,” आइदाले सीधै बताइदिइन् । “हेराल्ड अफ साल्भेशन मेरो मनपर्ने पत्रिका हो, र प्रयाटर्नल लिफलेटले हाम्रो मण्डलीको जीवनबारे बताउँदछ । मुद्दाहरू हामी मण्डलीको जीवनको यति अभिन्न अङ्ग बनेका छन् कि रसियाका मण्डलीहरूबारे थाहा पाउनको निम्ति ती मुद्दाहरूबारे थाहा पाउनु नै पर्दछ ।”

वास्तवमा, पूर्णरूपमा खीष्टलाई पछ्याउन चाहनेहरूको निम्ति, सोभियत संघमा मुद्दाहरू त जीवनका अभिन्न अंश नै थिए । गिरफ्तारी, यातना र जेल पठाउने कार्य त्यहाँ खीष्टलाई पछ्याउँदा चुकाउनुपर्ने मूल्यका अंश थिए र भूमिगत मण्डलीका पत्रिकाहरूले त्यस सत्यतालाई स्वीकार गर्दथे र सार्वजनीकरण गर्दथे ।

आइदाले यस्तो गोप्य र महत्वपूर्ण जानकारी भर्खरै मात्र भेटेकी महिलालाई दिन सक्दथिन् भनेर न्यायाधीशले विश्वास गर्नु सकेन ।

“विश्वासीहरूबीच मित्रता ज्यादै सजिलोसँग विकास हुन्छ,” आइदाले व्याख्या गर्ने प्रयास गरिन् । “म कुनै नयाँ शहरमा गएर पहिला कहिल्यै नचिनेका विश्वासीहरूलाई भेट्न सक्दछु र केही मिनेटपछि हामी घनिष्ठ साथीहरू बन्न सक्दछौं । विश्वासीहरू एउटा ठूलो परिवार हुन् र एक-अर्कासम्बन्धी सबै कुरामा हामी चाख लिन्छौं ।”

सरकारी वकिलले न्यायाधीशका प्रश्नहरूको बीचमा आफ्ना प्रश्नहरू पनि घुसाउन थाल्यो र आइदाको ठेगाना-पुस्तिकामा रहेका सबै विदेशी ठेगानाहरूबारे उनीसँग सोध्यो । उनले तिनीहरू सबैलाई पत्र लेखेकी थिइन् कि थिइनन् भन्ने ऊ जान्न चाहन्थ्यो ।

“उनीहरूमध्ये कोही-कोहीलाई,” आइदाले जवाफ दिइन् । त्यसपछि अलिकति तीखो पारामा उनले थपिन्, “सोभियत संघका नागरिकहरूलाई विदेशी साथीहरूसँग पत्राचार गर्न नदिने कुनै कानुन मलाई थाहा छैन ।”

सरकारी वकिल आइदाको टिप्पणीप्रति रीसले चुरमुर्दिता त्यो मुद्दा हेर्न आएका केही विश्वासीहरू मुख छोपेर हाँसे । त्यसपछि उसले उनको ठेगाना-पुस्तिकामा रहेका सबै नाउँहरू पढ्न थाल्यो ।

सुसमाचारको निम्ति विशेष साहस

आइदाले सोभियत मण्डलीको अग्रपङ्क्तिमा रहेर पत्राचार गर्ने व्यक्तिको रूपमा काम गरेर सेवकाइ थालेकी थिइन् । खीष्टलाई ग्रहण गर्दा, उनी एक्काइस वर्षकी सुन्दरी जवान महिला थिइन् जो आफ्ना नयाँ सबैभन्दा असल साथीसम्बन्धी जोशले भरिएकी र उहाँबारे थाहा पाएका कुरा सबैलाई बताउने चाहनाले ओतपोत भएकी थिइन् ।

सोभियत संघको बप्तिष्ट मण्डलीमा जागृतिको लहर शुरू भए भैं गरी उनले निर्णय गरिन् । “केही क्षणको निम्ति, विश्वास कमजोर हुँदै गयो,” उनले पछि फेरि भनिन्, “र अचानक त्यहाँ एउटा जागृति आयो । मैले देखेको कुरा अत्यन्तै आश्चर्यजनक थियो । मैले मरेकाहरू - आत्मिकरूपमा मरेकाहरू - बौरिउठेका देखें र कमजोरहरू महान् तथा कठिन कामहरू गर्न सक्षम प्रमाणित भए । मैले नम्रता र धैर्यको महानता, मण्डलीको सङ्घर्षको महानता थाहा पाएँ । यो जागृतिले मेरो आत्मालाई पनि जोशिलो बनायो र त्यस समयदेखि यता म सेवकाइमा सङ्लग्न नभईरहन सकेकी छैन ।”

भिक्टरको प्रार्थना भवनका उनका नयाँ साथीहरूले उनलाई साक्षी दिन प्रोत्साहन दिए । तिनीहरूले सुसमाचारका खण्डहरू र पाठकलाई “पश्चाताप गर्नुहोस् र यो सुसमाचारलाई विश्वास गर्नुहोस्” भनी अनुरोध गर्ने सन्देशहरू भएका कार्डहरू छापेका उनले देखेकी थिइन् । तिनीहरूले ती कार्डहरू पत्र-मञ्जुषाहरूमा राखिदिए जसले लेनिनगार्डमा हलचल मच्चाइदिए र स्थानीय पत्रिकाहरूभरि तिनको चर्चा भयो ।

उनको ईसाई जीवनका शुरूका दिनहरूदेखि नै, आइदाले आफ्नो विश्वासबारे अरूलाई बताउने साहस र जोश धारण गरेकी थिइन् । ईसाई बनेको केही महिना मात्र पछ्याडि, आइदाले सन् १९६२ को नववर्षको दिनमा स्वागत गर्ने विशेष तरिका तयार पारिन् । उनले धेरैवटा पोष्टकार्डहरू किनिन् जसमा क्लाउडी लोरेनले कोरेका बन्दरगाहमाथि घाम उदाएको चित्र थियो । उनले कैयौँ दिनसम्म आफ्नो फुर्सदको समयमा प्रत्येक कार्डमा हातैले मेहनतसाथ एउटा सरल सन्देश लेखिन् :

नव वर्ष १९६२ को शुभकामना !

नयाँ वर्षको शुभकामना

हाम्रा वर्षहरू बितिजान्छन्

एकपछि अर्को गर्दै, थाहै नपाईकन

दुःख र वेदना हराइजान्छन्;

तिनलाई जीवनले नै हटाइदिन्छ ।

यो संसार, यो पृथ्वी अति परिवर्तनशील छ,

यसमा हुने सबै कुरा बितिजान्छन् ।
 जीवन महत्वपूर्ण छ । खेलाँची नगर !
 आफ्ना सृष्टिकर्तालाई के जवाफ दिनेछौ ?
 हे मेरा मित्र, मृत्युपश्चात् कहाँ जानेछौ ?
 उज्यालो छँदै यो प्रश्नको जवाफ देऊ ।
 सायद भोलि परमेश्वरको सामु,
 तिमी सबै कुराको जवाफ दिन खडा हुनेछौ ।
 यसबारे गहनरूपमा सोच,
 किनकि तिमी यस पृथ्वीमा सदा रहनेछैनौ ।
 सायद भोलि सदाको लागि
 तिमीले यो संसारसँगका सम्बन्धहरू तोड्नेछौ !
 त्यसैले समयमै परमेश्वरलाई खोज !

उनका साथीहरूले कार्डहरूमा “पश्चाताप गर्नुहोस् र सुसमाचारमाथि विश्वास गर्नुहोस्” भनेर छापेका सामान्य आह्वान उनले देखेकी थिइन् र अहिले उनको कविताले पनि त्यही आह्वान गरिरहेको थियो ।

सबै कार्डहरूमा लेखिसकेपछि आइदा तिनलाई लिएर कठाङ्ग्रिने जाडोमा बाहिर गइन् । धर्म र नास्तिकवादको इतिहासको सङ्ग्रहालय अगाडिको ठूलो चोकमा, ती कालो कपाल भएकी जवान महिलाले ती कार्डहरू बाँड्न थालिन् । उनले नयाँ वर्षको शुभकामना व्यक्त गर्दै ती कार्डहरू बटुवाहरूलाई छिटो-छिटो बाँडेर सिध्याउन लागिन् ।

ती कार्डहरू सिद्धिनै लाग्दा, एउटा बलियो हातले उनको पाखुरामा च्याप्प समात्‍यो । “यो के हो ?” क्रोधित अनुहार भएको एउटा मानिसले त्यो कार्ड उनको अनुहार सामु हल्लाउँदै सोध्यो ।

“नयाँ वर्षको शुभकामना कार्ड,” उनले फुत्किने प्रयास गर्दै जवाफ दिइन् । आक्रोशित भनेर हेरिरहेको त्यस मानिसको सामु उनी ज्यादै फुच्ची देखिइन्; उसले अझ बेस्सरी समात्‍दा उनी डराइन् । उसले यताउति हेरेर एउटा कुनामा उभिरहेको प्रहरीलाई बोलाउन थाल्यो ।

“यहाँ हामीलाई यसको आवश्यकता छैन,” उसले दाहा किट्टै भन्यो । त्यो प्रहरी आएर उनको अर्को पाखुरामा समाती उनलाई उसको गाडीतर्फ लैजान नथालेसम्म त्यो मानिसले उनलाई छोड्दै छोडेन ।

हुन आउने कुराको सङ्केत

आइदालाई पहिलो पटक जबर्जस्ती प्रहरी थानामा लगिएको थियो । प्रहरीले उनको बारेमा एउटा मिसिल बनायो र उनले गरेकी “पोष्टकार्ड सुसमाचार प्रचार” बारे सबै जानकारी लेखेर राखेपछि मात्र कैयौं घण्टासम्म थुनेर उनलाई छोडिदियो । आइदा तिनीहरूका प्रश्नका जवाफ दिँदै शान्तसँग बसिन् तर आफ्नो दृढता देखेर आफैँ चूपचाप अचम्भित भइन् । परमेश्वर उनीसँग हुनुहुन्थ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो; उनी ती अधिकारीहरूसँग डराउनुपरेन । कसैले उक्त प्रहरी अधिकृतलाई खीष्टले उसलाई प्रेम गर्नुहुन्थ्यो भन्नेबारे बताएको थियो कि थिएन होला भनी उनले चिन्ता गरिन् ।

प्रहरीले त्यो घटनाबारे उनको कार्यालय र डेरा दुवै ठाउँमा जानकारी गरायो । कानुनी व्यवस्थासँगको उनको पहिलो भीडन्त त्यही अप्रिलमा भयो, जब कथित “कमरेडहरूको अदालत” ले उनीविरुद्धको प्रमाणबारे सुन्यो । आइदा तीनजना कमरेडहरूको सामु लामो कुर्सीमा बसिन् जसले उनको भविष्यबारे फैसला गर्नेथिए । उक्त समुदायका स्थानीय मानिसहरू अर्थात् “दोष लगाउनेहरू” लाई उनको विरुद्धमा बोल्नलाई ल्याइयो । एक वृद्ध मानिस अति रीसाएर काँप्दै यसो भनी चिच्यायो, “म त्यसले स्वास फेर्ने हावामा स्वास फेर्न चाहन्नँ । म त्यो हिँड्ने बाटो भएर हिँड्न चाहन्नँ ।”

बप्तिष्टहरूले भिक्टरलाई उपचार गर्न जान नदिएर ऊ मरेको थियो भनी अन्य साक्षीहरूले दाबी गरे (जुन भन्नै नसकिने कुरा थियो भन्ने आइदाले सोचिन्, किनभने भिक्टर त अस्पतालमा बितेका थिए) । ती दोष लगाउनेहरूका भनाइले आइदालाई अन्य तरिकाले पनि अचम्भित तुल्याए । के उनीमाथि ईसाई कार्ड बाँडेको आरोप लगाइएको थिएन र ? त्यसको उनका दाजुसँग के सम्बन्ध थियो र ? आइदाले केही बोल्ने र प्रतिवाद गर्ने प्रयास गरिन् र भिक्टरकी विधवाले पनि केही बोल्ने प्रयास गरिन्, तर अदालतमा उपस्थित भीडले रिसाएर चिच्याउँदै उनीहरूलाई बोल्न दिएन । त्यो बहसको अन्तमा,

दर्शकहरूले आइदाको मुद्दालाई उच्च न्यायालयमा पठाइयोस् भनी माग गरिरहेका थिए जहाँ ज्यादै कडा सजाय दिलाउन सकिन्थ्यो । “जनअदालतमा लैजानुपर्छ ! जनअदालतमा लैजानुपर्छ !” भन्दै तिनीहरूले नारा लगाए ।

केही सामान्य पोष्टकार्डहरूले त्यो भीडमाभक्त त्यस्तो घृणा उत्पन्न गराएको देखेर आइदा छक्क परिन् ।

तीनजना कमरेडहरूको अदालतले आइदाको लेनिनगार्ड बस्न पाउने अनुमति रद्द गर्‍यो र उनलाई कामबाट जबर्जस्ती निकालिदियो । ती साक्षीहरूको गवाही सुनेपछि, दर्शकहरूको भीडले उनलाई ज्यादै गम्भीर सजाय दिइनेथिएन भन्ने ठान्यो । तिनीहरू खुट्टा बजाउँ उभिए र अगाडि उभिएकी पातली केटीलाई अझै बढी कडा सजाय दिइयोस् भनी माग गर्दै चिच्याए । आइदाकै सुरक्षाको लागि, प्रहरीहरूले उनलाई उक्त भवनको पछाडिको ढोकाबाट सुरक्षा दिँदै लैजानुपर्‍यो ।

“तिमीहरू हाम्रो कानुन मान्न अस्वीकार गर्दछौं”

त्यही मुद्दाको सिलसिलामा, प्रश्नहरू सोध्ने क्रम जारी रह्यो । न्यायाधीश र सरकारी वकिलले प्रत्येक विदेशी सम्पर्कबारे र तबसम्म पठाइएका हरेक टुक्रा जानकारीबारे आइदालाई हैरान पारे ।

त्यसपछि, तिनीहरूले आइदाले वितरण गरेका ईसाई सामग्रीहरूबारे कुरा खोतले । न्यायाधीशले प्रमाणको थुप्रोबाट एउटा पत्रिका निकाल्यो र आफूले पहिला उल्लेख गरेका अनुच्छेदहरू खोज्दै बिस्तारै पानाहरू पल्टायो । उसले सबैभन्दा गैरकानुनी ठानेका खण्डहरू भेट्टाएपछि हरफ-हरफ गरेर चर्को गरी पढ्न थाल्यो । हरेक वाक्यको अन्तमा उसले आइदालाई त्यो वाक्यबारे व्याख्या गर्न वा प्रमाणित गर्न चुनौती दिँदै नियालेर हेर्दथ्यो ।

न्यायाधीशले विभिन्न ईसाई सम्प्रदायहरूबारे सोध्यो र केही सम्प्रदायहरूले सतावट नभोगीकन नै सङ्गति गरिरहेका कुरा प्रष्ट पाऱ्यो ।

“अन्य सम्प्रदायका विश्वासीहरूको सतावटबारे मलाई थाहा छैन,” आइदाले थकित हुँदै जवाफ दिइन् । “हामी त सुसमाचारीय ईसाई र बपतिष्ट मण्डलीका विश्वासीहरूको सतावटबारे मात्र लेख्दछौं ।”

ती पाठ्यसामग्री पढ्ने हरेक विदेशीले सोभियत संघका सबै ईसाईहरूले सतावट भोगेका ठान्नेथियो भनी सरकारी वकिलले दाबी गर्‍यो । न्यायाधीशले पढ्न रोकिएकै ठाउँबाट उसले पत्रिका पढ्न थाल्यो र उसलाई अप्रिय लाग्ने कुनै पनि वाक्यबारे आइदालाई हैरान पार्न थाल्यो । सोभियत संघको विद्यालयमा ईसाई बालबालिकाले सतावट भोगेका थिए भन्ने एउटा पत्रिकाका दाबीहरूलाई उसले औंल्यायो । उसले प्रष्ट पार्‍यो, “ती विद्यालयहरूले त धर्ममा कट्टरवादी अभिभावकहरूले गरेका हानिलाई सुधाने प्रयास मात्र गरिरहेका छन् जसले आफ्ना छोराछोरीलाई मूर्खतापूर्ण अन्धविश्वासहरूको विष खुवाउँदछन् ।”

“ती उमेर नपुगेकाहरूलाई विश्वासमा डोर्‍याउने कार्यलाई कानुनले प्रतिबन्ध लगाउँदछ,” उसले भन्‍यो र न्यायाधीशले पनि आफ्नो कुरालाई पूर्णरूपले समर्थन गरेको थियो भनी निश्चित गर्नलाई माथि हेर्‍यो ।

“तर कानुनले नास्तिकवादमा डोर्‍याउने कार्यलाई त प्रतिबन्ध लगाउँदैन,” आइदाले तुरुन्तै जवाफ फर्काइन् ।

“नास्तिकवाद धर्म होइन । बच्चा हुर्कन्छ र त्यसपछि ऊ आफैले कुन कुरामाथि विश्वास गर्ने भन्ने कुराको निर्णय गर्दछ । नास्तिकवाद लादिँदैन ।”

“त्यसो भए मानिसहरूले बच्चालाई के बताउँदछन् त ?” आइदाले सरकारी वकिलदेखि न्यायाधीशसम्म हेदै सोधिन् । “कानुनले परमेश्वर हुनुहुन्छ भनी बताउन बन्देज लगाउँदछ, तर परमेश्वर छैन भनी बताउनचाहिँ किन छुट दिन्छ ?”

कोही पनि बोलेन र आफूसँग जवाफ नभएको थाहा पाएर न्यायाधीशले विषय नै परिवर्तन गर्‍यो । उसले “प्रतिवादी मुख्य बुँदादेखि अन्यत्र नलाग्नू” भनी आदेश दियो ।

सरकारी वकिलले अर्को पत्रिकाबाट अझै बढी टिप्पणीहरू पढ्दै बहस अगाडि बढायो । “धार्मिक समुदायलाई दर्ता गर्नुपर्दछ भन्ने तिमिले थाहा छैन ?” उसले प्रतिवादीलाई सोध्यो ।

“छ ।” दर्ता गरेर मण्डलीले आफूलाई साम्यवादी सरकारको मातहतमा राख्दथ्यो भन्ने पनि आइदालाई थाहा थियो - यस्तो सरकार जसले मण्डलीले सेवा गर्ने परमेश्वरकै अस्तित्वलाई अस्वीकार गर्दथ्यो ।

“तिमीहरूको समुदाय दर्ता भएको छैन; त्यसकारण तिमीहरूलाई सभाहरू आयोजना गर्न रोक लगाइन्छ, तर हाम्रो देशमा विश्वासीहरूलाई सताइन्छ, भन्ने कारणले चाहिँ होइन,” उसले शिशु कक्षाको बच्चालाई एक अधैर्य शिक्षकले भाषण दिए भैं गरी भन्यो ।

“हाम्रो समुदायले दर्ताको लागि बिन्ती गरेको थियो,” आइदाले शान्त हुँदै जवाफ दिइन् । “हामीले एउटा निवेदन चढायौं, तर हामीलाई अस्वीकार गरियो ।”

“तिमीहरूलाई अस्वीकार गरियो किनभने तिमीहरूले कानून मान्न अस्वीकार गर्नुभयो ।”

“हामीले कुन कानून मान्दैनौं ?” उनले सोधिन् ।

“तिमीहरूले बालसङ्गतिहरू शुरू गर्ने माग गर्दछौ र उमेर नपुगेका बालबालिकाको निमित्त धार्मिक कार्यक्रमहरू आयोजना गर्न चाहन्छौ ।”

“हाम्रो समुदायले बालसङ्गतिको माग गरेको मलाई थाहा छैन,” आइदाले जवाफ दिइन् । “अनि कानूनअनुसार, अभिभावकहरूले आफ्नो इच्छाअनुसार आफ्ना छोराछोरी हुर्काउन सक्दछन् ।”

“अहँ, तिनीहरूले त्यसो गर्न सक्दैनन् !” त्यो सरकारी वकिल भोक्कियो । “उमेर नपुगेका बालबालिकालाई धार्मिक समाजहरूमा आबद्ध गराउन कानूनले प्रतिबन्ध लगाउँदछ, तर तिमीहरू हाम्रो कानून मान्न अस्वीकार गर्दछौ ।”

“संविधानअनुसार, हामीसँग धार्मिक आस्थाको स्वतन्त्रता छ । उक्त बुँदाले विश्वासको स्वीकारोक्तिलाई जनाउँदछ,” आइदाले जवाफ दिइन् । “यसको अर्थ सबैलाई परमेश्वरबारे बताउन अर्थात् आफ्नो विश्वासलाई स्वतन्त्रतापूर्वक बताउन पाइन्छ । त्यसको अर्थ यही नै होइन र ?”

यहाँनै आइदाले आफ्नो मुद्दाको मुख्य भाग प्रस्तुत गरिरहेकी थिइन् । मानिसहरू आफ्नो इच्छाअनुसार विश्वास गर्न र उक्त विश्वासलाई अभ्यास गर्न स्वतन्त्र छन् भनी सोभियत संघको संविधानले बताउँदथ्यो । तैपनि सोभियत संघका नेताहरू ईसाईहरूको विश्वाससँग डराउँदथे; साम्यवादी पार्टीमाथि नै पूर्णरूपमा विश्वास र भरोसा गरियोस् भन्ने तिनीहरू चाहन्थे ।

धार्मिक आस्थालाई पूर्णरूपले नाश पारेमा मानिसहरूले ज्यादै उत्सुकतापूर्वक पार्टीमाथि विश्वास गर्नेथिए भनी तिनीहरूले तर्क गर्दथे ।

तर पनि, न्यायाधीशसँग आइदाको प्रश्नको जवाफ थिएन । त्यसैले उसले फेरि यसो भन्दै विषय परिवर्तन गर्‍यो कि सम्पूर्ण पाठ्यसामग्रीमा भएको कुरा साँचो भएको भए, किन आइदाले त्यसलाई त्यति गोप्यरूपमा बाँड्नुप‍यो त ?

“किनभने सताउनेहरूले आफ्नो कुकार्यको सत्यता सार्वजनिक बनेको मन पराउँदैनन्,” आदेलले सामान्य कारखानाको मजदुरले भैं गरी होइन तर प्रशिक्षित वकिलले भैं कडकेर जवाफ दिइन् । “मैले सुश्री जस्मारलाई दिएको पाठ्यसामग्रीमा स्वेच्छापूर्वक लेखिएका भूटा भनाइहरू छैनन् भन्ने मलाई थाहा छ । हेराल्ड अफ साल्भेशनमा र प्रयाटर्नल लिफलेटमा, जहाँ विश्वासीहरूको अवस्थालाई व्याख्या गरिएको छ, त्यसलाई जस्ताको तस्तै उतारिएको छ । यो अनाकर्षक छ भन्ने कुरामा म तपाईंसँग सहमत छु, तर यो वास्तविक जीवन हो र यसको बारेमा कुरा गरिनुपर्दछ । मैले यो पाठ्यसामग्री सुश्री जस्मारलाई दिँदाखेरि, तिनले मलाई जेलमा पुऱ्याउन सक्दथे भन्ने मलाई थाहा थियो । मैले त्यो कुरा बुझेकी थिएँ । तर यो कुराले उक्त सामग्रीले उल्लेख गरेको सत्यतालाई परिवर्तन गर्दैन ।”

सरकारी वकिल आफ्ना टिपोटहरू सरसर्ति हेरेर बस्यो । अन्तमा आइदालाई प्रत्यक्षरूपमा केरकार गर्ने कार्य समाप्त भयो । तर त्यो मुद्दा भने सकिएको थिएन । त्यसपछि साक्षीहरू आए । सर्वप्रथम, उनका छिमेकीहरू अनातोली र अल्ला लाभ्रेन्टेभा आए । न्यायाधीश र सरकारी वकिल दुवैले तिनीहरूलाई प्रश्न सोधेर हैरान पारे : “के उनले तपाईंहरूलाई उनको विश्वासबारे बताइन् ?” “के उनले तपाईंहरूलाई कुनै पाठ्यसामग्री दिइन् ?” “के उनीसँग टिभी वा रेडियो थियो ?” “के उनी आफ्नो गच्छेअनुसार जिएकी थिइन् ?” “उनले कस्तो पहिरन लगाउँदथिन् ?” “उनले के खाना खान्थिन् ?”

अनातोली र अल्ला दुवैले आइदा अपराधी थिइन् भनी भन्न सकेनन् ।

“आइदाले सबैसँग राम्रो सम्बन्ध राख्दथिन्,” अनातोलीले भनिन् । “तपाईंले उनको बारेमा असल कुरा मात्र बताउन सक्नुहुन्छ ।”

अर्को छिमेकीलाई गवाही दिन बोलाइयो र आइदाको पहिरन, आचरण र कामबारे अझै बढी प्रश्नहरू सोधियो ।

अन्तमा, सङ्गी विश्वासी, मार्जा अकिमोभना स्कूलोभालाई साक्षी दिने स्थानमा बोलाइयो । उनले आइदालाई पाँच वर्षदेखि चिनेकी थिइन् । उनीहरू दुवैजना मिलेर आराधना र प्रार्थना गर्दथे, अनि आइदा एक वर्षको सजाय भोगी जेलमुक्त भएर आउँदा, मार्जाले उनलाई बस्ने ठाउँ दिएकी थिइन् ।

अनि मार्जाले ती प्रतिवादीलाई सहायता गर्ने निर्णय गरिन् ।

“विश्वासी भएकै कारण आइदालाई कामबाट निकालियो भनी तिमी भन्दछ्यौ,” न्यायाधीशले सोध्यो, “किन तिमीलाई चाहिँ तिम्रो कामबाट निकालिँदैन ? पक्कै पनि तिमी काम गर्छ्यौ होला ।”

“मेरो पालो आइसकेको छैन,” मार्जाले सामान्यरूपमा जवाफ दिइन् । उनी र आइदा सँगै बस्ने घरमा विदेशीहरू आएका थिए भन्ने कुरा मार्जाले स्वीकार गरिन् तर आइदाले उनीहरूलाई कुनै कुरा दिएकी भने उनलाई थाहा थिएन ।

त्यसपछि आइदाले उठेर आफ्नी साथी मार्जालाई ईसाई विश्वासीहरूको सतावटबारे प्रश्न सोधिन् । मार्जाले ती ईसाईहरूको नाम दोहोर्‍याइन् जसलाई केरकार गरिएको थियो वा जसको घरमा प्रहरीले खानतलासी गरेको थियो र जसलाई गिरफ्तार गरिएको थियो ।

“ती विश्वासीहरूलाई जरिवाना तिराइएको थियो भन्ने मलाई थाहा छ,” मार्जाले प्रष्ट पारिन् । “सुकोभित्सिनलाई जरिवाना तिराइयो....”

“उनलाई किन जरिवाना तिराइयो ?” सरकारी वकिलले आइदाको प्रश्नमाथि हस्तक्षेप गर्‍यो ।

“किनभने उनले प्रार्थना गरेका थिए ।”

“उनले कहाँ प्रार्थना गरेका थिए ?”

“उनले लूकासको घरमा गरिएका प्रार्थनाहरूमा अगुवाइ गरेका थिए । त्यहाँ सङ्गति गरिएको थियो ।”

“त्यो सही हो !” सरकारी वकिलले विजयी भए भैं गरी बतायो । “अनुमति नभएको स्थानमा सङ्गति भएको थियो । तिमीहरूसँग प्रार्थना भवन छ; त्यहीँ गएर प्रार्थना गर न !”

पछि, मार्जाले आफूलाई एक ईसाई सङ्गतिमा उपस्थित भएकोमा जरिवाना तिराइएको कुराको प्रमाण दिँदा सरकारी वकिलले फेरि हस्तक्षेप गर्‍यो । “त्यो सङ्गति कहाँ आयोजना गरिएको थियो ?” उसले सोध्यो ।

“जङ्गलमा ।”

“सार्वजनिक स्थानमा सङ्गति गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ । त्यसैकारण तिमीलाई जरिवाना तिराइएको थियो ।” उसले अनुहारमा आत्मसन्तुष्टीको मुस्कान छर्दै न्यायाधीशलाई हेरेर टाउको हल्लायो ।

“त्यो जङ्गलमा अरू कोही थिएन; हामी एकलै थियौं । हामी सङ्गति गरेर हिँड्यौं, तर हामी घर गइसकेपछि केहीलाई गिरफ्तार गरियो ।” मार्जाले अन्य घटनाहरू पनि बताइन् जहाँ प्रहरीले ईसाईहरूलाई सताएको र बाधा पारेको थियो, त्यसपछि उनलाई त्यहाँबाट हटाइयो ।

उक्त मुद्दाको अन्तिम साक्षी येकाटेरिना आन्द्रेभना बोइको थिइन् जो आइदाकी साथी र सङ्गी विश्वासी थिइन् । उनले आइदा आफ्नी साथी भएकी कुरा बताइन् र उनी “असल र दयालु” थिइन् भन्ने गवाही दिइन् ।

कसरी प्रहरी आइदालाई खोज्दै आफ्नो घरमा आएको थियो भन्ने कुरा येकाटेरिनाले बताइन् । प्रहरीहरूले आइदा एक जासुस थिइन् भनी प्रष्ट पारे र आइदा त्यस भवनमा आएमा तिनीहरूलाई जानकारी दिन येकाटेरिना र अन्य छिमेकीहरूलाई आदेश दिए ।

येकाटेरिना प्रष्टरूपमा नै त्यो सरकारी मुद्दाको विरोधी साक्षी थिइन् । कति पटक उनका जवाफहरू एक शब्दका मात्र थिए । अनि कति पटक त प्रश्न सोधिएपछि उनी चूप लागेर बसिन् ।

“स्वीडेनका पर्यटक स्क्रिपिकोभालाई भेट्न आएकाबारे तिमीलाई के थाहा थियो ?” सरकारी वकिलले सोध्यो ।

“मलाई यसबारे केही थाहा थिएन । मैले यो कुरा भोलिपल्ट थाहा पाएँ । म घरमै हुँदा प्रहरीले आइदालाई सोधखोज गर्‍यो । त्यो सामग्री एक विदेशी मानिसबाट लिइएको थियो र आइदाले त्यो उनीहरूलाई दिएकी थिइन् भनी एक प्रहरीले बताए ।”

सरकारी वकिलले उनको शिक्षाबारे सोध्यो जुन दशौं कक्षापछि रोकिएको थियो । “किन तिमीले अबै बढी पढिनौ ?”

“म चिकित्साशास्त्र अध्ययन गर्न चाहन्थेँ,” येकाटेरिनाले जवाफ दिइन्, “तर मेरो चारित्रिक प्रमाणपत्रमा तिनीहरूले म एक विश्वासी र फुटवादी बप्तिष्टहरूको सदस्य थिएँ भनी लेखिदिए । त्यसैले मैले चिकित्साशास्त्र अध्ययन गर्न पाइँनँ । म कुनै पनि अवस्थामा निष्काशित गरिनेथिएँ ।”

“अनि तिमीले प्रयाससमेत गरिनौ ?” त्यो वकिलको आवाजमा उपहासको भाव थियो ।

“मैले अरूहरूको उदाहरणबाट यो कुरा थाहा पाएकी थिएँ कि तिनीहरूले मलाई कसै गरी पढ्न दिनेथिएनन् ।”

साक्षीलाई प्रश्न सोध्ने पालो आएपछि, आइदाले आफ्नी साथीलाई हेरिन् । उनले साधारण प्रश्नहरूसँगै शुरू गरिन् र त्यसपछि उनी सोभियत संघले ईसाई विश्वासीहरूप्रति गरेको व्यवहारतर्फ अगाडि बढिन् । आइदाले निश्चित विश्वासीहरूबारे सोधिन् जसलाई प्रहरीले जरिवाना तिराएको थियो र येकाटेरिनाले उनीहरूको नाउँ लेखिन् अनि तीमध्ये केही घटनाहरूसम्बन्धी विवरणहरू बताइन् ।

“किन तिमीहरू जङ्गलमा प्रार्थना-सभाहरू आयोजना गर्दछौ ?” न्यायाधीश बीचमै बोल्थो । “पोक्लोन्नया पहाडमा तिमीहरूको प्रार्थना भवन छ । किन तिमीहरू त्यहाँ जाँदैनौ ? तिमीहरूको समुदाय दर्ता भएको छैन । तिमीहरूले अनुमति नदिइएको स्थानमा प्रार्थना-सभाहरू आयोजना गर्दछौ र सार्वजनिक शान्ति खल्बल्याउँदछौ । त्यसैकारण तिमीहरूलाई जरिवाना तिराइन्छ ।”

“हामीले दर्ताको लागि निवेदन दियौं । हामीले जङ्गलमा गर्ने सङ्गितिले लाभिकीको कसैलाई पनि बाधा पुऱ्याउँदैनथ्यो ।

उनले आफूलाई देशका कानूनहरू मान्ने एक वफादार नागरिक भएको ठान्दथिन् कि ठान्दिनथिन् भनी सरकारी वकिलले सोध्यो ।

“म कानूनहरू मान्दछु,” येकाटेरिनाले पुष्टि गरिन् ।

“तिमीहरू जङ्गल र लूकासको घरमा भेला हुन्छौ, अनि तिमीहरूको समुदाय दर्ता भएको छैन,” सरकारी वकिलले जवाफ फर्कायो। “त्यसैले तिमीहरूले कानुन पालन गर्दैनौ।”

लूकासको घरमा गरिएका प्रार्थना-सभाहरू कानुनविरुद्ध छैनन्।” उनले साहसपूर्वक लेनिनलाई उद्धृत गरिन् जसले आस्थाविरुद्धको कानुनलाई “लज्जास्पद” भनेका थिए।

साम्यवादका संस्थापकहरूमध्ये एकसँग तर्कवितर्क गर्न नचाहेर उक्त सरकारी वकिलले ती साक्षीलाई अचानक हटाइदियो।

अत्यन्तै कठिन अवस्था

आइदाले सोभियत कानुनका बन्धनहरूभित्र रहेर आफ्नो ईसाई विश्वास अभ्यास गर्ने प्रयास गरेकी थिइन्। ईसाई भएपछिका शुरूका महिनाहरूमा उनी नियमितरूपमा प्रार्थना भवनमा गइन् जुन दर्ता भएको थियो र जसलाई सोभियत सरकारले अनुमति दिएको थियो। सङ्गी विश्वासीहरूसँग आराधना गर्न पाउँदा उनी अत्यन्तै खुशी थिइन् र तबसम्म उनलाई दर्ता भएको मण्डलीभित्र हुने राजनीतिबारे थाहा थिएन।

उनी आराधना र सेवकाइमा अगाडि बढिरहँदा, प्रतिबन्धहरूले उनलाई चिढ्याउन थाले। उनी त्यही सङ्गतिमा जवानहरूसँग बाइबल अध्ययनमा सहभागी भइन्, तर त्यसबारे मण्डलीका अगुवाहरूलाई नबताउन उनलाई चेताउनी दिइयो। साम्यवादी कानुनले अठार वर्षभन्दा मुनिको कसैलाई पनि “धार्मिक अन्धविश्वासहरू” बारे बताउन प्रतिबन्ध लगाएको थियो र दर्ता भएको मण्डलीका अगुवाहरूले हराएका प्राणहरूलाई भन्दा साम्यवादी कानुनलाई बढी वास्ता गरेकाजस्तो देखिन्थ्यो।

आइदाले आफ्नी आमासँग गएको घरेलु-मण्डलीलाई सम्झिन्। उनले त्यहाँ भएको परमेश्वरको उपस्थितिको आभासलाई, अनि बालबालिका र जवानहरूलाई स्वागत गरिएको र प्रशिक्षण दिइएको सत्यतालाई पनि सम्झिन्। जवानहरूलाई सुसमाचार सुन्नदेखि बञ्चित पारिनुचाहिँ आइदालाई ठीक लागेन र त्यो कार्य पवित्र धर्मशास्त्र बाइबलको शिक्षासँग मेल खाँदैनथ्यो।

विश्वासकै कारण जेलमा राखिएका ईसाईहरूको पक्षमा काम गर्न थालेपछि आइदामाथि अत्यन्तै कठिन अवस्था आइपयो । शुरूमा त, उनको दर्शन उनीहरूको जानकारी अरूलाई बताउनु र उनीहरूको लागि प्रार्थना र सहायताको सम्बन्ध विकास गर्नु थियो । दर्ता भएका मण्डलीहरूका अगुवाहरूसँग ती कैदमा रहेकाहरूको सूची थियो, तर त्यस सूचीलाई राज्यका गोप्य कुराहरूको रूपमा लिइयो, अन्य ईसाईहरूले जान्नुपर्ने जानकारीको रूपमा लिइएन ।

आइदाको निम्ति, त्यो ठीक त्यही जानकारी थियो जसलाई अरूहरूले थाहा पाउनुपर्दथ्यो । यदि ईसाईहरूले - सोभियत संघ र संसारभरिका - जेलमा राखिएका दाजुभाइ र दिदीबहिनीहरूको कष्टबारे थाहासमेत पाउँदैनन् भने, कसरी उनीहरूको निम्ति प्रार्थना र सहायता गर्न सक्दछन् ?

आइदाले त्यो कुरा प्रचार गर्ने काम गरिन् जुन प्रयासले उनलाई दर्ता भएका मण्डलीका अगुवाहरूसँगको प्रत्यक्ष विवादमा तानिदियो ।

“छोटकरीमा भन्नुपर्दा, मुख्य कुरा यो हो कि ती अधिकारीहरूले भित्रबाट, मण्डलीका सेवकहरूद्वारा मण्डलीमा काम गर्ने प्रयास गरे,” आइदाले पछि भनिन् । “तिनीहरूले प्रतिबन्धहरू लगाउन चाहे जसले मण्डलीको आत्मिक जीवनलाई दबाउँदथ्यो । अनि वास्तवमा सन् १९६० को दशकमा तिनीहरूले त्यस क्षेत्रमा प्रशस्त सफलता पाए ।”

कैदमा राखिएका विश्वासीहरूसम्बन्धी जानकारी प्रचार गर्ने आइदाका प्रयासहरूलाई ती अगुवाहरूले प्रत्यक्षरूपमा विरोध गरे । त्यसैले उनले एउटा छनौट गर्नुपर्‍यो : दर्ता भएको मण्डलीभित्रै रहेर आफैलाई बचाउनको लागि काम गर्ने कि भूमिगत मण्डलीमा लागेर जेलमा रहेका उनका दाजुभाइ र दिदीबहिनीहरूलाई बचाउनको लागि काम गर्ने । दर्ता भएको मण्डलीको प्रभाव प्रबल थियो । आखिर, त्यो उनका दाजु मर्नुभन्दा पहिला जाँदै गरेका समूह थियो र त्यहाँ उनका धेरै साथीहरू थिए ।

तर आइदाले सरल, निष्क्रिय छनौटलाई अस्वीकार गरिन् । उनले ती अगुवाहरूलाई पछ्याउन अस्वीकार गरिन् जो जेलमा रहेका सङ्गी ईसाईहरूबारे भन्दा सरकारको अनुमोदनबारे बढी चिन्तित हुन्थे । उनले आफ्नो निर्णयको मूल्य चुकाउनुपर्ने कुरा थाहा पाएर पनि आफ्नो व्यक्तित्व र कडा मेहनत सबै नै भूमिगत मण्डलीप्रति समर्पण गरिन् ।

सन् १९६२, जून ४ तारिखमा, सोभियत सरकारको मुखपत्रको रूपमा काम गर्ने पत्रिका *स्मेना*मा एउटा लेख प्रकाशित भयो । “जीवितहरूबीच श्राप नबन” शीर्षक भएको उक्त लेखले साधारणरूपमा विश्वासीहरूलाई र विशेष गरी भूमिगत मण्डलीलाई बदनाम गर्ने प्रयास गरेको थियो । सरकारी नीतिले चाहिँ ‘परमेश्वर छैन’ भनी भन्दथ्यो र उक्त लेखले एक अदृश्य मसीहलाई पछ्याउन चाहेकाहरूलाई खिसी र उपहास गर्‍यो ।

त्यो लेख देखेपछि आइदाले एउटा जवाफ अर्थात् त्यसलाई पछ्याउनेहरूको र उनको विश्वासको प्रतिवाद लेख्न थालिन् । उनले त्यो प्रत्युत्तर *स्मेना*लाई पठाइन्, तर साँच्चै नै त्यसलाई प्रकाशन गर्न अस्वीकार गरियो । त्यो विषय त्यहीँ टुङ्गिन सक्दथ्यो, तर आइदाले *स्मेना*मा प्रकाशित लेख र आफ्नो जवाफ सङ्गी विश्वासीहरूलाई देखाइन् । प्रभावित भएर उनीहरूले प्रतिलिपि मागे । त्यसपछि केही विश्वासीहरू यूक्रेनदेखि भेट्न आए, उनीहरूले पनि प्रतिलिपि मागे र घर लिएर गए । छिट्टै नै सयौँ प्रतिलिपिहरू बनाएर सोभियत संघभरिका विश्वासीहरूको हातहतै वितरण गरियो । भूमिगत मण्डलीका सदस्यहरूलाई उनीहरूको विश्वासमाथि गरिएको आक्रमणलाई पढ्न सूचना दिइयो – र त्यसपछि उनीहरूका सङ्गी विश्वासीहरूमध्ये एकले दिएकी साहसिलो, अति उचित जवाफ पढ्न प्रोत्साहन दिइयो । आइदा *जामिज्दात* नाम गरेको स्व-प्रकाशित पत्रिकाकी अगुवा थिइन् । सरकारी अधिकृतहरूले देशमा रहेका सबै प्रतिलिपि निकाल्ने मेसिन वा छापाखाना पत्ता लगाउन सकेनन् ।

लेखद्वारा नै आइदा स्क्रिनिकोभाको नाम उनले कहिल्यै नभेटेका हजारौँ विश्वासीहरूबीच परिचित भयो । अनि त्यो नाम अर्को क्षेत्रमा पनि प्रख्यात भयो : गोप्य प्रहरीका अधिकारीहरूबीच ।

मुख्य विषयहरू

आइदाको मुद्दामा गवाही दिन अन्य साक्षीहरूलाई बोलाइयो, तर तिनीहरू देखा परेनन् । न्यायाधीशले उक्त मुद्दा कुनै पनि हालतमा जारी रहने आदेश दियो ।

निराश भएर, आइदाले आफ्नो मुद्दाका महत्वपूर्ण विषयहरूबारे विचार गर्नमा भन्दा आफ्नो घर, पहिरन र खानाबारे समेत खोतलेर अदालतले बढी समय खर्च गरेको टिप्पणी गरिन् ।

“अदालतले मुद्दाका मुख्य विषयहरूप्रति अलि बढी ध्यान देओस् भनी म बिन्ती गर्दछु,” उनले निवेदन गरिन् । “उदाहरणको लागि, हाम्रो समुदाय दर्ता नहुनुको कारण म व्याख्या गर्न चाहन्छु । सर्वप्रथम कृपया मलाई बताउनुहोस् कि हामीले कुन कानुन तोडेका छौं जसले हाम्रो दर्ता प्रक्रियालाई अस्वीकार गरायो ?”

“प्रतिवादी,” न्यायाधीशले रोचक जवाफ दिए, “तिमीले अदालतलाई होइन तर अदालतले तिमीलाई प्रश्न सोध्दछ ।”

न्यायाधीशले उपहास गरेको देखेर, सरकारी वकिलले सुर मिलायो, “मैले त प्रतिवादीले सोधेको कुरै बुझ्न सकिँनँ ।”

आइदाले आफूलाई सम्हाल्दै लामो स्वास फेरिन् । “मैले त अदालतलाई अभियोग-पत्रका महत्वपूर्ण प्रश्नहरूप्रति बढी ध्यान दिन र मुद्दाको महत्वपूर्ण पक्षलाई फाल्नु विषयहरूले छाँयामा नपारोस् भनी अनुरोध गरिरहेकी छु । यो मेरो पहिलो निवेदन हो । अदालतलाई मेरो दोश्रो निवेदन यो छ कि मेरो बसोबासको अनुमति जफत गरिएको सही मिति पत्ता लगाइयोस् ।”

त्यो जानकारी महत्वपूर्ण हुनुको कारण न्यायाधीशले सोध्यो ।

आइदाले आफ्नो बसोबासको अनुमति समाप्त हुनुभन्दा धेरै पहिला नै प्रहरीले उनीहरूविरुद्ध प्रमाण सङ्कलन गरिरहेको कुरा उक्त मुद्दाले प्रकट गरेको थियो भनी प्रष्ट पारिन् । “यदि मलाई मेरा ईसाई क्रियाकलापहरूको कारणले नभई बसोबासको अनुमति समाप्त भएको कारण मुद्दा लगाइरहिएको छ भने, त्यो बसोबासको अनुमति समाप्त नहुँदै किन मलाई केरकार गरियो ?” उनले सोधिन् ।

“मविरुद्ध कारवाहीहरू शुरू गरिनुको कारण म बताउन सक्दछु,” उनले भन्दै गइन् । “मैले हाम्रो प्रार्थना भवनमा दुई पटक विदेशीहरूलाई भेटें र उनीहरूसँग बाइबल मार्गें । ती दुई घटनाहरू अधिकारीहरूलाई थाहा भयो ।”

“बसोबासको अनुमतिसम्बन्धी प्रश्नको यो मुद्दासँग कुनै सम्बन्ध छैन,” न्यायाधीशले भन्यो । “तिमीलाई सोभियत संघको निन्दा गर्ने र सामाजिक शान्ति खल्बल्याउने अत्यन्तै नियोजित भूटा बनाइहरू बाँडेको आरोप लगाइएको छ ।”

“तर काम र बसोबासको अनुमतिसम्बन्धी प्रश्नले अदालतको कारवाहीको प्रशस्त ध्यान खिँचेको छ त,” आइदाले तुरुन्तै जवाफ फर्काइन् ।

“तिमीलाई यो आरोप लगाइएको कारणले नभई अदालतले तिम्रो व्यक्तित्व पनि थाहा पाउनुपर्ने कारणले यी प्रश्नहरू उठेका हुन् । अदालतले तिम्रो चरित्रबारे पनि सोध्दछ भन्ने कुरा तिम्रीलाई अनौठो लाग्न सक्दछ । तिम्री कस्तो प्रकारको व्यक्ति हो भन्ने कुरा अदालतले थाहा पाउनुपर्दछ । सजाय तोक्दा अदालतले प्रतिवादीको व्यक्तित्वलाई ध्यानमा राख्दछ ।

अदालतले साँच्चै नै उनको चरित्र थाहा पाउन चाहेको भए, उनको कथाका सत्यताहरूलाई थाहा पाउनु अत्यन्तै महत्वपूर्ण हुन्थ्यो भनी आइदाले भनिन् । उनले एउटी अन्तिम साक्षीलाई बोलाउन पाउँ भनी न्यायाधीशसँग अन्तिम अनुरोध गरिन् : सुश्री जस्मार, स्वीडेनकी नागरिक जसलाई उनले पाठ्यसामग्री दिएकी थिइन् । “यी महिलाको टिपोट-पुस्तिकालाई मविरुद्धको प्रमाणको रूपमा प्रयोग गरिएको छ,” आइदाले तर्क गरिन्, “तर त्यसलाई सही प्रकारले बुझ्नको लागि हामीले उनलाई उनका टिपोटहरूको व्याख्या गर्न लगाउनुपर्दछ ।”

न्यायाधीशले सरकारी वकिलका धारणाहरू मागेर उनका अनुरोधहरूबारे विचार गरेको तमासा देखाएपछि आदेश जारी गर्‍यो : “विचार विमर्श गरेपश्चात्, अदालतले प्रतिवादीका निवेदनहरू अस्वीकार गर्ने निर्णय गरेको छ ।”

त्यसपछि केही अन्तिम प्रश्नहरू सोधियो, अनि त्यो दिनको बहस समाप्त भयो । अब केवल अन्तिम तर्क-वितर्कहरू बाँकी रहेका थिए । सरकारी वकिलको निम्ति, त्योचाहिँ सोभियत संघको व्यवस्थाको रक्षा गर्ने, अर्थात् कानून पालन गर्न इच्छुक भएमा, वास्तवमा ईसाईहरूसँग विश्वास गर्ने स्वतन्त्रता थियो भनी प्रष्ट पार्ने मौका थियो ।

आइदाको निम्ति, त्योचाहिँ आफ्नै पक्षमा र मण्डलीका दाजुभाइ र दिदीबहिनीको पक्षमा बोल्ने अन्तिम मौका, अन्तिम अवसर थियो । फेरि जेलमा हालिने खतरालाई बुझेर उनलाई त्यो कार्य अत्यन्तै बोझिलो लाग्यो, तर स्वर्गीय पिताले दिनुभएको सान्त्वनाद्वारा उनले प्रोत्साहन पाइन् ।

“भिन्दै शिक्षा सिकाइने” प्रयास

आइदाको मुख्य त्रास जेलमा हालिइनु थिएन । उनी पहिला पनि त्यहाँ गइसकेकी थिइन् । साम्यवादी अदालतले सन् १९६३ मा उनको लेनिनगार्डमा बसोबास गर्ने अनुमति रद्द गरिदिएपछि, उनले यूक्रेनमा रहेकी आफ्नी दिदीकहाँ गएर केही समय बिताइन्, जहाँ आइदा विश्वासीहरूको दृढता र साहस देखेर प्रभावित भइन् । उनी नयाँ अठोटका साथ लेनिनगार्ड फर्किन् । प्रहरीले उनीमाथि निगरानी गरिरहेको थियो, तर आइदा उक्त शहरभित्र प्रवेश गरिन् र पक्राउ पर्नदेखि जोगिएर रहिन् । बसोबासको अनुमति नभएकोले, उनी कुनै पनि समयमा पक्राउ पर्न सक्दथिन्, तैपनि उनले आफ्नो सेवकाइ जारी राखिन् ।

कसैले थाहा नपाओस् भनेर आइदा र उनका साथीहरू शहरबाहिरको जङ्गलमा भेला हुन थाले र सन् १९६५ मा उनलाई जङ्गलमै पहिलो पटक औपचारिकरूपमा पक्राउ गरियो । त्यस बेला आइदा पच्चीस वर्षकी थिइन् ।

“प्रहरीहरू आए र हामीलाई लखेट्न थाले,” पछि एउटी साक्षीले गवाही दिइन् । “तिनीहरूले हामीलाई धकेले र कपालमा च्याप्प समाते । तिनीहरूले धेरै मानिसहरूलाई लगे; केहीलाई जरिवाना तिराए र केहीलाई दुई हप्तासम्म जेलमा राखे ।”

आइदा पनि पक्राउ परेकाहरूमध्येकै थिइन् र प्रहरीले उनीमाथि मुद्दा चलाउने तयारी गर्‍यो । कागजमा चाहिँ त्यो अभियोग धर्मसँग सम्बन्धित थिएन । आइदालाई शहरको सीमाबाहिर गिरफ्तार गरिएको भए तापनि, उनलाई लेनिनगार्डमा बस्ने अनुमति नभएको आरोप लगाइयो ।

रेयोन अदालत-भवनको सानो कोठामा चलाइएको त्यस मुद्दामा आइदालाई बोलसमेत दिइएन । त्यो मुद्दा प्रष्टरूपमा देखावटी थियो, वास्तवमा कोही पनि नभएको ठाउँमा न्याय देखाउने प्रयास थियो । त्यो समाप्त भएपछि, आइदाको सजाय पढेर सुनाइयो : एक वर्षको कैद ।

उनी त्यो फैसला सुनेर आत्तिइन् । उनले जेलमा रहेका र खीष्टले डोऱ्याउनुभएमा त्यहाँ जान तयार धेरैजना विश्वासीहरूसँग नियमितरूपमा सङ्गति गरेकी थिइन् । अब उनको पालो आएको थियो ।

सोभियत संघका नेताहरूको निमित्त, कैदको उद्देश्य कैदीलाई भिन्दै शिक्षा सिकाउनु थियो । “यी गरीब मानिसहरूलाई भड्काइएको थियो,” ती अधिकारीहरूले व्याख्या गरे, “अनि अहिले तिनीहरूलाई सोभियत संघको व्यवस्थाको सत्यता र शक्ति - मातृभूमिको महिमा - देखाउनु र त्यसबारे विश्वस्त तुल्याउनुपर्दछ ।”

भिन्दै शिक्षा सिकाइने पट्यारलाग्दा कक्षाहरूको साथै, आइदालाई सिमेन्टको कडा भुइँमा कैयौं चिसा रातहरू बिताउन बाध्य पारियो । त्यहाँ कहिल्यै पेटभरि खान दिइन्थेन र कहिलेकाहीं जनावरलाई पनि दिन नमिल्ने खाना दिइन्थ्यो । कैदमा रहँदा आइदालाई जबर्जस्ती पागलपनको उपचार लिन लगाइयो । तीस दिनसम्म “मूल्याङ्कन” गरेपछि, उनी सामान्य नै थिइन् भनी डाक्टरहरूले भने र उनलाई उनकै कोठीमा फर्काइदिए । क्रूर साम्यवादी जेलमा केही महिनाहरू बिताउँदा, स्पष्टवादी जवान धार्मिक आइदालाई वर्षौंसम्म पीडा र त्रास थपियो ।

आइदालाई सोभियत “पुनर्शिक्षण” केन्द्र लिएको थिएन । बरु उनको विश्वास कमजोर बनाउनुको सट्टा, उक्त अनुभवले खीष्टमाथिको उनको विश्वासलाई अझ बलियो बनाइदियो । आफूलाई वचन प्रचार गर्नदेखि रोक्नुको विपरीत, उनी येशूको सत्यता बताउने अझै बढी तीव्र चाहनाका साथ जेलबाट निस्कन् । तब उनले त्यसो गर्नुको मोलबारे पूर्णरूपमा बुझिन्, तैपनि उनी आफ्नो अठोटदेखि कहिल्यै डगमगाइनन् ।

“राज्यले हस्तक्षेप गर्दैन”

अब आइदाको दोश्रो मुद्दामा अन्तिम बहस गर्ने समय आइपुगेको थियो । सरकारी वकिलले पहिला आफ्नो कुरा टुङ्ग्यायो र उसले रसियाको मण्डलीको केही इतिहास बताउँदै शुरू गर्न चाह्यो ।

“हाम्रो देशमा भएको महान् अक्टोवर सामाजिक क्रान्तिपश्चात्, मण्डलीलाई राज्यदेखि अलग्ग्याइयो र सबै आस्थाहरूका सम्पूर्ण विश्वासीहरूले आस्थाको स्वतन्त्रताको अधिकार पाए,” उसले गर्व गर्दै भन्यो । तर त्यसपछि, सरकारी वकिलले सुसमाचारवादी ईसाईहरू, बप्तिष्टहरू र उत्साहित विश्वासीहरूको मण्डली परिषदले राज्यको कानुन अवलम्बन नगरेको आरोप लगाउँदै गयो ।

“मण्डलीहरूको परिषदलाई सहायता गर्ने समुदायहरू दर्ता भएका छैनन्,” सरकारी वकिलले आरोप लगायो । “तिनीहरूले निजी घरहरूमा र सार्वजनिक स्थानहरूमा गैरकानुनी सभाहरू गर्दछन् । केही विश्वासीहरूलाई धर्मसम्बन्धी कानून तोडेको दोष लगाइयो । मण्डलीहरूको परिषदले यसलाई विश्वासको कारण गरिएको सतावटको रूपमा प्रस्तुत गर्दछ । सात वर्षदेखि मण्डलीहरूको परिषदले अधिकारीहरूसँग यो अति गहन सङ्घर्ष गरिरहेको छ ।”

सरकारी वकिल मण्डली इतिहास र विश्वासीहरूको साधारण अवस्थादेखि अन्तमा आइदाको मुद्दातर्फ सन्धो । “स्क्रिपिकोभाको देशभरिका व्यक्तिहरूसँग सम्पर्क थियो, तर उनको मुख्य लक्ष्य विदेशमा सम्पर्कहरू बढाउनु थियो । उनी त्यो लक्ष्यमा पुगेरै छोडिन् भनी भन्नु नै पर्दछ,” उसले घुमाएर भन्यो ।

त्यसपछि उसको आवाज भन् सशक्त भयो । “दुर्भाग्यवश आइदाको जीवन बप्तिष्टहरूको परिवारमा जन्मिएर शुरू भयो । वास्तवमा हामीले एक व्यक्तिलाई रोक लगाउनु दुःखको कुरा हो, तर हामीले आइदाको बारेमा ज्यादै धेरै छलफल गरिसक्यौं र उनका कार्यहरूका असामाजिक चरित्रलाई प्रष्ट पारिसक्यौं ।”

शुरूमा आइदाको घरमा पाइएका सामग्रीहरूमध्ये केहीबाट उद्धृत गर्दै अन्तिम टिप्पणीहरू गर्दा उसको आवाज क्रमशः चर्को हुँदै गयो । “ती लेखहरूमध्ये एकमा खिउचोकोभ नाउँ गरेको मानिसले मस्कोमा भएको आफ्नो मुद्दामा यसो भनेको उद्धृत गरिएको छ, ‘जेलहरूमा र शिविरहरूमा रहेका भाइहरूले सोभियत कानूनहरू उल्लङ्घन गरेका कारण कष्ट भोग्दैनन्; तर प्रभुप्रति विश्वासयोग्य रहेका कारण कष्ट भोग्दछन् ।”

सरकारी वकिलले गम्भीर हुँदै टाउको हल्लायो । “यो सबै पूर्णतया भूटो कुरा हो जसले सोभियत संघको बदनाम गर्दछ र सामाजिक शान्ति खल्बल्याउँदछ । सोभियत संघमा विभिन्न आस्थाहरू अस्तित्वमा छन्, मण्डलीहरू स्वतन्त्र छन् र कसैलाई पनि उसको विश्वासको कारण सताउँदैन । धार्मिक समूहहरूले धर्मसम्बन्धी कानून उल्लङ्घन गर्दैनन् भने, राज्यले तिनीहरूका क्रियाकलापहरूमाथि हस्तक्षेप गर्दैन । सोभियत संघलाई बदनाम गर्ने र सामाजिक शान्ति खल्बल्याउने भूटा सामग्रीहरू व्यवस्थितरूपमा वितरण गरेको भनी प्रतिवादी स्क्रिपिकोभामाथि लगाइएको आरोप पूर्णरूपमा प्रमाणित

हुन्छ । यी कार्यहरूलाई अपराधसम्बन्धी धारा १९०/१ मा प्रष्टरूपमा व्याख्या गरिएको छ । त्यसकारण प्रतिवादी आइदा स्क्रिपिनकोभालाई साढे दुई वर्ष जेल सजाय तोकन म अदालतसमक्ष अनुरोध गर्दछु ।”

यसो भनेर ऊ पूर्णतया सन्तुष्ट अनुहार पाउँ बस्यो ।

“ईसाईको निम्ति एक मात्र बाटो छ”

आइदालाई आफ्नो बचाउमा अन्तिम भनाइ प्रस्तुत गर्ने पालो आएको कुरा बताउँदै, न्यायाधीश उनीतर्फ फर्कियो ।

“म त मविरुद्ध लगाइएका आरोपहरूको विषयमा बोल्न चाहेकी थिएँ,” उनले प्रष्ट र शान्त आवाजमा भन्न शुरू गरिन् । “तर यहाँ अन्य प्रश्नहरूलाई मुछियो, त्यसैले पहिला नै बताइए भैं ती यस मुद्दासँग असम्बन्धित भए तापनि मैले तीबारे पनि बताउनु नै पर्दछ ।”

उनले सन् १९५८ मा प्रभद्रा पत्रिकालाई लेखेकी पत्रदेखि पछि प्रयोगशाला स्थापना गर्ने उनको कार्यसम्मका सरकारी वकिलले उठाएका स-साना विषयहरूमध्ये केहीलाई अस्वीकार गर्दै शुरू गरिन् । त्यसपछि उनी महत्वपूर्ण र गम्भीर विषयहरूबारे बोल्न थालिन् ।

“मेरो विश्वासको कारण मलाई कामबाट हटाइयो भनी मैले बताउँदा, मलाई यसो भनियो, ‘त्यो पूर्णतया भूटो भनाइ हो ।’ तर वास्तविक घटना यो हो : ‘म जेलमुक्त भएपछि, मैले एउटा छापाखानामा काम पाएँ । काम शुरू गरेको एक हप्तापछि, म एउटा प्रार्थना सभामा सहभागी भइरहँदा प्रहरी आएर मेरो र अन्य धेरैजनाको नाउँ लेख्यो । तिनीहरूले मैले काम गर्ने ठाउँमा कुरा लगाउनेथिए भन्ने मैले थाहा पाएँ,” आइदाले भनिन् ।

“त्यो छापाखानाका सबैजना म विश्वासी भएको थाहा पाएर तर्सिए र तिनीहरूले शुरूदेखि नै मलाई यसो भन्न थाले कि मैले मेरा विचारहरू परिवर्तन नगरेमा, मलाई कामबाट निकालिनेथियो । तिनीहरूले यो सत्यता मबाट लुकाएनन् । तिनीहरूले मलाई प्रष्टरूपमा बताए : ‘त्यो छापाखाना राजनैतिक संस्था हो । सबैले त्यहाँ काम पाउन सक्दैनन् ।’ त्यो छापाखाना रेलमार्गको व्यवस्थापनमा रहेको र त्यहाँ कुनै गोप्य कुरा नछापिएको भए

तापनि तिनीहरूले यसो भने - त्यहाँ त रेलमार्गका फारामहरू, अनुमति-पत्रहरू र रेलका समयतालिकाहरू मात्र छापिन्थ्यो । मैले भरोसा गर्न नसकेको कुन कुरा त्यहाँ थियो भन्ने मलाई थाहा छैन," उनले भन्दै गइन् ।

"यसरी नै तीन हप्ता बित्यो । त्यसपछि मलाई प्रबन्धकको कार्यालयमा बोलाइयो र मलाई कामबाट निकालिएको कुरा बताइयो । वास्तवमा, तिनीहरूले मलाई मेरो विश्वासको कारण निकालेका थिए भनी भनेनन्, किनभने मानिसहरूलाई विश्वासको कारण कामबाट हटाउन सकिने कुनै कानुन छैन । त्यसैले मलाई कर्मचारी कटौती गर्ने सन्दर्भमा कामबाट निकाले । पसल भएको तल्लामा गएर मैले कर्मचारी कटौती गर्नुपरेको कारण आफूलाई कामबाट निकालिएको कुरा बताउँदा, कामदारहरूले अचम्भ मान्दै ठूलूला आँखाले मलाई हेरे । त्यहाँ मेशिन चलाउने कामदार नभएर एउटा मेशिन खाली भइरहेको थियो ।

"प्रबन्धकले मलाई यसो भन्यो, 'हामी तिमीलाई काम दिन सक्दैनौं किनभने तिम्रो अनुमति-पत्र शहरबाहिर मात्र मान्य हुन्छ ।'" तिनीहरूले मेरो शहरबाहिर मात्र बस्न पाउने अनुमति-पत्र पहिला नहेरे भैं गरी मलाई भनियो ।

आइदाले अदालतलाई बताइन् कि प्रहरीले प्रश्नहरू सोध्न थालेपछि आफूलाई छिट्टै नै फेरि पक्रिइनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । "म जेलमुक्त भएको छ महिना मात्र भएको थियो र मैले फेरि जेल जानुभन्दा पहिला केही उपयोगी कार्य गर्न चाहेकी थिएँ । मैले काम पूरा गर्नुपर्नेथियो ।"

उनले लामो स्वास फेरिन् । उनको मुद्दा पट्यारलागदो भएकोले; त्यसको निमित्त मानसिक, भावनात्मक र आत्मिकरूपमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्दथ्यो जुन लामो समयसम्म कायम राख्न कठिन हुन्थ्यो । उनले न्यायाधीशसँग दश मिनेट छुट्टी माग्नु र उसले मञ्जुर गर्नु ।

बहस पुनः शुरू भएपछि, आइदाले आफ्ना टिप्पणीहरूलाई विशेषगरि आफूविरुद्धको मुद्दामाथि केन्द्रित गरिन् : "कुनै पनि प्रकाशित सामग्री वितरण गर्नु आफैमा कुनै अपराध होइन र सरकारी वकिलले हेराल्ड अफ साल्भेशन र प्र्याटर्नल लिफलेट पत्रिकाहरूमा कुनै पनि अत्यन्तै भूटा कुराहरू नपाएका हुनाले, ममाथि मुद्दा लगाउने कुनै आधारहरू छैनन् । त्यसकारण, मैले यो पाठ्यसामग्रीका विषयवस्तुबारे कुरा गर्नुपर्दछ ।"

त्यसपछि उनले ईसाईहरू र ईसाई अगुवाहरूको प्रतिबन्धित सङ्गतिबारे बोलिन् जसलाई उनले बाँडेका पाठ्यसामग्रीमा छलफल गरिएको थियो । “सन् १९२९ को कानुनले भन्दछ कि विश्वासीहरूसँग सम्मेलनहरू गर्न पाउने अधिकार छ,” आइदाले उल्लेख गरिन् । “तर अनुमति दिनुको विपरीत, अधिकारीहरूले सम्मेलन गर्न अनुमति माग्नेहरूलाई सताउन थाले ।”

“त्यसपछि, सरकारी वकिलको अनुसन्धानकर्ताले त्यो पाठ्यसामग्रीबाट सत्रवटा ‘राजद्रोही’ वाक्यांशहरू निकालेर उल्लेख गर्‍यो । उक्त अनुसन्धानकर्ताका अनुसार, ती वाक्यांशहरूमा सोभियत संघको बदनाम गर्ने र सामाजिक शान्ति खल्बल्याउने अत्यन्तै भूटा कुराहरू छन् ।”

अनि आइदाले सीधै न्यायाधीशतर्फ फर्किएर भनिन् । “उनले गवाही दिँदै गर्दा, सुश्री बोइकोले लेनिनको भनाइ उद्धृत गर्न लागिन्; उनले शुरू गरेको म त्यो उद्धरण पूरै भन्नेछु : “रसिया र टर्कीमा मात्र अभैसम्म पनि धार्मिक मानिसहरूविरुद्धका लज्जास्पद कानुनहरू कायमै छन् । ती कानुनहरूले या त विश्वासलाई खुल्लारूपमा स्वीकार गर्न प्रतिबन्ध लगाउँदछन् वा त्यसको विस्तारमाथि बन्देज लगाउँदछन् । ती कानुनहरू अत्यन्तै अन्यायपूर्ण, लज्जास्पद र अत्याचारपूर्ण छन् ।” अब म अदालतको ध्यान ‘विस्तार’ शब्दप्रति खिँचन चाहन्छु । लेनिन आफैले विश्वासको विस्तारमाथि लगाइएको प्रतिबन्धलाई अन्यायपूर्ण र लज्जास्पद भनेका थिए ।”

उनले फेरि लामो स्वास तानिन् र भन्दै गइन् । “मलाई कसरी गिरफ्तार गरियो भनी अब म बताउनेछु । अप्रिल ११ तारिखमा म एउटा प्रार्थना सभामा गएँ । मलाई कसैले पछ्याइरहेको मैले थाहा पाएँ, तर मैले त्यसलाई धेरै महत्व दिइँनँ । तैपनि भोलिपल्ट प्रहरी मेरो घरमा आयो र मलाई गिरफ्तार गर्‍यो । अन्य विश्वासीहरूको घरमा पनि खानतलासी गरियो । मेरो घटनाको सम्बन्धमा मात्र एघारवटा घरमा खानतलासी लिइयो : लेनिनगार्डमा तीनवटा घरमा, पर्ममा चारवटा घरमा, कियोभोगार्डमा तीनवटा घरमा र म्याग्नितोगोर्स्कमा रहेको मेरो दिदीको घरमा । मेरो र मेरी दिदीको घरमा गरिएको खानतलासीलाई त सामान्य नै मान्न सकिन्छ । तर अन्य विश्वासीहरूको घरमा किन खानतलासी गर्ने ? मेरो टिपोट पुस्तिकामा उनीहरूको ठेगाना भएको कारणले मात्र उनीहरूको घरमा खानतलासी

गरिएको थियो । अनि ती ठाउँहरूमध्ये कहीं पनि मेरो मुद्दासँग सम्बन्धित कुनै पनि कुरा तिनीहरूले भेट्टाएनन् ।”

अनि आइदा यो प्रश्नतर्फ फर्किन् : “हामीलाई के कारणले सताइरिएको छ ? हाम्रो विश्वासको कारण हामीलाई सताइन्छ भनी हामी भन्दछौं, तर हामीलाई यसो भनिन्छ, ‘त्यो अत्यन्तै भूटो कुरा हो; तिमीहरूलाई सोभियत कानुन उल्लङ्घन गरेको कारण मुद्दा लगाइएको छ ।’ म दर्ता नभएको समुदायको एक सदस्य हुँ, जसले दर्ता हुन निवेदन चढाएको थियो - हाम्रा समुदायहरूले हाम्रो अवस्थालगायत सबै कुरा ती निवेदनहरूमा जानकारी दिएका छन् - र हामीले त्यसो गर्दा, हामीलाई यसो भनियो, ‘तिमीहरूले यसो गर्नुहुँदैन - त्यसो गर्नुहुँदैन; यो कानुन विपरीत हो ।’ बरु, हामीलाई यसो भनियो, ‘तिमीहरूले कानुन उल्लङ्घन गर्नेछैनौं भनी प्रतिज्ञापत्रमा हस्ताक्षर गर ।’ यो दर्ताको सही प्रक्रिया होइन ।”

न्यायाधीश अधैर्य भइरहेको आइदाले देखिन्, त्यसैले उनले हतारिँदै आफ्नो तर्क टुङ्ग्याइन् । “विश्वासीहरूले परमेश्वरसँग कुरा गर्नदेखि आफूलाई रोक्ने र अभिभावकहरूलाई आफ्ना छोराछोरी विश्वासमा हुर्काउनदेखि रोक्ने कानुन मान्ने प्रतिज्ञा गर्न सक्दैनन् । अधिकारीहरूप्रति वफादारिता देखाउनको निम्ति, कुनै पनि ईसाई अभिभावकहरूले आफ्ना छोराछोरीहरूलाई नास्तिक बनाउँदै हुर्काउन लगाउने कानुनलाई स्वीकार गर्नेछैनन् । बरु तिनीहरू यस्तो कानुन मान्ने प्रतिज्ञा गर्नुभन्दा तपाईंले दिनुहुने जस्तोसुकै कष्टहरू भोग्न तयार हुन्छन् - बरु तिनीहरू कठघरामा खडा हुन तयार हुन्छन् ।

“हामीले हरेक प्राणीलाई सुसमाचार सुनाउनुपर्दछ भनी खीष्टले भन्नुभयो,” आइदाले भन्दै गइन्, “र विश्वासीहरू परमेश्वरबारे र मुक्तिबारे कुरा गर्न नदिने कानुनप्रति समर्पित हुन सक्दैनन् । कुनै पनि विश्वासीले त्यसो गर्नेछैन । ऊ मिशनरी वा प्रचारक नभए तापनि, ऊ प्रवचन प्रचार गर्न असक्षम भए तापनि, त्यसले केही फरक पाउँदैन - ऊ यस्तो कानुनप्रति समर्पित हुनेछैन किनभने प्रवचन प्रचार गर्न असक्षम मानिसले पनि कहिलेकाहीं कसैलाई मुक्तिबारे बताउने अवसर पाउनेछ । त्यसकारण, विश्वासीहरूले यस्तो कानुन पालना गर्ने प्रतिज्ञा गर्नेछैनन् । अधिकारीहरूलाई पूर्णतया सम्मान गरे तापनि, तिनीहरूले यो कानुन उल्लङ्घन गर्नेछन् ।

“म यसलाई एक पटक फेरि दोहोर्‍याउनेछु : विश्वासीहरूले यस्तो कानुन मान्न सक्दैनन् जसले सुसमाचारलाई अस्वीकार गर्न तिनीहरूलाई बाध्य पार्दछ । त्यसैले यस्ता कानुनहरू उल्लङ्घन गरेकोमा मुद्दा हालिँदा, हामी हाम्रो विश्वासको कारण परीक्षामा पारिने भएकाले अत्यन्तै सही ठहरिन्छौं ।

“हेराल्ड अफ साल्मेशन र प्रयाटर्नल लिफलेटमा अत्यन्तै भूटा कुराहरू छैनन् भन्ने मलाई थाहा छ । तर तिनलाई विदेश पठाउनुको अर्थ पनि मलाई थाहा छ । त्यो कार्यले मलाई कठघरामा पुर्‍याउन सक्दछ भन्ने मलाई थाहा थियो । हेराल्ड अफ साल्मेशन विदेश पठाउन म कहिल्यै कसैलाई सल्लाह दिन्नँ । यो खतरापूर्ण हुन्छ भन्ने मलाई थाहा छ; त्यसैकारण त्यो काम म आफै गर्दछु ।”

आइदाले रोकिएर आफ्नो अन्तिम प्रतिरक्षाको निमित्त सामर्थ्य बटुलिन् र तिनीहरूलाई अन्तिम पटक भावपूर्ण विचारहरू व्यक्त गर्न चाहिन् जसले उनको सजाय निर्धारण गर्नेथिए । “एक पटक मानिसहरूले विश्वासको विस्तारमाथि प्रतिबन्ध लगाउनु अन्याय थियो भन्ने महसुस गरे; अब तिनीहरूले यसलाई बुझ्दैनन् । अहिले तिनीहरू यसो भन्दछन्, ‘आफैले विश्वास गर्नुहोस् र प्रार्थना गर्नुहोस्, तर कसैसँग पनि परमेश्वरबारे कुरा गर्ने साहस नगर्नुहोस् ।’ आफ्नो वैचारिक विरोधीलाई जबर्जस्ती चूप गराउनु वैचारिक विजय होइन । यसलाई सदैव बर्बरता भनिँदै आइएको छ ।”

यी अपराधीले आफ्नो अदालतको कोठाभित्र प्रवचन प्रचार गर्न लागेकी थिइन् भनी अत्तालिएर न्यायाधीशले बीचमै उनको कुरा काट्यो । “तिमीले मण्डलीबारे बोल्नुपर्दैन; आफ्नो बारेमा मात्र बताऊ,” उसले उनीतर्फ औल्याएर आफ्नो भनाइ टुङ्ग्यायो ।

आइदा दृढ भइन् । “ईसाईको निमित्त एक मात्र बाटो छ,” उनले भनिन् । “ईसाई केवल विरोधीबाहेक केही पनि बन्न सक्दैन । तपाईंले एक पटक सत्यता थाहा पाउनुभएपछि, तपाईंले त्यसलाई पछ्याउनुहुन्छ, कायम राख्नुहुन्छ, र आवश्यक परेमा त्यसको निमित्त कष्ट भोग्नुहुन्छ । म भिन्दै हुन सकिदैनँ । म कुनै भिन्न तरिकाले काम गर्न सकिदैनँ । म स्वतन्त्रता मन पराउँदछु र मेरो परिवार र साथीहरूसँग स्वतन्त्रतापूर्वक रहन अत्यन्तै मन पराउँदछु । तर म मेरो विवेकको विरुद्धमा काम गर्न चाहन्नँ । यदि मैले परमेश्वरलाई मेरा पिता

भन्न सकिदैन भने, मेरो लागि स्वतन्त्रता के असल हुन्छ र ? मेरो प्राण र मेरा विचारहरू स्वतन्त्र छन् भन्ने ज्ञानले मलाई प्रोत्साहन दिन्छ र शक्तिशाली तुल्याउँदछ । मैले तपाईंलाई यति नै भन्न चाहेकी थिएँ ।”

आफ्नो प्रतिरक्षा प्रस्तुत गरेपछि र आफ्नो हृदयमा भएका कुराहरू पोखेपछि आइदा बसिन् ।

उपसंहार

उनको शैलीद्वारा अप्रभावित र उनको तर्कद्वारा अविश्वस्त, न्यायाधीशले आइदालाई सोभियत जेलमा तीन वर्षको सजाय सुनायो जुन सजाय सरकारी वकिलले दाबी गरेभन्दा छ महिना बढी थियो । अनि दुईजना अग्ला पहरेदारहरूले आइदालाई अदालतको कोठाबाट लिएर गए ।

तर उनलाई थुन्नाले उनको कामलाई रोक्न सकिएन । आइदाको मुद्दाका पूर्ण विवरणहरू अति मेहनतसाथ करिब बीसवटा कपडाका टुक्राहरूमा लेखियो जुन तन्नाहरू र त्यस्तै कपडाबाट काटेर बनाइएका थिए; त्यसपछि तिनीहरूलाई गैरकानुनी रूपमा सोभियत संघबाहिर पठाइयो । संसारभरि, “लेनिनगार्डकी आइदाका भनाइहरू विश्वासीहरूले पढे र यी विश्वासयोग्य दिदी वा बहिनीको लागि प्रार्थना गरे ।

आइदा जेलको श्रम शिविरबाट अप्रिल १२, १९७१ मा मुक्त भइन् । उनी जेलमुक्त हुँदा, अधिकारीहरूले उनलाई उक्त सजायबाट “केही पनि नसिकेको” भनी बताए । वास्तवमा, उनले धेरै कुरा सिकेकी थिइन्, तर उनलाई कैदमा राख्ने सोभियत संघका अधिकारीहरूले चाहेका कुराचाहिँ सिकिनन् । उनले परमेश्वरको विश्वासयोग्यतामा विद्यावारिधी हासिल गरेकी थिइन् र उहाँलाई सेवा गर्नुबाट प्राप्त हुने गहीरो आनन्द र सन्तुष्टीको अझै बढी ज्ञान पनि उनले हासिल गरेकी थिइन् । उनी त्यो भातृत्वको पूर्ण सदस्य बनेकी थिइन् जसलाई प्रेरित पावलले “उहाँका कष्टहरूको सङ्गति” भनेका छन् ।”^२

आज, आइदा स्क्रिप्टिकोभा सेन्ट पिटर्सवर्गमा बस्दछिन् । उनको विश्वास त्यसलाई नाश पार्न प्रयास गरिएको शासन व्यवस्थाभन्दा लामो समयसम्म रहिरहेको छ । आज, उनीजस्ता ईसाईहरू आराधना र प्रचार गर्न भेला हुनु

कानुनी कुरा भएको छ । भखैरै उनको मण्डली विशेष समारोहको लागि भेला भयो : उक्त मण्डलीको सेवकाइको चालीसौं वार्षिकोत्सव मनाउन र त्यसका सदस्यहरूप्रति परमेश्वरले देखाउनुभएको विश्वासयोग्यतालाई स्मरण गर्न । एउटा विशेष कार्यक्रममा ती विश्वासीहरूलाई सम्मान गरियो जो आफ्नो विश्वासको खातिर शहीद बनेका थिए ।^३

सबिना :

ख्रीष्टको प्रेमको साक्षी

रुमानिया

१९४५

रसियालीहरूले नाजीहरूलाई रुमानियादेखि धपाएका थिए र अहिले तिनीहरूले रुमानियाली सरकार र समाजका सम्पूर्ण पक्षहरूमा नियन्त्रण जमाउने कदमहरू चालिरहेका थिए । तिनीहरूले अन्तिम प्रयासस्वरूप सबै धर्मका सेवकहरूको भेला बोलाए; रसियालीहरूले त्यसलाई “भूटा शिक्षाहरूको सम्मेलन” भने । तिनीहरूले उल्लेख गरेका लक्ष्यचाहिँ ती सेवकहरूबीच सहायता बढाउनु थियो । तर सबिनाको निम्ति त्यो युक्तिचाहिँ नियन्त्रण हासिल गर्नु र रुमानियाका धार्मिक अगुवाहरूलाई राज्यका कठपुतलीहरू बनाउनुबाहेक अरु केही थिएन ।

सबिना सानो कदकी, उनका श्रीमान् रिचार्डभन्दा करिब डेढ फूट होची थिइन्, तर ख्रीष्टप्रति उनको तीव्र लगाव थियो । एउटा सभामा उनी रिचार्डसँगै बसिरहेकी थिइन् र अर्का पाष्टरले उनीहरूको मातृभूमिभित्र जबर्जस्ती प्रवेश गरेका साम्यवादीहरूप्रति ऊ वफादार रहेको कुरा सार्वजनिकरूपमा घोषणा गरेको सुन्दा, सबिनाले आफ्नो श्रीमान्को पाखुरामा बेस्सरी समातेर तानिन् । “के तपाईंले ख्रीष्टको अनुहारबाट यो लाज हटाउनुहुनेछैन, रिचार्ड ?” उनले बिन्ती गरिन् । “तपाईंले केही त भन्नु नै पर्दछ । तिनीहरूले ख्रीष्टको नाउँमाथि थुकिरहेका छन् !”

रिचार्डले संसद भवनभित्र जम्मा भएका सहभागीहरूलाई हेरे । त्यो एउटा प्रदर्शनी नै थियो । “पूर्ण धार्मिक स्वतन्त्रता !” नै साम्यवादीहरूले

घोषणा गरेका लक्ष्य थियो । तिनीहरूले परमेश्वर र साम्यवादीबीच – त्योभन्दा पनि, परमेश्वर र उक्त सम्मेलनका सम्माननीय सभापति, जोसेफ स्टालिनबीच – शान्तिपूर्ण सहअस्तित्व रहेको भनी दाबी गरे । “संसारलाई कति सजिलै उल्लू बनाउन सकिँदो रहेछ,” रिचार्डले बिस्तारै भने ।

विशाल भवनको दर्शकदीर्घा र भुइँभरि रहेका अन्य चार हजार विशपहरू, पाष्टरहरू, पूजाहारीहरू, गुरुज्युहरू र इस्लाम धर्मगुरुहरूमाझ रिचार्ड र सबिना कोच्चिएर बसेका थिए । मुस्लिम र यहूदी, प्रोटेष्टेण्ट र कट्टरवादी, सबै विश्वासका प्रतिनिधिहरू त्यहाँ थिए ।

उक्त सम्मेलन शुरू हुनुभन्दा पहिला रोमन क्याथोलिक विशपहरूबीच एउटा सेवा पनि सम्पन्न भएको थियो । साम्यवादी नेताहरूले आपसमा अङ्गमाल गरेर पवित्र वस्तुहरू र विशपको हातमा चुम्बन गरे । त्यसपछि भाषणहरू शुरू गरिए । पेत्रु गोजा, जो मस्कोद्वारा सञ्चालित कठपुतली मात्र थिए, उनले रुमानियाको नयाँ सरकारले कुनै पनि धार्मिक आस्थालाई पूर्ण समर्थन गर्ने र पहिला भैँ सेवकहरूलाई नियमितरूपमा तलब दिने कुरा प्रष्ट पारे । वास्तवमा, तिनीहरूले उनीहरूको भक्ता पनि बढाइदिनेथिए ! यो खबरलाई तालीको गडगडाहटसहित स्वागत गरियो ।

गोजाको भाषणपछि, पूजाहारीहरू र पाष्टरहरूले जवाफ दिए । एकपछि अर्कोले धर्मको यस्तो प्रशंसाबारे आफू अति खुशी भएको कुरा बताए । मण्डलीले राज्यप्रति भरोसा गर्न सकेमा राज्यले मण्डलीप्रति भरोसा गर्न सक्नेथियो । यसलाई सजिलै बुझ्न सकिन्थ्यो । मण्डली इतिहासभरि सबै प्रकारका राजनीतिक रङ्गहरू मण्डलीसँग आबद्ध भएका थिए भनी एक विशपले टिप्पणी गरे । अब रातो रङ्ग प्रवेश गर्नेथियो र उनी खुशी थिए । सबैजना खुशी थिए । अनि तिनीहरूको खुशीलाई रेडियोद्वारा उक्त भवनबाट संसारभरि प्रत्यक्ष प्रसारण गरिएको थियो ।

“ठीक छ,” रिचार्डले भने, “म माथि गएर बोल्न सक्दछु । तर यदि मैले बोलेँ भने, तिमिले श्रीमान् गुमाउनेछ्यौं ।”

उनले साँचो भनेका थिए र अन्य धार्मिक अगुवाहरू आफ्नो परिवार, जागिर र तलबको निम्ति डराएर बोलिरहेका थिए भन्ने सबिनालाई थाहा थियो । तर चाप्लुसी र भूटलाई व्याप्त पार्नुको सट्टा साम्यवादीहरूको पोल

खोल्न कोही न कोहीले साहस गर्नु नै पर्दथ्यो भन्ने पनि उनलाई थाहा थियो । उनले सीधै माथितिर रिचार्डका आँखामा हेरेर सामान्यरूपमा जवाफ दिइन्, “मलाई काँतर श्रीमान् चाहिँदैन ।”

रिचार्डले बिस्तारै टाउको हल्लाए । उनले एउटा कार्ड भरेर आफू बोल्न चाहेको सङ्केत दिँदै त्यसलाई अगाडि पठाए । साम्यवादीहरू अत्यन्तै खुशी भए । देशभरि प्रख्यात लूथरवादी सेवक, विश्व मण्डली परिषदका औपचारिक प्रतिनिधि पाष्टर रिचार्ड उम्ब्राण्डले त्यो सभालाई सम्बोधन गर्न चाहेका थिए । त्यति बेला तिनीहरूले वास्तवमै प्रगति गरिरहेका थिए !

साहस र सत्यताको समय

रिचार्ड मञ्चतर्फ जाँदै गर्दा त्यो भवनभरि सन्नाटा छाियो । सबिनाले आफ्ना श्रीमान्को निमित्त उत्कटरूपमा प्रार्थना गर्दा उक्त भीडले के सोचिरहेको थियो भनी विचार गरिन् ।

“यसरी एकसाथ भेला हुन र स्वतन्त्रतापूर्वक बोल्न दिनुभएको लागि तपाईंहरूलाई धन्यवाद,” रिचार्डले शुरू गरे । “परमेश्वरका सन्तान भेला हुँदा, स्वर्गदूतहरू पनि परमेश्वरको बुद्धि सुन्नलाई भेला हुन्छन् । त्यसकारण हरेक विश्वासीको कर्तव्य सांसारिक मानिसहरू वा आउने र जाने नेताहरूको प्रशंसा गर्नु होइन, तर सृष्टिकर्ता परमेश्वर र मुक्तिदाता ख्रीष्टको प्रशंसा गर्नु हो जो हाम्रो निमित्त क्रूसमा मर्नुभयो ।

उक्त भवनको सम्पूर्ण वातावरण नै परिवर्तन हुन थाल्यो र सबिनाको हृदय आनन्दले भरियो । अन्तमा, मुख्य विषय नै साम्यवादीहरूको विचारदेखि ख्रीष्टतर्फ मोडियो ।

“तपाईंको बोल्ने अधिकार समाप्त भएको छ !” धर्महरूसम्बन्धी मन्त्री बुर्दुक्का अचानक चिच्च्याउँदै उफ्रिए । उनलाई बेवास्ता गर्दै, रिचार्डले आफ्ना सङ्गी अगुवाहरूलाई मानिसमाथि नभई परमेश्वरमाथि भरोसा गर्न र आज्ञाकारी हुन प्रोत्साहन दिइरहे । श्रोताहरूले ताली बजाएर प्रशंसा गर्न थाले । रिचार्डले सही कुरा बताएका थिए भन्ने तिनीहरूलाई थाहा थियो, तर भन्नुपरेको कुरा बताउने पर्याप्त साहस भएको व्यक्ति उनी मात्रै थिए ।

“माइकको तार टुटाओ !” बुर्दुक्काले चिच्च्याएर आफ्नो मातहतका कर्मचारीहरूलाई आदेश दिए ।” त्यो मानिसलाई मञ्चदेखि हटाओ । छिट्टो !”

रिचार्डको आवाज मधुरो भएपछि, भीडले ताल मिलाएर नारा लगाउन थाल्यो, “उही पाष्टर ! उही पाष्टर !”

उक्त सभा पूर्णरूपले खल्बलियो, जुन रिचार्डको निमित्त एउटा आशिष थियो । अनि उनी कसैले पक्रनुभन्दा पहिला नै पछ्याडिबाट लुकेर गए । सबिनाले चूपचाप बसेर ती घटनाहरूलाई हेरिन् । उनले आफ्नो श्रीमान्प्रति गर्व गरिन् । खीष्टको पक्षमा खडा हुने उनको साहसप्रति गर्व गरिन् । तर ती रसियालीहरूको विरुद्धमा बोलेका कारण उनले चुकाउनुपर्ने मूल्यबारे विचार गर्न थालेपछि उनको गर्वसँग चिन्ता पनि मिसियो ।

सबिना र रिचार्डले सदैव रसियालीहरूलाई प्रेम गर्दथे । उनीहरूले रसियामा सुसमाचार प्रचार गर्न रुमानियाली मिशनरीहरू पठाउने बारेमा प्रायः छलफल गर्दथे । “अब परमेश्वरले रसियालीहरूलाई हामीकहाँ ल्याइदिनुभएको छ,” रिचार्ड र सबिनाले घोषणा गरे ।

रसियालीहरू सर्वप्रथम सन् १९४४ को गर्मीयाममा रुमानिया आइपुग्दा, रिचार्ड र एकतीस वर्षे सबिना फूलहरू र सुसमाचारका पुस्तिकाहरू लिएर तिनीहरूलाई अभिवादन गर्न गए । रुमानियाका यहूदीहरू भएकाले, उनीहरू दुवैले नाजीहरूको हातबाट अपार कष्ट भोगेका थिए । सबिनाको पूरै परिवारलाई सामूहिक कैदमा नै मारिएको थियो र रिचार्ड तीन पटक पक्राउ परिसकेका थिए । सर्वप्रथम ईसाई हुँदा, सबिना र रिचार्डले हराएका सबै मानिसहरूमाभ, तिनीहरूका पाप जस्तासुकै भए तापनि, काम गर्ने प्रतिज्ञा गरेका थिए । सन् १९४४ मा यो दृढताकै कारण उनीहरूले भागिरहेका नाजीहरूलाई र भर्खरै आइपुगेका साम्यवादीहरूलाई सुसमाचार सुनाउन थाले ।

नाजीहरूले हस्तक्षेप गर्दा, रिचार्ड र सबिनाले धेरैजना भागिरहेका यहूदीहरूलाई आफ्नो घरमा लुकाएका थिए । त्यसपछि नाजीहरू भागनुपर्दा, उनीहरूले तिनीहरूलाई पनि लुकाएका थिए । एक नाजी सिपाहीले सबिनासँग सोध्यो : उनी एक यहूदीले आफ्नो शत्रु नाजीलाई किन लुकाइन् ? सबिनाले उसलाई सामान्यरूपमा बताइन् कि उनका कोही शत्रुहरू थिएनन् र परमेश्वरले

सबै पापीहरूलाई प्रेम गर्नुहुन्छ। नाजीहरू पुनः सत्तामा गएमा उनलाई जेलमा हाल्ने प्रतिज्ञासहित उसले उनलाई धन्यवाद दियो।

आलेटाले गर्नु

सन् १९४४ को गर्मीयाममा, सबिना र रिचार्डले क्षणिक धार्मिक स्वतन्त्रतामा आनन्द मनाए। रुमानियाका पहिलाका तानाशाह, आयन अन्तोनेस्कुलाई मस्को लगिएको थियो र त्यसपछि फिर्ता ल्याएर गोली हानी मारियो। यहूदीहरू र प्रोटेष्टेण्टहरूमाथि अत्याचार गरेका कट्टरवादी मण्डलीका पादरीहरूले आफ्नो पूर्ण अधिपत्य गुमाएका थिए।

अधिकांश रुमानियालीहरूले अन्तमा प्रजातान्त्रिक सरकार पाउने सोचाइ राखेका थिए, तर सबिनालाई ज्यादै राम्रोसँग थाहा थियो।

धार्मिक समूहहरूको उक्त सम्मेलनपश्चात्, रिचार्डविरुद्ध कुनै औपचारिक कदम चालिएको थिएन, तर छिट्टै उनले अगुवाइ गरेका मण्डलीका सेवाहरू खल्बल्याउन साम्यवादीहरू आएर प्रश्नहरू सोध्न थाले। हप्तैपिच्छे, उच्छृङ्खल युवाहरू मण्डलीको पछाडिबाट भित्र पस्दथे र सिट्टी बजाएर र उपहास गर्दै चिच्च्याएर सेवामा बाधा पुऱ्याउँदथे।

उक्त मण्डलीका वरिष्ठ पाष्टर सोल्हेइमले यसो भने, “हामी त खुशी हुनुपर्दछ। सुनेको छल मात्र गर्ने मौन श्रोताभन्दा होहल्ला मच्चाउने श्रोता ज्यादै राम्रा हुन्!”

त्यसपछि उनीहरूलाई पहिलो चेताउनी दिइयो। एक दिन पोशाक लगाएको एकजना मानिस आएर रिचार्डसँग बोल्दा सबिना आफ्ना श्रीमान्सँगै मण्डलीको सेवकाइमा व्यस्त थिइन्।

“इन्स्पेक्टर रियोनासु,” उसले आफ्नो परिचय दियो। “तिमी उम्ब्राण्ड हौ ? त्यसो भए मैले जीवनमा सबैभन्दा बढी घृणा गर्ने मानिस तिमि नै हौ।” रिचार्ड र सबिनाले अविश्वास गर्दै उसलाई नियाले। “खास गम्भीर कुराहरू केही पनि छैनन् भन्ने तिमिलाई देखाउनलाई मात्र म एउटा सूचना दिन यहाँ आएको हुँ,” उसले भन्दै गयो। “गोप्य प्रहरीको मुख्यालयमा तिम्रो बारेमा एउटा ठूलो मोटो फाइल छ। मैले त्यो देखेको छु। भर्खरै मात्र कुनै व्यक्तिले

तिम्नो विरुद्धमा सुराकी गरिरहेको छ । तिमिले धेरैजना रसियालीहरूसँग कुरा गर्न थालेका छौ, होइन र ?”

रियोनासुले आफ्ना चाप्लुसी हातहरू मोल्यो । “तर हामी एउटा सम्झौता गर्न सक्दछौं भन्ने मलाई लाग्यो ।”

घुस दिएमा त्यो प्रतिवेदन नष्ट पारिदिने कुरा उसले बतायो ।

सबिना पनि त्यस वार्तालापमा सामेल भइन् र उनीहरू केही रकम दिन सहमत भए । खल्टीमा पैसा राख्दै, रियोनासुले यसो भन्यो, “हामीले सम्झौता गरिसक्यौं । त्यो सुराकीको नाम....”

“होइन !” सबिनाले हतारिँदै कुरा काटिन् । “हामी उसलाई चिन्न चाहँदैनौं ।”

उक्त इन्स्पेक्टरले उत्सुकतापूर्वक ती सानी महिलालाई हेच्यो । तर सबिनाले ‘अहँ’ भन्ने सङ्केत दिँदै टाउको हल्लाइन् । आफूहरूको विरुद्धमा सुराकी गर्नेलाई उनीहरू चिन्न चाहँदैनथे । यदि त्यो को थियो भन्ने उनीहरूले थाहा पाएका भए, उनीहरू त्यस व्यक्तिप्रति चिढिनेथिए र उनीहरूले पाप गर्नेथिए ।

तर पनि, त्यो रकमले उनीहरूको सुरक्षा किन्न सक्दैनथ्यो भन्ने रिचार्ड र सबिनालाई थाहा थियो । त्यो त परमेश्वरको हातमा थियो । तर सायद उनीहरू आफैले थोरै समय - र भूमिगत मण्डलीलाई अभै विकास गर्ने मौका - किनेका थिए ।

सन् १९४७ को अन्ततिर, ईसाईहरूलाई गिरफ्तार गरिने घटनाहरू बारम्बार घटिरहेका थिए र सबिनाका धेरैजना साथीहरू जेल पुगिसकेका थिए । जाडोयामको एक दिन दिउँसो सबिना स्वास फेर्ने नली सुनिने रोगले बिरामी परेर घरमै बसिरहेकी थिइन् र त्यति नै बेला ढोकामा कसैले ढक्ढक्याएको उनले सुनिन् । उनले ढोका खोलिन् र अलिअलि मात्र चिनेको रसियाली डाक्टर भेरा याकोभ्लेना ढोकामा उभिइरहेकी देखेर उनी अचम्भित भइन् । ती डाक्टर सबिनाको उपचार गर्न नभई एउटा महत्वपूर्ण सन्देश दिन आएकी थिइन् । उनले सबिनालाई आफ्नो कथा बताउँदा उनको अनुहार वेदनाले भरिएको थियो :

भेरा यूक्रेनको एउटा शहरबाट आएकी थिइन् जहाँबाट असङ्ख्य ईसाई अगुवाहरू र उनीलगायत साधारण मानिसहरूलाई साइबेरियाका श्रम शिविरहरूमा लगियो जहाँबाट थोरैजना मात्र फिर्ता आए ।

“हामी पुरुषहरू र महिलाहरू मिलेर जङ्गल फाँड्यौं,” भेराले भनिन् । “हामीसँग समान अधिकारहरू थिए : हामी भोकमरीले वा जाडोले कठाङ्ग्रिएर मर्न सक्दथ्यौं ।”

ती डाक्टर बाक्ला सेता दागहरू भएको हातले सबिनाको पाखुरा समात्नलाई अधिल्लिर भुकिन् र विगतलाई सम्भेर काँपिन् । “हरेक दिन हिउँमा अत्यन्तै धेरै काम गर्नुपरेको कारण मानिसहरू मरे,” उनले भनिन् ।

एक दिन भेराले अर्को कैदीसँग खीष्टबारे बताइरहेको अवस्थामा उनलाई गिरफ्तार गरियो । त्यसको दण्डस्वरूप, उनलाई घण्टौंसम्म हिउँमा खाली खुट्टा उभिन लगाइयो । उक्त सजायको कारण उनले तोकिएको काम पूरा गर्न नसक्दा, पहरेदारहरूले उनलाई पिटे ।

उक्त शिविरका अन्य धेरैजना कैदीहरू अमानवीय अवस्थाहरू वा बारम्बारका यातनाहरूको कारण मरे, तर भेरा भने जसोतसो बाँच्न सफल भइन् । अनि उनी सबिनाकहाँ आफ्नो वेदना पोख्न आएकी थिइन् तर श्रम शिविरमा समेत परमेश्वरको विश्वासयोग्यता कायम रहेकोबारे बताउन आएकी थिइन् । उनको दुःख र खाँचोमा, परमेश्वरले आफ्नो शक्ति देखाउनुभएको थियो ।

सबिनाको टाउको दुख्यो । उक्त आश्चर्यकर्मलाई ध्यानपूर्वक विचार गर्नुको विपरीत उनले त आफूमाथि पनि त्यस्तै कष्ट आइपरेमा के हुनेथियो भन्नेबारे मात्र सोच्न सकिन् । *यसको अर्थ के हो ? किन उनी यस्ता कुराहरू मलाई बताउन आइन् ? उनले विचार गरिन् ।*

भेरा जानलाई उठ्दा, सबिनाले उनलाई त्यस रात त्यहीं बस्न अथवा कम्तिमा पनि रिचार्ड नआइञ्जेल पर्खन अनुरोध गरिन् ताकि रिचार्डले पनि उनको गवाही सुन्न सकून् र आफ्ना दाजुभाइ र दिदीबहिनीलाई भइरहेका कुराहरू थाहा पाउन सकून् । तर भेरा ढोकामा पुगिसकेकी थिइन् । उनी एकै छिन् यसो भन्न रोकिइन्, “मेरो श्रीमान्लाई गोप्य प्रहरीले पक्रेर लग्यो । उहाँ जेलमा पर्नुभएको बाह्र वर्ष भयो । हामी यस संसारमा हुँदा फेरि भेट हुनेछौं कि हुनेछैनौं भनी म चिन्ता गर्दछु ।” त्यसपछि उनी गइन् ।

“बाह्र वर्ष !” सबिनाले काँपै यी शब्दहरू दोहोऱ्याइन् । कसरी मानिसले यति लामो समयसम्म सहन सक्दछ ?

साम्यवादीहरूले ईसाईहरूलाई भन्-भन् सताउन थालेपछि, त्यहाँदेखि भागेर अन्यत्रै जाने विषयमा विचार गर्नुपऱ्यो । “ज्यादै ढिलो भएको छैन, सबिना” रिचार्डले भन्न थाले । “हामी अबै पनि यहाँदेखि जान सक्दछौं । अरू धेरैजनाले अन्यत्र जानलाई आलेटाले गरिरहेका छन् ।”

सबिनाले जवाफ दिइन् । त्यहाँदेखि जानलाई रिचार्डभन्दा आफू नै बढी आतुर रहेकी कुरा उनलाई थाहा थियो । तर खतराहरू ज्यादै ठूला थिए । अनि उनीहरूले आफ्नो अमूल्य, एक मात्र सन्तान, आठ वर्षको मिहाइको बारेमा सोच्नुपर्दथ्यो ।

रिचार्डले भन्दै गए, “म पहिला नाजीहरूद्वारा गिरफ्तार गरिँदा केही हप्तापछि नै छुटेको थिएँ । तर साम्यवादीहरूले त वर्षौंसम्म पनि जेलमा राख्न सक्दछन् । अनि तिनीहरूले तिमीलाई पनि लैजान सक्दछन्, सबिना । अनि त्यसपछि मिहाइको के हालत हुनेछ ?”

रिचार्डको कुराले सबिनाको कोमल हृदयमा छोयो । आफू र रिचार्ड एकै चोटी पक्राउ परेमा मिहाइको जाने ठाउँ कहीं पनि हुनेथिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो । यो त एउटी आमाको निम्ति असह्य कुरा थियो । अबै पनि सबिनाले जवाफ दिइन् ।

अन्तमा, अर्को साथीले उनीहरूलाई बताएका कुरा रिचार्डले उनलाई स्मरण गराए : “आफ्नो ज्यान जोगाउनलाई भाग,” स्वर्गदूतले लूतलाई भनेका शब्दहरू उद्धृत गर्दै उनले भने । “पछि फर्केर नहेर ।”^१

त्यसपछि सबिनाले जवाफ दिइन् । “कुन ज्यान जोगाउनलाई भाग्ने ?” उनले सोधिन् । त्यसपछि उनले सुत्ने कोठामा गएर आफ्नो बाइबल ल्याइन् र येशूका यी वचनहरू चर्को गरी पढिन् : “जसले आफ्नो प्राण जोगाउने इच्छा गर्ला, उसले त्यो गुमाउनेछ, तर जसले आफ्नो प्राण मेरो निम्ति गुमाउला, उसले त्यो पाउनेछ ।”^२ त्यो पत्रु भइसकेको पुस्तक बन्द गर्दै उनले रिचार्डलाई सांघिन्, “यदि तपाईं अहिले भाग्नुहुन्छ भने, के तपाईंले फेरि कहिल्यै यस खण्डबारे प्रचार गर्न सक्नुहुनेछ ?”

त्यस क्षणको निमित्त भाग्ने सम्बन्धी प्रश्न समाधान भयो । अनि केही महिनापछि त्यो फेरि समाधान गरिनेथियो....

नाम-निशाना मेटाउनु

फेब्रुअरी २९, १९४८, आइतवार बिहान, रिचार्ड ढोकाबाट फर्किएर “सबिना, म तिमीलाई त्यहीं भेट्नेछु” भन्दै मण्डली जानलाई निस्किए ।

तर करिब तीस मिनेटपछि मण्डली आइपुग्दा सबिनाले पाष्टर सोल्हेइमलाई निराश हुँदै आफ्नो कार्यालयमा बसिरहेकी भेट्टाइन् ।

“रिचार्ड देखा परेनन्,” उनले भने । “तर उनलाई धेरै कुरा थाहा थियो । उनले मण्डलीको सेवाभन्दा पहिला केही अति जरुरी भेटघाट गर्नुपर्ने थियो भन्ने कुरा याद राख्नुपर्दथ्यो ।”

“तर उहाँले त मलाई आधा घण्टापछि यहाँ भेट्ने प्रतिज्ञा गर्नुभएको थियो,” सबिनाले डराउँदै भनिन् ।

“सायद उनले कुनै साथीलाई सहायता गर्न लागे होलान्,” सोल्हेइमले भने । “उनी आउनेछन् ।”

पाष्टर सोल्हेइमले सेवा सञ्चालन गरे । उता सबिनाले सबै साथीहरूलाई फोन गरिन् तर रिचार्ड कसैसँग पनि नभएको थाहा पाइन् । उनको डर भन्-भन् बढ्दै गयो ।

त्यस दिन दिउँसो रिचार्डले मण्डलीमा एक जवान जोडीलाई विवाह दिनुपर्ने थियो ।

“अब चिन्ता नगर,” पाष्टर सोल्हेइमले सबिनालाई प्रोत्साहन दिए । “तिमीले आफ्नो रिचार्डलाई कहिल्यै चिनिनौ । हामी गर्मीयाममा घुम्न जाँदाखेरिको घटना सम्भ्र त ! उनी बिहानमा पत्रिका किन्न गए र दिउँसो खाना खाने समयमा फोन गरेर बिहानको नास्ता खान नआउने कुरा बताए !”

सबिना त्यो घटना सम्भ्रेर मुस्कुराइन् । रिचार्डले कुनै जरुरी काम सम्भ्रिए र सीधै बुखारेष्टतर्फको यात्रामा लागे । “तपाईं ठीकै भन्दै हुनुहुन्छ । उहाँले फेरि त्यस्तै कुनै कार्य गर्नुभएको हुनुपर्दछ,” उनले आफैलाई आश्वासन दिने प्रयास गर्दै भनिन् ।

उम्ब्राण्डको सानो घरमा आइतवार दिउँसो खाना खाने समय प्रायः खुशीको र भीडभांडको समय हुन्थ्यो । त्यहाँ कहिल्यै पनि प्रशस्त खाना हुँदैनथ्यो, तर ईसाईहरू कुरा गर्न र भजन गाउन त्यहाँ भेला हुन्थे । त्यहाँ उपस्थित हुनेहरूको लागि त्यो समय हप्ताभरिको सबैभन्दा मुख्य समय हुन्थ्यो ।

अनि उनीहरू सबैजना रिचार्डलाई पखँदै शान्तिपूर्वक घरको वरिपरि बसे । तर उनी आउँदै आएनन् । पाष्टर सोल्हेइमले त्यो दिउँसो विवाह सम्पन्न गराउनुपऱ्यो । उनी कुनै दुर्घटनामा पो परे कि भनेर सबिनाले सबै अस्पतालहरूमा फोन गरिन् र गएर इमरजेन्सी कक्षहरूमा पनि खोजिन् । उनले रिचार्डलाई भेटाउन सकिनन् । अन्तमा उनले आफूले के गर्नुपर्दथ्यो भन्ने निर्णय गरिन् : उनी आन्तरिक मामिला मन्त्रालयमा जानुपर्दथ्यो । पक्कै पनि रिचार्डलाई गिरफ्तार गरिएको हुनुपर्दछ ।

त्यसपछि घण्टौंसम्म, हप्तौंसम्म र वर्षौंसम्म खोज्न....कार्यालय पिच्छे धाउन....खुल्ला हुन सक्ने कुनै पनि ढोका ढक्ढक्याउन थालियो ।

सबिनाले भेराको बारेमा सोचिन्, जो विगत बाह्र वर्षदेखि आफ्नो श्रीमान्देखि अलग्गिएकी थिइन् । भेराले अर्को कैदीसँग खीष्टबारे बताएपछि सहनुपरेको यातनालाई उनले सम्झिन् जुन अपराधको निमित्त रिचार्डलाई पनि अवश्य नै दोषी ठहऱ्याइनेथियो । रिचार्ड र सबिनाले आफ्नो देशभित्र जबर्जस्ती प्रवेश गरेका रसियाली सिपाहीहरूलाई साक्षी दिन सकेकोमा परमेश्वरलाई धन्यवाद चढाएको घटना उनले सम्झिन्....तिनै सिपाहीहरू जसले अहिले उनको श्रीमान्लाई कैदमा राखेका थिए ।

रिचार्डलाई, अरू धेरैलाई भैं, मस्को लगिएको हल्ला फैलियो । तर सबिनाले विश्वास गरिनन् । साँभै पिच्छे उनी खाना बनाएर भ्याल नजीकै बस्दथिन् र सोच्दथिन्, "उहाँ आज राती घर आउनुहुनेछ । रिचार्डले केही गल्ती गर्नुभएको छैन । उहाँ छिट्टै नै जेलमुक्त हुनुहुनेछ । साम्यवादीहरू नाजीभन्दा खराब हुन सक्दैनन् जसले उहाँलाई जहिले पनि एक वा दुई हप्तापछि छोडिदिएका थिए ।" मिहाइ बुबालाई सम्भेर रुँदा उनले सान्त्वना दिइन् । परमेश्वरले रिचार्डलाई र ती सबैलाई खोजिरहनुभएको थियो भनी उनले छोरालाई बताइन् । रिचार्ड सुरक्षित रहून् र छिट्टै घर फर्कून् भनी उनीहरूले सँगै प्रार्थना गरे ।

तर उनी आएनन् । अनि केही महिना पहिला उनी र रिचार्डले गरेका कुराकानी उनको सपनामा आउन थाल्यो : “म पहिला पक्राउ पर्दा, केही हप्तामै छुटेको थिएँ । साम्यवादीहरूले त वर्षौंसम्म पनि जेलमा राख्न सक्दछन्...”

सबिनाको हृदय अशान्त भयो । उनी र रिचार्डको प्रेमले धेरैवटा चुनौतीहरूको सामना गरेको थियो, तर यस पटक मिहाइ र उनले रिचार्डबिना कसरी सामना गर्न सक्दथे भन्ने उनलाई थाहा थिएन । केही हप्तापछि, पाष्टर सोल्हेइमले सबिनालाई स्वीडेनका राजदूतकहाँ लगेर सहायता मागे जो विगतमा उनीहरूका मित्र थिए । राजदूत रिउटर्सवार्डले एक पटक विदेश मन्त्री अना पौकरसँग कुरा गर्ने जवाफ दिए ।

श्रीमती पौकरको जवाफ प्रष्टरूपमा लेखिएको थियो : “हामीलाई यो जानकारी आएको छ कि पाष्टर उम्ब्राण्ड अनिकालको राहत कार्यको लागि दिइएको पैसा भएको सुटकेश बोकी देशै छोडेर भागेका छन् । उनी डेनमार्कमा छन् भनी तिनीहरू भन्दछन् ।”

त्यसपछि ती राजदूतले रिचार्डको मुद्दा प्रधानमन्त्री ग्रोजाकहाँ पुऱ्याए तर उनले तिनै शब्दहरू दोहोऱ्याएर र एउटा ठट्टा गर्दै प्रतिज्ञा पनि गरे : “उम्ब्राण्ड हाम्रै एउटा जेलमा छन् भन्ने ठान्नुभएको ? यदि यो कुरा प्रमाणित गर्न सक्नुहुन्छ भने, म उनलाई छोडिदिनेछु !”

साम्यवादीहरू आफूमा अत्यन्तै निश्चित थिए । सायद त्यसैकारण मानिसहरूले यसो भन्दथे, “रुमानियामा गोप्य प्रहरीको पञ्जामा परेपछि, मानिसको नाम-निशाना मेटिन्छ ।”

रिचार्डसँग सम्पर्क राख्ने माध्यम

धेरै महिनासम्म व्यर्थमा परिश्रम गरेपछि, एक रात सबिना मण्डलीमा थिइन् । त्यही समयमा उनलाई एक अपरिचित मानिसले ढोकामा उभिएर भेट्न बोलायो । त्यो मानिसको भवाप्य दाही थियो र ऊ रक्सीले मातेर गन्हाइरहेको थियो । उसले सबिनासँग एकान्तमा कुरा गर्न जोड गर्‍यो ।

“मैले तिम्रो श्रीमान्लाई भेटेको छु,” उसले सामान्यरूपमा भन्यो । सबिनाको हृदय मडारिएर आयो । उनले पहिलो पटक आफ्नो श्रीमान्बारे केही कुरा सुनेकी थिइन् । “म एक पहरेदार हुँ - कुन जेलको भनेर नसोध्नु - यति मात्र थाहा पाइराख कि म उनलाई खाना पुऱ्याउने पहरेदार हुँ । यो सानो खबरको लागि तिमिले मलाई धेरै पैसा दिन्छ्यौ भनी उनले मलाई भनेका थिए ।”

“कति ?” सबिनाले उसँग वास्तवमै कुनै जानकारी थियो कि थिएन भनेर अनिश्चित हुँदै सोधिन् । भूट कुराहरू त धेरै भनिसकिएका थिए ।

“मैले मेरो ज्यान जोखिममा पाउँछु, तिमिलाई थाहै छ ।”

उसले माग गरेको रकम ज्यादै धेरै थियो - अनि उसले मोलतोल गर्नेथिएन ।

पाष्टर सोल्हेइमले पनि सबिनाले जित्तकै शङ्का गरे । उनले त्यो पहरेदारलाई यसो भने, “उम्ब्राण्डले लेखेका केही शब्दहरू ल्याएर मलाई देऊ ।” उनले अनिकालको राहतको लागि राखिएको एउटा चक्रेट दिए । “यो उम्ब्राण्डकहाँ लैजाऊ र उनको हस्ताक्षर भएको उनले नै लेखेका एउटा सन्देश लिएर आऊ ।”

त्यो पहरेदार गयो र सोल्हेइम सबिनातर्फ फर्किए । “हामीले यति मात्र गर्न सक्दछौं,” उनले भने । “उसले साँचो भनेको छ कि छैन भनी हामी ठम्याउन सक्दैनौं र उसले धेरै पैसा माग्दछ ।”

उनले व्यर्थमा आशा नलिऊन् भन्ने पाष्टर सोल्हेइम चाहन्थे भन्ने कुरा उनलाई थाहा थियो ।

तर दुई दिनपछि त्यो मानिस फर्केर आयो । उसले टोपी फुकाल्यो, खल्लीमा औंला घुसारेर त्यो चक्रेटको खोल निकाली सबिनालाई दियो । उनले सावधानीपूर्वक त्यसलाई खोलेर पढिन्, “मेरी प्यारी श्रीमती, तिमि खुशी नै रहेको लागि तिमिलाई धन्यवाद । म ठीकै छु । रिचार्ड ।”

सबिनाको मुटुको धड्कन नै रोकियो । उनी जीवित थिए ! त्यो उनले नै लेखेका थिए ! मोटा र प्रष्ट अक्षरहरू, जसलाई कठिनसाथ बुझ्न सकिन्थ्यो । ती हरफहरूभित्र रहेको प्रबल आशा मार्न सकिने सम्भाव्यता त्यहाँ थिएन ।

“उनी ठीक छन्,” त्यो पहरेदारले भन्यो। “कसैले पनि यो जेलमा पुऱ्याउन सक्दैन। तिनीहरूले आफ्नै समूहलाई पनि मन पराउँदैनन्।” ऊबाट रक्सीको दुर्गन्ध आइरहेको थियो। “उनले तिमीलाई माया पठाएका छन्।”

उसले सन्देशहरू ल्याइरहेमा उसलाई पैसा दिन सबिना सहमत भइन्। अन्तमा उसले भन्यो, “ठीक छ।” तर मैले ज्यादै ठूलो खतरा मोलेको छु, तिमीलाई थाहै छ। यसो गर्नाले कोही-कोही बाह्र वर्षसम्म जेलमा परेका छन्।”

ऊ दुईतर्फको प्रेममा परेर आफ्नो स्वतन्त्रता नै खतरामा पार्न सहमत भएको थियो : उसले पैसालाई र त्यसले किन्न पाइने रक्सीलाई प्रेम गर्दथ्यो। तर उसले स्पष्टरूपमा रिचार्डको प्रशंसा पनि गर्दथ्यो र कहिलेकाहीं उनलाई बढी रोटी पनि दिन्थ्यो।

सबिना त्यो मानिसको बलिदानप्रति आभारी थिइन् किनकि उसले उनको लागि सन्देशहरू ल्याइरह्यो। एक जँड्याहा पहरेदार रिचार्डसँग सम्पर्क गराइदिने माध्यम बनेको थियो। त्यस बेलाको निम्ति, त्यसो नै गर्नुपर्नेथियो।

कैदीको परिवारलाई सजाय

साम्यवादी कानूनहरू कडा थिए। राजनैतिक कैदीकी श्रीमतीले “राशन कार्ड” (सरकारी अनुदानमा खाद्यान्न उपलब्ध गराइने परिचयपत्र) पाउन सक्दिनथिन्। ती कार्डहरू “कामदारहरू” लाई मात्र दिइन्थ्यो। राजनैतिक कैदीकी श्रीमतीले काम गर्न पनि पाउँदिनथिन्। किन ? किनभने उनीसँग राशन कार्ड हुँदैनथ्यो र त्यसकारण उनी बाँच्न सक्दिनथिन्।

सबिनाले अधिकारीहरूसँग बिन्ती गरिन्। “म कसरी बाँच्ने ? मैले मेरो छोरालाई कसरी खुवाउन सक्दछु ?”

“त्यो तिम्रो समस्या हो, हाम्रो होइन।”

सबिनाले मिहाइको बारेमा चिन्ता गरिन्। रिचार्डको गिरफ्तारीपछि, ऊ राम्रो खाना खान नपाएको कारण दुब्लाउँदै गएको उनले याद गरेकी थिइन्। अनि उसले आफ्ना हराएका “दाजुभाइ र दिदीबहिनी” को निम्ति पनि पीर मानेको उनले थाहा पाइन्, तिनीहरू छजना टुहुराटुहुरी थिए जसलाई सबिना

र रिचार्डले पूर्वी रुमानियामा नाजीहरूले मच्चाएका आमहत्यापश्चात् आफूसँग राखेका थिए ।

तर त्यसपछि, रसियालीहरूले कब्जामा लिएका दुई पूर्वीय प्रान्तहरू बेसारेबिया र बुकोभिनामा अझ धेरै शरणार्थीहरू पठाउने निर्णय गरेका थिए भन्ने सुन्दा, सबिना र रिचार्डले ढिलो वा चाँडो ती बालबालिकालाई उनीहरूबाट खोसेर पूर्व पठाइने कुरा थाहा पाए । अन्य सयौं टुहुराहरूले त्यही दुर्दशा भोगेका थिए । इस्राएलको नयाँ राज्य बन्न लागेको प्यालेष्टाइनमा ती बालबालिकालाई पठाउन सकिएमा सबै कुरा असल हुनेथियो भनी सबिनाले सोचिन् । त्यसैले, एक भाग्यनिर्णायक दिनमा, उनीहरूले दुःख मान्दै ती बालबालिकालाई शरणार्थीहरूको एउटा सानो समूहको साथ बुलबुल नाउँ गरेको टर्कीको वाफले चल्ने जहाजमा पठाइदिए । उनीहरू गएका देख्दा अत्यन्तै दुःख लाग्यो, तर उनीहरूलाई प्यालेष्टाइन पठाउनुचाहिँ रसियालीहरूको मातहतमा अनिश्चित भविष्य भोग्न पर्खेर बस्नुभन्दा ज्यादै उत्तम देखिन्थ्यो ।

हप्ताहरू बिते, तर उक्त जहाज प्यालेष्टाइन पुगेको कुनै खबर आएन । सबिना दिनदिनै भन्-भन् चिन्तित हुँदै गइन् । त्यसपछि कालो सागरदेखि पूर्वीय भूमध्य सागरसम्म अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा खोजी गर्न थालियो । तर त्यो जहाज हराएको थियो र बिस्तारै आशा पनि हराउँदै गयो । बुलबुल जहाज लडाइँको समयमा राखिएको धरापमा ठोक्किएको थियो र सम्पूर्ण यात्रुसहित डुब्रेको थियो भन्ने सोचियो ।

उनीहरूले डरलाग्दो पीडा महसुस गरे । सबिना र रिचार्डले ती बालबालिकालाई आफ्नै छोराछोरीलाई भैं माया गरेका थिए र मिहाइ आफ्ना दाजुभाइ र दिदीबहिनी पाएर खुशी भएको थियो । अन्तमा ती टुहुराहरू हराएका थिए भन्ने सत्यतालाई स्वीकार गर्दा, सबिना आफ्नो घरदेखि बाहिरको कसैसँग पनि बोलिनन् वा भेटिनन् । उनको सम्पूर्ण विश्वास एउटा कठिन परीक्षामा परेको थियो । *कसरी परमेश्वरले यस्तो हुन दिन सक्नुभयो ? कसरी परमेश्वरले मेरा छोराछोरी लिन सक्नुभयो ?* उनले बारम्बार आफैसँग सोधिन् ।

वास्तवमा उनले मानवजातिको युद्ध र घृणाको निमित्त परमेश्वरलाई दोष लगाउन सकिदैनथिन् भन्ने कुरा सबिनालाई हृदयदेखि नै थाहा थियो, जुन युद्ध

र घृणाले नै सम्भवतः उक्त जहाज दुर्घटनामा पारेर डुबाइदिएको थियो । तर उनले ती बालबालिकालाई प्रेम गरेकी थिइन् र उनी त्यो पीडालाई कसरी भुल्न सकिन्थ्यो भनेर चिन्तित भइन् ।

सबिना दुःखित हुँदै मिहाइलाई सान्त्वना दिन गइन् । ऊ ती बालबालिकालाई सम्झँदा अत्यन्तै दुःख मानेर रुन्थ्यो जसले उसको जीवनमा आएर उसको जीवन नै उज्यालो पारिदिएका थिए । उनले मिहाइलाई काखमा लिइन् र रिचार्डले प्रायः बताउने एउटा कथा दोहोर्‍याइन् :

यसो भनिन्छ कि एक प्रख्यात गुरुज्यू आफ्नो घरमा नहुँदा उसका दुईजना छोराहरू मरे, ती दुवै असामान्यरूपमा सुन्दर थिए र दुवैलाई व्यवस्थाबारे ज्ञान दिइएको थियो । उसकी अत्यन्तै दुःखित श्रीमतीले ती छोराहरूलाई सुत्ने कोठामा लगिन् र तिनीहरूको लाशलाई सेतो कपडाले ढाकिन् । अनि त्यही साँझमा गुरुज्यू घर आयो ।

“मेरा छोराहरू कहाँ छन् ?” उसले सोध्यो । “मैले घरिघरि आँगन बरिपरि हेरेँ, तर मैले तिनीहरूलाई त्यहाँ देखिनँ ।”

उसको थकाइ मेटाउन उनले एक गिलास पानी ल्याएर दिइन्, तर उसले फेरि सोध्यो, “मेरा छोराहरू कहाँ छन् ?”

“तिनीहरू टाढा जानेछैनन्,” उनले उसको सामु खाना राख्दै भनिन् ताकि उसले खाना खान सकोस् ।

“खाना खाएपछि उनले उसलाई भनिन् : “तपाईंको अनुमति पाएमा, म तपाईंलाई एउटा प्रश्न सोध्न चाहन्छु ।”

“कृपया, सोधन ।”

“केही समय पहिला एकजना साथीले मलाई दुईवटा सुन्दर हिराहरू दिएका थिए र मैले ती हिराहरूलाई आफ्नै ठानेर हेरविचार गरें । अब उनले ती फिर्ता माग्दछिन्, के मैले ती फिर्ता गर्नुपर्दछ ?”

“के अरे ?” गुरुज्यूले भने । “कसैको नासो फिर्ता गर्न के तिमी हिचकिचाउँछ्यौ ?”

“अहँ,” उनले जवाफ दिइन् । “तैपनि पहिला तपाईंलाई नसोधीकन ती फिर्ता नदिनु नै मलाई उत्तम लाग्यो ।”

त्यसपछि उनले उसलाई सुत्ने कोठामा लगिन् र छोराहरूको लाशमाथिबाट सेतो कपडा हटाइदिइन् । “मेरा छोराहरू ! मेरो छोराहरू !” त्यो बुबाले चिच्च्याउँदै विलाप गर्‍यो । “मेरा छोराहरू, मेरो आँखाका नानी !”

ती आमा अर्कोपट्टि फर्केर अत्यन्तै दुःख मान्दै रोइन् ।

केही समयपछि उनले श्रीमान्लाई हातमा समातेर भनिन्, “हेरचाह गर्न हामीलाई दिइएको कुरा फिर्ता गर्न हामी अनिच्छुक हुनुहुँदैन भनी के तपाईंले मलाई सिकाउनुभएको होइन ? प्रभुले दिनुभयो र प्रभुले नै लैजानुभयो; प्रभुको नाउँ धन्यको होस् !”

त्यो कथाले मिहाइलाई थोरै मात्र सान्त्वना दियो, तर आमाले भनेको कुरा उसले बुझ्यो र उनको साहस देखेर उसले सामर्थ्य बटुल्यो । त्यति बेला ऊ दश वर्षको थियो र उमेरअनुसार अग्लो थियो साथै उसको गालाको हड्डी उठेको र आँखा चलाख, प्रश्नसूचक थिए । “सामाजिकरूपमा बहिष्कृत व्यक्ति” को छोरा हुनुपर्नाको कडा पाठ उसले विद्यालयमा सिक्किरहेको थियो । मिहाइले बुबालाई औधी माया गर्दथ्यो र एक पाष्टर भएकै कारण उनलाई अपहरण गरेर जेलमा राखिएको थियो भनी प्रष्ट पार्नु सबिनाको निम्ति सजिलो काम थिएन ।

अनि त्यस बेला हरेक दिन अझै धेरै मानिसहरू हराए ।

एक अवसरमा, धेरैजना प्रख्यात कैदीहरू जेलमुक्त पारिए । तिनीहरू एम्बुलेन्सहरूमा चढी घर आए र आफ्ना दागहरू र डामहरू देखाए र आफूले भोगेको यातनाबारे बताए । तिनीहरूको उपचार भएको खबर जताततै फैलिएपछि, तिनीहरू सबै फेरि पक्राउ परे ।

सबिनाले आफ्ना प्रिय श्रीमान्ले भोगिरहेका हुनुपर्ने आतङ्कहरूबारे सोचन नै चाहिनन् । उनले आफ्ना साथीहरूलाई धोका नदिऊन् भनी सबिनाले प्रार्थना गरिन् । त्यसो गर्नुको सट्टा बरु आफू नै मर्ने उनले प्रतिज्ञा गरेका थिए, तर मानिसले कतिसम्म सहन सक्दछ भनी कसले भन्न सक्दछ र ? प्रेरित पत्रुसले पनि खीष्टलाई अस्वीकार नगर्ने प्रतिज्ञा गरेका थिए, तैपनि उनले तीन पटक त्यसो गरे ।

ढोकामा ढक्ढक्याहट

रिचार्ड मरेमा आफूहरू अर्को जीवनमा फेरि भेट हुने कुरा बुझेर सबिनाले सान्त्वना पाइन् । उनीहरूले स्वर्गका बाह्रवटा ढोकाहरूमध्ये एउटा बिन्यामीन ढोकामा एक-अर्कालाई पर्खने सम्झौता गरेका थिए । येशूले पनि आफ्नो मृत्युपश्चात् आफ्ना चेलाहरूसँग गालीलमा भेट्ने भनी त्यस्तै सम्झौता गर्नुभएको थियो । अनि उहाँले त्यो पूरा गर्नुभयो ।

तर त्यस बेला सबिनालाई अर्को जीवनबारे चिन्ता थिएन । बरु बिहान पाँच बजे उनको घरको ढोकामा कसैले ढक्ढक्याएको आवाजले पो उनलाई तर्साएको थियो....

अघिल्लो साँझमा मण्डलीमा काम गरेर र विश्वासीहरूको घरमा भेट्न गएर उनले अबेलासम्म काम गरेकी थिइन् । मिहाइ गाउँकै साथीहरूसँग बसिरहेको थियो र सबिनाकी एकजना साथी उनीसँगै त्यो सानो घरमा थिइन् । सबेरैको शान्त वातावरणमा आएको कडा आवाजले ती दुवै महिलाहरूलाई भस्काउँदै बिउँझायो “सबिना उम्ब्राण्ड ! ढोका खोल् ! तँ भित्रै छेस् भन्ने हामीलाई थाहा छ ।”

बाहिर रहेका मानिसहरू कुनै पनि समयमा ढोका फोरेर भित्र आउन सक्दथे भनी डराउँदै सबिना ढोकातिर लागिन् ।

उनले ढोका खोल्नेबित्तिकै साँढेको जस्तै गर्धन भएको नाइके चिच्यायो “सबिना उम्ब्राण्ड ? तँले यहाँ हतियारहरू लुकाएकी छेस् भन्ने हामीलाई थाहा छ । ती कहाँ छन्, हामीलाई देखा - अहिले नै !”

उनले केही भन्न नभ्याउँदै, तिनीहरूले लुगा राख्ने बाकसहरू ताने, दराजहरू खोले र घर्का सामानहरू भुईँमा खन्याए । किताबको तखता पल्टाए र सबिनाकी साथी तिनलाई सम्हाल्न दगुरिन् ।

“नहिचिकचाओ,” ती मानिसहरूमध्ये एउटा चिच्यायो : “आफ्नो लुगा लगाओ ।”

ती दुई महिलाहरूले छजना पुरुषहरूको सामु लुगा लगाउनुपर्‍यो, जसले त्यो घरभरिको सबै कुरा लथालिङ्ग पारेर कुल्चएका थिए । तिनीहरू अर्थहीन

खानतलासी जारी राख्न एक-अर्कालाई प्रोत्साहन दिए भैं गरी घरिघरि चिच्च्याए ।

“त्यसो भए हतियारहरू कहाँ लुकाइएका छन् भनी तँ हामीलाई बताउनेछैनस् ? हामी यो घरै भत्काइदिनेछौं !”

सबिनाले शान्त हुँदै भनिन्, “यो घरमा रहेको एक मात्र हतियार यो हो ।” उनले घुँडा टेकिन् र ती सिपाहीहरूमध्ये एउटाको खुट्टामुनिबाट आफ्नो बाइबल सावधानीपूर्वक उठाइन् ।

अनि नाइके गर्जियो, “अब हामीसँगै गएर पूरै विवरण बता !”

उनले बाइबल टेबलमा राखिन् र यसो भनिन्, “कृपया हामीलाई प्रार्थना गर्न दिनुहोस् । त्यसपछि हामी तपाईंहरूसँग जानेछौं ।”

बाहिर जानलाग्दा, सबिनाले एउटा पोका समातिन् जुन एउटी साथीले उनलाई दिएकी थिइन् - एक जोडी मोजा र भित्र लगाउने केही लुगाहरू । उनी जान लागेकी ठाउँमा ती लुगाहरू अत्यन्तै उपयोगी हुनेथिए ।

स्वतन्त्रता दिवस

ती सिपाहीहरूमध्ये एकजनाले सबिनाले केही पनि देख्न नसकून् भनी उनको आँखामा पट्टी बाँधिदियो र उनलाई उनको घरदेखि हुँड्याएर लगियो । केहीबेर गाडीमा कुदाएपछि, उनलाई गाडीबाट झारेर हिँडाइयो र एउटा लामो, केही पनि नभएको तर धेरैजना महिलाहरूले भरिएको कोठाभित्र नयाँ कैदीलाई धकेलिदिँदा ती मानिसहरूले उनको आँखाको पट्टी खोलिदिए । त्यहाँ घरिघरि एउटा नाम बोलाइन्थ्यो । अन्यथा, ती कैदीहरू मौन रहेर पर्खिबस्दथे । रुमानियाका “सामाजिकरूपमा कुहिएकाहरू” कतिबेला आफ्नो नाम बोलाइन्थ्यो भनी पर्खिबस्दथे र तिनीहरूले आफ्नो नियति भोग्दथे ।

अगष्ट २३, स्वतन्त्रता दिवसको दिन थियो । अथवा साम्यवादीहरूले त्यस दिनलाई त्यसो नै भन्दथे ।

साँभ्रमा खैरो पाउरोटी र तर्लङ्ग परेको सुप खान दिइयो र त्यसपछि खाना खान एक दिन कुर्नुपर्दथ्यो । अन्तमा सबिनाको नाम बोलाइयो । फेरि उनको

आँखामा पट्टी बाँधेर केही बेर गाडीमा हुँड्याइयो । यस पटक सबिनालाई त्यो ठाउँमा पुऱ्याइयो जुन गोप्य प्रहरीको मुख्यालय थियो भनी उनले पछि थाहा पाइन् । उनलाई अरू धेरै महिलाहरू भएको सानो कोठीमा कोचियो ।

अलमलिने बाटोहरूको अन्तमा प्रश्नहरू

केही दिनपछि, सबिनालाई सामूहिक कोठीबाट निकालेर नजरबन्दमा राखियो । सानो कोठालाई नियालेपछि उनले के छोडेकी थिइन् भन्ने कुरा छिट्टै नै महसुस गरिन् । सानो भोला । उनलाई केही समय कैदमा राखिँदा, त्यो भोला महत्वपूर्ण थियो भन्ने उनले थाहा पाइसकेकी थिइन् । अहिले त उनीसँग त्यो पनि थिएन ।

साँघुरो डहरमा बारम्बार बजारिएका सिपाहीहरूका गरुङ्गा जुताहरूको आवाज सबिनाले सुन्न सक्दथिन् र तिनीहरू उनलाई नै लिन आएका थिए कि भनी उनी हरेक पटक सोचदथिन् । अन्तमा उनको पालो आयो । कोठीको ढोका घड्रड्क गर्दै ठूलो आवाजसहित खोलियो र सिपाही चिच्च्यायो, “पछाडि फर्की !”

फेरि उनको आँखामा पट्टी बाँधियो ।

“हिँड् ! दाहिने मोडी । अब देब्रे । फेरि देब्रे । हिँड् !”

त्यो सिपाहीले उनलाई अलमलिने बाटोहरू भएर छिटो-छिटो धकेल्दा अचानक सबिनालाई डरले छोप्यो । ती घुम्तीहरू अचानक गोली चल्ने स्थानमा टुङ्गिनेथिए र उनी अन्धकारमा कुनै चेताउनी नै नपाईकन मर्ने पो थिइन् कि भनी चिन्तित हुन थालिन् । ती अलमलिने बाटोहरू टुङ्गिदा उनले आफ्ना भावनाहरूलाई नियन्त्रण गर्ने प्रयास गरिन् र उनका आँखाका पट्टीहरू निकालिए ।

उनले आफ्नो सामु आफ्नै उमेरको एक अग्लो, गहुँगोरो लेफ्टिनेन्ट उभिइरहेको देखिन् । “तिमीलाई आफूले राज्यविरुद्ध गरेको अपराध थाहा छ, छैन त श्रीमती उम्ब्राण्ड ?” आफूले एक पटक पेरिसमा भेटेको एकजना मानिस र उक्त अधिकारी हुबहु समान देखेर सबिनाको ध्यान भङ्ग भयो । “अब

तिमीले यसबारे एउटा विस्तृत विवरण लेख्नुपर्नेछ," त्यो मानिसले कलम र कापी दिँदै आदेश दियो ।

"तर मैले के लेख्ने ?" सबिनाले प्रश्न गरिन् । "तपाईंहरूले किन मलाई यहाँ ल्याउनुभयो भन्ने नै मलाई थाहा छैन ।"

आज्ञाहरू दिई नै रहे । "राज्यविरुद्ध आफूले गरेको अपराध लेख् !"

सबिनाले आफूलाई दिइएको कलम लिइन् र उनलाई कुनै पनि अपराध थाहा थिएन भन्दै केही शब्दहरू लेखिन् । उनले लेखेको कुरा त्यो अधिकारीले पढ्यो र रीसाउँदै उनलाई उनकै कोठीमा पठाइदियो । ढोका धड्याम्म गरेर बन्द गर्दै पहेरेदारले उनलाई यसो भन्यो, "लेफ्टिनेन्टले भनेको कुरा लेख्न तयार नभइञ्जेलसम्म तँ यहीं बस्नेछेस् । यदि बस्दिनस् भने, तैले सजाय भोग्नेछेस् !"

त्यो सजाय कस्तो हुनेथियो होला ? सबिनाले विचार गरिन् । धम्की दिएर तर्साउनु र गिल्ला गर्नु ? अपमान गर्नु ? यातना ? ईसाई कैदीहरूले साम्यवादी जेलहरूमा भोगेका कुराहरूबारे धेरै कुरा बताइएको थियो र उनीहरूको क्षमता पनि उनलाई राम्रैसँग थाहा थियो । कैदीबाट अझै धेरै कुरा बकाउन मानसिक यातना दिइएको कुरा पनि पहिला कैदमा परेकाहरूले बताएका थिए । साम्यवादीहरूले कुर्लिएका आवाजहरू भएका टेपहरू बजाइदिन्छन् र कैदीलाई त्यो चिच्च्याहट उसका वा उनका छोराछोरीलाई यातना दिइँदाखेरिको थियो भनी भन्दछन् । एक सामान्य अभिभावकले कसरी त्यो कुरा सहन सक्दछ र ?

अर्को पटक लेफ्टिनेन्टको सामु उभिँदा रिचार्डको गिरफ्तारीसम्बन्धी विषयहरू उठाइयो । "श्रीमती उम्ब्राण्ड," उसले भन्यो, "तिम्रो श्रीमान्लाई प्रतिक्रान्तिकारी गतिविधिहरूमा लागेको आरोप लगाइएको छ । उसलाई गोली हानेर मार्न पनि सकिन्छ । उसका साथीहरूले मुख खोलेका छन् र तिनीहरूले रिचार्डविरुद्धको अभियोगलाई समर्थन गर्दछन् ।"

सबिनाको हृदयको धड्कन तीव्र भयो । वास्तवमा त्यस मानिसले भूट बोलिरहेको थियो र उनको प्रतिक्रियालाई नियालिरहेको थियो । त्यो लेफ्टिनेन्टले अझै भनिरहँदा उनले अनभिज्ञता देखाउने सक्दो प्रयास गरिन् : "तिनीहरूले आफूलाई बचाउने प्रयास मात्र गरिरहेका हुन सक्दछन् । सायद तिनीहरू

वास्तविक प्रतिक्रान्तिकारीहरू हुन् । उक्त मिशनसँग काम गरिरहेका मानिसहरूले भनेका सबै कुराहरू तिमिले हामीलाई नबताएसम्म हामी फैसला गर्न सक्दैनौं । सबै कुरा । मुख खोल, ती वास्तविक प्रतिक्रान्तिकारीहरूलाई खण्डन गर र तिम्रो श्रीमान् भोलि नै जेलमुक्त हुनेछन् ।”

उनी त्यो धारणाद्वारा अत्यन्तै लोभिइन्, तर उनले साम्यवादीहरूमाथि भरोसा गरिनन् । “मलाई केही पनि थाहा छैन,” उनले लेफ्टिनेन्टको आँखामा हेरेर भनिन् ।

त्यस रात, पहरेदारहरूका मुक्काले बनेका डामहरू मुसादैँ उनी सानो, साँघुरो काठको पलडमा पल्टिन् र आफ्ना गोडाहरूले त्यसको पुछारमा भेट्टाएका महसुस गरिन् । *विचरा रिचार्ड, उनले सोचिन् । उहाँ ज्यादैँ अग्लो हुनुहुन्छ, उहाँका गोडाहरू त पलडको छेऊबाट झुण्डिए होलान् ।*

अहिले तिनीहरूले उनलाई के गरिरहेका होलान् ? एक क्षणमा त उनी फेरि रिचार्डसँग सुरक्षित भएर बस्नलाई कुनै पनि कुरा भन्न तयार भइन्; फेरि अर्को क्षणमा उनले त्यो प्रलोभनमा नफँस्ने निर्णय गरिन् । उनको हृदयभित्र दुईवटा पूर्णतया विपरीत इच्छाहरूले घमासान सङ्घर्ष गरे : उनले रिचार्ड जीवितै रहून् भन्ने चाह गरिन् र रिचार्डले प्रतिवाद गरून् भन्ने पनि उनले चाह गरिन् ।

कोठीको भित्ताबाट सेतो प्लाष्टरको टुक्रा खस्यो । सबिनाले त्यसलाई टिपिन् र त्यसले नै आफ्नो कालो सिरकमा एउटा ठूलो कूसको आकार कोरिन् । त्यसपछि उनले धन्यवाद चढाइन् ।

उनको प्रार्थना सुन्नेहुनेले दिनुभएको सासैसासको जवाफ सुनेर उनको दिमागमा एउटा विचार उत्पन्न भयो : सात । सबिनाले आफू कोठी नं. ७ मा रहेको महसुस गरिन् । पवित्र सङ्ख्या । सृष्टि गर्न खर्च गरिएका दिनहरूको सङ्ख्या ।

यसलाई प्रोत्साहनको वरदान ठानेर, सबिना काठको पलडमा पल्टेर सुँकसुँकाइन् । उनको शरीर अँध्यारोमै थियो, तर उनको आत्मा अनन्त ज्योतिमा उचालियो जसले कैदका सीमाहरू पार गर्‍यो । उनले कूसमाथि हात घसारिन् जसलाई उनले आफ्नो सिरकमाथि कोरेकी थिइन् र सुत्न लाग्दा उनले बिस्तारै भनिन्, “हामी ख्रीष्टसँगै कूसमा टाँगिएका छौं ।”

“उठ् !” रातो अनुहार भएको मुख्य पहरेदार मिले लु भोलिपल्ट बिहान सबेरै ढोकामा उभिएर करायो । सबिना उठिन् र भित्तातर्फ फर्किन्, जसो गर्न उनले सिकेकी थिइन् । लापरवाहीपूर्वक उनका आँखामा पट्टी बाँधियो र फेरि उनलाई अन्धकार बाटोहरूमा हिँडाइयो ।

यस पटक, सबिनाभन्दा धेरै वृद्ध मिले लुले उनलाई एक घण्टासम्म केरकार गर्‍यो । “तँ को-कोसँग सुतिस् ? तँले तिनीहरूसँग के-के गरिस् ? को-कोसँग र कति पटक - मलाई सबै कुरा भन् ।”

भावनात्मकरूपमा र शारीरिकरूपमा थकित सबिना प्रश्न गर्ने यो नयाँ तरिका देखेर अचम्भित भई बोल्लै सकिनन् । उनले शान्त हुँदै जवाफ दिइन्, “तपाईंले चाहनुभएको कुरा म भन्नेछैनँ । परमेश्वरले चाहनुभएमा, यौनसम्बन्धी सबैभन्दा पतित विगतले कुनै मानिसलाई महान् पवित्रजन बन्नदेखि रोक्न सक्दैन,” उनले त्यसलाई भनिन् । “मरियम मगदलिनी पहिला एक वेश्या थिइन् । तर हामीलाई बिसिसकिएको बेलामा पनि उनलाई आदर गरिनेछ ।”

मिले लु अश्लील शब्द निकालेर सुङ्गुर भैं घुर्‍यो र उसले सबिनालाई उनकै कोठीमा फिर्ता पठायो ।

“म किनिसकिएकी छु !”

अर्को पटक, सबिनालाई विभिन्न मानिसहरूका तस्विरहरू जबर्जस्ती हेर्न लगाइयो । उनले तिनीहरूमध्ये एकजनालाई चिनिन् जो एक रसियाली थियो जसलाई उनीहरूले आफ्नो घरमा गोप्यरूपमा बप्तिस्मा दिएका थिए । “के तँ यिनीहरूमध्ये कसैलाई चिन्छेस् ?” केरकार गर्ने एकजना तालुखुइलेले सोध्यो । एउटा मात्र नाउँ बताएको भए के हुनेथियो भन्ने सबिनालाई थाहा थियो । त्यसपछि त्यो प्रश्नकर्ताले चाप्लुसी गर्न लाग्यो । “हामीले जान्न चाहेको कुरा हामीलाई बता, अनि हामी तँ र तेरो श्रीमान्लाई छोडिदिनेछौँ ।” त्यो प्रलोभन वास्तविक थियो, तर आफ्नो भाइको निमित्त आफ्नो जीवन अर्पण गर्ने चाहना पनि वास्तविक थियो । “म यिनीहरूमध्ये कसैलाई पनि चिन्दैनँ ।”

उनले भूट बोलिरहेकी थिइन् भनी त्यो तालुखुइलेले शङ्का गर्‍यो र अन्तमा उनको मूल्य के थियो भनी उनलाई सोध्यो । “हरेक महिलाको एउटा

मूल्य हुन्छ । तेरो के हो ? स्वतन्त्रता ? तेरो श्रीमान्को निमित्त उच्च पाष्टरपद ? पैसा ? आफ्नो मूल्य बता ।”

उसले निरन्तर दिएको शक्ति र खोक्रा प्रतिज्ञाहरूको ध्वाँस सुनेर सबिना दिक्क भइन् । उसको एक मात्र चाहना अबै बढी ईसाईहरूलाई गिरफ्तार गर्नु थियो, तर सबिनाले त्यस कार्यमा कुनै भूमिका खेलिनन् । “म किनिसकिएकी छु !” उनी चिच्च्याइन् । “येशूले मेरो निमित्त कष्ट भोग्नुभयो र मर्नुभयो । के तपाईं त्योभन्दा ठूलो मूल्य प्रस्ताव गर्न सक्नुहुन्छ ?”

उसको अनुहार रीसले रातो-पिरो भयो र उसले आफूलाई पिट्नेथियो भन्ने सबिनाले ठानिन् । त्यसको विपरीत उसले उनलाई उनकै कोठीमा फिर्ता लैजान आदेश दियो ।

सबिनालाई अन्तमा फेरि सामूहिक कोठीमा नै राखियो । महिनौं बित्यो र जाडोयामको चिसो शुरू हुन थाल्यो । उनले मिहाइको बारेमा चिन्ता गरिरहिन् । कसले उसको हेरविचार गरिरहेको थियो ? के ऊ सडकहरूहुँदो नै बसिरहेको थियो ? के उसलाई जाडोले सताएको थियो ? के ऊ विरामी थियो ? साम्यवादीहरूले उसलाई पनि हिरासतमा लिएका हुन सक्दछ । हरपल उनको हृदयमा सयौं शङ्काहरू र चिन्ताहरू मडारिइरहे ।

नोभेम्बरमा जेलको निर्देशक सबिनालाई राखिएको कोठीमा आयो । “हामी नामहरूको सूची पढ्नेछौं,” उसले प्रष्ट पाऱ्यो । “जसको नाउँ पढेर सुनाइन्छ, तिनीहरू दश मिनेटमा यहाँदेखि जान तयार हुनुपर्दछ ।”

त्यहाँ अन्य जानकारी दिइएन । त्यो निर्देशक र पहरेदार मिलेर सबिनाको लगायत अन्य नाउँहरू पढ्न थाल्दा कैदीहरूमा हलचल मच्चियो ।

“तिमीलाई कस्तो लाग्दछ ?” सबिनाले आफ्नो नजिकै रहेकी एउटी महिलाको कानमा खुसुक्क सोधिन् जसले पनि जानलाई आफ्ना सामानहरू पोको पारिरहेकी थिइन् ।

“मलाई लाग्दछ, या त हामी मुक्त पारिनेछौं - या हामीलाई गोली हानेर मारिनेछ,” उनले निर्दयतापूर्वक भनिन् ।

“जिलाभामा पुगेमा परमेश्वरले तिमीलाई सहायता गर्नुहुन्छ”

तर उनीहरूलाई जेलमुक्त गरिएन र गोली हानेर मारिएन - कम्तिमा पनि तबसम्म । सबिना र अरूलाई जिलाभा लगियो जुन रुमानियाभरिमा सबैभन्दा डरलाग्दो जेल थियो । त्यो कुख्यात जेलबारे अरूले कुरा गरेको सुनेको उनले सम्झिन् । अनि त्यहाँ एउटा विशेष कोठी थियो जस्तो लाग्दथ्यो जुन अवर्णनीय आतङ्कको स्थान थियो । “जिलाभा जेलको चार नम्बर कोठीमा कहिल्यै पुगेमा परमेश्वरले तिमीलाई सहायता गर्नुहुन्छ,” भन्ने हल्लाले चैताउनी दिन्थ्यो ।

आफूलाई सर्जेन्ट आस्रा बताउने एक पहेरेदारले कैदीहरूलाई अँध्यारो, घुमाउरो डहर हुँदै भूमिगत स्थानतिर पुऱ्यायो । अन्तमा उनीहरू एउटा ठूलो स्टीलको ढोकासामु उभिए जसको तलदेखि माथिसम्म खिँयैखिया भएका डण्डीहरू थिए । “चार नम्बर कोठीमा स्वागतम् !” आस्राले गर्वसाथ भन्यो ।

उनीहरू आइपुग्दा बिहान भइसकेको थियो, तर त्यो कोठी प्रायः पूर्णरूपमा अँध्यारो थियो । एउटा मधुरो बल्ने बत्ती छतमा झुण्ड्याइएको थियो । धनुषाकार छत भएको त्यस कोठामा काठका खाटहरू एकमाथि अर्को गरी दुई पङ्तीमा राखिएका थिए । त्यो कोठीको सबैभन्दा माथि टुप्पामा छेकवार भएको एउटा भ्याल थियो जसमा रङ्ग लगाइएको थियो ।

सयौं आँखाहरूले नवआगन्तुकहरूलाई नियाले । सबिना हावाको कमीले झण्डै निसास्सिएकी थिइन् । उनलाई एउटा भाँडाको ठीक माथिपट्टि रहेको अन्तिम खाट दिइयो ।

कच्पचिएको रातपछि, सबिना बिहान ५ बजे जगाउने आवाजद्वारा निद्राबाट बिउँभाइइन् । तुरुन्तै, पचासजना महिलाहरू सानो भाँडा प्रयोग गर्न लाम लागे । पछि सबिनाले थाहा पाइन् कि चारवटा कोठीहरूमा दुई सयजना महिलाहरूलाई थुनेर राखिएको थियो जबकि बाकी जेलभरि तीन हजारजना पुरुषहरूलाई कोचेर राखिएको थियो ।

जिलाभा जम्मा छसय कैदीहरूको लागि बनाइएको थियो ।

एघार बजे सुपको घ्याम्पो भित्र ल्याइएपछि ती महिलाहरू लाम लागेर उभिए । एक टुक्रा पाउरोटी र एक कचौरा सुप दिईंदा आफ्ना सङ्गी कैदीहरू

ज्यादै शान्त रहेका देखेर सबिना अचम्भित भइन् । तर त्यो घ्याम्पो हटाइएको क्षणमा, त्यो शान्त कोठा एउटा जङ्गली भ्रगडामा परिणत भयो । खानाको लागि भ्रगडा गर्दा महिलाहरूले एक-अर्कालाई कुल्दै सराप्न थाले । केही क्षणमै पहरेदारहरू फर्किआए र ती महिलाहरूलाई डण्डाले पिट्न थाले । त्यसो गर्दा कचौराहरू यता र उता घोप्टिएर भुइँभरि सुपका ठूला पोखरीहरू नै बने । आस्राले रीसाउँदै भोलिपल्ट सुप नदिइने प्रतिज्ञा गर्‍यो ।

ती महिलाहरूले भोलिपल्ट खाना नदिइने कुराबारे सोचविचार गर्दा एक पटक फेरि त्यो कोठी शान्त भयो । बिस्तारै गुनगुने वार्तालाप शुरू भयो । एकजना कैदीले सबिनासँग जेलमा पर्नुको कारण सोधिन् । “तिमी त खतरनाक देखिँदैनौ त,” उनले भनिन् । र सबैले सबिनातिर हेरे र नयाँ कैदीको मूल्याङ्कन गरे ।

सबिना मुस्कुराइन् । “म एक पाष्टरकी श्रीमती हुँ,” उनले भनिन् ।

उनको जवाफ सुनेर, केही कैदीहरूले श्रापहरू भट्ट्याए र त्यहाँबाट गए । तर अरूले चासो देखाए । “त्यसो भए तिमीलाई बाइबलका केही कथाहरू थाहा हुनुपर्दछ,” एलेना नाम गरेकी कैदीले सबिनासँगै भुइँमा बस्दै सोधिन् ।

“हो, मलाई थाहा छ,” सबिनाले फेरि मुस्कुराउँदै जवाफ दिइन् । “के तपाईंहरू एउटा कथा सुन्न चाहनुहुन्छ ?”

त्यसपछिको केही घण्टासम्म सबिनाले कैदी श्रोताहरूसमक्ष एकपछि अर्को कथा सुनाइन् । उनको मण्डलीमा सबैजना यस कुरामा सहमत हुन्थे : सबिनाले भैँ कसैले पनि कथा भन्न सक्दैन । चाखलाग्दा कथाहरू सुनेर मन्त्रमुग्ध बनेका ती महिलाहरूले अब्भै छत्तीस घण्टासम्म सुप नपाउने कुरा बिसिए ।

आफ्नो कोठीका साथीहरूले बाइबलका कथाहरूमा चाख देखाएका कारण सबिना उत्साहित भइन्, तर जिलाभा जेलसम्बन्धी हल्लाहरू सबै नै अति वास्तविक रहेछन् भनी उनले छिट्टै नै बुझ्न थालिन् ।

महिला पहरेदारहरूले आफूले पाएका आदेशहरू अन्धो आज्ञाकारितासहित पूरा गर्दथे । यदि तिनीहरूलाई एक कैदीलाई पिट्न आदेश दिइएको भए, तिनीहरूले उनलाई लौरोले निर्ममतापूर्वक पिट्दथे । बिस्तारै । गम्भीररूपमा ।

तिनीहरूले कुनै पश्चाताप, कुनै दया देखाउँदैनथे । कैदीहरूलाई तथानाम गालीसमेत गरिन सक्दथ्यो ।

भिनो आशा देखाऊ....अनि त्यसलाई हटाइदेऊ

“आएर खाओ ! गाजरको सुप, मेरा दिदीबहिनीहो !”

पहरेदारको व्यङ्ग्यात्मक निमन्त्रणा र वाफ उडिरहेको भाँडाको दुर्गन्धले खाना आइपुगेको सङ्केत दियो । तर वृद्ध महिलाहरूमध्ये धेरैजना चलमलाएनन् । तिनीहरू खाना लिनलाई लाम लाग्न पनि नसक्ने गरी ज्यादै कमजोर थिए । सबिनालाई त्यति बेलासम्म यो कुरा थाहा नभए तापनि, घातकरूपमा जम्मा गरिएको शक्ति श्रम शिविरहरूको निम्ति गरिने तयारीको अंश थियो । अनि त्यसले कमजोर महिलाहरू चिनाइदिएर आफ्नो काम पूरा गरेको थियो ।

“वास्तवमा यो दास-श्रम हो,” एक जवान शिक्षकले उनलाई बताइन् । “तर नहरमा काम गर्दा तिमीले डेढवटा पाउरोटी र म्याकरोनी (चाउचाउजस्तै खानाको एक प्रकार) पाउँदछ्यौ !”

दानुबे नहरमा नयाँ श्रम शिविर खोलिएको हल्ला जेलभरि फैलियो । त्यो विशाल परियोजनाबारे हरेक नवआगन्तुकले केही न केही नयाँ कुरा बताउँदथ्यो जसमा अधिकांश जनशक्ति कैदीहरूलाई जबर्जस्ती श्रम गर्न लगाएर पूरा गरिने भए तापनि अरबौं रकम लाग्नेथियो । उक्त नहर दक्षिणी रुमानियाका नाज्जो तराइ भागमा चालीस माइल लामो खन्नुपर्दथ्यो जसले दानुबे नदीलाई कालो सागरमा जोडिदिन्थ्यो ।

“त्यस नहरमा काम गर्दा, तिमीहरूले घरबाट जेसुकै ल्याइदिए पनि लिन सक्दछौ !” जेलको एकजना कर्मचारीले कैदीहरूलाई बतायो ।

“चक्लेटसमेत ?”

सबिना अचम्भित भइन् । स्वतन्त्रता गुमाइसकेकोले, त्यति बेला चक्लेट पाउनु त एउटा मुख्य सपना नै बनेको थियो ।

त्यहाँ न्याना लुगाहरू र उपचार पनि सित्तैमा उपलब्ध गराइने हल्ला पनि चल्यो । तर एउटा अन्तिम प्रतिज्ञाले सबिनाको ध्यान खिँच्यो । लुगा र

चकलेटभन्दा असल कुरा त, नहरमा काम गर्ने कैदीहरूलाई तिनका परिवारका सदस्यहरूसँग दिनभरि नै भेट्न दिइन्थ्यो भनेर पनि भनियो !

सबिनाले फेरि मिहाइलाई देख्न पाउने ठूलो आशा गरिन् र अरू कुराबारे थोरै मात्र सोचिन् ।

“तर सबैजनाले त्यो नहरमा जाने र काम गर्ने अधिकार पाउनेछैनन्,” जेलको एक हाकिम भियोरिकाले भनी । “हिजो मात्र राजनैतिक अधिकारीले मलाई बताएअनुसार, ‘समाजवादी समाजमा, डाँकूहरूको लागि काम त पुरस्कार होइन, अवसर हो ।’”

त्यो कैदको संस्कृतिको विशेष अंश थियो : भिनो आशा देखाऊ अनि त्यसलाई हटाइदेऊ । पछि, फेरि अर्को योजनासँगै आशा देखाऊ । मिहाइको बाह्रौं जन्मदिवस, जनवरी ६, १९५१ मा, सबिनाले तिनीहरूको नयाँ योजना थाहा पाइन् ।

“म तँसँग एउटा प्रस्ताव राख्नेछु,” कप्तान जहारियाले एक बिहानमा घोषणा गर्‍यो । “नहरमा काम गर्न जानुको सट्टा, तँ ज्यादै आरामसाथ विशेष कैदीको रूपमा यहीं रहन सक्नेछेस् । तँले नहरमा पाउने सबै सुविधाहरू पाउनेछेस् तर परिश्रम गर्नुपर्नेछैन । यो वास्तवमै ज्यादै उदार प्रस्ताव हो ।”

जेलमा मूल्य नचुकाएसम्म कुनै पनि अवसरहरू पाइँदैनथ्यो भन्ने सबिनालाई थाहा थियो; जेलको हाकिमले कुरा अबै प्रष्ट पारोस् भनी उनले चूपचाप पर्खिन् । “केवल तँले समय-समयमा अन्य कैदीहरूको बारेमा हामीलाई प्रतिवेदन मात्र दिए हुन्छ - साँच्चै नै पूर्ण विश्वाससहित । यो वास्तवमा ज्यादै सरल छ र हाम्रो सानो सम्भौताबारे कसैलाई थाहा पनि हुँदैन ।”

एक क्षण पनि नरोकिईकन सबिनाले जवाफ दिइन् । “तपाईंलाई धन्यवाद छ,” उनले सम्मानपूर्वक जवाफ दिइन्, “तर तपाईंले बाइबलमा दुईजना विश्वासघातीहरूबारे पढ्न सक्नुहुन्छ, राजा दाऊदलाई धोका दिएको व्यक्ति र येशूलाई धोका दिएको व्यक्ति । दुवैजनाले भुण्डिएर आत्महत्या गरे । म त्यसरी मर्न चाहन्नँ, त्यसैले म सुराकी बन्न चाहन्नँ ।”

एक पलमै, आयोनको व्यवहार आकर्षकबाट भयावहमा परिवर्तन भयो । “त्यसो भए तँ कहिल्यै स्वतन्त्र हुनेछैनस् !” उसले मुर्मुरिँदै भन्यो ।

सबिना नहरमा काम गर्न जाने मौकासमेत गुमेको थियो कि भनेर चिन्तित भइन् । उनको नाउँ जानेहरूको सूचीमा रहेको उनलाई थाहा थियो र ती छानिएका कैदीहरू कुनै पनि दिनमा जानुपर्दथ्यो भन्ने पनि उनलाई थाहा थियो । जबर्जस्ती श्रम गर्न लगाइने कुरा सोचेर उनी भयभीत भइन्, तर मिहाइलाई देख्नको लागि उनले जे काम पनि गर्नेथिइन् - धोकेबाज बन्नुबाहेक ।

केही दिनपछि, सबिनालाई दानुबे दास-श्रम शिविरमा सारियो । आफूलाई धोका दिइएको कुरा उनी र अन्य कैदीहरूले ज्यादै छिट्टै नै थाहा पाए ।

नहर

सबिना शिविरमा पहिलो बिहानमा उठिन् । त्यहाँ मुसाको लेंडको कडा दुर्गन्ध आइरहेको थियो । आफ्नो छिमेकीले यसो भनेको आवाज उनले सुनिन्, “तिमीले रातमा मुसाहरूको लागि केही रोटी छोडिदिनुपर्दछ जसले गर्दा तिनले तिमिले टोक्दैनन् ।”

हरेक दिन सबिना अन्य कैदीहरू - पुरुषहरू र स्त्रीहरू दुवै - सँग काम गर्न जान्थिन्, उनीहरूले एउटा बाँध बनाइरहेका थिए र सबिनाको कामचाहिँ ठूला-ठूला ढुङ्गाहरू बोकेर दुई सय मिटर पर ठूलो ढुङ्गामा पुऱ्याउनु, ढुङ्गामा राख्नु र अर्को लिनलाई फर्किजानु थियो । निरन्तरको भारीले गर्दा आफ्नो ढाडै भाँचिनेथियो भन्ने उनले सोचिन् । उनलाई सीधा भएर ढाड तन्काउन पनि कठिन हुन्थ्यो ।

श्रमिकहरूको प्रत्येक समूहमा एकजना नाइके हुन्थ्यो जसका सहायकहरूले ती कैदीहरूले कति काम गरिरहेका थिए भन्ने कुराको विवरण राख्दथे । उनीहरूले एक दिनमा सामान्यतया आठ घनमीटर सम्म ढुङ्गा बोक्नुपर्दथ्यो । ती श्रमिकहरूले त्यो कोटा पूरा गरेमा, भोलिपल्ट कोटा बढाइन्थ्यो । कोटा पुऱ्याउन नसकेमा उनीहरूलाई सजाय दिइन्थ्यो ।

आफूहरूले उक्त शिविरमा भोगेका अवस्थाहरूलाई सबिनाले कहिल्यै कल्पना गरेकी थिइन् । तिनीहरूले बताएका अतिरिक्त सुविधाहरूबारे उनले सोध्दा, उनलाई खिसी गरियो ।

त्यो नहरमा काम गर्न भन् धेरै महिलाहरू आइपुगे । सबिना भै, सबैजना आफ्नो परिवारसँग, विशेष गरी आफ्ना छोराछोरीसँग, भेट्न लालायित थिए । नयाँ नहरको परियोजनाको विशालतालाई महसुस गरेर, उनीहरूमध्ये अधिकांश महिलाहरूले आशा नै मार्न थाले । तर सबिनाले आशा गरिरहिन जुन कुनै नहरको परियोजना वा जेलको नियमभन्दा ज्यादै महान् थियो । छिट्टै नै अन्य कैदीहरूले उनको आशाबारे थाहा पाउन थाले । उनीहरूले पनि उनको जस्तै आशा पाल्न चाहन्थे ।

“कृपया, सबिना, हामीलाई बाइबलबाट अभै केही कथाहरू बताउनुहोस्,” उनीहरूले दिनभरि श्रम गरेपछि अनुरोध गर्दथे ।

सबिनालाई ती खतराहरूबारे थाहा थियो; त्यसरी कथा भनिरहेको अवस्थामा फेला परेमा के हुन सक्दथ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो । तर उनले आफ्ना कैदी साथीहरूलाई सुसमाचार सुनाउने हरेक अवसरको सदुपयोग गरिन् । धेरैजना कैदीहरू आफ्ना पाप स्वीकार गर्दै र क्षमा पाउन सम्भव थियो कि भनेर सोध्दै उनीकहाँ आए । सबिनाले त्यो सम्भव थियो भनी उनीहरूलाई आश्वासन दिइन्, अनि रिचार्डले भनेका केही कुरा उनले तिनीहरूलाई बताइन्: “नरकचाहिँ तपाईंहरूले गर्नुभएको दुष्ट कामलाई सम्झ्दै अन्धकारमा एकलै बस्नको लागि हो ।” निश्चितरूपमा ती महिलाहरूले त्यस ठाउँमा त्यही नरक भोगिरहेका थिए ।

सबिनाले सुराकी बन्ने प्रस्तावलाई अस्वीकार गरे तापनि अरूले भने गरेका थिएनन् । कहिलेकाहीं सुराकी बन्नेहरूलाई कैदीहरूले चिन्दथे, तर तिनीहरू त्यस कुरामा पूर्णरूपले कहिल्यै निश्चित हुन सक्दैनथे । त्यो निरन्तरको द्विविधा थियो । अर्को कैदीले आफूलाई स्त्रीष्टबारे अभै बढी जान्न मन लागेको कुरा बताएर सबिनालाई उनको विश्वासबारे बताउन लगाउन सक्दथी, जुन एउटा प्रतिबन्धित कार्य थियो जसका परिणामहरू भयानक हुन्थे । अथवा, ती महिलाले वास्तवमै जान्न चाहेकी पनि हुन सक्दथ्यो । कुन अनुरोध वास्तविक थियो र कुनचाहिँ धराप थियो भनी थाहा पाउने तरिका सबिनालाई वास्तवमै थाहा थिएन । तर प्रायः उनी बोल्न नै चाहन्थिन् ।

एक सुराकीले उनको बारेमा एकभन्दा बढी नै पटक कुरा लगाइदिएपछि, सबिनालाई एकजना मात्र उभिन अटाउने साँघुरो दराजमा थुनेर राखियो ।

उनलाई दिनभरि काम गरिसक्नेबित्तिकै त्यो दराजमा राखिन्थ्यो, अनि रातभरि नै त्यहीँ राखेर, बिहान काममा जाने बेलामा मात्र बाहिर निकालिन्थ्यो । त्यस नहरमा काम गर्दासम्म सबिनाको निम्ति त्यो दराज सामान्य स्थान बन्यो ।

आशाको किरण

उनले सदैव नयाँ कैदीहरूसँग रिचार्डको कुनै खबर थियो कि भनेर सोध्दथिन् । अन्तमा एकजना कैदीले एक प्रचारकको बारेमा सबिनालाई बताइन् जसलाई उनले भाकारेस्टीमा भेटेकी थिइन् । वास्तवमा उनले तिनलाई भेटेकी थिइन् भनी उनले भनिन् । उनले तिनले बोलेका मात्र सुनेकी थिइन् । उनको कोठी चर्पी नजिकै थियो र कैदीहरूले लाम लागेर पर्खिरहँदा, ती “कैदी प्रचारक” ले तिनीहरूलाई येशूको पछि लाग्न र उहाँको प्रेमलाई स्वीकार गर्न प्रोत्साहन दिन्थे । कैदका सबैजनाले उनको बारेमा सोधे, तर कसैलाई पनि थाहा भएन । अहिले ती कैदीले उनी रिचार्ड नै थिए भन्ने कुरामा आफू निश्चित भएको सबिनालाई बताइन् ।

सबिनाको अनुहार आनन्दले बल्यो । उनका रिचार्ड जीवित थिए ! ती कैदी प्रचारक उनी नै हुनुपर्दथ्यो । तर उनकी पाहुनाले आफ्नो कथा सिध्याउँदा उनका आशाहरू चक्काचूर भए । “एक दिन ती प्रचारक अत्यन्तै विरामी परेका हामीले सुन्यौं । त्यसपछि, हामीले उनी बोलेका कसै मात्र सुन्यौं र अन्तमा कति पनि सुनेनौं । उनी मरिसकेका हल्ला फिँजियो । मलाई माफ गर्नुहोस् ।”

सबिनाको अनुहारबाट आँशुका धारा बगे, तर उनी बोल्न मानिनन् । उनले आफ्ना समस्याहरू परमेश्वरप्रति सुम्पिन् । उनले परमेश्वरसँग उहाँको विश्वासयोग्य सेवक, उनका रिचार्ड अझसम्म जीवितै भएमा, उनको आयु बढाइदिन बिन्ती गरिन् । मिहाइलाई पनि गिरफ्तार गरेर नहरमा काम गर्न पठाइएको हुन सक्दथ्यो भनी डराउँदै उनले उसको लागि पनि प्रार्थना गरिन् । एक दिन मिहाइकै उमेरको एकजना केटाले नहरमा काम गरिरहेको देख्दा उनको हृदयको धड्कन नै रोकियो । त्यो केटा मिहाइ नभएको देख्दा उनी चिन्तामुक्त भएकी भए तापनि, उनी त्यस केटाको निम्ति रोइन् - र उसकी

आमा पनि, उनी जहाँ भए पनि, रोइन् - र उनले तिनीहरूको निम्ति पनि प्रार्थना गरिन् ।

अन्तमा आशाको किरण देखापऱ्यो । त्यस आइतवार आफन्तहरूलाई भेट गर्न दिइनेथियो । सबिनाले त्यो कुरा सुन्दा विश्वास गर्ने सकिनन् । अहो, फेरि मिहाइलाई भेट्न पाइनेभयो - कति उत्तम कुरा ! त्यो दिन आउँदा, अर्की कैदीले आफ्नो लुगा सबिनालाई सापट दिइन्; उनको आफ्नै लुगा त ठूला-ठूला ढुङ्गाहरू बोक्दा च्यातिएर पत्रु नै भएका थिए । उनी तीव्र आशाले भरिइन् र आफ्नो छोरालाई फेरि अङ्गालोमा लिन पाउने समय गन्दै बसिन् । तर कैदीहरू आफन्तसँग भेट्नलाई जम्मा हुँदा, उनीहरूलाई आफन्तसँग एउटा ठूलो कोठामा टाढैबाट उभिएर मात्र भेट्नुपर्ने र उनीहरूले जम्मा पन्ध्र मिनेट मात्र कुरा गर्न पाउने आदेश दिइयो ।

अनि त्यसपछि उनले उसलाई देखिन् र उनको मातृहृदयले उसलाई अङ्गालो हाल्यो र उनका आँशुले भरिएका आँखाहरूले कोठाको पारिपट्टि रहेको मिहाइलाई आमाको ममतामयी प्रेम पठाए । ऊ कति दुब्लो, कति गम्भीर भएको थियो ! आमाका र छोराका भावनाहरू समयसँगै बगे । दुवैजना बिरलै मात्र बोल्न सके र वास्तवमा कुनै आन्तरिक कुरा भन्न असम्भव नै थियो । उनीहरूको भेट्ने समय समाप्त हुँदा, सबिनाले टाढैबाट यसो भनिन् : "मिहाइ, ए मिहाइ ! आफ्नो सम्पूर्ण हृदयले येशूमाथि विश्वास गर !"

उनलाई यो सुभाब दिनु नै सबैभन्दा उचित लाग्यो ।

सबिनाले भन्दै गर्दा जेलको हाकिमले उनलाई लापरवाहीसाथ धकेलेर दखल पुऱ्याइदियो । त्यसपछि उनलाई पहरेदारहरूले बाहिर लगे ।

उनी आफ्नो कोठीमा फर्किएपछि, उनका सङ्गी कैदीहरू उनको वरिपरि भेला भए र मिहाइले के भन्यो र ऊ कस्तो थियो भनी सोध्न थाले । तर उनले टाउको मात्र हल्लाउन सकिन् । उनी कैयौँ घण्टासम्म बोल्न सकिनन्; आफ्नो अमूल्य छोराको बारेमा सोच्दा हृदयभरि उत्पन्न भएका भावनाहरूले उनी ग्रसित थिइन् ।

दुःखलाग्दो कुरा, धेरैजना कैदीहरू कसैलाई भेट्न दिनभरि पर्खिएर बसे, तर कोही पनि आएन । तिनीहरू परालको गुन्द्रीमा घोटो परेर रुँदा, सबिनाले तिनीहरूको निम्ति प्रार्थना मात्र गर्न सकिन् ।

जाडोयाम आयो । सबिना र अन्य कैदीहरू अत्यन्तै दयनीय थिए । उनले ठूला-ठूला ढुङ्गाहरू ढुङ्गामा हाल्दै दानुबेको कठाङ्ग्रिने जाडोमा काम गरिरहिन । जाडोमा, ती अवस्थाहरू भनै खराब भए, किनभने चीसो पानी छ्यापल्याङ्ङ पारेर माथिसम्म नउछिट्टिने गरी ढुङ्गामा ढुङ्गा हाल्न असम्भव थियो, जुन उछिट्टिएको पानीले कामदारहरूलाई भिजाउँदथ्यो । हरेक दिन काम शुरू गरेको केही मिनेटमै सबिना निथुक्कै भिज्दथिन् । त्यसपछि हिउँजस्तै चीसो हावाले उनको कपडा जमाएर कडा पारिदिन्थ्यो र उनी योद्वाले लगाउने कवच जत्तिकै कडा हिँउको पत्रले ढाकिन्थिन् । काम गर्दा फुटेका र सुनिएका उनका औंलाहरू ठूलो ढुङ्गाले थिचिँदा पनि थाहा नपाउने गरी चेतनाशून्य भएका थिए ।

साँभ्रमा कोठीमा फर्किएपछि, उनी चिसो लुगा लिएरै सुत्दथिन् । त्यहाँ लुगा सुकाउने ठाउँ थिएन र सुकाउनलाई भुण्ड्याइने लुगाहरू निश्चितरूपमा चोरी हुन्थे । त्यसैले उनी प्रायः आफ्नो चिसो लुगाको सिरानी हालेर सुत्दथिन् र भोलिपल्ट बिहान तिनै चिसो लुगा लगाउँदथिन् । भाग्यले साथ दिएमा, काममा जाँदै गर्दा बाटोमा ती अलिकति ओभिन्ये, तर काममा पुग्नेबित्तिकै फेरि भिजिहाल्दथे । सबिना लौरोजत्तिकै दुब्लो भइन् र चीसो हावा उनीबाट छिर्दथ्यो जस्तै देखिन्थ्यो ।

“काम गर्न सक्षम !”

सबिनाको अर्को काम ठेलामा ढुङ्गाहरू हाल्नु थियो । त्यसपछि अन्य महिलाहरूले ती ढुङ्गाहरूलाई लगेर दानुबेमा रहेका ढुङ्गाहरूमा हाल्दथे । त्यो कामले उनको औंलाका जोर्नीहरू खस्रो पारिदियो, उनका नडहरू उखेलिए र रक्ताम्य भए । तर बिडम्बना, तीव्र थकानले उनको शरीर नै नष्ट पार्ने पीडा पनि महसुस हुन दिएन ।

अन्तमा, एक दिन बिहान कोठीको बलेंसीबाट पानी चुहिएको आवाज सुनेर सबिना बिउँफिन् । वर्षायाम शुरू भएको थियो । तर त्योसँगै एउटा नयाँ चुनौती पनि थपियो : पहिला जमेको, फलामजस्तै भुइँ हिलोमा परिणत भएको थियो ।

शिविर आउँदा-जाँदा सँगै हिँड्ने पुरुष पहरेदारहरू मात्र ती महिलाहरूले देख्न पाउने पुरुषहरू थिए र गाडीमा ल्याउँदा र लगिँदा केही महिलाहरूले ती पुरुषहरूबारे अश्लील ठट्यौलीहरू भन्दथे ।

एउटी मुखाले फुच्ची वेश्या आन्नी र उसकी साथी जेनैदाले उच्छृङ्खल टिप्पणीहरू गरेर प्रायः ती समयहरूको अगुवाइ गर्दथे ।

“त्यो पिटरका हातहरू गोरिल्लाका जस्तै छन्,” एक दिन जेनैदाले भनी, उसको बोली मधुरो भएको कारण ती मानिसहरूले सुन्न सकेनन् । “तिनीहरूको ढाडमा रहेका रौं हेर त ! कसैले देख्न पाएको भए, ऊ पक्कै पनि टाउकोदेखि पैतालासम्म रौंले ढाकिएको छ होला ।”

“अहो, त्यस्ता रौं भएका महिलाहरू यहीं छन् !” आन्नी मुखभरिका पहेंला दाँत देखाउँदै प्याच्च बोली । केही महिलाहरू गलल्ल हाँसे ।

“उफ् !” जेनैदा डराएको छल गर्दै घुरी । “तिनीहरूले हामीमा तिनीहरूलाई आकर्षण गर्ने जे कुरा देखे तापनि, मलाई त त्यस्तो केही लाग्दैन । के तिमीहरूले हामीभन्दा बढी अनाकर्षक र अकामुक प्राणीहरूको समूहको कल्पना गर्न सक्दछौ ?”

जेनैदाको टिप्पणीप्रति आन्नीले फर्काएकी अपवित्र ओठे जवाफले तिनका साथीहरूलाई बेस्सरी हँसायो । अझै अश्लील शब्दहरूको आदान-प्रदान भयो । सबिनाले तिनीहरूलाई बेवास्ता गर्ने प्रयास गर्दै सीधै अगाडि घोरिएर हेरिन् ।

“हाम्री सानी पवित्रजनले हाम्रो अश्लील गफ मन पराउँदैनन्,” आन्नीले भनिन् । “उनले त हामीलाई अप्रिय ठान्दछिन् !”

सबिना मौन रहिन्, जुन प्रतिक्रियाले अरूलाई ज्यादै क्रुद्ध मात्र पारिदियो । अनि, आन्नीको छाडा फतफत स्वाभाविक तर दुर्व्यवहार गर्ने अभिप्रायको प्रायः हुँदैनथ्यो, उसले सबिनालाई चाहेभन्दा बढी क्रुद्ध बनाई ।

दिनभरि काम गरिसकेपछि अन्तमा ती महिलाहरू सधैं भैं थकित र दुःखित बनेर दानुबेको हिलो बाटो पार गर्न लाम लागे । एकजना पहरेदार पिटरले थैचो नाक भएको बहिरोजस्तो देखिने जवान साथीलाई कुहिनाले

ठेल्यो र त्यसपछि सबिना अगाडिबाट जाँदै गर्दा उनलाई छड्के हाललाई एउटा खुट्टा तेर्स्यायो । उनी भवाम्मै चिप्लो हिलोमा लडिन् ।

अरू पहरेदारहरू हाँसै गर्जिए ।

पिटर गएर सबिनालाई खुट्टामा समातेर तान्यो । उनी टाउकोदेखि पैतालासम्म हिलोले ढाकिएको थिइन् ।

“अब तिमी नुहाउनुपर्दछ,” ऊ गर्जियो ।

“त्यसलाई दानुबेमा फ्याँकिदेऊ !” एउटी स्त्रीको चर्को आवाज आयो ।

सबिनाले त्यो मानिसको पकडबाट फुत्किन सङ्घर्ष गरिन्, तर अर्को पहरेदारले हत्त न पत्त आएर उसलाई सहायता गन्यो । पिटरले उनका नाडीहरूमा समात्दा, अर्को पहरेदारले उनका गोलीगाँठाहरूमा समातेर उचाल्यो । तिनीहरूले उनलाई एक पटक भुण्ड्याएर हल्लाए र त्यसपछि हावामा हुत्याएर फालिदिए । उनी थोरै मात्र पानी भएको दुङ्गेनी ठाउँमा बेस्सरी बजारिइन् र उनको शरीरबाट स्वास फुत्त बाहिर निस्कियो । सबिना एकछिन त बेहोश नै भइन् तर हिँउजस्तै चीसो पानी उनीमाथि खनिँदा उनको होश आयो र त्यो पानीको बहाबले उनको सानो शरीरलाई दुङ्गेनी भुइँमा घिसारेको उनले थाहा पाइन् । अरू सबैजना किनारामा बसेर चिच्च्याइरहेका थिए, तर उनले तिनीहरूको कुरा बुझ्न सकिनन् । उनले उठ्ने प्रयास गर्दा हरेक पटक, बगिरहेको पानीको धारले उनलाई पल्टाइदियो । त्यो प्रयास व्यर्थ थियो । सबिना आफै बाहिर निस्कन सकिनन् ।

अचानक दुई बलिया हातहरूले पाखुरामा बेस्सरी समातेर उनलाई किनारासम्म माथि तानिदिए । कसैले उनलाई जबर्जस्ती उभिन लगायो र त्यसपछि उनको ढाडमा हिकार्यो । उनले शक्तिहीन र विरामी भएको महसुस गरिन् र कोखामा तीव्र पीडा भएको कारण उनी स्वाँ-स्वाँ गर्दै थिइन् । उनी रिङ्गटा लागेर आत्तिइन् र गर्जनजस्तो आवाज उनको कानमा गुञ्जियो । के त्यो स्वर्गलोकमा बग्ने जीवनको पानीको आवाज थियो ? उनी अलमल्लमा परिन् । तर आँखा खोलेपछि उनले हिलो, पहरेदारहरू र दुब्ला, भिजेका र मैला महिलाहरू खोलाको किनारमा उभिइरहेका देखिन् र उनले तबसम्म आफू स्वर्ग नपुगेको थाहा पाइन् ।

“यो त ठीकै छे । उट् !” एउटी महिलाले सबिनालाई कठोर दृष्टिले हेर्दै चर्कोसँग भनी । त्यसपछि उसले ज्यादै नम्रतापूर्वक भनी, “हिँड्दै गर, नत्र तँ जम्नेछेस् ।”

कठोर हातहरूले ती पाष्टरकी श्रीमतीका खुट्टामा समातेर ताने । सबिना जाडोले काँपिरहेकी थिइन्, तर उनी जाडोले भन्दा पनि आघातले बढी दुःखित थिइन् । उनले कोखामा पीडा बढ्दै गएको कारण वेदनामा परी छातीमा हात राखिन् ।

उनीहरू अन्तमा कोठीमा पुगेपछि, सबिनाले आफ्ना घाउहरू छामछुम गरिन् । उनको कोखा नराम्रोसँग दधारिएको थियो र उनका हात-खुट्टाको छाला नराम्रोसँग खुइलिएको थियो । उनले हात उचाल्ने प्रयास गर्दा, सासै फुत्किन्थ्यो कि भैं बेस्सरी दुख्यो । उनी बल्लतल्ल घस्रेर आफ्नो खाटमा पुगिन् र कसरी सजिलो हुन्छ भनेर घरिघरि कोल्टे फेर्दै निदाउने प्रयास गरिन् । तर उनी रातभरि निदाउन सकिनन् ।

भोलिपल्ट बिहान उनले उक्त शिविरकी “डाक्टर” लाई भेटिन् जो क्रेजेइनु नाम गरेकी दुष्ट महिला थिइ । सबिनाको एउटा कोखामा अफ्रिकाको नक्शा आकारको एउटा ठूलो प्याजी र पहेंलो दाग बसेको थियो र त्यस बेला त उनको पाखुरा छातीभन्दा माथि उठाउन पूर्णतया असम्भव भएको थियो ।

“काम गर्न सक्षम !” क्रेजेइनुले घोषणा गरी ।

सबिनाले विरोध गर्न शुरू गरिन् तर त्यसो नगर्नु नै वेश ठानिन् । तर्क गर्नाले उनलाई अबै धेरै सजाय दिलाउनेथियो, सम्भवतः पहिलाको भैं साँघुरो दराजमा पुऱ्याइदिनेथियो । उनी काम गर्ने ठाउँमा लगिनलाई पर्खिरहेका महिलाहरू भएतिर लागिन् तर त्यो लाम अगाडि बढ्दा उनी पाखामै उभिइन् ।

“तँलाई के भयो ?” निरीक्षकले उनी निहुरी परेकै अवस्थामा नियाल्दै हकान्यो ।

सबिनाले भनिन्, “म आज काम गर्न सक्दिनँ । मलाई अत्यन्तै पीडा भइरहेछ । मेरो त करड नै भाँच्चिएजस्तो छ ।”

त्यो निरीक्षकले आराम गर्न दिने विचार गर्न सक्दथ्यो, तर भयावह पिटारले त्यस्तो कुनै पनि सङ्केत दिन दिएन । उसले सबिनाको नाडीमा

समातेर भट्कार्दैं लाइनमा तान्यो र त्यसको तीव्र पीडाले उनी चिच्च्याइन् । “यसको समस्या के हो भने, त्यसले हिजो आफ्नो काम पूरा गरिन । अब त्यो पूरा गर्नलाई हिँड् !” उसले उनलाई अधिल्लिर फर्कायो र उनको ढाडमा बेस्सरी लात्ताले हिर्कायो । उनी हुत्तिएर महिलाहरूको पङ्तिमा अधिल्लिर पुगिन् ।

सबिना त्यो दिनमा र त्यसपछि हरेक दिन सकी-नसकी काम गर्न गइन् । पछि डाक्टरहरूले उनका दुईवटा करडहरू भाँच्चएका थिए भनी पुष्टि गरे ।

डायना र फ्लोरा

अन्तमा त्यो निराशाजनक शिविरमा गर्मीयाम आयो र सबिना अत्यन्तै आशावादी बनिन् । त्यस शिविरमा दुईजना नयाँ केटीहरू आइपुगे र तिनीहरूलाई सबिनाकै कोठीमा राखियो । केही घरविहीन महिलाहरूले तिनीहरूलाई चिनेका थिए, तर तिनीहरूसँग थोरै मात्र बोले । लाज मान्दै, तिनीहरूले उक्त कोठाको टाढा कुनामा आफ्नो खाट राखे ।

पछि सबिनाले तिनीहरू दिदीबहिनी, डायना र फ्लोरा थिए भन्ने थाहा पाइन् । कालो वर्णका र गम्भीर, ती दुवै केटीहरूको स्वभाव असल थियो र तिनीहरू बिस्तारै बोल्दथे । तर तिनीहरू वेश्या थिए भनी तिनीहरूलाई चिन्नेहरूले बताए र अरूलाई भैं तिनीहरूलाई पनि नहरमा “प्रशासकीय” सजाय काट्न ल्याइएको थियो ।

ती दिदी बहिनीलाई दुःख र आश्चर्यको भावनाले छ्योप्यो । धेरैजनाले सोधखोज र चियोचर्चा गरे तापनि, तिनीहरूको विगतबारे कसैले पनि तिनीहरूबाट धेरै कुरा थाहा पाउन सकेन । ती दिदीबहिनीले दासले भैं काम गर्दथे र सुत्दथे, तर एक दिन परहेदारले सबिनाको नाउँ बोलाउँदा डायनाले नसुनेकी भए तिनीहरू एक रहस्यकै रूपमा रहनेथिए ।

तुरुन्तै डायना हतारिँदै सबिनाकहाँ गइन् । “के तपाईँ रिचाई उम्ब्राण्डलाई चिन्नुहुन्छ ?” उनले भनिन् ।

“म उहाँकी श्रीमती हुँ,” सबिनाले जवाफ दिइन् ।

“अहो !” उनले भनिन् । “मलाई चिन्नुहुन्छ ?”

त्यो अधिकारी सबिनाको साहस देखेर चकित भएजस्तो देखिई । त्यो मौनतामा, उनले भन्दै गइन्, “यदि तपाईंले मेरो आँखामा हेर्नुहुन्छ भने, परमेश्वरले बनाउनुभएकै स्वरूपमा आफूलाई देख्नुहुनेछ !”

त्यो सहायक कमाण्डर दुङ्गाजस्तै बनी । उसको रीसालु व्यवहार परिवर्तन भएन, तर उसले बिस्तारै भनी, “उता जा ।”

सबिनाले कैदीहरूमाभ्र ख्रीष्टको गवाही दिइरहिन् ।

स्वतन्त्रता

अनि त्यसपछि अप्रत्याशितरूपमा उनी जेलमुक्त भइन् । सबिनाले उनको छुटकाराको आदेश दिएको कागजात पढ्ने प्रयास गरिन् : “स्वतन्त्रताको प्रमाण-पत्र” त्यसको शीर्षक थियो, तर घाम अस्तायो र बाँकी भाग उनले पढ्न सकिनन् । त्यसपछि उनलाई ट्रकमा हालेर शिविरदेखि अन्तै लगियो । केही बेरपछि उनलाई बुखारेष्टका सीमानाहरू बाहिर लगेर ट्रकबाट ओरालियो ।

उनी आफ्नो मैलो, गन्हाएको पोको बोकेर शहरको बाहिरपट्टि घण्टौंसम्म हिँडिन् । करिब तीन वर्षमा पहिलो पटक, उनले मानिसहरू कामबाट हतारिँदै घरतिर लागेका, परिवारसँग मिलेर सामान किनिरहेका, जेलमा पर्नुभन्दा पहिला उनले जिएकै दैनिक जीवन जिइरहेका देखिन् ।

सबिना घर पुग्न लालायित हुँदै हतारिइन् - र त्यसपछि आफ्नो घर तबसम्म थियो कि थिएन भनेर चिन्तित भइन् ।

कति धेरैवटा परिवर्तनहरूको सामना गर्नुपर्नेथियो भनी उनले विचार गरिन् । आफ्ना आफन्तहरू र साथीहरूलाई के भएको थियो भन्ने उनलाई थाहा थिएन । मिहाइ त्यति बेला चौध वर्षको पुग्दथ्यो । ती वर्षहरूले उसलाई कहाँ पुऱ्याएका थिए ? उसलाई देख्न लालायित भए तापनि उसको बारेमा सोच्दा उनी झण्डै तर्सिएकी थिइन् ।

सबिना आफूलाई सर्वप्रथम थुनिएको प्रहरी चौकीबारे सोचेर दुःख मान्दै भिक्टोरी सडक नजिकै भएर गइन् । केही पनि परिवर्तन भएको थिएन । साम्यवादीहरूले मानवजातिका चार प्रतिभाशाली व्यक्तिहरू भन्ने मानिसहरू

- मार्क्स, एङ्गल्स, लेनिन् र स्टालिन - का भीमकाय शालीकहरूले तबसम्म पनि त्यो बाटोमा हिँड्ने बटुवाहरूलाई नियालिरहेकै थिए ।

अन्तमा उनी आफूले चिनेको, तल्लाहरू भएको ठूलो घरमा आइपुगिन् र भन्याड चढिन् । उनले एउटा ढोकामा, त्यो पनि परिवर्तन भएको थिएन भन्ने आशा गर्दै, ढक्ढक्याइन् । एउटी साथीले ढोका खोल्दा उनी आनन्दले झण्डै बेहोश नै भएकी थिइन् ।

“सबिना !” उनकी साथी पछ्याडि सरेर दुवै हात जोडेर मुख छोपे चिच्च्याइन् । “के यो सम्भव छ ?”

ती दुई महिलाहरू अङ्कमाल गरेर रुन थाले । अनि त्यसपछि मिहाइ कोठाभित्र पस्यो । ऊ ढोकाबाट आउँदै गरेको देख्दा सबिनालाई मुटु नै फुट्लाजस्तो भयो । ऊ पहेंलो, जेलमा आमालाई भेट्न आउँदाभन्दा झन् अग्लो र झन् दुब्लो भएको थियो । अनि अहिले ऊ जवान भएको उनले देखिन् ।

उनीहरूले अङ्कमाल गर्दा, उनका गालाबाट आँशुका खोला बगे । मिहाइले पछ्याडि ढल्किएर औलाले बिस्तारै ती पुछ्छिदियो ।

“धेरै नरुनुहोस् आमा,” उसले भन्यो ।

आफ्नो छोेरालाई फेरि काखमा लिन पाउँदा उनी ज्यादै खुशी थिइन्, अहिले रुन छोडेमा फेरि कहिल्यै रुन पर्नेथिएन भन्ने उनले ठानिन् ।

एक मात्र शब्द चाहिन्छ

ती शुरूका केही दिनहरूमा, सबिना मृत्युको मुखबाट फिर्ता ल्याइएकी महिलाजस्तै भइन् । उनी स्वतन्त्र हुन पाउँदा अत्यन्तै खुशी थिइन् ! तर वास्तविकता छिट्टै नै आफै सामुन्ने आयो : उनी तब जेलमा नभए तापनि, उनी सामाजिक तिरस्कारको शिकार भइन्, किनभने उनी एक कैदीकी पत्नी मात्र थिइन्, उनी आफै पनि एक पूर्वकैदी थिइन् ।

उनले राशनकार्डबिना रोटी पनि किन्न पाउँदैनथिन् । अनि त्यो कार्ड पाउनु त असम्भव नै भएको थियो । एक दिन बिहान उनले सरकारी कार्यालयमा चार घण्टासम्म लाम लागेर पर्खिन् । उनी त्यो सानो भ्यालमा

आफ्नो परिवारको निम्ति खाना जुटाउन कसरी पाप गरेका थिए भन्नेबारे सबिनाले विचार गरिरहिन। सायद स्वतन्त्र संसारका ईसाईहरू भन् बढी पापी थिए भन्ने उनले निष्कर्ष निकालिन् जसले तिनीहरूलाई बचाउन सबने खाना पठाएनन्।

“म तपाईंको आँखामा आफैलाई देख्छु”

केही हप्तापछि सबिनालाई उक्त शिविरको सहायक कमाण्डरसामु लगियो जो ठूलूला पाखुरा, ठूला चम्किला दाँत र रातो अनुहार भएकी महिला थिइ। उसको घमलङ्ङ परेको पोशाकले ऊ हिँड्दा कवच पहिरिएर हिँडेजस्तै असजिलो बनाइदिन्थ्यो।

“तैले कैदीहरूलाई परमेश्वरबारे प्रचार गरिरहेकी छेस्। यो काम रोकिनुपर्दछ!” उसले चेताउनी दिई।

“मलाई माफ गर्नुहोस्, तर कुनै पनि कुराले यसलाई रोक्न सक्दैन,” सबिनाले जवाफ दिइन्।

त्यो सहायक कमाण्डरले क्रोधित हुँदै सबिनालाई पिट्न मुड्की उचाली। तर ऊ रोकिई र घुरेर हेरी।

“तँ किन मुस्कुराउँदै छेस्?” उसले रीसले अनुहार रातो पादै सोधी।

सबिनाले भनिन्, “म त तपाईंको आँखामा देखेको कुराको कारण मुस्कुराउँदछु।”

“अनि त्यो के हो त?”

“म आफै,” सबिनाले जवाफ दिइन्। “मानिसहरू एक-अर्काको नजिक आउँदा, आफूलाई एक-अर्काको आँखामा देख्छन्। म तपाईंको आँखामा आफैलाई देख्छु। म पनि भनक्क रीसाउने गर्दथेँ। म क्रोधित हुन्थेँ र कटु वचनहरू र स्वार्थी विचारहरूले अरूलाई प्रहार गर्दथेँ - तबसम्म, जबसम्म मलाई प्रेम गर्नुको अर्थ थाहा थिएन। जब तपाईंले प्रेम गर्न सक्नुहुन्छ, तब तपाईं आफूलाई सत्यको निम्ति बलिदान गर्न सक्षम हुनुहुन्छ। मैले त्यो शिक्षा सिकेपछि, मेरा हातहरूले मुठी कस्यैनन्।”

“त्यो आघातले ऊ पागल भयो,” डायनाले दुःख मान्दै भनिन् । “अन्तमा उसलाई मानसिक अस्पताल पुऱ्याइयो ।”

अनि त्यसपछि उनीहरूका बुबा जेलमुक्त भए । उनले आफ्ना छोरीहरू त्यति गहिराइसम्म डुबेका थाहा पाउँदा यसो भने, “म परमेश्वरसँग एक मात्र कुरा माग्दछु, कि उहाँले मलाई फर्काएर जेलमै पठाइदिनुहवस् ताकि मैले मेरो परिवारमा घटिरहेको घटना देख्न नपरोस् ।”

अहिले डायनाको अनुहारमा आँशुका बलिन्द्र धारा अबिरल बगिरहेका थिए ।

“उहाँ आफ्नो बाटो लाग्नुभयो,” उनले भनिन् । “उहाँले बालबालिकालाई सुसमाचारका पाठहरू पढाउन थाल्नुभयो र छिट्टै नै उहाँलाई गिरफ्तार गराइयो । पछि त्यो सुराकीले मलाई बतायो कि उसले यो कार्य मेरो बुबालाई हाम्रो ‘व्यवसाय’ मा दख्खल पार्नदेखि टाढै राख्नको लागि गरेको थियो । ऊ त्यही मानिस थियो जसले सर्वप्रथम मलाई फर्काएर सम्भोग गरेको थियो ।”

त्यो दुःखद कथा सुनेर चकित र दुःखित बनेकी सबिनाले गएर डायनालाई अझालो हालिन् । “तिमीले आफूले गरेको कार्यबारे लाज मान्दछ्यौ र त्यो ठीकै पनि हो,” सबिनाले भनिन् । “कष्टको संसारमा, जहाँ परमेश्वरलाई समेत क्रूसमा किला ठोकेर टाँगियो, तिमीले ईसाई बनेर धारण गरेको उहाँको नाउँलाई अपवित्र तुल्याउनुहुँदैन । तर पीडा र दोषको यो भावनाले तिमीलाई चम्किलो धार्मिकतामा पुऱ्याउनेछ । याद राख, कलवरीमा रहेका सिपाहीहरूले खीष्टको कोखलाई छेडेका मात्र नभई खोलेका पनि थिए, जसले गर्दा तिमी र मजस्ता पापीहरू सजिलैसँग उहाँको हृदयमा प्रवेश गर्न र क्षमादान पाउन सक्दछौं ।”

डायनाले उनका शब्दहरूबारे मनन् गरिन् र बिस्तारै जवाफ दिइन्, “लाज र कष्ट - हो, मैले तिनलाई चिनेकी छु । तर अबै केही कुरा स्वीकार गर्न बाँकी नै छ । मैले गर्दै गरेको कामलाई कहिल्यै पनि घृणा गरिँनँ । अनि अहिले मेरो दिमागमा खराब सोचाइहरू मात्र आउँदछन् । म तिनलाई निकालेर फाल्न सकिँदैनँ ।”

हरेक दिन सबिनाले पीडित डायनाको निम्ति प्रार्थना गरिन् र अन्तमा ती विचरी केटीले आफ्नो दोष निकालेर फाल्न सकिन् । डायना र उनकी बहिनीले

सबिनाको अनुहारमा हेरिन् । “तपाईंलाई मप्रति घृणा लाग्दछ होला,” उनले भनिन् । “म एक ईसाई घरकी केटी यसरी वेश्या बनेको देख्दा के तपाईंलाई नराम्रो लाग्दैन ?”

सबिनाले नम्रतापूर्वक भनिन्, “तिमी वेश्या होइनौ, तिमी त एक कैदी हो । अनि, कोही पनि सधैंभरि वेश्या वा पवित्र जन वा मान्छे वा सिकर्मी हुँदैन । तिमीले गर्ने काम त तिम्रो जीवनको अंशका गुणहरू मात्र हुन् । ती कुनै पनि समयमा परिवर्तन हुन सक्दछन् । अनि, मलाई आफ्नो कथा बताउँदा तिमी परिवर्तन भइसकेकी छ्यौ भनी म विश्वास गर्दछु ।”

डायनाले सबिनाका भनाइहरूलाई विश्वास गर्न चाहिन्, तर उनले पूर्णरूपमा सान्त्वना पाएकी थिइनन् । उनी त्यो खाली कोठीमा रहेको काठको साँघुरो खाटमा बसिन् र घुँडा खुम्च्याएर हातले अङ्गालो हालिन्, उनको अनुहार निराशा र दोषले तनावग्रस्त थियो ।

“म मात्र यस्ती भएकी भए,” उनी अन्तमा बोलिन्, “यस्तो नराम्रो अवस्था आउनेथिएन । तर मैले मेरी बहिनीलाई पनि मसँगै हिँडाएँ । मलाई मेरो प्रेमीले त्यो सल्लाह दियो । परिवारको सम्पूर्ण जिम्मेवारी मैले मात्र उठाउनु निष्पक्ष थिएन भनी उसले भन्यो । त्यसैले अन्तमा मैले फ्लोरासँग उसको परिचय गराइदिँ र उनलाई बाहिर लैजान उसलाई अनुमति दिएँ ।”

छिट्टै नै फ्लोरा वेश्यावृत्तिको जीवनमा प्रवेश गरिन् । ती दिदीबहिनीको मुख्य समस्याचाहिँ त्यो रहस्य आफ्नो भाइदेखि लुकाउनु थियो, उनीहरूको भाइ पन्ध्र वर्षको थियो जसले उनीहरू दुवैलाई आदर गर्दथ्यो । उसको बुबाजस्तै, ऊ पनि उत्सुक, संवेदनशील स्वभावको अत्यन्तै धार्मिक थियो तर उसलाई संसारको कुनै ज्ञान थिएन । “एउटा भिङ्गाले पनि कष्ट पाओस् भन्ने ऊ चाहँदैनथ्यो,” डायनाले टाउको हल्लाउँदै भनिन् । “उसले थाहा पाएमा, दुःख र रीसले आफूलाई नियन्त्रण गर्न सक्दैनथ्यो भन्ने हामीलाई थाहा थियो । हामीले यो कुरा ऊदेखि लुकाउने प्रयास गर्थौं ।”

तर ती दिदीबहिनीको नयाँ जीवनशैलीले - दिलो घर फर्कनु र परिवारमा अचानक पैसा उपलब्ध हुनु - छिमेकीहरूको मनमा शङ्का उत्पन्न गरायो । छिट्टै नै तिनीहरूमध्ये एकजनाले त्यहाँ भइरहेको वास्तविकता थाहा पायो र त्यो केटालाई भनिदियो ।

“तिमी के भन्न खोज्दैछ्यौ ?” सबिनाले सोधिन् ।

“मेरा बुबा एक साधारण प्रचारक हुनुहुन्थ्यो,” डायनाले काँपेको आवाजमा भनिन् । “उहाँले हामीलाई रिचार्डका पुस्तकहरूबाट पढेर सुनाउनुहुन्थ्यो; उहाँले तिनलाई आफ्नो “आत्मिक खाना” भन्नुहुन्थ्यो । मेरा बुबालाई उहाँको विश्वासको कारण जेल लगिँदा घरमा बिरामी श्रीमती र छजना छोराछोरी थिए । फ्लोरा र म सबैभन्दा जेठा हौं । बुबा जेल जानुभएपछि हामी दुवैले कारखानाको जागिर गुमायौं । अनि हाम्रो परिवारले भोकमरीको सामना गर्नुपयो ।”

डायनाले त्यो हृदयविदारक कथा बताउँदै गर्दा सबिनाले उनको पाखुरामा समातेर सान्त्वना दिइन् । “एक दिन एक जवान मानिसले मसँग घुम्न जाने प्रस्ताव राख्यो । हामी चलचित्रहरू हेर्न गयौं र त्यसपछि हामीले साँभ्रको खाना खायौं । उसले मलाई काम गर्ने अनुमति-पत्र मिलाइदिन सक्ने कुरा बतायो । अनि त्यसपछि...” डायना टाउको निहुराएर बलिन्द्र धारा आँशु झार्दै रोइन् । “हामीले रक्सी पियौं, ज्यादै धेरै, र त्यसपछि उसले....उसले मलाई फकाएर सम्भोग गर्‍यो ।”

फेरि छिट्टै नै त्यो घटना दोहोरियो, उनले भनिन्, तर यस पटक काम गर्ने अनुमति-पत्रबारे धेरै कुरा भएन । तैपनि त्यो मानिसले उनलाई पैसा दियो । परिवार चलाउन आमालाई अत्यन्तै धौ-धौ परेको थाहा पाएर, डायनाले त्यो पैसा लिइन् । एक हप्तापछि, त्यो मानिसले उनलाई एकजना साथीसँग परिचय गरायो - र त्यसपछि उनीहरूलाई सँगै छोडेर ऊ गयो । त्यो मानिसले उनीसँग सम्भोग गर्ने प्रयास गर्दा, उनी रीसाइन् । तर त्यसपछि उसले पनि अत्यन्तै आवश्यकता भएको पैसा देखायो र आफ्नो साथीको सल्लाहअनुसार मात्र यस्तो काम गरेको कुरा बतायो । डायनाले अनिच्छापूर्वक आफूलाई समर्पण गरिन् ।

छिट्टै नै डायनाकहाँ “ग्राहकहरू” को ताँती नै लाग्यो र उनले लाज पचाएर त्यस जीवनशैलीलाई अङ्गालिन् र कारखानाको पट्यारलाग्दो कामभन्दा त्यही कामलाई रुचाइन् ।

डायनाको कथा जतिसुकै डरलाग्दो भए तापनि, उनले कुनै कुरा लुकाइरहेकी थिइन् भनी सबिनाले महसुस गर्न सकिन् । अचानक डायनाले बोल्न छोडेर

पुग्दा, एउटी केटीले एककासि यसो भनी, “तपाईंको काम गर्ने अनुमति-पत्र खोइ त ? त्योबिना तपाईंले राशनकार्ड पाउन सक्नुहुन्न ।”

“तर म त पूर्वकैदी हुँ । मैले काम गर्ने अनुमति-पत्र पाउने मौका पाएकी छैन,” सबिनाले प्रष्ट पारिन् ।

“म त्यसमा केही पनि गर्न सकिदैनँ । काम गर्ने अनुमति-पत्र र नम्बर छैन भने, राशनकार्ड पाइँदैन,” त्यो केटीले पङ्तिमा सबिनाको पछ्याडि रहेको व्यक्तितर्फ हेर्दै भनी, “अर्को आउनुहोस् !”

एक पटक फेरि सबिना र मिहाइ अरूको सहायतामा बाँचन बाध्य भए ।

उम्ब्राण्डहरूको घर र सम्पूर्ण सम्पत्ति जफत गरिएको थियो । भाग्यवश उनीहरूको डेरा भएको घरमा अहिले साथीहरू बस्दथे र उनीहरूले सबिना र मिहाइलाई सबैभन्दा माथिको सानो दुईवटा कोठामा बस्न दिए । फर्निचरहरू हल्लिएका थिए, पुराना खाटहरू भत्किएका थिए र त्यहाँ धारा, चर्पी र नुहाउने ठाउँ थिएनन् । तर सबिना फेरि आफ्नो छोरासँग बस्न पाएकैमा धन्यवादी थिइन् र उनले त्यसैलाई आफ्नो घर बनाउने अठोट गरिन् ।

सबिना जेलमुक्त भएको धेरै महिनापछि एक दिन बिहान आन्तरिक मन्त्रालयको एक अधिकारी उनको बुँडगलको ढोकामा देखापऱ्यो । त्यो मोटो मानिसको स्वर चर्को थियो र उसले कालो कपाल बीचबाट काटेर कोरेको थियो । उसको सानो भोला कागजहरूले फुट्ला भैं गरी भरिएको थियो ।

सबिना खराब आमा थिइन् र उनले राम्रोसँग छोराको हेरचाह गरिरहेकी थिइन् भनी त्यो मानिस चिच्यायो । सबिना उसलाई हेर्दै चूप लागेर बसिन् । के हुन लागिरहेको थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

उनका श्रीमान् अर्थात् एक प्रतिक्रान्तिकारीसँग, जसलाई उनले फेरि कहिल्यै देखेनथिइन्, सम्बन्ध कायम राखिरहनुको सम्भावित परिणाम के हुन सक्दथ्यो भनी अन्तमा त्यो मानिसले भन्यो ? उनीजस्ती एक बुद्धिमानी जवान महिलाले राज्यको त्यो शत्रुसँग विवाहविच्छेद गर्नुपर्दथ्यो भन्नु सामान्य कुरा मात्र थियो । यदि उनले अहिले त्यसो नगरेमा, पक्कै पनि पछि गएर त्यसो गर्नुपर्दथ्यो भनी महसुस गर्नेथिइन् । यस्तो अन्धो, मूर्खतापूर्ण आज्ञाकारितामा उनले आफू कति लामो समयसम्म अटल रहन सक्दथिन् भन्ने ठान्दथिन् ?

त्यो मानिसले सबिनाको अवश्यम्भावी भविष्यका हृदयविदारक व्याख्याहरू प्रस्तुत गर्दा, उसले घरि धम्क्यायो, घरि फुस्ल्यायो । प्रेम ? ऊ उपहास गरेर चिच्च्यायो, प्रेम ? यो सबै काम नलाग्ने कुरा हो । प्रेम हुँदैहुँदैन । सबिनालाई त नयाँ श्रीमान्, उनको छोराको लागि नयाँ बुबा चाहिएको थियो भनी उसले भन्यो । प्रतिक्रान्तिकारीहरूलाई प्रेम गर्नुहुँदैनथ्यो ।

भिन्नभिन्नै मुर्मुरिँदै सबिनाले यसरी सोचिन्, तैँले मेरै घरमा मलाई यसो भन्ने साहस गरिस् ? मैले मेरो श्रीमान्सँग खुशीका क्षणहरूको निमित्त मात्र विवाह गरेकी होइनँ । हामी त सदाको निमित्त एक भएका थियौँ र जे आइपरे तापनि, म उनीसँग विवाहविच्छेद गर्नेछैनँ ।

त्यो मानिसले अझै आधा घण्टासम्म तर्क गर्‍यो र उक्सायो, तर त्यस समयमा सबिनाले केही पनि भनिनन् । उनले पुरानो उखान सम्भन् : परमेश्वरले पनि मौन रहनेलाई दोषी ठहर्‍याउन सक्नुहुन्न ।

अन्तमा त्यो मानिस गोलो टाउको हल्लाउँदै फर्किगयो । “ढिलो वा चाँडो तिमी हामीकहाँ आउनेछ्यौ,” उसले ढोका बन्द हुँदै गर्दा भन्यो । “सबैजना आउँदछन्, तिमीलाई थाहै छ ।”

त्यो मानिसले अशान्ति गरे तापनि, त्यस दुःखद घटनाले आशाको किरण झल्कायो । सबिनाले दुःख मान्दै सोचिन् : यदि उनले विवाहविच्छेदको आवेदन दर्ता गरून् भन्ने साम्यवादीहरूले अत्यन्तै चाहेका भए, रिचार्ड अझैसम्म जीवितै हुनुपर्दछ !

ऊ चर्को आवाज निकाल्दै भन्थ्यो भनेको उनले सुनिन् । ऊ उसको अर्को शिकारकहाँ गयो, उनले गम्भीरतापूर्वक सोचिन्, जहाँ उसले सम्भवतः असल मौका पाउनेछ ।

अधिकारीहरूले कैदीहरूका श्रीमतीहरूलाई विवाहविच्छेदको आवेदन दर्ता गर्न बाध्य पार्न हरेक प्रयास गर्दथे - सर्वप्रथम यस कारणले कि जस्तोसुकै अवस्थामा पनि सँगै रहने प्रतिज्ञा गरेको व्यक्तिले पनि आफूलाई त्यागेको कुरा सुन्दा, कुनै पनि कैदीको प्रतिवाद गर्ने, जिउनेसमेत इच्छा प्रायः चकनाचुर हुन्थ्यो । दोश्रो, विवाहविच्छेदले ती श्रीमतीहरूलाई साम्यवादी जीवनशैलीमा सङ्लग्न हुनमा सहायता गर्दथ्यो । एक पटक विवाहविच्छेद भइसकेपछि,

महिलाहरूले आफैलाई दोषी ठानेर आफ्ना श्रीमान्हरूलाई बिसन प्रयास गर्दथे, र त्यसो गर्ने सबैभन्दा सजिलो तरिका पार्टीको काममा लिप्त हुनु थियो। राजनैतिक कैदीहरूलाई गिल्ला गर्ने सरकारी नाराहरू भद्र्याउने अनेकौं महिलाहरूलाई सबिनाले चिन्दथिन् जुन कैदीहरूलाई पहिला तिनीहरूले प्रेम गर्दथे र तिनीहरूका छोराछोरी पाएका थिए। तेश्रो, पिताविहीन बालबालिकाहरू राज्यको दयामा बाँच्दथे र तिनीहरूलाई सानै उमेरमा भिन्दै शिक्षा सिकाइन्थ्यो।

त्यो सबै हुनलाई एक मात्र शब्द आवश्यक पर्दथ्यो। एउटी श्रीमतीले विवाहविच्छेद गराउने अधिकारीसँग सहमति जनाउँदा, उसैले सबै कुरा मिलाउँदथ्यो। केही दिनपछि, उनको श्रीमान्लाई उसका कैदी साथीहरूको सामु यसो भनिन्थ्यो, "तेरी श्रीमतीले तँसँग विवाहविच्छेद गर्दछे।" त्यसपछि त्यो मानिसले सोच्दथ्यो, अब कसले मेरो फिक्री गर्दछ ? तिनीहरूले चाहने जुनसुकै नचाहिँदा कुराहरू स्वीकार गर्न र हस्ताक्षर गरेर स्वतन्त्र हुन नमान्ने म एक मूर्ख हुँ। तर उसले त्यसरी हस्ताक्षर गरे तापनि, उसलाई कैयौं वर्षसम्म जेलमुक्त नपारिन सक्दथ्यो। त्यति नै बेला, उसकी श्रीमतीले अर्को विवाह गर्दथी र नयाँ श्रीमान्सँग छोराछोरी पाउँदथी। यसरी, घरहरू र परिवारहरू - जीवनहरू - बर्बाद पारिन्थे।

सबिनाले महिलाहरूलाई, जसका श्रीमान् जेलमा राखिएका थिए, अधिकारीहरू भेट गर्न आउँदा तयार रहन, आफ्ना श्रीमान्को पक्षमा अटल रहन र ती श्रीमान्हरू जस्तो अवस्थामा हुनुपर्ने हो त्यस्तो अवस्थामा नभई, जस्तो अवस्थामा छन् त्यस्तै अवस्थामा प्रेम गर्न प्रोत्साहन दिइन्। उनले ती महिलाहरूलाई आफ्नो वैवाहिक जीवनका खुशीका क्षणहरूलाई सम्झन र तिनलाई प्रयोग गरेर परीक्षाहरू पार गर्न सल्लाह दिइन्।

तर प्रायःजसो उनी आफ्ना प्रयासहरूमा असफल भइन्। कैदीहरूका श्रीमतीहरूमाथि दिइने दबावहरू अत्यन्तै गम्भीर थिए।

अर्को परीक्षा

त्यसपछि सबिनाले त्रिचालीस वर्षको हुँदा अर्को परीक्षाको सामना गर्नुपर्थ्यो। उसको नाउँ पावल थियो र उसले आफूलाई प्रेम गर्न थालेको उनले थाहा

पाइन् । उनले महिनौसम्म रिचार्डको खबर नसुनेको अवस्थामा ऊ उनको जीवनमा आयो र उनले उमेर ढल्केको महसुस गर्न थालेकी थिइन् । साथै, रिचार्ड जीवित थिए कि थिएनन् भन्नेबारे पनि उनले शङ्का गर्न थालेकी थिइन् । पाष्टर रिचार्ड उम्ब्राण्डसँग आफू पनि जेलमा बसेको र उनी मरिसकेका थिए भन्दै धेरै मानिसहरू उनको दैलोमा आएका थिए । यो कुरा साँचो थियो कि साम्यवादीहरूको अर्को चाल ?

पावलको बारेमा सोच्दा, सबिनालाई आफ्नै बुद्धिमानी भनाइहरू सुन्न कठिन भयो जुन भनाइहरू उनले प्रायः अरूलाई भन्दथिन् । पावल दयालु र भलादमी थियो, उनीजस्तै अर्को यहूदी ईसाई थियो । ऊ आफ्ना वृद्ध बुबाआमासँग एउटा कोठामा बस्दथ्यो र कहिलेकाहीं उसले मिहाइलाई चलचित्रहरू देखाउन लैजान्थ्यो वा उसलाई पढ्नमा सहायता गर्दथ्यो । सबिनाले प्रायः यस्तो सोच्दथिन्, ऊ यस्तो व्यक्ति हो जससँग एउटी महिला प्रेम र भरोसासाथ जिउन सक्दथी ।

कहिलेकाहीं गफ गर्दा पावलले उनको हात समात्दथ्यो र सबिनाले उसको पकडबाट हात फिक्न नचाहेको महसुस गर्दथिन् । उनीहरूको सम्बन्ध त्यो अवस्थामम्म कहिल्यै पुगेन जसलाई मण्डलीले वा कानुनले व्यभिचार भन्दथ्यो । तैपनि, त्यो गलत थियो भन्ने सबिनालाई थाहा थियो ।

एक दिन सबिनाका पाष्टर मलिन अनुहार पारेर उनीकहाँ आए । “सबिना, म तिमीलाई कति प्रेम र आदर गर्दछु भन्ने तिमीलाई थाहा छ,” उनले भने । “र जेसुकै भए तापनि त्यो परिवर्तन हुनेछैन । मैले तिमी र रिचार्डलाई वर्षौंदेखि चिनेको छु । अनि तिमीलाई यो कुरा थाहा छ भन्ने म आशा गर्दछु कि तिमीले पाप गरे पनि वा नगरे पनि, तिमीले विश्वास गुमाए पनि वा पक्रिराखे पनि, म पहिला भैं नै तिमीलाई वास्ता गर्नेछु किनभने तिमीले के गर्दछ्यौ भन्ने होइन तर तिमी के हौ भन्ने मलाई थाहा छ ।” उनी शान्त भावमा र इमान्दारितापूर्वक बोले; त्यसपछि यो प्रश्न सोध्नुभन्दा पहिला उनी रोकिए । “त्यसैले यदि मैले यो प्रश्न सोध्ँ भने मलाई क्षमा गर,” उनले सीधै सबिनाको आँखामा हेरेर भने, “तिमी र पावलबीच के सम्बन्ध छ ?”

केहीबेर त सबिना मौन रहिन् ।

उनले भन्दै गए : "मैले पनि यस्ता परीक्षाहरू भोगेको थिइनँ भन्ने नठान । तर कृपया, सबिना, मेरो प्रश्नको जवाफ देऊ ।"

"उसले मलाई प्रेम गर्दछ," उनले शिर निहराउँदै भनिन् ।

"अनि के तिमी पनि उसलाई प्रेम गर्छ्यौ ?"

"मलाई थाहा छैन," उनले इमान्दारितापूर्वक जवाफ दिइन् "सायद ।"

ती पाष्टरले भन्दै गए, "रिचार्डले भन्ने गरेका एउटा कुरा म सम्झन्छु : 'कुनै पनि तीव्र चाहनाले विवेकलाई नाघ्न सक्दैन । यदि तपाईंले ढिलो गर्नुहुन्छ भने, यदि तपाईंले केहीबेर सोच्नुहुन्छ भने, तपाईंले आफ्नो श्रीमान्लाई वा आफ्नी श्रीमतीलाई, आफ्ना छोराछोरीलाई समेत पुऱ्याउन सक्नुहुने हानिलाई बुझ्नुहुन्छ ।' अब सबिना, तिमीले एउटा कठोर निर्णय, सबैभन्दा कठोर निर्णय गर भन्ने म चाहन्छु । त्यो मानिसलाई अबदेखि नभेट ।"

ती पाष्टर सही थिए । त्यो "सबैभन्दा कठिन निर्णय" थियो । सबिनाले आफ्ना उम्लिरहेका भावनाहरूलाई नियन्त्रण गर्न र पावलप्रतिका उनका भावनाहरूलाई अस्वीकार गर्न चाहिन्, तर उनी एक आमा र महिला पनि थिइन् । पावल एक असल पति, एक विचारशील साथी हुनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो जसले निरन्तरको एकलोपना हटाइदिन सक्दथ्यो । अनि ऊ मिहाइको लागि एक असल बुबा पनि हुनेथियो । त्यो परीक्षा सबिनाले प्रायः सहनै नसक्ने थियो, विशेष गरी जब उनकै मण्डलीका साथीहरूले उनलाई यसो भन्दथे, "तिम्रो श्रीमान् मरिसके । तिमीले अत्यन्तै कठिन जीवन जिएकी छ्यौ । अब यही मानिसको सहारा लेऊ । ऊ एक असल ईसाई हो र उसले तिमीलाई माया गर्दछ ।"

उनका पाष्टर मात्र असल कुरा बताउने गरी अत्यन्तै साहसी र उनको भलाइप्रति समर्पित थिए । अनि उनले सही कुरा भन्दैथिए भन्ने सबिनालाई थाहा थियो । शैतानले उनको गवाही नाश पार्न चाहेको थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । त्यसैले, बडो कठिनाइपूर्वक उनले पावललाई आफूहरू फेरि कहिल्यै भेट हुनुहुँदैन भनेर भनिन् र उनले आफ्ना रिचार्डको प्रतीक्षामा आफूलाई पुनः समर्पण गरिन् ।

पोष्टकार्डका दश हरफहरू

केही हप्तापछि सबिनाले मण्डलीको भुइँ सफा गरिरहँदा, उनकी साथी मारिएटा एउटा पोष्टकार्ड हल्लाउँदै भित्र दगुरिन् । उनका गाला भएर आँशुका धारा बगिरहेका थिए । “मलाई लाग्दछ - सबिना, मलाई लाग्दछ, यो....”

उनले बोली पूरा गर्दै सकिनन् तर उनी सासै रोकिए भैं सबिनाको छेऊमा रहेको चिसो फल्याकमा घुँडा टेकेर बसिन् ।

सबिनाले त्यो सानो कार्ड पल्टाएर हेरिन् । त्यसमा ‘भासिली जर्जेस्क’ भनेर हस्ताक्षर गरिएको थियो । तर त्यो ठूलो, अनियमित र सुन्दर अक्षरहरूमा लेखिएका कारण पक्कै पनि रिचार्डले नै लेखेका थिए भनी भन्न सकिन्थ्यो । सबिनाका आँखाहरू रसाए र उनले त्यो कार्डलाई छातीमा टाँसिन् ।

राजनैतिक कैदीहरूलाई लेख्ने अनुमति दिइँदा, तिनीहरूले जाँच गराएर दशवटा मात्र हरफहरू लेख्न पाउँदथे भन्ने सबिनालाई थाहा थियो । यति धेरै वर्षसम्म आफ्नी श्रीमती र छोरा जीवितै थिए कि थिएनन् भन्ने थाहा नपाएका रिचार्डले के भन्न सकेका थिए ? सबिनाले एकै सासमा, गहभरि आँशु पाउँ ती शब्दहरू पढिन् । “समय र दूरीले सानो प्रेमलाई मेटाइदिन्छन् तर महान् प्रेमलाई भन्नु बलियो बनाइदिन्छन्,” उनले लेखेका थिए । त्यसपछि उनले सबिनालाई जेलको हस्पिटल ट्रिगुल ओक्नामा निश्चित मितिमा भेट्न बोलाए ।

रिचार्डको पोष्टकार्ड सबिनाले पाउन सकेकी सबैभन्दा असल खबर थियो । अनि त्यसले उनको मन दुःखाए तापनि, आफू जान नसक्ने कुरा उनलाई थाहा थियो । हरेक हप्ता उनी बुखारेष्टको प्रहरी चौकीमा हाँजिर हुनुपर्दथ्यो र तिनीहरूले उनी उक्त शहर छोडेर जान नपाउने प्रतिबन्ध हटाउन निरन्तर अस्वीकार गरे । त्यसैले उनी आफ्ना अति प्रिय श्रीमान्को मुहार हेर्न त्यो तोकिएको दिनमा त्यहाँ गइनन् ।

ट्रिगुल ओक्ना उत्तरी रुमानियामा, कर्पाथियाली पर्वतहरूको पारिपट्टि पर्दथ्यो । बुखारेष्टबाट जाने रेल पर्वतहरूको बाटो भएर कैयौँ माइल दूरी पार गर्दै त्यो सानो नगरमा पुग्दछ । सबिनाले “काकी आलिश” भन्ने एकजना साथीलाई मिहाइको साथमा त्यो जेलमा पठाउने बन्दोबस्त मिलाइन् । तर मिहाइलाई मात्र रिचार्डसँग भेट्न अनुमति दिइनेथियो ।

सबिनाले चिन्तापूर्वक प्रतीक्षा गरिन् । मिहाइ र काकी आलिश गएका दुई दिन भएको थियो र त्यस समयवाधिमा सबिनाको दिमागमा लाखौं विचारहरू र चिन्ताहरू मडारिए : के मिहाइले वास्तवमै आफ्नो बुबालाई देख्नेथियो ? के रिचार्डलाई उनले पठाएका केही न्याना लुगाहरू र खाना लिने अनुमति दिइनेथियो ? उनी जेलको अस्पतालमा भएका कारण, उनी ज्यादै बिरामी भएका हुनुपर्दथ्यो । के उनी उभिन सक्दथे ? के उनले मिहाइसँग बोल्न पनि पाउनेथिए ? अनि यति धेरै वर्षपछि आफ्ना बुबालाई देख्दा मिहाइले कस्तो प्रतिक्रिया जनाउनेथियो । रिचार्डलाई पूर्णतया कमजोर हालतमा देख्दा के ऊ अत्तालिनेथियो ?

उनीहरू डिसेम्बरको एक दिन साँझ ढिलो गरी घर आइपुगे । उनीहरू भन्याड चढ्दै गरेका सबिनाले सुनिन् र त्यसपछि उनी ढोकाबाट निस्कन नभ्याउँदै आलिश चिच्च्याइन्, “हामीले उनलाई देख्यौं ! हामीले उनलाई देख्यौं ! उनी जीवित छन् । उनी निको भइसकेका र तन्दुरुस्त छन् !”

उनीहरू कुममा हिउँ बोकेरै भित्र आए ।

“मिहाइ !” उनले उसलाई अझालो हालिन् र उसको कोटको चिसो र तुसारोले ढाकिएको ऊनमा आफ्नो गाला राखिन् ।

“आमा ! बुबा सञ्चै हुनुहुन्छ र उहाँ छिट्टै नै हामीकहाँ फर्किआउने कुरा उहाँलाई थाहा छ भनी उहाँले तपाईंलाई खबर पठाउनुभएको छ । उहाँले भन्नुभयो, यदि परमेश्वरले एउटा आश्चर्यकर्म गर्नुभएर बुबा र मेरो भेट गराउन सक्नुहुन्छ भने, उहाँले अर्को पनि आश्चर्यकर्म गर्नुभएर हामी सबैलाई एकसाथ मिलाउन सक्नुहुन्छ ।”

अनि तुरुन्तै उनीहरू सबैजना रुन थाले । “हामीले घण्टौंसम्म हिउँमा पर्खिनुपन्यो,” आलिशले भनिन् । “तिनीहरूले हामीलाई मूल ढोकाबाट भित्र जान दिए, अनि हामी अस्पतालका भवनहरूभन्दा पर रहेको छुट्टै बार लगाइएको ठाउँमा उभियौं । कैदीहरू एउटा खुल्ला ठाउँ पार गरेर तिनीहरूको ठूलो छाप्रोमा आउनुपर्दथ्यो जहाँ तिनीहरूले आफ्ना पाहुनाहरूसँग भेट्न सक्दथे । तिनीहरूको अवस्था दयनीय हुन्थ्यो । डरलाग्दो ! तिनीहरू सेतो हिउँमा काला, एकै ठाउँमा भुम्भिएका समूहहरूजस्तै देखिन्थे - तिनीहरू खैरा

भूतहरूजस्तै देखिन्थे ! अनि तिनीहरूको माभ्रमा गइरहेका रिचार्डलाई मैले देखें ! उनलाई सजिलै चिन्न सकिन्छ, उनी ज्यादै अग्ला छन् । मैले पागल भै हात हल्लाएँ, तर उनले मलाई ठम्याएनन् । हामी सबैजना एकै ठाउँमा थुप्रिएका थियौं; र सबैले हात हल्लाइरहेका थिए । मैले उनलाई देखें - तर मिहाइलाई मात्र उनीसँग बोल्न दिइयो ।

यस्ता अवस्थाहरूमा, उनीहरूले एक-अर्कालाई धेरै कुरा भन्न सकेनन् भनी मिहाइले भन्यो । तर उसका बुबाले उसलाई भनेका अन्तिम शब्दहरू यी थिए, “मिहाइ, बुबाको नाताले मैले तिमीलाई दिन सक्ने एक मात्र उपहार तिमीलाई यसो भन्नु हो : सदैव सर्वोच्च ईसाई गुणहरूको खोजी गर्नु जसले सबै कुरामा सही मूल्याङ्कन गर्न लगाउँदछ ।”

सबिनाले अत्यन्त प्रेमपूर्वक रिचार्डको पोष्टकार्डलाई आफ्नो बाइबलका पृष्ठहरूको बीचमा राखिन् । उनले त्यसलाई घरिघरि निकालेर पढ्दथिन् । पछि उनले सबिनालाई बताए कि उनी जेलमा र अस्पतालमा कैदीहरूलाई लेख्न अनुमति दिइने साँढै छोटो पत्रहरूमा ठूलो अर्थ घुसाउन निपुण भए - यति साँढै कि अरू कैदीहरू आफ्ना निर्धारित दश हरफहरूलाई महत्वपूर्ण बनाउन उनीसँग सहायता माग्नु आए । रिचार्डको सुभाव के थियो भनी तिनीहरूले एक-आपसमा पनि सोधे, त्यसैले रिचार्डका शब्दहरू त्यो भवनभरि फैलिए । त्यसकै फलस्वरूप दर्जनौं कैदीहरूले आफ्नो पोष्टकार्डमा यसरी लेख्न शुरू गरे, “समय र दूरीले सानो प्रेमलाई मेटाइदिन्छ, तर महान् प्रेमलाई भन्नु बलियो बनाइदिन्छ ।” यसरी, रिचार्डका प्रेम र आशाका शब्दहरू टाढा-टाढासम्म र व्यापकरूपमा पढिए र मन पराइए । जेलका प्रचारक आफ्नो काममा फर्किआएका थिए ।

एउटा सुन्दर बिहानी

सन् १९५६ सँगै पूरै साम्यवादी समूहमा विद्रोही लहर शुरू भयो । सोभियत संघका “पञ्चवर्षीय योजनाहरू” कति पनि पूरा भएनन् । अझै पनि खानाको अभाव थियो र ज्यालाहरू कम थिए । स्टालिनको मृत्युपश्चात् उदाएका सम्पूर्ण आशाहरू चकनाचुर भए ।

त्यसपछि फेब्रुअरीमा, साम्यवादी पार्टीको बीसौं सम्मेलनको अवधिमा, सोभियत संघका प्रधानमन्त्री निकिता खुश्चेभले स्टालिन र उनका कार्यहरूको निन्दा गर्दै गोप्य भाषण दिए। रसियालीहरूले त्यसलाई कहिल्यै प्रकाशन गरेनन्, तर छिट्टै नै, पूर्वी यूरोपका सबै देशहरूमा मानिसहरूले मस्कोबाट निस्करहेको राजनैतिक परिवर्तनको तातो बतास महसुस गरे।

“स्टालिनका कामहरू उल्ट्याइएको कार्य” का चिन्हहरू तीव्ररूपमा बाहिर आए। सेना र गोप्य प्रहरीका विशाल समूहहरूको आकार घटाइयो। देशको आर्थिक अवस्था सुधार्न पश्चिमी देशहरूसँग दशौं लाख डलरका व्यापारिक सम्झौताहरू गरियो। सामूहिकीकरण हटाइयो। अनि सबैभन्दा मुख्य कुरा त, सरकारविरुद्धको अपराध क्षमा गरेर दिनहुँ सयौं राजनैतिक कैदीहरूलाई जेलमुक्त गरियो।

रिचार्ड तिनीहरूमध्येमा पर्दथे भनी आशा गर्ने साहस सबिनाले गरिनन्। उनी यति चाँडै जेलमुक्त हुन सक्दथे भन्ने कुराको कुनै सङ्केत, कुनै खबर उनले पाएकी थिइनन्। आखिर, उनको सजाय पूरा हुन अझै केही वर्ष बाँकी थियो। त्यसपछि सन् १९५६ को जून महिनाको एउटा सुन्दर बिहानीमा उनी साथीहरूलाई भेट्न गइन् र घर फर्किआउँदा, रिचार्ड त्यहाँ थिए। कपाल खुइल्याएका र जिउँदो मान्छे भन्दा अस्थिपञ्जरजस्तो बढी देखिने, रिचार्ड अन्त्यमा घर आइपुगेका थिए। उनले आफूलाई अझालो हाल्दा सबिना झण्डै बेहोश भएकी थिइन्। यो अझालो फेरि कहिल्यै महसुस गर्न पाउँदैन कि भनी उनी डराएकी थिइन्। त्यस दिन साँझमा, उनलाई अभिवादन गर्न बुखारेष्टभरिका साथीहरू आए र उनीहरूले हाँसो र आँशु आपसमा बाँडे - त्यसपछि अझै बढी हाँसो र आँशु आए।

रिचार्डले जेलमा अत्यन्तै कष्ट भोगेका थिए। उनलाई यातना दिने विभिन्न साधनहरूले पिटियो र लागूपदार्थहरू खुवाइयो। थिलैथिलो भएको उनको शरीरमा यातनाका अठारवटा ठूलूला दागहरू थिए र पछि डाक्टरहरूले उनका फोक्सोहरू क्षयरोगका निको भएका दागहरूले भरिएका भेट्टाए। उनी साढे आठ वर्षसम्म (तीमध्ये करिब तीन वर्षसम्म त भूमिगत कोठीमा नजरबन्दमा रहेर) प्रायः उपचारै नगरीकन बाँचेका थिए भनी डाक्टरहरूले विश्वास गर्ने सकेनन्। अहिले उनलाई अस्पतालमा सबैभन्दा राम्रो ठाउँमा

राखिएको थियो । आश्चर्यजनक कुरा के भने, जेलमुक्त पारिएका कैदीहरूलाई जहाँ-जहाँ गए पनि मानिसहरूले दया र उदारतापूर्वक व्यवहार गर्दथे । तिनीहरू रुमानियामा सबैभन्दा बढी सुअवसर पाउने समूह थिए जुन अहोदा देखेर साम्यवादीहरू रीसले चुर्मुर्लिए ।

रिचार्ड राम्रोसँग निको हुनेबित्तिकै, उनले र सबिनाले विवाहको बीसौं वार्षिकी मनाए । एक-अर्काको लागि उपहार किन्ने एक पैसा पनि नभए तापनि, रिचार्डले एउटा राम्रो, बाक्लो गाता भएको टिपोट-पुस्तिका पाउन सकेका थिए जसमा उनले हरेक साँझ केही कुराहरू उनको जीवनकी प्रेम, सबिनालाई सम्बोधन गरिएका प्रेम - कविताहरू - लेखेका थिए ।

उनीहरू दुवैजनाले परीक्षा र यातना पार गरेका थिए । परमेश्वर उनीहरूको सामर्थ्य बन्नुभएको थियो । प्रेम उनीहरूको प्रेरणा बनेको थियो । तर उनीहरूले एक दुःखद दशक पार गरे तापनि, अर्को डरलाग्दो अवस्थाले उनीहरूको दैलोमा पर्खिरहेको थियो ।

“तपाईंका स्वर्गदूतहरूले उहाँलाई घेर्नुहोस् !”

जनवरी १३, १९५९ को साँझमा, सबिनाको मण्डलीकी एक महिला रुँदै उम्ब्राण्डहरूको ढोकामा आइपुगिन् । एक हप्ताअगाडि, उनले रिचार्डका प्रवचनहरूका केही प्रतिहरू सापट लिएर गएको थिइन् र अहिले तिनका सयौं प्रतिलिपिहरू रुमानियाभरि बाँडिएको थियो, जुन अवस्था पूर्णरूपले कानुन विपरीत थियो । अब ती पश्चातापी महिला रिचार्डलाई यो जानकारी दिन आएको थिइन् कि प्रहरीले उनको डेरामा छापामा मारेर बाँकी रहेका सबै प्रतिलिपिहरू जफत गरेको थियो । तिनीहरू छिट्टै नै उनलाई पक्रन आउन सक्दथे भनी उनी डराइन् ।

रिचार्डको साथी भएको दाबी गर्ने एक जवान पाष्टरले उनको बारेमा प्रहरीलाई पोल लगाइदिएका भन्ने कुरा पनि उनीहरूले अर्को साथीबाट थाहा पाए । उक्त पाष्टरलाई जेलमा हालिदिने धम्की दिएर उक्त सुराकी-पत्रमा जबरजस्ती हस्ताक्षर गर्न लगाइएको हुन सक्दथ्यो भन्ने उनीहरूलाई थाहा थियो ।

भोलिपल्ट दिउँसो १ बजे, क्रोधित प्रहरी अधिकृतहरूले एक पटक फेरि उम्ब्राण्डको ढोकामा बेस्सरी हिर्काए र उनीहरूको सानो बुँडगले घरभित्र जबर्जस्ती पसे ।

“तँ रिचार्ड उम्ब्राण्ड होस् ?” कप्तानले चर्को आवाजमा भन्यो । “अर्को कोठामा जाओ - तिमीहरू सबैजना । अनि त्यहीं बसो ।”

एक पटक फेरि उनीहरूको सानो डेरामा तिनीहरूले दराजहरू खोतले, घर्नाहरू खन्याए, कागजहरू भुइँमा फालिदिए । रिचार्डको टेबलमा तिनीहरूले केही टिपोटहरू, टाइप हानेर लेखिएका प्रवचनहरू र एउटा पत्र बाइबल भेट्टाए । ती सबै जफत गरियो । त्यसपछि तिनीहरूले सबिनाको विवाह-वार्षिकीको उपहार अर्थात् त्यो टिपोट-पुस्तिका भेट्टाए जसमा रिचार्डले उनको लागि प्रेम कविताहरू लेखेका थिए ।

“कृपया त्यो नलैजानुहोस् । यो व्यक्तिगत कुरा, उपहार हो । यो तपाईंलाई केही काम लाग्दैन,” सबिनाले बिन्ती गरिन् । तर तिनीहरूले त्यो लगेरै छोडे ।

कप्तानले रिचार्डलाई हतकडी लगायो र पछाडिको कोठाबाट बाहिरतिर डोर्न्यायो ।

सबिना साहसपूर्वक बोलिन्, “निर्दोष मानिसहरूलाई यस्तो व्यवहार गर्दा तपाईंहरूलाई लाज लाग्दैन ?”

रिचार्ड उनीतिर लम्के, तर तिनीहरूले उनलाई पाखुरामा समातेर पछाडि ताने । उनले चेताउनी दिए, “मेरी श्रीमतीलाई अझालो हाल्ल नदिएमा म यो घर सजिलै छोड्नेछैनँ ।”

“उसलाई जान दे,” कप्तानले भन्यो । एकजना प्रहरीले उनका हतकडीहरू फुकाइदियो ।

उनीहरूले सँगै घुँडा टेकेर प्रार्थना गरे र त्यति बेला गोप्य प्रहरीहरू उनीहरूको वरिपरि उभिइरहेका थिए । त्यसपछि उनीहरूले सुस्तरी एउटा भजन गाए, यी शब्दहरू गाउँदा उनीहरूको आवाज एकसाथ मिलेको थियो, “मण्डलीको जग येशू ख्रीष्ट हुनुहुन्छ, उनका प्रभु ।”

एउटा ठूलो हातले रिचार्डको कुममा समात्यो । “हामी जानुपछि । पाँच बज्न लागिस्को,” कप्तानले बिस्तारै भन्यो । रिचार्ड र सबिनाले एक-अर्कालाई प्रगाढ प्रेम गरेका देखेर त्यो कप्तान अत्यन्तै अचम्भित भयो ।

एक पटक फेरि रिचार्डका नाडीमा हतकडी लगाइयो र ती प्रहरीहरूले रिचार्डलाई ढोकाबाट बाहिर डोऱ्याए । सबिना उनीहरूलाई पछ्याउँदै भन्थ्यो ओर्लिन् । तल पुगेपछि, रिचार्डले टाउको घुमाएर यसो भने, “मिहाइलाई मेरो प्रेम सुनाइदिनु ल ।” एकैछिन्न रोकिएर उनले फेरि थपे, “र मेरो पोल लगाउने पाष्टरलाई पनि ।” त्यसपछि उनी गए । प्रहरीका गाडीहरू कुदेपछि सबिना चीसो बाटोमा भ्यानको पछि-पछि दगुरिन् र हिउँ पग्लैदै गरेका बाटोमा लड्दा उनी “रिचार्ड ! मेरा प्रिय रिचार्ड !” भन्दै रोइन् ।

त्यसपछि उक्त भ्यान एउटा घुम्तिमा गएर बिलायो र उनी स्वास फेर्नै कठिन भएर र मनमा ठूलो चोट लिएर रोकिइन् । बूँडगले डेरामा फर्किआउँदा ढोका खुल्लै थियो । सबिनाले भुइँमा लडेर सुँकसुँकाउँदै प्रार्थना गरिन् । “हे प्रभु, म मेरा श्रीमान्लाई तपाईंको हातमा सुम्पन्छु,” उनी चिच्च्याइन् । “म केही पनि गर्न सकिदैन, तर तपाईंले आफ्ना स्वर्गदूतहरू उहाँको वरिपरि राख्न सक्नुहुन्छ । तपाईंले उहाँलाई फिर्ता ल्याउन सक्नुहुन्छ !”

उनी घाम नउदाइञ्जेलसम्म प्रार्थना गरेर अन्धकारमै बसिन् । काकी आलिश आउँदा त्यस बिहान उनी भुइँमै थिइन् । सबिनाले आँशुले भरिएका राता आँखाले उनलाई हेर्दै यसो भनिन्, “फेरि, तिनीहरूले मेरा रिचार्डलाई अपहरण गरे ।”

उपसंहार

रिचार्ड अझै छ वर्षसम्म जेलमा परे र सबिनाले त्यस अवधिमा उनलाई एक पटक मात्र भेट्ने अवसर पाइन् । उनले लगनशीलतापूर्वक भूमिगत मण्डलीमा काम गरिरहिन् र परमेश्वरले आफ्ना श्रीमान्लाई घर फर्काएर ल्याउनुहुनेथिएन भन्ने कहिल्यै नसोचीकन विश्वासयोग्यतापूर्वक उनको प्रतीक्षा गरिन् ।

डिसेम्बर १९६५ मा यहूदी र हिब्रू ईसाईबीच काम गर्ने नर्वेयाली संस्थाले रिचार्डलाई दश हजार डलर मोल तिरेर राज्यसँग किन्यो । त्यति बेला

राजनैतिक कैदीहरूको प्रचलित दर पन्ध्र सय डलर थियो। रिचार्ड र सबिनाले आफ्नो मातृभूमि रुमानिया छोड्न चाहेनन्, तर भूमिगत मण्डलीका विश्वासीहरूले उनीहरूलाई जानुपर्दछ भनी विश्वस्त पारे जसले गर्दा उनीहरू विश्वासको कारण सताइएकाहरूको आवाज र सबैभन्दा कठिन अवस्थाहरूमा पनि कायम रहेको परमेश्वरको अतुलनीय प्रेमको साक्षी बन्न सक्दथे। अर्को वर्ष रिचार्ड, सबिना र मिहाइ संयुक्त राज्य अमेरिका पुगे। साम्यवादीहरूले मार्ने धम्की दिए तापनि, उम्ब्राण्ड परिवार आफ्ना दाजुभाइ र दिदीबहिनीको आवाज बने जसको विश्वास सङ्कटमा परेको थियो।

अक्टोबर १९६७ मा, मात्र एक सय डलर र उनीहरूको भान्सा कोठाको टेबलमा राखिएको एउटा पुरानो टाइप मेसिन लिएर उम्ब्राण्डहरूले “शहीदहरूको आवाज” समाचारपत्रको पहिलो अङ्क लेखे। त्यस पहिलो अङ्कपश्चात्, उक्त समाचारपत्र नियमितरूपमा प्रकाशित भइरहेको छ र दर्जनौं भाषाहरूमा करिब एक करोड प्रतिहरू संसारभरि बाँडिएका छन्।

अमेरिका आएदेखि, रिचार्ड र सबिनाले सतावट र शहादतको माझमा आशा र प्रेमको सन्देश बाँड्न अथकरूपमा मेहनत गरे। उनीहरूको जीवन उनीहरूले भोगेका परीक्षाहरूद्वारा खारिएको थियो।

अगष्ट २००० मा क्यान्सरको कारण मृत्यु हुनुभन्दा केही समयअगाडि, सबिनाले आफ्ना प्रिय रिचार्डलाई (जो पनि अत्यन्तै बिरामी थिए) आफ्नो बिस्तारा नजिक बोलाइन्। साथीहरूको सानो भुण्डको उपस्थितिमा, सबिनाले रिचार्डलाई उनीप्रतिको आफ्नो प्रेमको गहिराइ बताइन् र आफ्नो जीवनमा भएका कुनै पनि कमजोरीहरूको निमित्त उनीसँग क्षमा मागिन्। त्यस बेला सबिनालाई ज्यादै पीडा भइरहेको थियो, तर उनले उपचार गर्न अस्वीकार गरिन्, किनभने उनलाई यति धेरै पीडा र अति धेरै आनन्द दिएको विनाशी जीवनलाई विदाइ गर्दा उनी राम्रोसँग सोच्न सक्ने र चनाखो भइरहन चाहन्थिन्।

उनको जीवन ख्रीष्टको प्रेमद्वारा र उनलाई चिन्ने सबैप्रति उनले देखाएको प्रेमद्वारा जिइएको जीवन थियो।

तारा :

भगुवा जीवन

पाकिस्तान

जून १९८५

हुलाकीले त्यो परिचित महलतर्फ उक्लिएर भयालबाट चियाएर हेर्यो र त्यो महलको प्रवेशद्वार मात्रै पनि पाकिस्तानको गाउँका धेरैवटा सिङ्गै घरहरूभन्दा ठूलो थियो । एकजना नोकरले ढोका खोल्दा त्यो हुलाकीले यसो भन्यो, “मसँग ताराको लागि एउटा बाकस छ । उनले यहाँ हस्ताक्षर गर्नुपर्दछ । के म भित्र आउन सक्दछु ?” उसले एउटा मध्यम आकारको कागजको बाकस काखीमा च्यापिरहेको थियो । उसले कलम त निकालिसकेको थियो ।

“अहँ, तपाईं भित्र आउन सक्नुहुन्न,” त्यो नोकरले कडारूपमा जवाफ दियो । “त्यो बाकस मलाई दिनुहोस् र म त्यो ताराकहाँ लगिदिनेछु । उनको बुबाले उनलाई ढोकासम्म आउन अनुमति दिनुहुनेछैन ।”

“ठीक छ,” हुलाकीले अनिच्छापूर्वक सहमति जनायो । “तर मलाई ताराको वा कुनै अधिकारप्राप्त व्यक्तिको हस्ताक्षर चाहिन्छ । नत्र म यो बाकस छोडेर जान सकिदैन, के तपाईंले बुझ्नुभयो ?”

“हुन्छ, हुन्छ,” नोकरले हतारिँदै भन्यो र हात थाप्यो । “अब कृपया त्यो बाकस मलाई दिनुहोस् । ”

ताराले कुनाबाट हेरेर के कुरा रहेछ र कसले उनलाई त्यो बाकस पठाएको थियो होला भनी विचार गरिन् । “यो के हो ?” उनले नोकरलाई सोधिन् । “यो कसले पठाएको हो ?” नोकरले अनभिज्ञता देखाउँदै कुम

उचाल्यो र हस्ताक्षर गर्ने कागज तारालाई दियो । उनले आफ्नो नाउँ लेखिन् र त्यो बाकस समातिन् । त्यो उनले सोचेभन्दा गहुँझो थियो । उनले दुवै हातले त्यसलाई च्यापिन् र खुट्टा घिसारेर हिँड्दै आफ्नो कोठामा पुगेर ढोका बन्द गरिन् । ताराको परिवार ज्यादै ठूलो भए तापनि, उनको निजी सुविधासम्पन्न कोठा थियो । उनका ठूलूला भ्यालहरूको अर्कोपट्टि एउटा ठूलो दराज भित्तासँगै जोडेर बनाइएको थियो र बिस्ताराको दुवैपट्टि राती बाल्ने, सिसाका पाटा परेका सुन्दर बत्तीहरू राखिएका आकर्षक सामदानहरू थिए । ताराका बुबाले आफ्नी सानी छोरीलाई औधी माया गर्दथे र उनले छोरीलाई दिएका असङ्ख्य विलाशी उपहारहरूले ताराको कोठा भरिएको थियो । बाह्र वर्षको कुनै पनि बच्चा हुलाकबाट अप्रत्याशित बाकस पाउँदा जति खुशी हुन्छ, उनी पनि त्यति नै खुशी थिइन् । उनले त्यो बाकसलाई भुइँमा राखिन्, त्यसको सामु घुँडा टेकेर बसिन् र कागजको बाकसलाई बेहेको रङ्गीन कागजमा टाँसिएको टेप भिक्निन् । ताराले स्वाँ-स्वाँ गर्दै त्यो बाकसभित्र नियालिन् । उनको आनन्दपूर्ण उत्सुकता तुरुन्तै ठूलो चिन्तामा परिणत भयो । उनी जुरुक्क उभिइन् र ढोकातिर दगुरिन्, आफ्नो टाउको मात्र निकाल्न मिल्ने गरी त्यो खोलिन् र नजिकै कोही पनि थिएन भन्ने निश्चित गर्न तल र माथि नियालेर हेरिन् । उनले फेरि ढोका बन्द गरिन् तर यस पटक भने चुकुलै लगाएर मात्र उनी आफ्नो सुत्ने कोठाको भुइँको बीचमा खुल्लै राखिएको बाकसतिर लागिन् ।

उनले त्यो बाकस बुबालाई दिनुपर्दथ्यो भनी उनको मनको आवाजले भन्थो । त्यसो गर्नु ज्यादै सुरक्षित हुन्छ, उनले आफैलाई भनिन् । आफ्नो नाउँमा त्यो बाकस कसरी त्यहाँ आइपुग्यो भन्ने आफूलाई थाहा नभएको कुरा उनले सामान्यरूपमा बुबालाई बताउन सक्दथिन् । तर सत्यता यही थियो, त्यो बाकस आइपुगनुको कारण तारालाई थाहा थिएन । उनले मगाएको कुनै कुरा त्यसमा थियो । केही हप्ता पहिला, उनले स्थानीय पत्रिकामा रहेको सानो कुपन भरेर हुलाकद्वारा पठाएकी थिइन् । अहिले मगाइएको सामग्री आइपुगेको थियो र त्यसको साथमा समातिएमा उनलाई के गरिनेथियो भनी उनी डराइन् । उनको कलिलो दिमागले विभिन्न कुराहरू सोच्न थाल्यो । त्यसलाई लुकाएरै राख्ने कि बुबालाई बताउने भनी उनले निर्णय गर्नुपर्दथ्यो ।

उनको उत्सुकताले उनको डरलाई पराजित गर्‍यो र उनले उक्त बाकसमा रहेका साना पुस्तकहरूमध्ये एउटा भिकिन् । नरम पहेंलो-सेतो गातामा उक्त पुस्तकको एक शब्दे शीर्षक थियो : उत्पत्ति । बिस्तारामा बसेर, उनले त्यो गाता पल्टाएर पढ्न थालिन् ।

त्यो बाइबल पाठ्यक्रम आइपुगेको पहिलो दिनदेखि नै, ताराले करिब प्रत्येक हप्ता दुई वा बढी पुस्तकहरू पूरा गरेर त्यो सामग्रीलाई बडो ध्यानपूर्वक पढिन् । उनले आफूले पूरा गरेका जाँचहरूलाई त्यो पाठ्यक्रमसँगै आएका खामहरूमा हालेर बन्द गरिन् र घरको एकजना नोकरलाई त्यो हुलाकबाट पठाइदिन अह्वाइन् । केही समयपछि, तारालाई उनको सफलतामा बधाइ दिँदै पत्रमा एउटा नयाँ प्रमाण-पत्र आइपुग्यो ।

पाकिस्तानभरि अत्यन्तै प्रख्यात र कडा मुस्लिम परिवारकी ताराको आफ्नो धार्मिक आस्था परिवर्तन गर्ने कुनै मनसाय थिएन । उनी त बाइबलको अध्ययनमा लिप्त भएकी र विशेष गरी आकर्षक प्रमाण-पत्रहरू पाउँदा उनले आनन्द मानेकी मात्र थिइन् । त्यो सजिलो र रमाइलो थियो, साथै उनले त्यो बाकस र त्यसमा रहेका कुराहरू दिनहुँ सावधानीपूर्वक बिस्तारामुनि घुसार्दा त्यसले गम्भीर खतराको सङ्केत पनि दिन्थ्यो । पत्रहरू पठाउन र ल्याउनमा उनलाई सहायता गरेका नोकरहरूलाई सबै कुरा गोप्य राख्न कसम खुवाइएको थियो । त्यो कुरा थाहा पाएमा उनका बुबा रीसाउनेथिए भन्ने कुरा सबैलाई थाहा थियो । तर तारा उनको बुबाकी मनपर्ने छोरी थिइन् भन्ने पनि सबैलाई थाहा थियो । हो, उनी वास्तवमै क्रोधित हुनेथिए, तर बढीमा उनले छोरीलाई गाली मात्र गरेर त्यो पाठ्यक्रम लगिदिनेथिए । उनले रमाइलो मात्र गरिरहेकी थिइन् । “अध्ययन गर्नुले के हानि गर्न सक्दछ र ?” उनले आफैसँग सोधिन् ।

साढे दुई वर्षपछि, ताराले अन्तिम परीक्षाको जवाफ पत्रमा राखेर पठाइन् । उनले बाइबलको सबै पुस्तक अध्ययन गरेर पूरै पाठ्यक्रम पूरा गरेकी थिइन् । यस्तो ठूलो पाठ्यक्रम पूरा गरेकोमा उनी सन्तुष्ट भइन् र त्यो सबै निशुल्क उपलब्ध गराइएकोमा र उनको गोप्यता कसैले पनि थाहा नपाएकोमा उनी अचम्भित भइन् । केही हप्तापछि अर्को बाकस आइपुगदा, उनी भन्ने अचम्भित भइन् । त्यो बाकस पहिला पाठ्यक्रम राखेर आएको बाकसभन्दा ज्यादै सानो थियो तर आकारको तुलनामा ज्यादै गहुङ्गो थियो ।

त्यो बाकस पहिला पाठ्यक्रम र प्रमाणपत्रहरू पठाएकै मानिसहरूले पठाएका थिए भन्ने ताराले थाहा पाइन् तर त्यो सानो बाकसमा के थियो भन्नेबारे उनलाई केही पनि थाहै भएन । त्यसभित्र पृष्ठहरूमा सुनौलो रङ्ग लगाइएको निलो बाइबल देखेर उनी आश्चर्यचकित भइन् । त्यो त ताराले तबसम्ममा देखेकी सबैभन्दा सुन्दर पुस्तक थियो । अगाडिको गाता पल्टाउँदा, उनले सुन्दर अक्षरमा आफ्नो नाउँ लेखिएको देखिन् र त्यहाँ उनले पूरै बाइबल पाठ्यक्रम सफलतापूर्वक पूरा गरेको कुरा स्वीकार गरिएको थियो । आफ्नो नयाँ उपहारलाई अन्य पुस्तकहरूसँगै बिस्तारामुनि लुकाउनुभन्दा पहिला ताराले अति पातला पृष्ठहरू सावधानीपूर्वक पल्टाइन् । त्यो पाठ्यक्रम अत्यन्तै खतरनाक थियो । उनले बाइबल लिएको भेट्टाइएमा, अत्यन्तै ठूलो सजाय भोग्नुपर्ने कुरा उनलाई थाहा थियो ।

वास्तवमा, उनलाई त्यसको आधा पनि थाहा थिएन ।

ईसाई

अर्को वर्ष उच्च अङ्कका साथ दश कक्षा पूरा गरेपछि, तारालाई इरानमा तुलनात्मक धार्मिक अध्ययन गर्न आमन्त्रण गरियो । उनको परिवार प्रायः तिर्थयात्रा गर्न इरान जान्थ्यो र तारा त्यहाँ अध्ययन गर्ने चुनौती स्वीकार गर्न उत्सुक थिइन् । उनको गोप्य बाइबल अध्ययनले उनलाई ईसाईमतको अध्ययन शुरू गर्दा ज्यादै सहायता पुऱ्याउनेथियो भनेर पनि उनले विश्वास गरिन् ।

उक्त अध्ययन भ्रमणमा उनको परिवार उनकै साथमा गयो र उनीहरू इरानमा हुँदाखेरि नै, ताराले पहिलो पटक एक ईसाईलाई भेटिन् । उनलाई कक्षामा गर्न लगाइएको प्रस्तुतिको निमित्त स्थानीय मस्जिदको बाहिरपट्टि आँगनका तस्वरहरू खिचि उनी एक दिन दिउँसो होटलदेखि बाहिर निस्कँदा त्यो घटना घटेको थियो । एउटी विदेशी केटी एकलै घुम्न हिँड्नु खतरापूर्ण हुन्थ्यो, तर ताराले त्यो दिन आफूलाई हेरचाह गर्ने ठूलो दाजुसँग होटल नजिकै जाने प्रतिज्ञा गरिन् र उसले अनिच्छापूर्वक उनलाई जान दियो ।

उनी फोटो खिचै आँगनमा हिँडिरहँदा, एउटा दृश्यले उनलाई अत्यन्तै उत्सुक बनायो । एकजना मानिस ताराभन्दा केही वर्ष सानी एउटी केटीसँग

भुइँमा बसिरहेको थियो । उसका हातहरू कडासँग जोडिएका थिए र उसले कसैसँग बोले भैं गरी आकाशमा हेरिरहेको थियो ।

“तपाईं के गर्दै हुनुहुन्छ ?” त्यो मानिसप्रति अनौठो प्रकारले आकर्षित हुँदै ताराले सोधिन् ।

“म परमेश्वरसँग कुरा गर्दैछु,” उसले सामान्यरूपमा जवाफ दियो ।

“तपाईंले परमेश्वरसँग कुरा गर्न सक्नुहुन्न,” ताराले निर्दोष पाराले हाँस्रै तर्क गरिन् । “उहाँ तपाईंसँग कुरा गर्न ओर्लिआउनुहुनेछैन र तपाईं नमरेसम्म माथि उहाँकहाँ जान सक्नुहुन्न । त्यसैले कसरी तपाईंले परमेश्वरसँग कुरा गरिरहेको भनी भन्न सक्नुहुन्छ ?”

त्यो मानिसले धैर्यतापूर्वक तारालाई हेर्यो र मुस्कुराउँदै भन्यो, “म परमेश्वरसँग बोलेको मात्र छैन, मैले त जवाफ पनि पाएको छु ।”

अब तारा त्यो मानिस पागल थियो भन्ने कुरामा निश्चित भइन् । “तपाईंले जवाफ पनि पाउनुभयो अरे ? तपाईं कुनै भविष्यवक्ता वा स्वर्गदूत हुनुहुन्न । कसरी तपाईंले परमेश्वरबाट जवाफ पाउन सक्नुभयो ?”

“परमेश्वरसँग कसरी कुरा गर्न सकिन्छ भन्ने के तपाईं जान्न चाहनुहुन्छ ?”

“हो, साँच्चै नै म जान्न चाहन्छु,” ताराले जवाफ दिइन् । केही बेर त उनले त्यस मानिसको कुरामा विश्वास गरिनन्, तर उनी उसको व्याख्या, सम्भवतः व्यर्थ भए तापनि, सुन्न चाहन्थिन् ।

“त्यसो भए मलाई भोलि चार बजे भेट्नुहोस् । यहाँ, म तपाईंलाई भेट्ने ठाउँको नक्सा कोरेर दिनेछु ।” एक टुक्रा खाली कागज फिकेर त्यो मानिसले आफ्नो मण्डलीको ठेगाना र जाने बाटोको नक्सा कोर्यो । “तपाईं यहाँ आउनुहोस् र तपाईंले परमेश्वरसँग कुरा गर्न सक्नुहुन्छ भन्ने मात्र नभई परमेश्वरले तपाईंलाई प्रेमसमेत गर्नुहुन्छ भन्ने कुरा तपाईंले थाहा पाउनुहुनेछ ।”

ताराले होटल फर्केर गई आफ्नो अनुभव बताउँदा, उनको दाजु रिसले चुर्मुुरियो । “तिमी के सोच्दैछ्यौ ?! तिमी त्यस ठाउँमा जान पाउँदैनौ । त्यो एक ईसाई मण्डली हो ! यो इरान हो र तिमी एक मुस्लिम हौ । तिमी यस्तो ठाउँमा भेट्टाइएमा, तिमीलाई भुण्ड्याएर मारिन सक्दछ !”

“मलाई विभिन्न धर्महरूबारे अध्ययन गर्न लगाइएको छ । यदि मैले मेरो अनुसन्धान पूरा गर्दिनँ भने, कसरी मेरो अध्ययन पूरा गर्न सक्दछु ?” ताराले विरोध गरिन् ।

त्यो वादविवादको अन्तमा, ताराको दाजु स्थानीय प्रहरी चौकीमा गएर उक्त मण्डलीमा भ्रमण गर्ने औपचारिक निवेदन चढाउन राजी भयो । त्यसपछि उसलाई त्यहाँबाट अदालतमा पठाइयो जहाँबाट उसको अनुरोधअनुसार अनुमति दिइयो । तर अधिकारीहरूले तारालाई बाह्रजना सुरक्षाकर्मीहरू र उनका दाजुको साथमा त्यो मण्डलीको भ्रमण गर्न आदेश दिए ।

“तिमी डराउनुपर्दैन,” उनको दाजुले भन्यो । “केही भयो भने, म प्रहरीसँगै ढोकाको ठीक बाहिरै हुनेछु ।” यस्तो कडा सुरक्षा चाहिने कस्तो कार्य मण्डलीभित्र हुन्थ्यो भनी ताराले सोचन थालिन् ।

भोलिपल्ट मध्याह्न चार बजे, तारा मण्डलीभित्र प्रवेश गरिन् । उनी बिस्तारै हिँडेर भित्र जाँदा उनको शरीर अलिअलि काँपिरहेको थियो र सुरक्षाकर्मीहरू र उनको दाजु बाहिरै पर्खिएर बसे । आँगनमा बसेको मानिसबाहेक ताराले अर्को कुनै गैरमुस्लिमलाई कहिल्यै भेटेकी थिइनन् । ईसाईहरू कस्ता देखिन्थे र तिनीहरूले कस्तो व्यवहार गर्दथे भनी उनले विचार गरिन् । के तिनीहरू खतरनाक हुन्थे ?

उनले मण्डलीमा पछाडिपट्टि बस्ने ठाउँ पाइन् । उनले मुख्य प्रवेशद्वार नजिकैको ठाउँ रोजिन् ताकि आवश्यक परेमा उनी छिट्टो बाहिर निस्कन सकून् । अधिकांश काठका लामा कुर्सीहरू भरिइसकेका थिए र भजन गाउन थालिसकिएको थियो । मण्डलीका सदस्यहरूले विभिन्न कोरसहरू गाए र तिनका शब्दहरू उनले बाइबल पाठ्यक्रम अध्ययन गर्दा पढेका केही पदहरूसँग मिल्नेका थिए भन्ने ताराले ठानिन् । भजन गायन सकिएपछि, एकजना मानिस मञ्चमा उक्लियो र प्रार्थनाबारे बोल्न थाल्यो । प्रार्थना गर्नुपर्ने विषय भएकाहरू सबैलाई अगाडि आउन उसले अनुरोध गर्‍यो ।

केही मानिसहरू अगाडि जान थाल्दा, ताराले अधिल्लो दिन आँगनमा भेटेको मानिसलाई देखिन् । उसले आठ वर्षकी सानी केटीलाई च्यापिरहेको थियो; ताराले उनलाई उसकै एउटी छोरी ठानिन् । उनी पूर्णतया अपाङ्ग

देखिन्थिन् । उसले उनलाई बोक्दा उनका हातहरू बुबाको ढाडमा लुलो गरी झुण्डिएका थिए । उनका आँखाले एकोहोरो हेरिरहेका थिए र उनी जीवितजस्ती देखिँदैनथिन् ।

त्यो मानिस हिँडेर अगाडि गयो र आफ्नी छोरीलाई निको पारिदिन परमेश्वरसँग बिन्ती गर्दै चर्को गरी प्रार्थना गर्न थाल्यो । मण्डलीमा उपस्थित अरूले पनि उसँगै प्रार्थना गरे र ती केटीलाई निको पारिदिन परमेश्वरसँग बिन्ती गर्न थाले । मानिसले यसरी परमेश्वरसँग बोल्न प्रयास गर्नको लागि ऊ पागल नै हुनुपर्दथ्यो भन्ने उनले फेरि सोचिन् । ती बच्चीलाई सहायता गर्न किन परमेश्वर ओर्लिआउनुपर्दथ्यो ? ताराको लागि, त्यो पूर्णतया व्यर्थ थियो । तर उनको सन्देशको बाबजुद उनी उक्त क्रियाकलापद्वारा मन्त्रमुग्ध भइन् र त्यहाँ भइरहेका सबै कुरालाई सम्झने प्रयास गरिन् ताकि उनले त्यसलाई आफ्नो सोधपत्रमा लेख्न सकून् ।

त्यसपछि ताराले ती अपाङ्ग केटी चलमलाउन थालेकी देखिन् । उनका खुट्टाहरू बिस्तारै तन्किए र उनको बुबाले उनलाई बिस्तारै फारेर भुइँमा राख्यो र उनलाई उभिन सहायता गर्‍यो । हे मेरा परमेश्वर ! ताराले सोचिन्, यो के भइरहेछ भनी म विश्वास गर्न सकिदैनं ।

ती सानी केटी उनलाई अपाङ्ग तुल्याएको कमजोरीबाट निको भएर मण्डलीको बीचको हिँड्ने बाटोमा हिँडेर आइन् र उनले सीधै ताराको आँखामा हेरिन् । अनि त्यति नै बेला मण्डलीले परमेश्वरलाई भजन गाएर प्रशंसा चढाउन थाल्यो । तारा बसेकी लामो कुर्सीनेर पुगेपछि, उनले यति मात्र भनिन्, “इम्मानुएल” र त्यसपछि उनी फर्केर त्यही बीचको बाटो भएर आफ्नो बुबाकहाँ गइन् ।

त्यस घटनालाई देखेर र उनको दिमागमा मडारिइरहेका सम्पूर्ण विचारहरूद्वारा तारा भयभीत भइन् । किन ती सानी केटी मण्डलीमा उपस्थित सबै मानिसहरूमध्ये उनीकहाँ नै आइन् ? कसरी उनका खुट्टाहरू निको भए ? अनि इम्मानुएलको अर्थ के थियो ? उनले गर्न थालेको धर्महरूको अध्ययनले जवाफहरूभन्दा प्रश्नहरू धेरै उत्पन्न गराइरहेको थियो । उनले त्यो भइरहेको कुरालाई बुझेरै छोड्ने अठोट गरिन् ।

उनले मण्डलीमा आफूले देखेका कुरा कसैलाई बताउने साहस गरिनन् । तर उनले त्यसलाई कदापि बिर्सन सकिनन् । पछि, उनी पाकिस्तानमा आफ्नो घर फर्किएपछि त्यो ठाउँमा गइन् जहाँ केही जवाफहरू पाइन्छन् भन्ने उनले सोच्न सकेकी थिइन् । उनी त्यो निलो बाइबलसमक्ष गइन् । यस पटक ताराले कुनै जाँच पास गर्नलाई पढिरहेकी थिइन्; उनले लगनशीलतापूर्वक सत्यता खोजिरहेकी थिइन् । बाइबल र कुरानबीचको भिन्नतालाई बुझ्ने प्रयास गर्दै र मुस्लिमहरूले ईसाईहरूलाई त्यति साह्रै विरोध गर्नुको कारण पत्ता लगाउने प्रयास गर्दै उनले पवित्र धर्मशास्त्र बाइबललाई अत्यन्तै ध्यानपूर्वक दिनहुँ पढिन् ।

ईसाईहरूका परमेश्वर साँचो हुनुपर्दछ, उनले सोचिन् । नत्र किन उहाँले तिनीहरूको प्रार्थना सुन्नुहुन्थ्यो र ?

धोका

अन्तमा तारालाई आफूले सकेसम्म अनुसन्धान गरेकी थिएँ भन्ने कुरा थाहा थियो । उनले कसैसँग कुरा गर्नुपर्दथ्यो । उनलाई प्रकाश दिनुको विपरीत, त्यो धार्मिक पाठ्यक्रमले र उनले मण्डलीमा देखेका र बाइबलमा पढेका कुराहरूले थप प्रश्नहरू उत्पन्न गराएका थिए, उनले के भइरहेको थियो भन्ने बुझ्न अत्यन्तै चाह गरिन् ।

“बुबा, म केही साथीहरूसँग बाहिर जाँदैछु,” ताराले जानलाई तयार भएपछि आफ्ना बुबालाई भनिन् । आफ्नो सोह्र वर्षको उमेरमा उनले बुबालाई ढाँटेको त्यो पहिलो पटक थियो र परिवारको विशाल, आरामदायी घरबाट आर्त्तिदै निस्कँदा दोषको भावनाले उनको शरीर ढक्क फुल्यो । तर ईसाई विश्वास वास्तवमा के थियो भनी उनले थाहा पाउनुपरेको थियो । अनि त्यसको निम्ति फेरि मण्डली जानु नै एक मात्र उपाय थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

उनी शहरको बाटो पार गरेर एउटा मण्डलीमा गइन् र मण्डलीको आराधना शुरू भइसकेकोले उनी पछ्याडिपट्टिको लामो कुर्सीमा गएर बसिन् । पछि उनले उक्त सेवा सञ्चालकसँग गएर आफ्नो परिचय दिइन् र उसँग

केही प्रश्नहरू सोध्न सक्ने आशा आफूले लिएको उनले बताइन् । ती पाष्टर सहमत भए । ताराले मण्डली मण्डली नै हो र ईसाई ईसाई नै हो, अनि तिनीहरूमध्ये कोही पनि उनलाई सहायता गर्न सक्षम हुनुपर्दथ्यो भन्ने ठानिन् । दुर्भाग्यवश, यो घटनामा, उनी गलत थिइन् ।

तारा हप्तैपिच्छे धेरैवटा प्रश्नहरू लिएर आउँदा ती पाष्टरलाई असजिलो लाग्न थाल्यो । उनी आफ्नै सुरक्षाको निमित्त चिन्तित भए र उनले अबदेखि उनी नआएकै वेश हुनेथियो भनी धेरै पटक तारालाई बताए । “तर म यी जवाफहरू खोज्न अन्यत्र कहाँ जान सक्दछु र ?” ताराले जवाफ दिइन् ।

उनको हठले ती पाष्टरलाई केही समयसम्म त जित्यो, तर अन्तमा ती पाष्टरले खतरा ज्यादै ठूलो भएको महसुस गरे । भविष्यको कुनै पनि समस्यादेखि आफू मुक्त हुने सोचेर, उनले ताराका बुबालाई भेटे र उनी आफ्नो मण्डलीमा आउने गरेकी र बाइबलबारे धेरैवटा प्रश्नहरू सोध्ने गरेकी कुरा बताइदिए । केही मिनटमै, उनले एक किशोरी मुस्लिम केटीलाई धोका दिए जसले परमेश्वर वास्तवमा को हुनुहुन्छ भनी जान्न खोजिरहेकी थिइन् ।

“तैले कुन ठूलो काम गरिरहेकी ठानेकी थिइस् ?!” त्यस दिन दिउँसो तारा घर आइपुग्दा उनको बुबाले उनीप्रति चिच्छ्याउँदै भन्यो । “तैले म र यस परिवारको कत्रो बेइज्जत गरिरहेकी छस् भन्ने के तँलाई थाहा छ ? कसरी तैले त्यो मानिसलाई भेट्न सकिस् ? त्यो मुस्लिम होइन । त्यो त ईसाई हो ! तँ कति मूर्ख हुन सकेकी, हँ ? के तँ पनि तिनीहरूजस्तै भइस् ?”

बुबाको क्रोध देखेर तारा चकित भइन्; उनले बुबाको त्यो पक्ष कहिल्यै देखेकी थिइनन् । आफूले प्रश्नहरू मात्र सोधेको र ईसाईमतमा परिवर्तन हुने कुनै उद्देश्य नलिएको कुरा व्याख्या गर्ने उनले प्रयास गरिन्, तर उसले उनको कुरा नै सुनेन । उसले रीसाउँदै उनलाई उसको सामुन्नेदेखि टाढा जान आदेश दियो र तारा रुँदै त्यस कोठादेखि दगुरिन् । उनले आफूलाई कस्तो अवस्थामा पुऱ्याएकी थिइन् र उनले बुबाको क्रोधलाई कसरी शान्त पार्न सक्दथिन् भन्नेबारेमा उनलाई कुनै उपाय थाहा थिएन ।

उनीसँग अभै पनि अनुत्तरित प्रश्नहरू थिए । भर्खरै यस्तो अवस्था भोगेर आफ्नो कोठामा फर्किएपिछ पनि, तारा निलो छालाले मोडिएको सानो

पुस्तकतर्फ खिँचिइन् । आँशु पुछ्छुदै, उनले बाइबल खोलेर पढ्ने कोसिस गरिन् तर उनको दिमागमा बुबाको क्रोधपूर्ण भाषण चर्को गरी गुञ्जिरहेको थियो ।

बिस्तारै उनी ती प्राचीन शब्दहरूमा मुग्ध भइन् र सबै चिन्ता बिर्सेर उनले परमेश्वरको प्रेमद्वारा प्रोत्साहन पाइन् । उनी बाइबलको अध्ययनमा यति लिप्त भइन् कि उनलाई समय बितेको र बुबा उनको कोठाभित्र प्रवेश गरेको थाहै भएन । शुरूमा त उसको अनुहारले यस्तो मानिसलाई प्रकट गरायो जसले आफ्नी कान्छी छोरीप्रति त्यति नराम्रोसँग चिच्याएकोमा अफसोस मानेको थियो । तर उनले पढिरहेको कुरा देखेपछि, उसको पश्चातापी अनुहार तीव्र क्रोधमा परिणत भयो ।

“तँ ईसाई होस् ! अब मैले तँलाई चिनेँ !” ऊ चिच्यायो । “बुबा, म प्रतिज्ञा गर्दछु, म ईसाई होइन । म त केवल जान्न मात्र चाहन्छु । तपाईंले मलाई विश्वास गर्नुपर्दछ !”

“मलाई नढाँट् ! नत्र किन तँ यो बाइबल पढ्दैछेस् ?”

“कृपया बुबा ! यो त मैले एउटा पुस्तक मात्र पढ्दै छु । मैले भर्खरै मात्र त्यति धेरै अध्ययन गरेकी छु भन्ने तपाईंलाई थाहै छ ।” ताराले आफू निर्दोष रहेको कुरामा उसलाई विश्वस्त पार्न सकेसम्म प्रयास गरिरहँदा, उसले उनको गालामा बेस्सरी चड्कायो ।

“तैले हाम्रो परिवारप्रति कसरी यस्तो गर्न सकिस् ? हामी मुसलमान हौं !” उनी चोट र पीडा सहँदै ऊदेखि पछ्याडि हटिन् र उनका आँखाहरू बुबाले उनलाई पिटेको थियो भनी अविश्वास गर्दै ठूलूला भए । अनि उसले उनको पछि-पछि गएर उनलाई फेरि थप्पड्यायो । “हामी जन्मजात मुसलमान हौं, र हामी मुसलमान भएर नै मर्नेछौं । अनि तँ - तँ अबदेखि मेरी छोरी होइनस् !”

ताराको रोदन र सुँकसुँकाइ सुनेर उनको ठूलो दाजु उनको कोठाभित्र आयो र त्यहाँ भइरहेको कुराबारे थाहा पायो । “तेरी बहिनी ईसाई भएकी छे ! उसले एकजना पाष्टरलाई भेट्ने गरेकी छे, र अहिले मैले उसलाई बाइबल पढ्दै गरेको भेट्टाएँ !”

त्यो आरोप सुनेर, फिक्री गर्दै आएको ताराको दाजु तुरुन्तै क्रोधित भयो र बुबासँगै मिलेर पिट्दै उनलाई गाली गर्न थाल्यो । उसको आँखा निलो

बाइबलमाथि पच्यो र उसले ज्यादै नराम्रोसँग त्यसका सुनौला किनारायुक्त पृष्ठहरू धुजैधुजा पारेर च्यात्न थाल्यो । ताराको बुबाले एउटा कपडाको पेटी भेटायो र त्यसलाई दोबारेर ताराको अनुहार र ढाडमा निर्ममतापूर्वक पिट्यो । तारा अनियन्त्रितरूपमा सुँकसुँकाउँदै डरले लुरुक्क परेर भुइँमा सुतिन् ।

“बुबा, तपाईंले यसको निम्ति श्रीमान् खोज्नुपर्दछ । अनि यो अवस्था अभै बढ्न नपाउँदै त्यो कार्य छिट्टो गर्नुहोस्,” उनको दाजुले भन्यो । उसको अनुहार रीस र उत्तेजनाले रातो भएको थियो । अन्तमा ती दुईजना त्यस कोठाबाट बाहिरिँदा, उनको बुबाले सहमति जनाउँदै टाउको हल्लाइरहेको थियो ।

“इम्मानुएल, इम्मानुएल”

भुइँको बीचमा रुँदै पल्टिरहँदा, ताराले पहिलो प्रार्थना उच्चारण गरिन् : “हे परमेश्वर, मेरो बुबा र दाजुले केबारे कुरा गर्दैछन् भन्ने म जान्दिनँ । म ईसाई होइन; म त एक मुस्लिम हुँ । तर अब म कुन बाटो जानुपर्दछ भन्ने मलाई थाहा छैन । कृपया मलाई सही बाटो देखाउनुहोस्, र म त्यही बाटो पछ्याउनेछु ।”

प्रार्थना गरेपछि ताराले अनौठोरूपमा शान्ति महसुस गरिन् र त्यहीँ भुइँमै पल्टिएर उनी मस्तसँग निदाइन् । केही समयपछि कसैले उनको टाउको उठाएको र उनको गालामा बिस्तारै मुसारेको उनले महसुस गरिन् । उनले एउटा आवाज सुनिन्; त्यो पछ्यडिबाट कोही उनीतिर हिँडिरहेको जस्तो आवाज थियो । त्यो आवाजले यसो भनिरहेको थियो, “इम्मानुएल, इम्मानुएल ।” तारा जुरुक्क उठिन् र आफ्नो कोठामा यताउति हेरिन्, तर केही पनि देखिनन् । त्यो अनौठो सपना सम्झँदा - त्यो सपना नै थियो, होइन र ? - उनले भर्खरै दोश्रो पटक सुनेकी त्यो अनौठो शब्द दोहोर्‍याउने प्रयास गरिन् : “इम्मानुएल ।”

तारा इरानमा भएको घटनाबारे फेरि विचार गर्दै बिस्तारामा पल्टिन् । “यसको अर्थ के हो ?” उनले मनमनै विचार गर्दै चर्को गरी भनिन्, “अनि किन मैले यो शब्द सुनिरहेकी छु ?”

उनले पीडाले खुम्चिएको आफ्नो अनुहार मुसारिन् । उनको जीवनभरिमा, उनको बुबाले उनलाई कहिल्यै पिट्टेको थिएन र तारा उसको क्रोध र उनलाई

पिट्ने उसको इच्छा देखेर भयभीत भइन् । उनी आफ्नो बुबासँग ज्यादै नजिक थिइन् । अब उनले आफूहरू कहिल्यै नजिक नहुने कुरा थाहा पाइन् । उनको बुबाको क्रोध सजिलै शान्त हुनेथिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

अनि सत्यताको खोजी गर्ने उनको आफ्नै दृढता पनि त्यतिकै रोकिनेथिएन ।

केही दिनपछि, ताराको बुबा आएर उनीसँगै बस्यो । ताराको गालामा चोटको डाम अबै पनि थियो । फेरि पनि ऊ अफसोसयुक्त मुहार लिएर ताराकहाँ गयो । “तारा, मैले तिमीलाई गरेका सबै कुराको निम्ति म ज्यादै पश्चाताप गर्दछु,” उसले भन्यो । “एक बुबाले आफ्नी छोरीलाई पिट्नु लाजमर्दो कुरा हो । मैले तिमीलाई चोट पुऱ्याउन खोजेको थिइनँ भन्ने तिमीले बुझ्नुपर्दछ । तिमीले मलाई पारेको आघात मैले सहनै नसक्ने थियो । कृपया मलाई माफ गर ।”

ताराले आफ्नो बुबाको नयाँ दयालुपनमाथि भरोसा गरिनन् र चूप बसिन् । उसले फेरि भन्यो, “अब तिम्रो विवाह गर्ने बेला भयो ।”

आफ्नो दाजुले पिट्नेपछि भनेको कुरा ताराले सम्झिन् । तर उनी सोह्र वर्ष मात्र पुगेकी थिइन् र विवाह गर्ने कुनै मनसाय उनमा थिएन । “बुबा, मेरो विवाह गर्ने उमेर भएको छैन । म मेरो पढाइ पूरा गर्न चाहन्छु ।” उनले नम्रतापूर्वक बोल्ने प्रयास गरिन् ।

उनको बुबा उभियो, उसको आवाज अलि कडा थियो । “तिमीले विवाह गर्नु नै राम्रो हुन्छ भनी मैले भनिसकेँ । यो सुभाब होइन ।”

उसको आवाज कठोर हुँदै जाँदा तारा काँप्न थालिन्, तर उनी त्यति सजिलैसँग हार मान्न इच्छुक थिइनन् । “होइन, बुबा, म विवाह गर्न चाहन्नँ । म सानै छु र म पहिला पढाइ पूरा गर्न चाहन्छु । म मागी विवाह गर्न चाहन्नँ, बुबा ! ऊ को हो ? उसको नाम के हो ? उसले कुन धर्म मान्दछ ?”

उनले के बोल्दै थिइन् भन्ने थाहा नपाउँदै ती शब्दहरू चिप्लिए । एक मुस्लिम केटीले त्यसो भन्नु मूर्खतापूर्ण कुरा थियो । तिनीहरूको परिवारमा, एउटा मात्र धर्म हुन्छ : इस्लाम । उनको बुबा फेरि रीसाउँदै चिच्यायो, “उसले कुन धर्म मान्दछ भनेर सोध्नुको अर्थ के हो ? हामी यहाँ एक मात्र धर्म मान्दछौँ ! हामी मुस्लिम हौँ !” उसले उनको पाखुरामा च्याप्प समातेर उनलाई नजिकै तान्यो

र सीधै उनका आँखामा डरलागदो गरी हेच्यो । “तँ ईसाई होस् ! साँचै नै ! अब म यो कुरा निश्चय गरी जान्दछु !”

ताराले आफ्नो बचाउमा एक शब्द पनि बोल्न नभ्याउँदै, उनको बुबाले उनको गालामा बेस्सरी थप्पड्यायो । आफ्नी छोरी ईसाईमतमा परिवर्तन भएकी थिइन् भन्ने कुरामा ऊ पूर्णरूपले विश्वस्त भयो र प्रत्युत्तरमा, उसले त्यही कार्य गच्यो जुन उसले आफ्नो कर्तव्य ठान्दथ्यो ।

ताराको अनुहारमा अर्को थप्पड हिकार्इँदा कोठाभित्र पसेकी उनकी बहिनी चिन्ता र डरको कारण चिच्च्याइन् ।

नजिकै रहेका परिवारका सदस्यहरू र नोकरहरूको बिन्तीद्वारा समेत अविचलित, ताराका बुबा र दाजुले उनलाई घिसारेर उनको कोठाभित्र लगे र भित्रबाट ढोका लगाए । डरले कुनामा टाँसिएकी र तर्सिएर काँपिरहेकी तारा जीवनरक्षाको लागि डराउनु स्वाभाविक नै थियो ।

उनको बुबा र दाजुले जे पायो त्यही हतियारले उनलाई पिटे : बत्तीमा जोडिएको तारले र आलमारीको डण्डीले । त्यसपछि तिनीहरूले उनका सबै सामानहरू जबर्जस्ती ताने, धकेले र लगे - उनको भुइँमा ओछ्याउने गलैँचाहरू, बिस्तारा, लुगाहरू, बिजुलीबाट चलने सामानहरू, सबै थोक - र तिनलाई बैठक कोठाको बाटोमा लगेर थुपारे । त्यो डरलागदो दृश्य समाप्त भएपछि, तारा आफ्नो रित्तो पारिएको कोठाको बीचमा रगतको पोखरीमै पल्टिन् । उनको बुबाले ढोका ड्याम्म लगाउनुभन्दा पहिला उनलाई भनेका अन्तिम शब्दहरू यिनै थिए, “या विवाह गर, या मर । तेरो रोजाइ । यदि तँ ईसाई होस् भने, तेरो लागि यो शहरमा कुनै ठाउँ छैन । तर यदि तँ विवाह गर्छेस् भने, तँ मेरी छोरी हुन सक्दछेस् । नत्र तँ यहीं एकलै मर्नेछेस् ।”

भगाइ

तारा घरिघरि बेहोश हुँदै टायलको चिसो भुइँमा पल्टिरहिन् । उनलाई सहायता गर्न कसैलाई अनुमति दिइएन । उनलाई खाना र उपचारबिना एकलै छोडिएमा पक्कै पनि उनले चेत पाउनेथिइन् भन्ने उनको परिवारले सोच्यो । तेश्रो दिनमा, तारा चलमलाउन थालिन्, तर सुकेको रगतको पोखरीले उनको

कपाललाई भुइँमै टाँसिदिएको थियो । रन्थनिएकी तर भएका सबै घटनाहरूलाई बुझ्न प्रयासरत तारालाई वाकवाकी लाग्यो र उनले आफ्ना घाउहरू जाँच गर्दा उनलाई अत्यन्तै दुःख लाग्यो । परमेश्वरको खोजी गर्दा यस्तो अवस्थामा पुगिनेथियो भनी उनले कहिल्यै सोच्न सकेकी थिइनन् । तर अब उनमा एक मात्र सोचाइ आयो : ज्यान जोगाउनलाई भाग्नु । परिवारदेखि टाढिएर कहिल्यै एक दिन पनि बाहिर नबसेकी तारालाई के गर्ने भन्ने केही पनि थाहा थिएन, तर त्यसले केही पनि फरक पारेन । उनी जानु नै पर्दथ्यो भन्ने उनले ठानिन् ।

आलमारीमा केही छुटेको थियो कि भनेर हेर्न उनी सङ्घर्ष गरैरै आलमारीसम्म पुगिन् र तिनीहरूले छुटाएका एउटा कुरा भेटाइन् : उनले इरानको यात्रामा जाँदा लगेकी सानो भोला । त्यसमा केही लुगाहरू, थोरै पैसा, केही गरगहना र उनको राहदानी थियो । ताराले पीडाको कारण हरपल मुख बिगाडै बिस्तारै आफ्ना रगतपच्छे लुगाहरू फेरिन् । तयार भइसकेपछि, उनले अन्तिम पटक आफ्नो कोठाको बीचमा उभिएर वरिपरि हेरिन् । घर छोडेर गएमा उनी फेरि कहिल्यै फर्किन पाउँदैनथिन् भन्ने उनलाई थाहा थियो । उनको संस्कृतिमा घरबाट भाग्नुचाहिँ ईसाई हुनुजत्तिकै खराब थियो र उनको परिवार त्यो अपमान स्वीकार गर्न कहिल्यै सक्षम हुनेथिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो । तिनीहरूले उनलाई पक्रिएमा, पक्कै पनि उनलाई तत्कालै मार्नेथिए ।

मन गहृङ्गो पारेर, उनी आफ्नो सुत्ने कोठाको भ्यालबाट लुकिछिपी निस्किन् र सावधानीपूर्वक बसपार्कतिर लागिन् । तारा दुःखी, पीडाले ग्रसित थिइन् र उनको हृदय टुटेको थियो र उनका बुबा वा दाजुले भेट्टाएमा उनलाई के गर्नेथिए भन्ने डरले मात्र - र ईसाई परमेश्वरबारे अझै बढी जान्न चाहने उनको हृदयको भोकले - उनलाई हिँड्न लगाएको थियो । बसपार्क पुगेपछि, उनले कैयौँ घण्टा टाढा पर्ने एउटा शहरमा जाने एकतर्फी टिकट किनिन्, जुन स्थानसँग उनी अलिअलि मात्र परिचित थिइन् र उनले त्यहाँ देखेको एउटा मण्डलीमा आश्रय खोज्ने योजना बनाइन् । पक्कै पनि, त्यहाँको कुनै पनि ईसाईले उनलाई सहायता गर्नेथियो भन्ने उनले ठानिन् ।

त्यो बस-यात्रा लामो थियो र रगतपच्छे भएकी ती किशोरीलाई नियाल्दै मानिसहरूले कानेखुसी गरे । एउटा सम्पन्न परिवारकी सुन्दरी केटी तारा आफूसँगैका यात्रुहरूले के सोचिरहेका थिए भन्ने थाहा पाएर अपमानले

लुरुक्क परिन् । त्यो उनको निमित्त नयाँ अनुभव थियो र उनले गरेको परमेश्वरको खोजी उनले गरेकी सबै कुराको त्यागको योग्य थियो भन्ने मात्र उनले आशा गरिन् । उनलाई नियालिरहेका नजरहरूबाट लुक्ने प्रयास गर्दा, उनले ती अपरिचितहरूले आफूलाई प्रहरीकहाँ नबुझाइदिऊन् भन्ने आशा पनि गरिन् । उनको देशका महिलाहरूसँग थोरै मात्र अधिकार हुन्छ र परिवारको पुरुष सदस्यबिना उनीहरू बिरलै मात्र सार्वजनिक स्थानमा निस्कन्छन् ।

अन्तमा त्यो बस लक्षित गन्तव्यमा आइपुगेपछि, तारा हतारहतार ओर्लिन् र भीडमा हराउने प्रयास गरिन् जुन कार्य डामै-डाम र रगतपच्छे अवस्थामा गर्न सजिलो थिएन, तर मण्डलीमा पुग्नेबित्तिकै आफू नुहाइ-धुवाइ गर्न सक्ने उनले सोचिन् ।

त्यो मण्डलीमा पुग्दा, उनले ढोकाबाहिर उभिरहेको साल्भेशन आर्मीको अफिसरलाई भेटिन् । आश्चर्यजनकरूपमा, त्यो मानिसले तारालाई त्यहाँ सहायता नखोज्नु नै असल हुने कुरामा विश्वस्त पार्ने प्रयास गर्‍यो । “यदि तिम्रो ठाउँमा भएको भए, म यो मण्डलीको अगुवासँग एकलै बस्न चाहनेथिइँन । यहाँ त नराम्रा हल्लाहरू चलिरहेका छन्,” उसले भन्यो ।

ताराले गहभरि आँशु पारिन् । “यो के हो ?” उनले सोधिन् । “मलाई त ईसाई आखिर ईसाई नै हो भन्ने लाग्दथ्यो र अब तपाईं यो मण्डली मेरो निमित्त असल छैन भन्दै हुनुहुन्छ ? के मैले यसैको निमित्त घर छोडेकी थिएँ ?”

“मसँगै मेरो घरमा हिँड,” त्यो मानिसले दयापूर्वक भन्यो । “म तिमीलाई सहायता गर्न र सुरक्षा दिन पनि सक्दछु ।”

त्यो मानिसको घर जाने सम्बन्धमा विभिन्न आशङ्काहरू गरे तापनि, तारासँग अर्को कुनै विकल्प थिएन । उनी अनिच्छापूर्वक उसँग गइन् । उनले उसकी एउटी श्रीमती र दुईजना छोराहरूलाई भेटिन् र परिवारका सबैजनाले उनलाई दयापूर्वक व्यवहार गरे - करिब दुई हप्तासम्म । त्यसपछि परिवारमा नराम्रा भावनाहरू फैलन थाले; आफ्नो श्रीमान्ले ती जवान सुन्दरी केटीसँग मायाप्रती गाँस्न चाहेको पो थियो कि भनेर श्रीमतीचाहिँले शङ्का गरिन् । अन्तमा, ताराले त्यो तनावग्रस्त अवस्था सहन सकिनन्; उनले त्यो मानिससँग

आफूलाई अन्त कतै लगिदिन अनुरोध गरिन् । “अर्कै शहरको कुनै मानिसलाई तपाईंले चिन्नुभएको हुनुपर्दछ, जसले मलाई सहायता गर्न सक्दछ,” उनले बिन्ती गरिन् । “कृपया मलाई त्यहाँ मात्र पुऱ्याइदिनुहोस् र म एउटा काम खोज्नेछु । म तपाईंको सहायताको कदर गर्दछु, तर म तपाईंको परिवारमा अभै बढी समस्या उत्पन्न गराउन चाहन्नँ ।”

“म एकजना मानिसलाई चिन्दछु जसले तिमीलाई सहायता गर्न सक्दछ । ऊ वास्तवमा तिम्रै शहरबाट आएको हो,” त्यो सालभेशन आर्मीको मानिसले भन्यो ।

उसका शब्दहरू सुनेपछि तारालाई डर लाग्यो । “मलाई त यो विचार राम्रो लागेन,” उनले भनिन् । “कृपया, म कहाँ छु भन्ने कुरा मेरा बुबालाई थाहा छैन - र उहाँले थाहा पाउनुहोस् भन्ने पनि म चाहन्नँ । कृपया मलाई यसो नगर्नुहोस् ।”

“चिन्ता नगर,” त्यो मानिसले उनलाई आश्वासन दियो । “म त्यो मानिसलाई चिन्दछु । उसले तिमीलाई सहायता गर्नेछ ।”

त्यागिएका काका

उनका विकल्पहरू छिट्टै नै समाप्त हुँदै गइरहेका हुनाले, ताराले त्यो मानिससँग भेट्न सहमति जनाइन् । तर पहिला नै तोकिएको स्थानमा प्रतीक्षारत त्यो मानिसलाई पहिलो पटक देख्दा उनी झण्डै बेहोश भइन् । “त्यो त मेरो बुबा हुनुहुन्छ ! तपाईंले मलाई धोका दिनुभयो !” उनी चिच्याइन् ।

“होइन, त्यो तिम्रो बुबा होइन । म प्रतिज्ञा गर्दछु ।” त्यो मानिसले भन्यो । “भिन्न जाऊ र उसलाई भेट ।”

त्यो मानिस वास्तवमा उनले कहिल्यै नभेटेकी उनकै काका भएको कुरा थाहा पाउँदा उनी अत्यन्तै छक्क परिन् जसको जीउडाल उनको बुबाको सँग हुबहु मेल खान्थ्यो । “मेरो बुबाले तपाईंको बारेमा किन कहिल्यै बताउनुभएन ?” ताराले उनलाई सोधिन् ।

“म सन् १९५९ मा, इस्लामिक कानून लागू हुनुभन्दा अगावै, ईसाई बनेँ,” उनका काकाले उक्त देशले इस्लामिक नियम अवलम्बन गरेको घटनालाई

उल्लेख गर्दै व्याख्या गरे । “त्यसभन्दा पहिला ईसाईमत अझाल्नु कानुनसम्मत नै थियो, तर सामाजिकरूपमा स्वीकार्य भने थिएन । तिम्रो बुबाले मलाई त्यागिदिए । तबदेखि मैले यहाँ पाष्टरको रूपमा काम गरिरहेको छु । अहिले परमेश्वरले तिम्रीलाई यहाँ पठाउनुभएको छ भन्ने म बुझ्दछु । चिन्ता नगर, म तिम्रो हेरविचार गर्नेछु; तिम्री मेरी छोरी बन्न सक्दछ्यौ ।”

ताराले चैनको स्वास फेरिन्; उनले आफूभित्र आशाको त्यान्द्रो पलाएको महसुस गरिन्; सायद उनी ढुक्कसँग बस्न, काम गर्न र आफ्नो पढाइलाई निरन्तरता दिन सक्दथिन् ।

उनले आफ्ना काका दयालु, उदार मानिस थिए भन्ने कुरा छिट्टै नै थाहा पाइन् र उनले चाँडै नै उनलाई भन् बढी प्रेम र आदर गर्न थालिन् । उनले तारासँग ईसाईमतबारे घण्टौंसम्म कुरा गर्दथे र ताराका सबै प्रश्नका जवाफ दिए । उनले इम्मानुएलको अर्थ पनि प्रष्ट पारे । दुई महिना काकाको घरमा बसेर उनीसँग सिकेपछि, ताराले येशू को हुनुहुन्थ्यो भन्ने पूर्णज्ञान पाइन् र अन्तमा उनले परमेश्वरसँग आफ्ना सबै पापहरूको क्षमा माग्नै प्रार्थना गरिन् र उनले आफ्नो हृदय पूर्णरूपले उहाँमा सुम्पिइन् ।

ताराले गरेकी परमेश्वरको खोजी पूरा भइरहेको थियो, तर उनका परीक्षाहरू शुरू मात्र भइरहेका थिए....

एक दिन ताराको काकाको भतिज, जसले तारालाई चिनेको ठान्यो, त्यस घरमा भेट्न आउँदा फेरि समस्या शुरू भयो । “होइन, होइन,” उनको काकाले उसलाई विश्वस्त पारे । “उनी एउटी साथी मात्र हुन् र केही क्षण भेट्न मात्र आएकी हुन् ।”

तर भतिज विश्वस्त भएन र घर फर्केपछि उसले ताराको बुबालाई खबर गऱ्यो र मामाको घरमा बसेकी केटी तारा नै भएको आफूले ठानेको कुरा बतायो ।

केही दिनपछि, ताराले काकाको भान्छामा काम गरिरहँदा अगाडिको कोठाबाट दौडँदै आइरहेका पैतालाका आवाज सुनिन् । तारा त्यस दिशातर्फ लागिन् र हतारिँदै भान्छाभित्र दौडेका काकासँग भण्डै ठोक्किइन् । उनले चिन्ताले उत्तेजित हुँदै हात हल्लाइरहेका थिए, “तिम्रो बुबा आउँदछन् । तिम्री

जानुपर्दछ - अहिले नै ! भागिहाल ! शहरबाहिर रहेको मेरो साथीको गोठमा जाऊ, जसको बारेमा मैले तिमीलाई बताएको थिएँ । यो केही पैसा लेऊ; अब भाग ! अनि चिन्ता नगर । म तिम्रो बुबालाई केही पनि बताउनेछैन । म केही दिनपछि तिमीसँग सम्पर्क राख्नेछु ।”

उनी पछाडिको ढोकाबाट भाग्दा ताराको बुबा र दाजु अगाडिको ढोकाभित्र थिए । उनीसँग सोच्ने समय नै थिएन, केवल भाग्ने मात्रै समय थियो । विशुद्ध डरको भावनाले उनलाई सकेसम्म छिटो दगुर्न लगायो । काकाले उनलाई निरन्तर बोकिरहन लगाएका ठेगाना खोज्न उनले खल्लीमा हात हालिन् । उनका काकाले यस्तै केही परिहाल्दथ्यो कि भनेर त्यसो गर्न लगाएका थिए । स्वाँ-स्वाँ गर्दै र पीडाले रन्थिनिँदै, तारा अन्तमा मुख्य सडकमा पुगिन् र बिस्तारै हिँड्न थालिन् । शहरको त्यस व्यस्त भागमा, उनले शङ्का उत्पन्न गराउन चाहिनन् । एउटा ट्याक्सीलाई रोकेर, उनी थकित हुँदै सीटमा बसिन् र आँखा बन्द गरिन् । भर्खरै भेटिएको काकासँग केवल दुई महिना मात्र बसेपछि उनी फेरि भागिरहेकी थिइन् भनी उनले विश्वास गर्नु सकिनन् । तर उनलाई त्यति छिटो दौडन लगाएको डरको भावनाले उनको मुटु जोडले धड्काइरहेको भए तापनि, ताराले आफूभित्र शान्तिको आनौठो भावना आइरहेको महसुस गरिन् । उनले मनमनै आफ्नो बुबा र दाजुको लागि प्रार्थना गरिन् र तिनीहरूले उनका काकालाई बढी दुःख नदिऊन् भनेर पनि उनले प्रार्थना गरिन् ।

अन्तमा तारा दश दिनसम्म त्यो गोठमा बसिन् र उता शहरमा सबै कुरा साम्य भयो । पछि उनका काका उनलाई भेट्न आए र तारा उनीसँगै घर फर्कन आतुर थिइन् । तर काकाको अनुहारको भाव देखेर उनको हृदय खड्ग्रड्ड भयो । “के नराम्रो भयो, काका ? उनले सोधिन् ।”

“तारा विगत दुई महिनासम्म तिमीलाई राख्न पाउँदा मैले कति आनन्द मानेको थिएँ भन्ने तिमीलाई थाहै छ,” उनले एकटक लगाएर ताराको अनुहारमा हेर्दै भन्न शुरू गरे । “मलाई त परमेश्वरले मैले सदैव चाह गरेको छोरी - रगत र आत्मा दुवैमा - दिनुभएको जस्तो भएथ्यो । तर तिमी फेरि मकहाँ आउन पाउँदिनौ । त्यो ज्यादै खतरनाक हुन्छ । तिमीलाई यसो भन्नुपर्ने व्यक्ति बन्नुपरेकोमा मलाई माफ गर, तर तिमीलाई मारेरै छोड्ने भनी तिम्रो

बुबाले भनेका छन् । यो उनको र उनको परिवारको निमित्त इज्जतको सवाल थियो भनी उनले बताए ।”

आफ्ना काकाले आफूलाई सत्यता बताइरहेका थिए भन्ने तारालाई थाहा थियो । उनका बुबा र दाजुहरूले उनलाई सधैं खोजिरहनेथिए भन्ने उनलाई थाहा थियो - र तिनीहरूले उनलाई समातेमा के हुनेथियो भन्नेबारेमा उनलाई कुनै शङ्का थिएन । आत्मदयाको पीडाले उनलाई छोप्ने प्रयास गरेको उनले महसुस गरिन्, तर उनका काकाका आँखामा झल्किएको दुःखीपनाले उनको हृदयमा चस्स घोच्यो र उनलाई आफैमाथि नभई उनका काका र काकाको विपत्तिमाथि ध्यान केन्द्रित गर्नमा सहायता गर्‍यो ।

“काका, कृपया दुःख नमान्नुहोस्,” उनले काकाको हात समात्दै भनिन् । “तपाईंलाई त्यति धेरै दुःख दिएकोमा मैले पो दुःख मान्नुपर्ने । परमेश्वरले मलाई तपाईंकहाँ ल्याइदिनुभएकोमा म अति धन्यवादी छु । मैले खोजिरहेका जवाफहरू तपाईंले नै मलाई दिनुभयो र अहिले मसँग यस्तो शान्ति छ जुन मैले पहिला कहिल्यै अनुभव गर्न सकेकी थिइनँ । म त्यसको ऋण तपाईंलाई कहिल्यै तिर्न सकिदैनँ ।”

तारा फेरि एक पटक नयाँ घरमा सर्न तयार हुँदा, उनीहरू आँशु झार्दै विदा भए । उनका काकाले ताराको निमित्त टाढाको शहरमा उनले चिनेका एउटा परिवारसँग बस्ने व्यवस्था मिलाइदिएका थिए । छुट्टिने बेलामा उनले आफ्ना चिन्ताहरू काकादेखि लुकाउने प्रयास गरिन् । तर भित्रपट्टि भने, उनले भाग्नु नपर्ने दिन कहिल्यै आउनेथियो कि थिएन भनेर चिन्ता गरिन्....

शरणस्थानको कैदी

तारालाई उनको नयाँ घरमा सहृदय स्वागत गरियो । उक्त परिवारमा एक स्थानीय पाष्टर, उनकी श्रीमती र उनीहरूका तीनजना छोराहरू थिए । ती केटाहरूले तुरुन्तै तारालाई आफ्नी नयाँ दिदीको रूपमा स्वीकार गरे । जेठो छोरा रुबिनले विशेषगरि ताराको साहसको प्रशंसा गर्‍यो ।

खुरन्धार लगाएर तारालाई खोजिरहेका उनको बुबा र दाजुहरूदेखि उनलाई बचाउन, ताराको नयाँ परिवारले उनलाई अधिकांश समय उनकै

कोठामा रहन सल्लाह दियो । उनी दिनभरि र साँभमा कोही त्यस घरमा आएमा त्यही कोठाभित्र बस्दथिन् । (त्यस घरको श्रीमान् र बुबा पाष्टर भएकोले प्रायः कोही न कोही भेट्न आइरहन्थ्यो ।)

ताराको कोठा दुई भागमा विभाजित थियो : एउटा सुत्नको लागि र अर्को बस्न र अध्ययन गर्नको लागि । यो पूरै कोठा उनी जुन सुत्ने कोठामा हुर्किएकी थिइन्, त्यसको आधाभन्दा पनि सानो आकारको थियो । तारा एउटा भरोसायोग्य परिवारमा बस्न पाएकोमा खुशी थिइन्, तर त्यो सीमितता सहन उनलाई कठिन भइरहेको थियो । उनले त्यो अवस्था अब धेरै समय सहन सक्नेथिइन् भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

“कृपया, मलाई मेरो कोठादेखि बाहिर आउन दिनुहोस्,” ताराले एक दिन बिहान अनुरोध गरिन् । “तपाईंहरूले मलाई सुरक्षित राख्ने प्रयास गरिरहनुभएको छ भन्ने म जान्दछु, तर मलाई त थुनिए भैं लाग्दछ । यो जिउने तरिका नै होइन ।”

ती पाष्टरले तारालाई स्वतन्त्र बनेर घुम्न दिन चाहन्थे, तर उनको बुबा र दाजुले उनलाई अझै पनि खोजिरहेका थिए भन्ने उनलाई थाहा थियो । वास्तवमा, तिनीहरू बजारहुँदो प्रश्नहरू सोध्दै र उनलाई मार्ने अभिप्रायहरू प्रकट गर्दै आएका थिए ।

“तारा, अब केही समय पर्ख, त्यसपछि हामी तिमीलाई बाहिर जान दिनेछौं,” उनले तारालाई भने । “कृपया हामीसँग मिलेर बस । यो तिम्रै भलाइको निमित्त हो ।”

तारालाई आफूसँग कुनै विकल्प थिएन भन्ने थाहा थियो । उनलाई सार्वजनिक ठाउँमा देखिएमा, उनले आफूलाई मात्र होइन तर उनलाई अङ्गालेको परिवारलाई समेत खतरामा पार्नेथिइन् । उनले अध्ययन गरेर समयको राम्रो सदुपयोग गर्ने प्रयास गरिन्, तर कैयौं दिनसम्म त उनी दिनभरि रोइन् । उनको सानो कोठा पूरै एक वर्षसम्म उनको घर बन्यो ।

अन्तमा एक दिन साँभ, मण्डलीमा नयाँ सचिव चाहिएको कुरा पाष्टरले बताइरहेका ताराले सुनिन् । भोलिपल्ट उनी ताराको कोठामा आउँदा, उनले त्यो काम आफूलाई दिलाइदिन अनुरोध गरिन् । “कृपया, पाष्टर बुबा,” उनले

बिन्ती गरिन्, “कृपया मलाई त्यो काम गर्न दिनुहोस् ! मैले अहिलेसम्म तपाईंका प्रवचनहरू टाइप गर्दै आएकी छु म त्यो काम गर्न सक्दछु भन्ने मलाई थाहा छ । म आएको पनि एक वर्ष पुगिसक्यो । पक्कै पनि मेरो बुबा र दाजु गइसकेका हुनुपर्दछ ।”

ती पाष्टरलाई त्यो निर्णय लिन गाह्रो भयो, तर तारालाई सदैव उनको कोठामै राख्न नसक्ने कुरा पनि उनलाई थाहा थियो । मण्डलीका वरिष्ठ पाष्टरसँग उनी तारालाई त्यो काम दिन इच्छुक थिए कि थिएनन् भनी सोध्न उनी राजी भए ।

अर्को हप्ता, तारा त्यो मण्डलीकी सचिव बनिन् । “तारा, ध्यान दिएर सुन,” पाष्टरले निर्देशन दिए । “तिमी अर्को शहरबाट भेट्न आएकी मेरी भाञ्जी हौ । कृपया मलाई ‘पाष्टर बुबा’ भन्न छोड । अबदेखि तिमिले मलाई ‘मामा’ भन्नेछ्यौ र हामी तिमिलाई ‘रिबेका’ भन्नेछौ । आफ्नो कथा कसैलाई पनि नबताउनु । के तिमिले बुभ्यौ ?”

ताराले बुभेकी मात्र थिइनन्, उनी आनन्दित पनि भएकी थिइन् । उनले आफ्नो नयाँ काम निपूणतापूर्वक सम्हालिन् । उनले अङ्ग्रेजी अध्ययन गरेकी थिइन् र बेलायती वरिष्ठ पाष्टरले छिट्टै नै उनलाई मन पराउन थाले ! उनलाई मण्डलीका आर्थिकीहरू निरीक्षण गर्ने जिम्मा दिइयो र उनले बालसङ्गतिको कक्षामा पढाउन थालिन् ।

ताराको पहिलाको अवस्था थाहा पाएर, ती वरिष्ठ पाष्टरले तारालाई गोप्य मुस्लिम विश्वासीहरूसँग व्यक्तिगतरूपमा सेवकाइ गर्न पनि अनुमति दिए । यो कार्य उनको सेवकाइको मुख्य भाग हुनेथियो भनी ताराले महसुस गर्न थालिन् र यी विश्वासीहरूका जस्तै परीक्षाहरू भोग्न दिनुभएकोमा उनले परमेश्वरलाई धन्यवाद दिइन् जो उनको अतुलनीय साक्षीद्वारा प्रोत्साहित मात्र हुन सके ।

नयाँ काम शुरू गरेको छ महिनापछि, ताराले मण्डलीको भुइँमुनिको तल्लामा रहेको सानो पानीको टङ्गीमा गोप्यरूपमा बप्तिस्मा लिइन् । त्यहाँ उनलाई ग्रहण गरेको परिवार, वरिष्ठ पाष्टर र उनका काकालाई मात्र उपस्थित गराइएको थियो ।

सुसमाचार प्रचार गर्ने तीव्र चाहना

नयाँ परिवारसँग दुई वर्ष बिताएपछि, तारा अठार वर्षकी भइन् र उनले बाहिर गएर अझै बढी सेवकाइ गर्ने चाह गरिन् । उनी मण्डली सचिवको रूपमा काम गर्न पाएकोमा खुशी थिइन्, तर उनमा सुसमाचार प्रचार गर्ने तीव्र इच्छा पनि थियो । मिशनमा काम गर्ने अधिकांश व्यक्तिहरू ईसाई घरमै जन्मिएका थिए, तर तारा पहिला आफू पनि मुस्लिम भएको कारण मुस्लिमहरूसँग बोल्न सक्दथिन् । ताराले आफ्नो बुबा र दाजुहरूको क्रूरता सहेकी थिइन् र उनलाई परिवारदेखि बहिष्कार गरिएको थियो । उनीसँग बाँड्ने गवाही थियो र अरूले उनको कुरा सुन्नेथिए भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

“कृपया रुबिन ! कृपया मलाई पनि तिमीसँगै जान देऊ,” पाष्टरको जेठो छोेराले एक दिन सुसमाचार प्रचार यात्रामा जान तयारी गर्दा ताराले अनुरोध गरिन् ।

उनी सुसमाचार प्रचार गर्न कति लालायित थिइन् भन्ने थाहा पाएको कारण ताराको कुरा काट्न नसकी उसले यसो भन्यो, “हुँदैन तारा, यो त ज्यादै खतरापूर्ण हुन्छ । तिम्रो गवाही सुनेर कुनै मानिस चिढिनेछ र पोल लगाइदिनेछ । म पक्राउ पर्न सक्दछु, तर तिमी समातिएमा अवश्य मारिनेछौ ।”

ठूलो हुँदै जाँदा रुबिनले तारालाई दिदीलाई भैं माया गर्न थाल्यो र उनलाई खतरामा पार्न ऊ कति पनि चाहँदैनथ्यो । तर उसँग जान उनले जिद्धी गर्नेथिइन् भन्ने उसलाई थाहा थियो - र उसले सोचेका कुरा सही नै साबित भयो । उनले तुरुन्तै तर्क गरिहालिन्, “रुबिन, कुनचाहिँ बढी महत्वपूर्ण कुरा हो, भन त,” उनले सोधिन्, “मेरो सुरक्षा वा हराएका प्राणहरू, जसलाई तिमीले सुमाचार सुनाउन खोजेका छौ ?”

रुबिनले हार स्वीकार गर्‍यो र तारा उसँगै जान लागिन् । अनि उसले उनलाई सुसमाचार प्रचार गर्ने कला सिकायो ।

त्यसपछि साढे दुई वर्षहरू कुनै पनि समस्याबिना नै बितिगए । ताराले ती पाष्टरकी भाञ्जी बनेर नयाँ जीवन जिइरहेकी थिइन् र उनले कलेजमा केही अध्ययन पनि पूरा गरेकी थिइन् । मुस्लिम र हिन्दु धर्मबाट परिवर्तन भएर आउनेहरूलाई गोप्यरूपमा बप्तिस्मा दिन तयारी गर्ने नयाँ काम पनि

उनले पाएकी थिइन् । तीमध्ये अधिकांश त उनको र रुबिनको सुसमाचार प्रचार कार्यद्वारा परिवर्तन भएका थिए । उनले प्रौढ शिक्षा र बालबालिकाबीचको सेवकाइ शुरू गर्नमा पनि सहायता गरिन् ।

तारा सदैव कसैको सुरक्षामा रहन्थिन्, तर यति धेरै समयपछि उनले अन्तमा आफू आफ्ना बुबा र दाजुहरूको डरदेखि ज्यादै टाढाको जीवनमा स्थापित भएको महसुस गर्न थालिन् । उनलाई मण्डलीका केही सदस्यहरूबाट समस्या आएको थियो जसले तारा ती पाष्टरकी भाञ्जी थिइन् भनी विश्वास गर्न अस्वीकार गरे र मण्डलीको अगुवापनमा र सेवकाइमा भएको उनको वृद्धि देखेर ईर्ष्या गरे । यो उनले नियन्त्रण गर्न सक्ने समस्या थियो । एक दिन आइतवारको चहकिलो मध्यान्हमा तारा मण्डलीको ढोकाबाट बाहिर निस्कँदा उनलाई एउटा समस्याले पर्खिरहेको थियो जसलाई उनले नियन्त्रण गर्न सकिन् ।

अर्को भगाइ

ताराले उसलाई तुरुन्तै चिनिहालिन्; र ऊ उनको मामाको छोरा थियो । त्यो जवान मानिसले सीधै उनको आँखामा नियालेर हेर्ने प्रयास गर्दा, उनको शरीरको हरेक मांशपेशी तन्कियो, तर ताराले उसलाई आफूले चिनेको कुराको कुनै सङ्केत नदिईकन नै बेवास्ता गरेर अगाडि जाने निर्णय गरिन् ।

“पर्ख ! म तिमीसँग कुरा गर्न चाहन्छु” उसले पछाडिबाट उनलाई बोलायो ।

उसले उनलाई राम्रोसँग ठम्याउन सकिरहेको थिएन भन्ने कुरा उसको बोलीद्वारा नै ताराले थाहा पाइन् । उनी हराएकी चार वर्षभन्दा बढी भइसकेको थियो र ज्यादै परिवर्तन भइसकेकी थिइन् । उनी उसको कुरा नसुने भैं गरी बेवास्ता गरेर अगाडि बढिरहिन् । त्यसपछि उनले त्यो शब्द सुनिन् जससँग उनी सबैभन्दा बढी डराउँदथिन्....

“तारा !”

तारा पछाडि फर्किन् र भूटो शिष्टतासहित जवाफ दिइन्, “ए महाशय । के तपाईं मसँग बोल्दै हुनुहुन्छ ? मेरो नाम रिबेका हो । म त तपाईंलाई चिन्दिनँ । कृपया मलाई माफ गर्नुहोस् : म अलिकति हतारमा छु ।”

ताराको अनुहारले भूट नबोले तापनि उनको आवाजले भूट बोलिरहेको थियो । उनको मामाको छोराले खोजेकै कुरा भेट्टाएको थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । तब केही घण्टापछि नै उनका बुबा र दाजु त्यहाँ आइपुग्नेथिए । उनको हृदयभित्र पीडा बढ्न थाल्यो र उनले छिटो-छिटो अगाडि बढेर गई हतारिइरहेका मानिसहरूको सानो भीडमा हराउने प्रयास गरिन् । उनको मुटु यति बेस्सरी धड्किरहेको थियो कि त्यो छातिबाट बाहिरै निस्कन्छ कि जस्तो उनलाई लाग्यो ।

उनी व्यस्त सडकमा एउटा ट्याक्सीमा चढिन् । “कृपया विमानस्थल जाऔं न,” उनले भनिन् । उनीसँग केही पैसा थियो तर कहाँ जाने भन्नेबारेमा केही पनि थाहा थिएन । एक पटक फेरि, उनी कुनै विकल्प नपाएर भागिरहेकी थिइन्; उनी त आफ्नो बुबा र दाजुले भेट्टाउनुभन्दा पहिला नै अन्यत्र भाग्न मात्र चाहन्थिन् । विमानस्थलमा पुगेर उनले बाहिर जाने जहाजहरूको सूचीमा नियालेर हेरिन् र कहाँ जाने भनेर निर्णय गर्न आशाहीन प्रयास गरिन् । अन्तमा उनले देशको पूर्वमा रहेको एउटा शहरमा जाने निर्णय गरिन्; उनले त्यहाँ आफू केही समयको निमित्त भने पनि खतरामुक्त हुने कुरा सोचिन् । त्यहाँ जहाजबाट उत्रिएपछि कहाँ जाने भन्नेबारे उनलाई केही पनि थाहा थिएन र उनले त्यस विमानस्थलमै लामो र कठिन रात बिताइन् । उनलाई ग्रहण गरेको परिवार चिन्तित नहोस् भनेर उनले रुबिनलाई फोन गरेकी थिइन् । तर त्यसबाहेक उनले मनमा सोचाइहरू र स्मरणहरू खेलाउँदै एकलै बस्न र मौन रहेर प्रार्थना गर्दै आफूलाई शान्त पार्ने प्रयास गर्न मात्र सकिन् । उनले परमेश्वरसँग “किन मलाई यस्तो आइपर्दछ ?” भनी सोध्ने चाहनालाई दबाइन् । तर उनी एक भगुवाको रूपमा जिउँदा-जिउँदा थाकेकी थिइन् र उनले आफ्नो जीवनमा कहिल्यै सुरक्षित महसुस गर्न र सुरक्षासाथ बस्न पाइनेथियो कि थिएन भनेर विचार गरिन् ।

भोलिपल्ट, थकित र भावनात्मकरूपमा विक्षिप्त तारा आफूलाई ग्रहण गरेको परिवारकहाँ फर्किन् । उनीहरूलाई देखेर उनलाई दुःख लाग्यो । उनीहरूले उनलाई अति धेरै प्रेम र सहायता गरेका थिए र उनलाई सहायता गरेर उनीहरूले आफूलाई र सारा मण्डली समुदायलाई खतरामा पारेका थिए । अनि रुबिनले उनलाई विदेश पठाउनको लागि प्रवेशाज्ञा मिलाइदिन प्रयास

गरिरहेको कुरा तारालाई बतायो । त्यसरी विदेश जाने बारेमा सोच्दा तारा आशङ्कित भइन् तर अलिकति चिन्तामुक्त पनि भइन् । अर्को देशमा कम्तिमा पनि उनले आफ्ना प्रिय साथीहरूलाई समस्यामा पारिदिने बोझ त बोक्नुपर्ने थिएन । अनि उनका साथीहरूलाई मात्र होइन, उनी पक्राउ परेमा सरकारले त्यो पूरै घटनालाई प्रयोग गरेर पाकिस्तानको सम्पूर्ण ईसाई समुदायबारे ठूलो बदनामी मच्चाउन सक्दथ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो । हो, त्यसैले उनी विदेश गएकै उत्तम हुनेथियो ।

केही बेर चूप रहेमा उनी सुरक्षित हुनेथिइन् भन्ने ताराले ठानिन् । तर पाष्टरको परिवारले ताराप्रति देखाएका आत्मियता देखेर ईर्ष्याले जलेका दुईजना मण्डली-सदस्यहरूले त्यस मामिलामा हात हाल्ने निर्णय गरे र मण्डलीकी एउटी जवान महिलाले सक्रियरूपमा सुसमाचार प्रचार गरिरहेकी थिइन् भनी पोल लगाए ।

स्व:धर्मत्यागी छोरी

तारालाई सिआइडी कार्यालयमा बोलाइयो र उक्त संस्थाले उनको बारेमा मिसिल तयार पार्नेथियो र ती आरोपहरू साँचो थिए कि थिएनन् भन्ने जाँच गर्न जानकारीहरू सङ्कलन गर्नेथियो भनी बताइयो । ती जासुसहरूले उनको परिवारलाई सम्पर्क गर्न पनि चाहे । उनी त्यति धेरै पटक भागेकी थिइन् तर अन्तमा अहिले मण्डलीका सदस्यहरूमध्ये एकजनाले उनलाई पक्राइदिएको थियो भनी ताराले विश्वासै गर्न सकिनन् । भुण्डका अधिकांश सदस्यहरू दयालु हृदयका थिए भन्ने उनलाई थाहा थियो र उनी आफ्नो विगतबारे चूप रहनु आवश्यक थियो भन्ने कुरा उनले बुझेकी थिइन् । तर उनको बारेमा थाहा भइहाल्यो । तब उनलाई आफू कहिल्यै उत्रन नसक्ने गरी तलसम्म डुबे भैं लाग्यो ।

ताराले परमेश्वरसँग आफूलाई एक पटक फेरि बचाउन पुकारा गरिन् । उनको मनमा 'इम्मानुएल' शब्द याद आयो । यसको अर्थ परमेश्वर उनीसँग हुनुहुन्थ्यो भन्ने थियो भनी उनले तब थाहा पाइन् र त्यो सोचाइ पर्याप्त थियो । परमेश्वरले योनालाई किनारामा ओकेलिदिन माछालाई अह्वाउन

सक्नुभएको थियो भने, उहाँले तारालाई उक्त सिआइडी संस्थाको हातबाट बचाउन पनि सक्नुहुन्थ्यो भनी उनले विश्वास गरिन् !

तर त्यो काम सजिलो हुनेथिएन । उक्त सिआइडी संस्थाले ताराको राहदानी जफत गर्‍यो र प्रश्नहरू सोध्दै फारामहरू भर्न थाल्यो । रुबिन प्रायः उनीसँगै थियो र उसले तारा आफ्नी दिदी थिइन् भनी उक्त संस्थाका कर्मचारीहरूलाई विश्वस्त पार्ने प्रयास गर्‍यो, तर तिनीहरूले उसको कुरा पत्याएनन् । राहदानीमा भएका नाउँहरू मेल खाएनन् । ताराको राहदानीले उनी एक मुस्लिम थिइन् भन्ने कुरा पनि बतायो । त्यसैले उनी एउटा ईसाई परिवारसँग के गरेर बसिरहेकी थिइन् ?

सिआइडी हिरासतमा एक दिनभरि बसेपछि, तारालाई घर जान अनुमति दिइयो - तर पहिला शहर छोडेर नजान चेटाउनी दिइएपछि मात्र । उक्त संस्थाले छिट्टै नै उनीसँग सम्पर्क राख्नेथियो । तारालाई परमेश्वरबाटको एउटा चिन्ह चाहिएको थियो जसलाई उनले पक्रिरहन सक्दथिन् । अब उनीसँग राहदानी थिएन र उक्त सिआइडी संस्थाले उनलाई उनको साँचो परिवारसँग भेटाइदिन केही समय मात्र बाँकी थियो - घटनाहरूको यस्तो मोड जहाँ उनको अन्त्य हुनेथियो । कहिलेकाहीं उनले आफ्नो बुबाले उनलाई मार्न कुन विधि अपनाउनेथियो भनी विचार गर्दथिन्...

सिआइडी कार्यालयको ढोकाबाट बाहिर निस्कँदै गर्दा, एकजना अधिकारीले ताराको कानमा खुसुक्क केही कुरा भन्यो । उसले उनको परिवारलाई चिनेको थियो, तर उनी खतरामा परेकी थाहा पाएर उसले केही पनि बोलेको थिएन । “तारा, मेरो कुरा सुन,” उसले भन्यो । “म तिम्रो मामाको छोराको एक साथी हुँ । तिमीलाई म राम्रोसँग चिन्दछु । तिमीले सकेसम्म यो देश छोड्नुपर्दछ । तिमी मात्र खतरामा परेकी छैनौ ।”

तारा अचम्भित भइन् तर चिन्तामुक्त पनि भइन् । त्यो सिआइडी अधिकारीले उनको पोल नखोलिदिनु एउटा आश्चर्यकर्म नै थियो । तर उसले उनको रहस्य लुकाएको मात्र थिएन, उसले त तब उनले गर्नुपर्ने कार्य पनि प्रष्ट पारेको थियो । उनी पाकिस्तान छोडेर जानुपर्दथ्यो । तर कसरी ? उनीसँग राहदानी थिएन । अनि उनीसँग त्यो भएको भए तापनि, उनी कहाँ जानेथिइन् ?

रुबिन तुरुन्तै उनलाई प्रवेशाज्ञा दिलाउनको लागि धेरैवटा विदेशी राजदुतावासहरूमा गयो । उसलाई बारम्बार निराश पारियो । उनलाई सहायता गर्न सक्ने कुनै व्यक्ति उनी जान चाहेको देशमा हनुपर्दथ्यो भनी राजदुतावासहरूले बताए । अन्तमा मध्यपूर्वको एउटा देशले एक हजार अमेरिकी डलरमा तीन महिनाको प्रवेशाज्ञा दियो । तारा अर्को मुस्लिम देशमा जान उत्सुक भइनन्, तर एक पटक फेरि, उनीसँग अर्को विकल्प थिएन । उनले त्यो रकम बुझाएकै दिनमा, सिआइडीले उनलाई पक्रन पुर्जी काट्न तयारी गरेको थाहा पाइन् । उनले विश्वासमा आएका पूर्व मुस्लिमहरूलाई बप्टिसमा दिने तयारी गरिरहेकी थिइन् र उनी स्वयम् पनि इस्लामबाट ईसाईमतमा परिवर्तन भएकी थिइन् भन्ने कुरा उक्त संस्थाका जासुसहरूले थाहा पाए । उनलाई स्व:धर्मत्यागीको आरोप लगाइएको थियो । उनका अभिभावकहरूले पनि उनको विरुद्धमा अभियोगहरू दर्ता गराएको कुरा ताराले थाहा पाइन् । तिनीहरूले उनी ईसाईमतमा परिवर्तन भएको कुरालाई पुष्टि गरे र इस्लामिक कानुनअनुसार तिनीहरूले उनलाई फाँसी दिइयोस् भनी व्यक्तिगत रूपमा सिफारिस गरेका थिए ।

अत्यन्तै निराश भएर, अन्तमा तारा ढोका थुनेर आफ्नो कोठाभित्रै बस्न थालिन् । कुनै दिन उनको परिवारले उनलाई भेट्न आएर मार्नेथियो भनी उनले अनुमान गरिन् । अझ खराब कुरा के भने, तिनीहरूले उनको नयाँ परिवारलाई समेत मार्न सक्दथे । अनि त्यो उनकै कारणले गर्दा हुनेथियो । उनले छोटो-छोटो प्रार्थनाहरू गर्न थालिन् तर उनले आफू फाँसीको फन्दामा पर्न लाग्दासमेत उनलाई नत्याग्न, उनका इम्मानुएल बनिरहन अत्यन्तै व्यग्रतासाथ परमेश्वरलाई सदैव पुकार्दथिन् ।

“परमेश्वरले तिमिद्वारा ज्यादै ठूलो काम गर्न चाहनुहुन्छ”

ताराले आशा मारिरहँदा, रुबिन आफूहरूले पाएको प्रवेशाज्ञाको लागि नयाँ राहदानी र आवश्यक कागजातहरू तयार पार्ने प्रयासमा व्यस्त थियो । उसले तारालाई कपाल छोटो गरी काट्न लगायो र घाममा लगाउने चश्मा लगाउन लगाएर फोटो खिचायो र उनी सिकिस्त बिरामी थिइन् र आफ्ना कागजातहरू लिनलाई सरकारी कार्यालयमा जान सकिदथिन् भन्ने कित्तै

कागजात तयार पाऱ्यो । सन् १९९६ को इष्टर सन्डेको दिनमा, रुबिन शुभ समाचार लिएर ताराको कोठाभित्र पस्यो : “तारा, मैले तिम्रो यात्राको लागि सबै कागजातहरू जुटाइसकेँ । इष्टरको शुभकामना !”

“म यो विश्वास गर्ने सकिदनेँ !” तारा चिच्याइन् । “तिमीले यो कसरी गऱ्यौ ? अनि त्यसको लागि तिमिले कति खर्च गऱ्यौ ?”

“त्यसको चिन्ता नगर,” उसले मुस्कुराउँदै जवाफ दियो । “परमेश्वरले सहायता गर्नुहुन्छ भनी मैले तिमिले भनेकै थिएँ । उहाँले तिमिले सिआइडीको हातमा सुम्पिन यति टाढा ल्याउनुभएको होइन । विशेष गरी तिमिले भोगेका सबै समस्याहरूलाई विचार गर्दा, उहाँले तिमिद्वारा ज्यादै ठूलो काम गर्न चाहनुभएको हुनुपर्दछ, ।” ऊ त्यो “समस्या” को अंश बन्न पाएकोमा खुशी थियो भनी उसको हँसिलो मुस्कानले उनलाई बतायो ।

तारा उसको विश्वास र लगनशीलता देखेर नतमस्तक भइन् । ऊ एक भाइभन्दा पनि बढी भएको थियो; ऊ खाँचो परेको समयमा एक साथी बनेको थियो र उसले कहिल्यै उनलाई निराश हुन दिएन । यी कुराहरू सोच्दै गर्दा, तारा फेरि दुःखित भइन्, उनको ईसाई परिवार र उनले सेवा गर्ने मौका पाएकी मण्डलीका सबै परियोजनाहरूदेखि अलग्गनुपर्ने कारण उनी दुःखित भइन् ।

“म जानुभन्दा पहिला अझै एउटा अनुरोध गर्न चाहन्छु,” उनले भनिन् । “हामीले नयाँ विश्वासीहरूको निम्ति तयार गरिरहेका बप्तिस्माको कार्यक्रममा म सहभागी हुन चाहन्छु ।”

रुबिनले अस्वीकार गर्ने लागेको थियो, तर ऊ तारासँग वादविवाद गर्ने नसक्ने गरी थाकेको थियो । अनि कसले जित्नेथियो भन्ने कुरा उसलाई थाहा थियो । “अवश्य,” उसले कुम उचाल्दै मुस्कुराउँदै भन्यो, “तर तिमि त्यसपछि तुरुन्तै हिँड्नुपर्दछ ।”

त्यस रात, तारा त्यो गोप्य बप्तिस्माको कार्यक्रममा सहभागी भइन् । उनले ती छजना विश्वासीहरू प्रत्येकलाई चिन्दथिन् र ताराको अतुलनीय कथा ती सबैलाई थाहा थियो । आफूले तिनीहरूलाई भरोसा गर्न सक्ने कुरा तारालाई थाहा थियो । तिनीहरू सबैजना एउटै डुङ्गामा यात्रारत थिए ।

केही नयाँ विश्वासीहरू पाकिस्तानका थिए, तर धेरैजना त अन्य देशका थिए । एकजना चीनको, अर्को अफगानिस्तानको र अन्य दुईजना इरान र इराकका थिए । विश्वासीहरू विदेशबाट पाकिस्तान आउनु असामान्य कुरा थिएन ।

परमेश्वरले आफूलाई चलाउनुभएको तरिका देखेर तारा अचम्भित भइन् । उनी आफ्नो विश्वासको कारण भोलिपल्ट त्यो देश छोडेर जाँदै थिइन् जबकि अरूले चाहिँ उनको देशमा आएर विश्वास गरेका थिए । अनि उनको आफ्नै मण्डलीका लगायत, उनको समुदायका अधिकांश ईसाईहरूले त्यहाँ भइरहेको घटनाबारे कहिल्यै थाहासमेत पाएनन् । आफ्नै सुरक्षाको निम्ति अत्यन्तै चिन्तित हुनेहरूलाई भरोसा गर्न कठिन हुन्थ्यो ।

फेरि धोका

तारा पाकिस्तानका चुनौतीहरूलाई छोडेर नयाँ परीक्षाहरूको माभमा मात्र पुगिन् । त्यति बेला उनी आफ्नो परिवारको खोजीदेखि मुक्त थिइन्, तर उनी आफ्नो पहिचान नखुलाउन होशियार हुनुपर्दथ्यो । अर्को देशमा समेत, इस्लामिक प्रहरीद्वारा गिरफ्तार गरिएर पाकिस्तान फिर्ता पठाइने खतरा प्रबल थियो । उनलाई कदाचित पाकिस्तान फर्काइएमा, सीधै उनको बुबाको हातमा सुम्पिइनेथियो । अनि उनको भविष्य समाप्त हुनेथियो ।

ताराले अर्को चुनौतीको पनि सामना गरिन् । मुस्लिम संसारमा, एउटी केटीले पच्चीस वर्ष पुग्नुभन्दा अगावै विवाह गरून् भन्ने आशा राखिन्छ । यदि त्यस उमेरसम्म पनि विवाह नगरेमा, उनलाई वेश्या ठानिन्थ्यो र प्रायः थुनिन्थ्यो, नयाँ शिक्षा सिकाइन्थ्यो र मागी विवाहको लागि छनौट गरिन्थ्यो । तारालाई विवाह गर्ने मन थिएन, कम्तिमा पनि यस्तो लथालिङ्ग अवस्थाको जीवनमा र निश्चितरूपमा उनलाई इस्लामिक अधिकारीहरूले मिलाएको विवाह गर्ने मन नै थिएन । अनि यस्तो जटिल परिस्थितिमा, अहिले उनीसँग उनलाई ग्रहण गर्ने परिवारको सहायता थिएन र तीन महिनाको मात्र प्रवेशाज्ञा थियो ।

उनको अवस्थाको वास्तविकतामाथि केन्द्रित हुनुले उनीसँग भएको आशालाई नाश मात्र पार्दथ्यो भनी ताराले छिट्टै नै महसुस गरिन् । मैले सबै कुरा

गुमाएकी छु उनले आफैसँग भन्दै गइन्, तर मैले परमेश्वरलाई पाएकी छु - यस्तो महान् उपलब्धिको सामु त्यो एउटा तुच्छ नोक्सानी थियो । इम्मानुएल - परमेश्वर मसँग हुनुहुन्छ । आखिर मेरो विरुद्धमा को हुन सक्दछ ? मैले सधैंभरिमा गुमाउन सक्नेभन्दा धेरै कुरा मैले पाएकी छु । इम्मानुएल । परमेश्वर मसँग हुनुहुन्छ । यही नै उनको प्रार्थना थियो, जुन एक पटक फेरि उनको मनमा घरिघरि आइरह्यो....

उनी पुगेकी नयाँ देशमा रुबिनले उनको लागि मण्डलीको सचिवको रूपमा अल्पकालीन काम पाउने व्यवस्था मिलाइदिएको थियो, तर त्यसको पैसाले खाना खान मात्र मुस्किलले पुग्दथ्यो । तर कोठा भाडा तिर्न पुग्दैनथ्यो । उनले पाष्टरकी श्रीमतीलाई खाना पकाउन सघाउने अल्पकालीन काम पनि गरिरहेकी थिइन् जसले स्त्रीष्टको भन्दा बढी गरगहना र पहिरनको कुरा गर्दथिन् । के उनले यही विश्वासको लागि आफ्नो जीवन खतरामा पारेकी थिइन् भनी ताराले विचार गर्न थालिन् र उनी फेरि अशान्त बनिन् । त्यति बेला उनले हृदयमा उम्लिरहेको निराशासँग सङ्घर्ष गरिरहेकी थिइन् ।

उनले अन्तमा एकजना पहिरन डिजाइनरको निमित्त सहायता गर्ने काम पाइन् र उनले तीन वर्षसम्म बसोबास गर्न अनुमति पाउन कानुनअनुसार निवेदन गर्न पाइन् । एउटा समस्या त समाधान भयो, तर भन् ठूलोचाहिँ आउनै लागेको थियो ।

नयाँ देशमा बसोबासको अनुमति निश्चित भएपछि, ताराले मण्डलीका केही प्रचार कार्यहरूमा स्वयम्सेवा गर्न थालिन् । ताराले सजिलैसँग साथीहरू बनाइन्; तर कस-कसलाई भरोसा गर्ने भनी थाहा पाउन भने अलि बढी नै कठिन भयो ।

ताराले त्यस बेला थाहा नपाए तापनि, उनका नयाँ साथीहरूमध्ये एकजनाले पाकिस्तानी ईसाई पत्रिकाको लागि काम गर्दथ्यो । उसले पाकिस्तानका आफ्ना सम्पर्कका व्यक्तिहरूबाट थाहा पायो कि तारा वास्तवमा उनले दाबी गरेकी व्यक्ति थिइन् । “त्यो कथा थाहा पाउन” चाहेर, एक दिन दिउँसोको खाना खाएपछि ऊ ताराकहाँ गयो । “तारा, तिमीलाई यो विदेशमा नयाँ भाषा बोलेर परिवारबिना बस्न ज्यादै कठिन भएको हुनुपर्दछ भन्ने म जान्दछु”

उसले भन्यो । “किन तिमी सङ्गति गर्न हाम्रो घरमा आउँदिनौ ? हामी खाना पनि खान्छौं । हामीलाई सहायता गर्ने मौका देऊ ।”

ताराले सहमति जनाइन् । “नयाँ साथीहरू बनाउन रमाइलै हुनेछ,” उनले आफैसँग भनिन् ।

शुरूका केही भेटघाटहरूसम्म, त्यो सम्वाददाताले आफ्नो वचन पालन गर्‍यो । उसले तारा र उनकै उमेरका अन्य केही ईसाईहरूलाई दिउँसो सङ्गति गर्न र सँगै खाना खान बोलायो । तैपनि, हरेक भेटघाटमा, त्यो सम्वाददाताले तारालाई उनको विगतबारे धेरै-धेरै प्रश्नहरू - निश्चित प्रश्नहरू - सोध्न थाल्यो ।

“कृपया, म आफ्नो बारेमा कुरा गर्न चाहन्नँ,” उनले आफ्नो नयाँ साथीलाई चिढ्याउन नचाहँदै नम्रतापूर्वक जवाफ दिइन् । अनि अर्को पटक बोलाईदा, ताराले अस्वीकार गरिन् ।

त्यति सजिलै पछाडि हट्न तयार नरहेको त्यो सम्वाददाताले भोलिपल्ट फोन गर्‍यो । “तारा, तिमीलाई यहाँ आर्थिक समस्या परेको छ भन्ने म जान्दछु, अनि मेरा साथीहरू र मैले वास्तवमै तिमीलाई सहायता गर्न चाहन्छौं,” उसले उनलाई भन्यो । “कृपया यहाँ आऊ र तिम्रो गवाही हामीलाई बताऊ र हामी तिम्रो निमित्त केही पैसा सङ्कलन गर्नेछौं । हामी तिम्रा साथीहरू हौं । तिमीले हामीलाई भरोसा गर्न सक्छ्यौं ।”

ताराले अनिच्छापूर्वक सहमति जनाइन् । त्यस बेलासम्म उनको सम्पूर्ण कथा वास्तविकरूपमा जान्ने ईसाईहरूचाहिँ पाकिस्तानमा उनलाई ग्रहण गरेको परिवार मात्र थिए । उनी आफ्नो वास्तविकता कसैलाई पनि थाहा नदिन ज्यादै होशियार बनेकी थिइन् । उनको पहिचान गोप्य राख्नु त जीवन र मृत्युको सवाल थियो ।

एक महिना बित्यो र ताराले अन्य सम्वाददाताहरूलाई धेरै पटक अन्तरवार्ताहरू दिइसकेकी थिइन् । हरेक पटक, उनको अन्तरवार्ता लिनेहरूले दया देखाउँदथे र सकेसम्म सहायता गर्ने प्रतिज्ञा गर्दथे । अर्को महिनामा पनि अझै धेरै अन्तरवार्ताहरू दिइयो, आँशु झारियो, तर कति पनि पैसा आएन । के भइरहेको थियो भनी ताराले विचार गर्न थालिन् । अन्तमा एक महिलाले

एक दिन तारालाई फोन गरिन् र प्रत्येक महिना उनले बैङ्कबाट कति पैसा पाइरहेकी थिइन् भनेर सोधिन् ।

“तपाईं के कुरा गर्दै हुनुहुन्छ ? मेरो कुनै बैङ्क खाता छैन । अनि बैङ्कले मलाई पैसा पठाएकै छैन । बैङ्कले किन त्यसो गर्दछ र ?” ताराले ती महिलालाई सोधिन् ।

“अहो, त्यसो भए केही गडबड भएकै हुनुपर्दछ,” ती महिलाले भनिन् । “मानिसहरूले तिम्रो निम्ति भनेर यो खातामा पैसा पठाइरहेका छन् । मैले थाहा पाएअनुसार, ज्यादै धेरै पैसा जम्मा भइसकेको छ ।”

तारालाई प्रयोग गरिएको थियो; उनले त्यो डरलाग्दो सत्यता पूर्णरूपमा थाहा पाइन् । एउटा व्यापार शुरू गरिएको थियो र उनको गवाही बेचेर अरूले फाइदा लुटिरहेका थिए । त्यसपछि चाँडै नै उनले त्यो पत्रिका देखिन् । अगाडिको पृष्ठमा एउटी किशोरी मुस्लिम केटीको कथा छापिएको थियो जसले आश्चर्यजनकरूपमा खीष्टलाई भेटेकी थिइन् र उनी आफ्नो परिवारदेखि भाग्दै थिइन् जसले उनलाई मार्न चाहेका थिए । त्यो कथामा उनको नाउँ थियो ! ताराले त्यसलाई विश्वास गर्नु सकिन्नन् ।

“कसरी यस्तो हुन सक्दछ ?” उनले स्वाँ-स्वाँ गर्दै भनिन् । अनि अभै महत्वपूर्ण कुराचाहिँ उनी चिन्तित भइन्, “कसरी म मेरो परिवारदेखि लुक्न सक्नेछु ?”

तारालाई असह्य भइरहेको थियो । उनले अभै कति धेरै यस्तो धोका र चलाखीको सामना गर्नुपर्नेथियो भनेर उनले विचार गरिन्, जब उनी आइतवार बिहानको सेवाबाट निस्केर हिँड्दै गर्दा मण्डलीको अर्को मान्छेले उनीसँग कुरा गर्न थाल्यो । त्यो उही कथा थियो : “तिम्रो गवाही हामीलाई बताऊ,” उसले भन्यो, “र तिम्रीलाई सहायता गर्न हामी पैसा सङ्कलन गर्नेछौं ।” तर त्यो मान्छेले बङ्ग्याएर कुरा गर्‍यो । उसले तारा ज्यादै सुन्दरी थिइन् भन्ने ठानेको र उनी एकलै बसेकी हुनुपर्दछ भनी शङ्का गरेको कुरा बतायो ।

त्यसपछि यस्तो भयो । ताराले हात पछाडि तानेर त्यो मानिसको गालामा चड्काइदिइन् । “तिम्री श्रीमती र एउटी छोरी छन् !” उनले उसलाई गाली गरिन् । “तिमी एक ईसाई हौ ! कसरी तिम्री यस्तो व्यवहार गर्न सक्दछौ ?”

ताराको आक्रोश देखेर त्यो मानिस अत्यन्तै डरायो । उसले रातो भइरहेको गालामा छ्म्यो र दाहा किट्टै यसो भन्यो, "तैले यसको मूल्य चुकाउनुपर्नेछ ।" उसले कुरा बढाउने साहस गरेन किनभने त्यस सडकमा नजिकै मानिसहरू थिए ।

"ठीक छ," ताराले अभै पनि त्यस मानिसको कुरामा मुर्मुरिदै जवाफ दिइन् । "मैले कति मूल्य चुकाउनुपर्दछ मलाई बता र म तिर्नेछु । केवल मदेखि टाढै बस !"

एक मात्र समस्या यो थियो कि उसले पैसाको कुरा गरेको थिएन ।

तीन रातपछि, ताराको सानो डेराको भ्याल फुटाउँदै एउटा इट्टा भित्र आयो । ताराले तल सडकमा मानिसहरू चिच्याइरहेका सुन्न सकिन्, तर तिनीहरूले भनिरहेका कुरा भने उनले बताउन सकिनन् किनभने तिनीहरूले बोलीचालीको अरबी भाषा बोलिरहेका थिए जुन उनले बुझ्न सकिनन् । ती मानिसहरूले सडकबाट अभै धेरै ढुङ्गाहरू टिप्दै गर्दा उनले अलिकति पर्दा खोलेर हेरिन् । तिनीहरूले ती ढुङ्गा फेरि उनको भ्यालमा बर्साए र भएभरका सबै सिसाहरू फुटाइदिए । अब तिनीहरूले भनिरहेका केही शब्दहरू उनले बुझ्न सकिन् : "मुस्लिम....अब ईसाई !....स्व:धर्मत्यागी ! प्रहरी ! प्रहरीलाई बोलाऊ....!"

उनले फेरि पर्दा उचालेर हेर्दा ती मानिसहरू ट्याक्सी चढेर भागेका देखिन् । उनले तिनीहरूमध्ये दुई जनालाई चिनिन् । तिनीहरू उनले चड्काएको मानिसका साथीहरू थिए ।

तिनीहरूले प्रहरीलाई खबर गर्ने भनी दिएका धम्कीहरू फुटानी मात्र र उनलाई तर्साउने एउटा प्रयास मात्र होऊन् भनी ताराले प्रार्थना गरिन् । अनि त्यो फुटानी भए तापनि त्यसले काम गरिरहेको थियो । उनी डराइन् । तर त्यो फुटानी थिएन । केही घण्टापछि, प्रहरी त्यहाँ भएको घटनाबारे सोध्दै उनको ढोकामा आइपुग्यो । तिनीहरूले तारालाई प्रहरी चौकीमा लगे ।

सबै कुरा परमेश्वरमा सुम्पनु

"तिमी एक मुस्लिम हौ र अहिले ईसाईमतमा परिवर्तन भएकी छ्यौ भन्ने हामीले खबर पाएका छौं - र तिमी अविवाहित पनि हौ," प्रश्नहरूको वर्षा

शुरू भयो । प्रहरीले उनलाई सजिलैसँग पाकिस्तानमा रहेको उनको बुबाकहाँ पुऱ्याइदिन सक्दथ्यो र त्यहाँ उनको मिसिल उठाउनेथियो भन्ने कुरा तारालाई थाहा थियो । उनले छोटा, घुमाउरा जवाफ दिइन् र हरेक प्रश्नको बीचमा मनमनै 'इम्मानुएल' शब्द दोहोऱ्याइन् ।

केही घण्टापछि प्रहरीले उनलाई जान दियो, तर उनीमाथि निगरानी राखिने प्रतिज्ञा गर्‱यो । उनले किन विवाह गरिनन् भनी तिनीहरूले सोधिरहे, र एक श्रीमान् खोज्न उनलाई कडा सुभाब दिए । तिनीहरूले आफूले चिनेका एकजना मानिसको प्रस्ताव पनि गरे जसले उनलाई लैजानेथियो ।

आश्चर्यजनकरूपमा, तारा एक शिकारबाट, जसको डेरामा आक्रमण गरिएको थियो, तुरुन्तै एक दोषीमा परिणत भइरहेकी भिइन् । मुस्लिम राज्यमा ईसाईका "अधिकारहरू" यस्तै हुन्छन् ।

ताराको निम्ति श्रीमान्

त्यसपछिका चार महिनाहरू कुनै मुख्य घटनाहरूबिना नै बिते । तारा पहिरन डिजाइनरमा निपुण भइन् र मण्डलीका कार्यक्रमहरूमा अझै बढी सक्रिय भइन् । उनी इस्लामबाट परिवर्तित र भागिरहेका अन्य ईसाईहरूलाई सहायता गर्न पनि सक्षम भइन् जुन ताराको निम्ति सुहाउँदो काम थियो जोसँग अहिले त्यस क्षेत्रमा दश वर्षभन्दा बढी समयसम्मको व्यावहारिक अनुभव थियो । तबसम्म पनि, उनले थप्पड्याएको मानिस आफूले पहिला खडा गराएका समस्याहरू त्यति सजिलै समाधान भएको देखेर सन्तुष्ट भएको थिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो । ऊ अझै बढी दुःख दिन चाहन्थ्यो । आफूप्रतिको उसको नजरलाई देखेरै ताराले त्यसो भन्न सकेकी थिइन् । ऊ या त तारालाई पाउन या उनलाई बर्बाद पार्न चाहन्थ्यो ।

ताराको निम्ति, दुवै विकल्प सत्य थिएनन् ।

तारा आफ्नो डेरामा बसिरहँदा फोनको घण्टी बज्यो । यो त्यही मानिस थियो र उसँग एउटा खबर थियो । उसले एउटा लेख लेखेर मण्डलीको सूचना पाटीमा टाँसिदिएको कुरा गर्वसाथ घोषणा गर्‱यो । त्यो लेखले तारा एक वेश्या थिइन्, त्यसैकारण उनले त्यस्ता राम्रा लुगाहरू लगाएकी र

तबसम्म पनि अविवाहित थिइन् भन्ने दाबी गरेको थियो । उसले आफ्नो हातको काम हेर्न उनलाई बोलायो ।

रीसले चुर्मुर्दि, ताराले फोन ड्याम्म राखिदिइन् । त्यो मानिस हार मान्न तयार थिएन । मण्डलीका सदस्यहरूले सोचेका कुराबारे उनी वास्तवमै चिन्तित थिइन् । उनलाई चिनेकाहरूलाई सत्यता थाहा थियो । उनी निरन्तर खतरामा परेकी कारण उनले विवाह गर्न सकिदैनथिन्; ती राम्रा लुगाहरू उनको आफ्नै डिजाइनका नमुनाहरू थिए । वास्तविक समस्या त प्रहरीसँग पो हुनेथियो; तिनीहरूले केही समयमै त्यो खबर पाउनेथिए । तिनीहरूले उनलाई विवाह गर्न प्रष्टरूपमा सल्लाह दिइसकेका थिए र यो लेखले तिनीहरूको भनाइमा बल मात्र थपिदिनेथियो । तिनीहरूले थाहा पाएपछि पकेर लैजानेथिए ।

एक हप्तापछि, ताराका डरहरू वास्तविकतामा परिणत भए । उनलाई इस्लामिक थुनामा राखियो जहाँ उनलाई इस्लाम धर्मका शिक्षाहरू पुनः सिकाइनेथियो र अन्तमा मुस्लिम मानिससँग विवाह गरिनेथियो । एउटा सानो कोठामा थुनिएकी ताराले मनमनै प्रार्थना गरिन् । विवाह गर्न सहमत नभईकन नै त्यो थुनामुक्त हुने तरिकाबारे उनलाई केही थाहा थिएन । अहिले सबै कुरा घुमेर पहिलाकै ठाउँमा आइपुगेजस्तो देखिन्थ्यो । उनको बुबाले उनको विवाह गराइदिन चाहेको थियो र उनले अस्वीकार गरेमा उनलाई मार्न चाहेको थियो । अहिले थुनाको अवस्था पनि त्यस्तै नै थियो । ताराको “घरजम गर्न” नसकिएमा, उनलाई पाकिस्तानमा रहेका उनका अभिभावकहरूकहाँ फिर्ता पठाइनेथियो । तर ताराले आफ्नो निम्ति बुबाले बनाएका योजनाहरूलाई अस्वीकार गरेकी थिइन् र त्यस थानाका अधिकारीहरूको कुरा मान्न उनी तयार थिइन् । कुनै विकल्प नपाएको अवस्थामा, उनले सबै कुरा परमेश्वरलाई सुम्पिएर प्रार्थना गरिन् ।

करिब तीन महिना बित्यो । तारालाई दिनहुँ कुरानका पाठहरू सिकाइन्थ्यो । कक्षाकोठामा नजाँदा, उनी आफ्नै कोठामा बस्ने कैदी थिइन् । अन्तमा एक दिन एकजना अधिकारीले यो घोषणा गर्दै त्यो निरसतालाई तोड्यो : “तारा, तिमीलाई भेट्न कोही आएको छ ।”

“मलाई भेट्न को आउन सक्दछ ? म यहाँ छु भन्ने कसैलाई पनि थाहासमेत छैन ।”

“ऊ भन्दछ कि ऊ तिमीसँग कुरा गर्न चाहन्छ । तिमी उसँग जानु असल हुन्छ भन्ने हामी ठान्दछौं ।”

“उसँग जाने रे ?” ताराले प्रश्न गरिन् । “मैले त्यो मानिसलाई चिन्दै चिन्दैनं, अनि तपाईंले मलाई उसँग बाहिर पठाउँदै हुनुहुन्छ ?” तारा अत्यन्तै चिन्तित भइन् र उनलाई विवाह गर्ने कुराचाहिँ अर्को एउटा चाल हो भनी उनले ठानिन् । तैपनि, त्यो मानिसले खाना खाएपछि उनलाई फिर्ता ल्याइदिने प्रतिज्ञा गर्‍यो । तारा त्यो विचार सुनेर खुशी भइन्, तर उनको लागि कोठादेखि बाहिर निस्कनु ज्यादै राम्रो कुरा थियो ।

त्यो मानिस ताराकै उमेरको सुन्दर थियो र ऊ शान्त, भलादमी आवाजले बोल्यो । “तारा म तिमीलाई चिन्दछु” उसले उनलाई भन्यो । “मैले तिम्रो बारेमा एकजना मुस्लिम साथीबाट थाहा पाएँ ।” ताराले उनलाई बेवास्ता गर्न प्रयास गरिन् । ऊ जति बढी बोल्दै गयो, उसले त्यति नै बढी उनको ध्यान खिँच्दै गयो ।

‘म पनि ईसाई हुँ,’ उसले शान्त, मृदुल आवाजमै भन्यो । “तर कसैलाई पनि थाहा छैन, म पनि तिमी भैँ पाकिस्तानबाट भागेर आएको हुँ । वास्तवमा मेरो र तिम्रो घर एउटै शहरमा पर्दछ । यो थानाले तीनवटी श्रीमती भइसकेको एक मुस्लिम मानिससँग तिम्रो विवाह गरिदिन लागेको पनि मलाई थाहा छ ।”

तारा डरले लुरुक्क परिन् । उनलाई सो योजनाबारे बताइसकिएको थियो । त्यो मानिसले भनिरहेको कुरामा कति पनि चाख नदेखाएको अभिनय गर्न उनले प्रयास गरिन् र उसले उनलाई यसो नभनेसम्म उनी करिब सफल भएकी थिइन्, “तिमीले अस्वीकार गरेमा, तिमीलाई पाकिस्तान - तिम्रो बुबाकहाँ फिर्ता पठाइनेछ ।”

कुन कुरालाई विश्वास गर्ने भन्ने तारालाई थाहा भएन । कसरी उक्त थानाले उनकै शहरको एक अविवाहित ईसाई मानिसलाई उनीसँग भेट्न अनुमति दिन सक्दथ्यो ?

“त्यसो भए तपाईं के चाहनुहुन्छ ?” ताराले अन्तमा सोधिन् ।

“म तिमीसँग विवाह गर्न चाहन्छु,” उसले भन्यो ।

शरीरमा आश्चर्यकर्म

तारा त्यो थुनामा फर्किँदा, तीनजना अधिकारीहरूले उनलाई पर्खिरहेका थिए । “हामीले एउटा निर्णय गरेका छौं, तारा,” तिनीहरूमध्ये एकजनाले भन्यो । “तिमीले जहिदसँग विवाह गर्नुपर्दछ । उसका पहिले नै तीनवटी श्रीमती छन् र ऊ तिमीलाई पनि लैजान चाहन्छ । ऊ एक असल मानिस हो । उसले सबै व्यवस्था मिलाउनेछ । तिमीले कुनै पनि कुराबारे चिन्ता गर्नुपर्दैन । तर यदि तिमीले अस्वीकार गर्दछ्यौ भने, तिमीलाई पाकिस्तान फिर्ता पठाइनेछ ।”

त्यो निर्णय गर्ने समय थियो । उसले सँगै खाना खाने बेलामा विवाहको प्रस्ताव राख्दा उनले जवाफ दिएकी थिइनन् । त्यो कति पनि सोच्नै नसकिने थियो । सबै कुरा अत्यन्तै छिटो-छिटो भइरहेको थियो र उनलाई सोच्ने, प्रार्थना गर्ने समय चाहिएको थियो । उनले आफूलाई ग्रहण गरेको परिवारसँग, उनको पूरै कथा थाहा भएको कसैसँग, उनलाई सुभावा दिन सक्ने कसैसँग कुरा गर्न चाहिन् ।

“म जहिदसँग विवाह गर्दिनँ,” ताराले ती अधिकारीहरूलाई छक्क पाउँ जवाफ दिइन् ।

“त्यसो भए आफ्नो सामान पोको पार । तिमी अब पाकिस्तान जानेछ्यौ ।”

“म मेरा सामानहरू पोको पार्नेछु, तर अर्कै कारणको लागि । म विवाह गर्दछु । तर जहिदसँग होइन । म त्यो मानिससँग विवाह गर्नेछु जसले मलाई आज दिउँसो खाना खुवाउन लग्यो,” ताराले जवाफ दिइन् ।

ती अधिकारीहरू अचम्भित तर सहमत भए । यी जवान महिलालाई नियन्त्रणमा ल्याउने जुनसुकै कुरा गर्न तिनीहरू राजी थिए ।

ताराले सँगै खाना खाएको त्यो मानिससँग सम्पर्क गरिन् र उसलाई त्यो खबर सुनाइन् । उनले विवाह गर्ने भइन् । उसका अभिप्रायहरू साँचो थिए भन्ने कुरामा उनी तबसम्म पनि अनिश्चित थिइन् । त्यसैले त्यो खतरापूर्ण काम थियो । तैपनि जहिदसँग विवाह गर्नुजित्तिको बढी खतरा त हुनेथिएन । उसको आस्थाबारे उनलाई थाहा थियो ।

त्यो निर्णय गरेपछि, ताराले फेरि इम्मानुएललाई पुकारिन्, उही परमेश्वरलाई जसले उनलाई यति टाढा ल्याउनुभएको थियो । उनी भण्डै सत्ताईस वर्ष पुगेकी थिइन्, उनी भागदैं हिँडेको दश वर्षभन्दा बढी भएको थियो । उनको भविष्यको श्रीमान्ले उनलाई धोका दिएमा, आफूले भोग्नुपर्ने समस्याहरू उनलाई थाहा थियो । तर ऊ इमान्दार भएमा, ऊ शरीरमा एउटा आश्चर्यकर्म नै थियो । उसले उनलाई त्यो थानाबाट र उनको वेश्यावृत्तिसम्बन्धी अनावश्यक हल्लाहरूबाट बाहिर निकाल्नेथियो । इस्लाम धर्मबाट गोप्यरूपमा परिवर्तन भएका अन्य व्यक्तिहरूसमक्ष उनले गर्ने सेवकाइको काममा उनले एक सहायक पनि पाउनेथिइन् । तर के उनले आफूलाई अर्को धोकाको निमित्त मात्र तयार पारिरहेकी थिइन् ? त्यहाँ ज्यादै धेरै प्रश्नहरू खडा भए ।

अन्तमा ताराले त्यो थुनामा पस्दा गरेको प्रार्थना सम्झिन् । उनले सबै कुरा परमेश्वर समक्ष सुम्पिंकी थिइन् । अनि उनले फेरि त्यसो गरिन् । त्यो अब उनको हातमा थिएन । “इम्मानुएल, परमेश्वर हामीसँग,” उनले प्रार्थना गरिन्, “हामी दुवैजनासँग हुनुहोस् ।”

उपसंहार

ताराले जुन मानिससँग विवाह गरिन् र ऊ त्यो शरीरमा आश्चर्यकर्म नै सावित भयो । ऊ एक समर्पित ईसाई थियो र उसले इस्लामबाट ईसाईमतमा परिवर्तन भएकाहरूप्रति ताराले गरिरहेकै सेवकाइमा सहायता गर्‍यो ।

उसको र ताराको अहिले सानो छोरा छ, जेम्स र उनीहरू अभैसम्म पनि भागदैं छन् । उनी र उनको श्रीमान्लाई उक्त थानाका अधिकारीहरूले निगरानी गरिराखेका छन् । उनलाई बारम्बार त्यहाँ लगेर उनका क्रियाकलापहरूबारे सोध्नुपर्छ गरिन्छ । “दिउँसो खाना खान को आउँदैछ ?” ती अधिकारीहरूले यसरी सोध्न सक्दछन् । “गए राति ती महिला तिम्रो घरमा किन बसिन् ?,” “आज तिम्री चार घण्टासम्म कहाँ हरायौ ?”

ताराको निमित्त जीवन मुसा र बिरालोको अबिरल खेल भएको छ ।

उनका सबैभन्दा ठूला चुनौतीहरू आउन बाँकी नै हुन सक्दछन् । केही वर्षमा, उनको छोरा बोल्न सक्ने भएपछि, ती इस्लामिक अधिकारीहरूले पक्कै

पनि उसँग प्रश्न गर्नेछन् । अर्को चुनौती त आउनै लागेको छ । जोशिला हृदयहरूको निमित्त अन्तरवार्ता दिनुभन्दा केही महिना पहिला, तारालाई उनकै मामाका छोराहरूमध्ये एकजनाले देखेको थियो जसलाई उनको खोजी गर्न खटाइएको थियो ताकि उनलाई फर्काएर बुबाकहाँ ल्याइ "सजाय" दिन सकियोस् ।

ताराको सुरक्षाको लागि, उनी बस्ने स्थानबारे अरू केही बताउन सकिँदैन, न त उनका ईसाई क्रियाकलापका विवरणहरू नै उल्लेख गर्न सकिन्छ । तर एउटा कुरा निश्चित छ : उनी अधिकांश ईसाईहरूको भन्दा भिन्दै संसारमा जिउँदछिन् । उनकै मण्डलीको ठूलो भागलाई समेत उनको एक परिवर्तित मुस्लिमको जीवनबारे, उनले दिनहुँ सामना गर्ने खतराहरूबारे केही पनि थाहा छैन । सायद यो तिनीहरूले प्रष्टरूपमा बुझ्न सक्दैनन् । सायद त्यसैकारण परमेश्वरलाई ताराजस्तै मानिसहरू चाहिन्छन् जसले अन्य स्वःधर्मत्यागी छोराहरू र छोरीहरूलाई पछ्याउनुपर्ने बाटो देखाइदिन सक्दछन् ।

लिड :

कष्टको पाठशालामा

चीन

१९७३

नौ वर्षकी लिड हरेक बिहान आफ्नी दिदीसँगै खाना माग्न गाउँमा जान्थिन् । उनीहरूले आफ्नो छाप्रोको माथिसम्म फैलिएको विशाल गिङ्गो रूखमुनि आराम गरिरहेका बेलामा उनकी आमाले उनलाई बोलाइन् । “लिड, छिटो आऊ,” उनले भनिन्, “तिम्रो बुबा तिमीलाई हेर्न चाहनुहुन्छ ।”

उनी र उनका दिदीहरूले अधिकांश समय बाँस र घाँसले बनेको, मान्छेले भरिएको सानो छाप्रोबाहिर नै बिताउँदथे जुन छाप्रोलाई उनीहरूले घर भन्दथे । अधिकांश समयमा या त उनीहरू खाना मागिरहेका हुन्थे या नजिकै रहेको फलामको कारखानाबाट फालिएको कोइला बटुलिरहेका हुन्थे; उनीहरूले त्यो कोइला बेचलाई वा खाना पकाउनमा प्रयोग गर्नलाई आफ्ना बुबाआमालाई दिन्थे । लिडलाई थाहा भएसम्म, उनको परिवार सदैव नै अत्यन्तै गरिब थियो, तर पछि आएर अवस्थाहरू भन्ने खराब भए । उनको बुबाको खराब स्वास्थ्य अचानक बिग्रिरहेको थियो र लिड भविष्यमा के हुनेथियो भनेर - र आफ्नी आमाको बारेमा - चिन्तित थिइन् ।

“लिड, कृपया तिम्रो बुबालाई पर्खाइ नराख,” उनकी आमाको थकित आवाजले अनुरोध गर्‍यो । लिड बुढो रूखमुनिको शान्त ठाउँ अनिच्छापूर्वक छोडेर पारिवारिक बिस्ताराको वरिपरि रहेका आफ्नी आमा, दिदीहरू र भाइ भएको ठाउँमा गइन् - जुन बिस्तारामा उनीहरू सबै छजना सुत्ने गर्दथे । त्यो एक कोठे छाप्रोमा त्यही खाट नै एक मात्र फर्निचर थियो ।

“लिड, अबै नजिक आऊ न,” उनको बुबाले भने । “म तिम्रो सुन्दर अनुहार हेर्न चाहन्छु ।” लिड बिस्ताराको छेउमा बसिन् र मुस्कुराउने प्रयास गरिन् । यसरी बुबालाई हेर्न उनलाई मन लाग्दैनथ्यो । अन्तिम पटक उनी अस्पतालबाट फर्केर आएपछि, ज्यादै कमजोर, आशाहीनजस्तै भएका थिए । उनकी आमाले नभने तापनि, आफ्नो बुबा मर्नै लागेका कुरा उनलाई थाहा थियो । क्यान्सरले उनको शरीरलाई नष्ट पारिरहेको थियो र उनले काम गर्न नसकेका महिनौं भइसकेको थियो ।

अनि उनका बुबाले हात उचाले र बिस्ताराको छेउमा उभिरहेका श्रीमती र छोराछोरी भएतिर बिस्तारै हल्लाए, उनीहरूमध्ये धेरैजना रोइरहेका थिए । “छोराछोरीहो, तिमीहरूले आफ्नो आमाको हेरचाह गर्नेछौं भनी मसँग प्रतिज्ञा गर । अनि एक-अर्काको पनि ख्याल राख्नु । म त अब धेरै बाँच्दिनँ होला, तर म तिमीहरूलाई माया गर्दछु भन्ने कुरा सधैं सम्भिराख्नु ।” लिडका बुबाले उनकी आमाको अनुहार मुसार्न लाग्दा, उनकी आमा बिस्तारै सुँकसुँकाइरहेकी थिइन् । “मसँग प्रतिज्ञा गर कि म मरेपछि...” उनले छिट्टै नै विधवा हुन लागेकी आफ्नी श्रीमतीलाई सीधै भन्दै गए, “...तिमीले एक ज्यादै बलियो मानिससँग विवाह गर्नेछ्यौं जो ज्यादै भरोसायोग्य होस्, जसले तिमीलाई मैलेभन्दा राम्रोसँग पाल्नेछ । अनि कृपया सधैं परमेश्वरसँग प्रार्थना गर्न नबिसर्नु ।”

उनीहरू दुईजनालाई चिन्नेहरू सबैलाई उनीहरूबीचको प्रेमको गहिराइ थाहा थियो । उनीहरू चिच्च्याएका वा उनीहरूले एक-अर्कालाई कठोर शब्द भनेकासमेत लिडले कहिल्यै सुनेकी थिइन् । उनले आफ्नो बुबा मरेका हेर्न सकिनन् र आफ्नी आमा अति चिन्तित भएकी उनलाई हेर्न मन लागेन । अनि उनीहरूले सदैव परमेश्वरबारे कुरा गर्ने र प्रार्थना गर्ने तरिकालाई उनले कहिल्यै बुझिनन् । आफ्ना बुबाआमा बिस्तारा नजिकै घुँडा टेकेर बसेका लिडले बारम्बार देखेकी थिइन् । उनीहरूले के गरिरहेका थिए भनेर लिडले एक पटक सोधेकी पनि थिइन् र उनीहरूले “परमेश्वरसँग कुरा गरेको” भनी बताएका थिए ।

त्यसो भए, अहिले परमेश्वर कहाँ हुनुहुन्छ त ? लिडले शङ्कापूर्वक विचार गरिन् । यदि परमेश्वर वास्तवमै हुनुहुन्छ भने, मेरो बुबा किन मर्न लाग्नुभएको छ त ? उनी रोदन लुकाएर कोठाबाहिर दगुरिन् ।

पछि त्यस दिन दिउँसो लिडकी आमाले आफ्ना सासुससुरा - उनीहरूका हजुरबुबा-हजुरआमा - भेट्न आउँदै थिए भनी छोराछोरीलाई भनिन् । लिड छक्क परिन्; आफ्ना हजुरबुबा-हजुरआमाले तिनीहरूका छोरा र उनको परिवारलाई कति पनि हेरचाह नगरेका कुरा उनलाई थाहा थियो । वास्तवमा त्यो त एउटा सानो कुरा मात्र थियो । उनकी हजुरआमाले धेरै छोराहरू पाउन नसकेको भनी त्यो परिवारलाई श्राप दिएकी थिइन् ।

केही दिनपछि उनका हजुरबुबा र हजुरआमा आए, तर आफ्नो छोरा मर्दासमेत त्यो सानो घरभित्र तिनीहरूले पाइला राखेनन् । तिनीहरूले छोराको अन्तिम संस्कार गर्नमा सहायता गर्न पनि अस्वीकार गरे ।

कफन बाक्स किन्ने पैसा नभएर र सासुससुराको सहायता नपाएर लिडकी आमाले आफ्ना मृत श्रीमानलाई आफूले पाउन सकेको सबैभन्दा राम्रो निलो कपडामा राम्रोसँग बेहिन । त्यो एक "सामान्य दफन" थियो जुन सबैभन्दा गरिबले गर्ने प्रकारको दाहसंस्कार थियो ।

लिड, उनकी दुःखित आमा, दिदीबहिनी र भाइले पक्कै पनि आफ्नो अवस्था त्योभन्दा बढी खराब हुन सक्दैनथ्यो भन्ने ठाने, तर तिनीहरूले गलत सोचेका थिए । ती हजुरबुबा र हजुरआमाले जाने बेलामा लिडको भाइलाई आफूसँगै लैजाने घोषणा गरे । लिडकी आमा र बाँकी छोरीहरूले जोडदाररूपमा विरोध गरे, तर त्यो व्यर्थ भयो । त्यो सानो केटालाई उनीहरूदेखि अलग्याएर लगियो ।

त्यो छाप्रोमा तीन केटीहरू र उनीहरूकी आमा मात्र बाँकी रहे । उनीहरू सबैजना कतिञ्जेल बाँच्न सकिन्थ्यो भनेर चिन्तित भए ।

"आऊ लिड, कृपया घुँडा टेकेर हामीसँगै प्रार्थना गर," एक दिन बिहान उनकी आमाले बोलाइन् । अनिच्छापूर्वक लिड बिस्ताराको छेऊमा आमा भएको ठाउँमा गइन् । जाडोयाम शुरू हुन लागेको थियो र उनका कलिला घुँडाहरूमा भुइँको चिसोले छोयो । आफूहरूले अत्यन्तै कष्ट भोगिसकेको कुरा सोचेर लिड आफ्नी आमाको त्यो अनुरोध स्वीकार गर्दा रीसाइन् ।

उनकै छेऊमा, आमा बिस्तारै रोइरहेकी थिइन् । शुरूमा त, उनी वेदनाले गर्दा रोइरहेकी थिइन् भन्ने लिडले ठानिन्; त्यसपछि उनले आफ्नी आमाले

फेरि परमेश्वरसँग कुरा गर्दा आफ्नो हृदयको वेदना पोखिरहेकी थिइन् भन्ने थाहा पाइन् । लिडसँग त भन्ने कुरा नै थिएन । उनले त आमालाई साथ दिँदा घुँडामा कष्ट मात्र सहेकी थिइन्, तर उनले गर्न सक्ने त्यति मात्रै थियो । आखिर, हावासँग बोल्नुको के अर्थ हुन्थ्यो र ? अनि परमेश्वर हुनुहुन्थ्यो भने तापनि, उनी उहाँसँग कुरा गर्न चाहँदैनथिन् । किनभने उहाँले तिनीहरूलाई यति धेरै दुःख भोग्न दिनुभएको थियो ।

उनको बुबाको मृत्यु भएको केही महिनासम्म, लिडको परिवारले आफूहरूलाई दया गरेका केही छिमेकीहरूको सहायताले जसोतसो जीवन धाने, तर उनीहरूको निम्ति जीवन भन्-भन् कठिन बन्दै गयो । अन्तमा लिडले आफूहरू हेनान प्रान्तमा बस्ने आफ्ना बुबाआमाकहाँ गएर बस्ने निर्णय गरिन् । चिनियाँ संस्कृतिमा, महिलाहरूलाई पुरुषमाथि निर्भर हुनुपर्दछ भनी विश्वास गर्न सिकाइन्थ्यो । उनीहरू एकलै बाहिर बस्नु उचित हुँदैनथ्यो र सरकारले कुनै पनि हालतमा उनीहरूलाई सहायता गर्न अस्वीकार गर्दथ्यो ।

लिड आफ्ना हजुरबुबा-हजुरआमाको घरमा आइपुग्दा, उनीहरूको घरको आकार देखेर छक्क परिन् । उनकी आमाका बुबाआमा धेरै धनी त थिएनन्, तर लिड हुर्किएकी छाप्रोको तुलनामा उनीहरूको घर त महल नै थियो । लिडकी हजुर आमाले ती केटीहरूलाई साँघुरो भान्साको बाटो भएर पछाडिको कोठामा लगिन् । त्यो एउटा सानो, जीर्ण कोठा थियो जसलाई पहिला सामानहरू राख्नको लागि प्रयोग गरिन्थ्यो । “तिमीहरू सबैजना यहीं बस्न सक्दछौं,” लिडकी हजुरआमाले रूखो आवाजमा भनिन् । लिडले आँखा डुलाएर त्यो साँघुरो, अनाकर्षक ठाउँलाई हेरिन् र आफैसँग खिसी गर्दै मुख छोपेर हाँसिन् । उनलाई आफ्नै घरमा आइपुगेको महसुस भएको थियो ।

उनीहरूको नयाँ जीवनले लिडकी आमा र हजुरआमाबीच निरन्तर भगडा गराउँदथ्यो । त्यो भगडा यस कारणले शुरू भएको थियो कि लिडकी आमाले स्थानीय श्रम विभागमा निवेदन दिन चाहेकी थिइन् ताकि उनले आफ्नै घर बसाल्न सकून्, तर लिडकी हजुरआमाले चाहिँ आफ्नी छोरीले फेरि विवाह गरोस् भन्ने चाहेकी थिइन् ।

भङ्केलो बुबा

एक दिन विद्यालयबाट घर आउँदा ढोकामा पुग्न नभ्याउँदै लिङ्गले सधैं भैं भङ्गडा चर्किरहेको सुनिन् । “तर, आमा, म फेरि विवाह गर्न चाहन्नँ !” उनकी आमाले भनिरहेकी थिइन् र उनको आवाज उत्तेजनाले गर्दा बिग्रिएको थियो । “म जुनलाई भैं कहिल्यै कसैलाई प्रेम गर्न सकिदन्नँ । तपाईंसँग बस्न आउन राजी हुँदा मैले एकलै रहने योजना बनाएकी थिएँ भन्ने कुरा तपाईंलाई थाहा थियो । यदि तपाईंले मलाई काम गर्न दिने बारेमा त्यो श्रम विभागमा कुरा मात्र गरिदिनुभयो भने र मेरो आफ्नै घर बसाल्नमा मलाई सहायता गर्नुभयो भने, मैले छोराछोरी पाल्न सक्दछु भन्ने मलाई थाहा छ । कृपया, आमा ! कृपया यसो नगर्नुहोस् ।”

“तिमी यहाँ आएकी दुई वर्ष भइसक्यो,” प्रत्युत्तरमा लिङ्गकी हजुरआमा चिच्याइन् । “अब म यो अवस्था सहन सकिदन्नँ ! व्यवहार गर्ने तरिका यो होइन । शुटान एक राम्रो मान्छे हो र उसले तिम्रो छोराछोरी पाल्न सक्दछ । साथै, तिम्रो बुबाले यो कुरा मिलाइसक्नुभएको छ : अर्को हप्ता तिम्रो विवाह हुनेछ ।”

अर्को हप्ता, लिङ्गले भङ्केलो बुबा पाइन् ।

नयाँ भङ्केलो बुबाको रूखो स्वर सुनेर लिङ्गको कपाल ठाडो भयो र आफ्नो बुबाले सदैव प्रयोग गर्ने नम्र बोलीको उनलाई अत्यन्तै याद आयो । शुटानले लिङ्ग र उनका दिदीबहिनीलाई पशुसह व्यवहार गर्दथ्यो र लिङ्गले भित्रभित्रै उसलाई घृणा गर्दथिन् । गरिब हुनु एउटा कुरा हो, तर गरिब भएर भङ्केलो बुबासँग बस्नु भन्ने खराब कुरा थियो जसले उनलाई नोकरसरह ठान्दथ्यो ।

अझै पनि लिङ्गले सहिन् र आफ्ना विचारहरू मनभित्रै लुकाएर राखिन् । अब लिङ्गकी आमाले फेरि विवाह गरेपछि, उनीहरूलाई काम गर्न अनुमति दिइयो र विद्यालय नगएको बेलामा लिङ्गले श्रम विभागका गोठालाहरूसँग बारीमा काम गर्दथिन् । स्थानीय अधिकारीहरूले अङ्गको आधारमा कामदारहरूको ज्याला र सुविधा निर्धारण गर्दथे । अनि मेहनत गर्ने मानिसले एक दिनमा दश अङ्गसम्म कमाउन सक्दथ्यो । जवान लिङ्गले नौ अङ्ग कमाइन् ।

लिडले भटमास पिस्न साधारण मेसिन तयार पार्नमा पनि सहायता गरिन् । गोरुले घुमाएपछि, त्यो मेसिनलाई चलाएर दुईवटा ठूलूला ढुङ्गाहरूको बीचमा भटमास पिस्न सकिन्थ्यो । शूटानलाई यो उपाय मन पऱ्यो, तर उसले गोरु किन्न सकेन । बरु उसले लिड र उनकी दिदीलाई त्यो काम गर्न लगायो । अनि चार वर्षसम्म, उनीहरूले दिनहुँ त्यो “गोरुको काम” गरे ।

अत्यन्तै कडा परिश्रमको कारण, लिड पन्ध्र वर्षकी हुँदा बलियो र स्वस्थ बनिन् र उनले आफ्नै खुट्टामा उभिन सक्ने दिनको प्रतीक्षा गरिन् । लिड र उनकी दिदीको कामले उत्पादित भटमासको पीठो बेचेर उसले नाफा कमाउँदा भड्केलो बुबाप्रतिको उनको घृणा हरेक दिन बढ्दै गयो । तैपनि उसले एउटा गोरु पनि किन्न मानेन । उसले किन किन्नुपर्दथ्यो र ? उसँग त त्यो पट्टाइलाने काम गर्ने उसका भड्केला छोरीहरू नै थिए ।

शूटानसँग विवाह गरेपछि शुरूका केही हप्तासम्म निरन्तर रोएकी लिडकी आमाले अब कमै मात्र प्रार्थना गर्दथिन् । रु टैन गाउँमा थोरैजना गोप्य विश्वासीहरू थिए र एक मात्र बाइबल थियो, जुन अशिक्षित भएको कारण लिडकी अमाले पढ्न सकिदथिन् । उनको मुखमा एउटै मात्र प्रार्थना भुण्डिएको थियो । रातको सन्नाटामा कहिलेकाहीं लिडले त्यो सुन्न सक्दथिन् : “हे परमेश्वर मेरा छोराछोरीलाई रक्षा गर्नुहोस्, विशेष गरी लिड र उनकी दिदीलाई । उनीहरूलाई अति मेहनत गर्न लगाइन्छ । कृपया उनीहरूको हेरचाह गर्नुहोस् । म यति नै माग्दछु ।”

आफ्नी आमाले उनी र उनकी दिदीले भोगिरहेका दासको जस्तो परिश्रमबारे किन परमेश्वरलाई बताइरहेकी थिइन् भनी लिड अन्यौलमा परिन्, जबकि उनले त्यसबारे दास मालिक स्वयम्सँग कुरा गर्नुपर्दथ्यो ! आफ्नो भड्केलो बुबाले आफूहरूमाथि धेरै काम लाददा लिडले हरेक पटक परमेश्वरले पक्कै पनि सहायता गर्नुहुन्न भनी दुःखपूर्वक सोच्दथिन् । सम्भवतः लिडले उसलाई घृणा गर्दथिन् भन्ने शङ्का गरेर, एक दिन उसले लिडलाई पोइल जान सल्लाह दियो । उसले त्यस सम्बन्धमा उनलाई सहायता गर्ने आश्वासन पनि दियो । “यो सबैको लागि उत्तम हुन्छ,” उसले उनलाई भन्यो ।

ऊ उनीदेखि मुक्त हुन मात्र चाहन्थ्यो भन्ने लिडलाई थाहा थियो । यसको मतलब, उसले एकजनालाई खुवाउन पर्नेथिएन ।

अदृश्य परमेश्वर

लिड आफ्नै अठोट र आफ्नो परिवारप्रतिको आज्ञाकारिताबीच दोधारमा परिन् । विवाह गर्न अस्वीकार गरेमा, उनले सम्पूर्ण परिवारको अपमान गर्नेथिइन् र आमालाई लाजमा पार्नेथिइन्, जसको पीडा सहन कठिन हुनेथियो । विवाह गरेमा, उनको श्रीमान् शूटानजस्तै पर्नेथियो कि भनी उनी डराइन् । उनको निम्ति एक मात्र विकल्प बाँकी रह्यो : उनले आत्महत्या गर्नेथिइन् । उनको दिमागमा परेका दबावहरूले हृदयमा पीडा दिन थालेपछि उनी दासत्वबाट मुक्त हुने एक मात्र तरिका मृत्यु नै हुनेथियो जस्तो देखिन्थ्यो ।

आफ्नी छोरी अत्यन्तै निराश भएकी लिडकी आमाले थाहा पाइन् र उनले लिडको कुशलताको निम्ति चिन्ता गरिन् । “लिड, तिमी जन्मजात अगुवा हौ,” उनले आफ्नी छोरीका बानीहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने प्रयास गर्दै भनिन् ।” पक्कै पनि परमेश्वरले तिम्रो निम्ति कुनै विशेष योजना बनाउनुभएको हुनुपर्दछ ।”

लिडले आफ्नी आमाले गरेका उनका अदृश्य परमेश्वरसम्बन्धी कुरा सुन्न अस्वीकार गरिन् । त्यो सबै पूर्णतया व्यर्थ लाग्दथ्यो । आमाको खोक्रो अन्धविश्वास र झड्केलो बुबाको कठिन काम पूरा गर्दागर्दै लिडको निराशा भन्नु बढ्यो ।

आफ्नी छोरीको मनोभाव अत्यन्तै गिरेको थाहा पाएर, लिडकी आमाले उनलाई आफ्नो नजरदेखि हराउन दिने साहस गरिनन् किनकि उनले आत्महत्या गर्न सक्दथिन् भनी उनी डराइन् । अन्तमा एक दिन उनी आफ्नी निराश छोरीलाई त्यही गाउँमा शुरू गरिएको सानो घरेलु सङ्गतिमा लैजान सफल भइन् । भटमासको पिठो पिस्नुभन्दा त्यहाँ जानु नै उत्तम ठानेर लिडले सहमति जनाइन् र त्यो जमघट देखेर उनी वास्तवमै आनन्दित भइन् । त्यहाँ जम्मा चारजना मानिसहरू थिए : लिड, उनकी आमा र अरू दुईजना ।

अरू तीनजनाले भजन गाएका सुनेर त्यहाँ बस्दै गर्दा लिडले आफ्नी आमाको विश्वासबारे विचार गरिन् । *कसरी उहाँले देख्न नसकिने परमेश्वरमा यति अन्धाधुन्धरूपमा विश्वास गर्न सक्नुहुन्छ ?* लिडले विचार गरिन् । आफ्नो सन्देहको बाबजुद पनि लिडले आफ्नी आमाको अनुहारमा चम्किएको हर्षोन्मादलाई बेवास्ता गर्न सकिनन् । उनले अदृश्य स्वर्गदूतहरूको सामु गाइरहे भैं देखिन्थ्यो ।

परमेश्वरले प्रयोग गर्न सक्नुहुने साधन बन्नु

केही दिनपछि, आमाले फेरि आफ्नो निमित्त प्रार्थना गरिरहेकी लिडले सुनिन्, तर यस पटक उनका शब्दहरूले निश्चितरूपमा लिडको ध्यान खिँचे । “हे परमेश्वर,” उनकी आमाले बिस्तारै प्रार्थना गरिन्, “कृपया मेरा छोराछोरीलाई, विशेषगरि लिडलाई बचाउनुहोस् । उनी कति हठी र अटेरी हुन सक्दछिन् भन्ने तपाईं जान्नुहुन्छ । कृपया उनको त्यो हठी स्वभावलाई तपाईंले प्रयोग गर्न सक्नुहुने कुनै कुरामा परिणत गरिदिनुहोस् ।” उनकी आमाको प्रार्थनाको त्यो पक्ष परिचित नै थियो, र ती शब्दहरू फेरि सुन्दा, लिडले मुस्कान रोक्न सकिनन् । उनकी आमाको प्रार्थनाको अर्को पक्षले उनको ध्यान खिँच्यो : “मैले अब्राहामको कथा सुनेकी छु, जसले आफ्नो छोरा इसहाकलाई तपाईंको निमित्त बलिको रूपमा चढाए,” उनकी आमाले भन्दै गइन् । “अब म पनि मेरा छोराछोरीमध्ये एउटीलाई तपाईंसमक्ष चढाउन चाहन्छु । म लिडलाई तपाईंसमक्ष सुम्पन चाहन्छु ।”

लिडले अनभिज्ञता दर्शाउँदै कुम उचालिन् । *मलाई बलि चढाउने ? के मेरी आमा पागल हुनुभएको छ ?*

उनकी आमाको प्रार्थना कैयौं दिनसम्म उनको दिमागमा घुमिरह्यो र उनी द्विविधामा परिरहिन् । अन्तमा, अर्को एक दिन बिहान आमाले फेरि प्रार्थना गरेको सुनेपछि लिड आमासँग विवाद गर्न दौडेर कोठाभित्र छिरिन् । “के तपाईं मलाई फेरि तपाईंको परमेश्वरसमक्ष बलि चढाउँदै हुनुहुन्छ, आमा ? के तपाईं उहाँले मलाई कठिन काममा लदाएर मार्नुहोस् वा चट्याङ पारेर ठहरै पार्नुहोस् भन्ने चाहनुहुन्छ ? अनि तपाईंले कुरा गरिरहनुहुने प्रभु येशू कहाँ हुनुहुन्छ ? उहाँलाई मेरो सामु खडा गराउनुहोस् र म उहाँलाई छुनेछु अनि विश्वास गर्नेछु ! आखिर कस्तो खालका मानिसहरू स्वर्ग जान्छन् ? तपाईंजस्तै आशाविहीन वृद्ध महिलाहरू ? अनि तपाईं कसरी त्यहाँ जानुहुन्छ ?” लिडले आमाको अनुहारमा त्यो पीडा देख्न सकिन् जुन उनले दिएकी थिइन् । उनी आमालाई चोट पुऱ्याउन चाहँदैनथिन्, तर उनले अत्यन्तै चोट पुऱ्याएकी थिइन् ।

लिडले आफ्नो मुखबाट निस्करहेको कठोर आदेशमूलक आवाज सुनिन् र उनले आफू आफ्ना दिदीबहिनीसँग यसै गरी बोल्ने गरेको महसुस गरिन् । उनले आफ्ना साहसी विश्वासलाग्दा चलाखीहरूद्वारा आफ्ना दिदीबहिनीको

माभ्रमा आफूलाई एउटा अगुवाको रूपमा आफैले नियुक्त गरेकी थिइन् । लिङ्का दिदीबहिनीले उनका आज्ञाहरू चूपचाप पालन गर्दथे; त्यसो नगरेमा उनले आफूहरूलाई समस्यामा पारिदिन सक्दथिन् भन्ने उनीहरूलाई थाहा थियो । अहिले आफैले आमालाई त्यही कर्कश आवाजमा गाली गरेको लिङ्गले सुनिन् र आमालाई चोट पुऱ्याएकोमा उनले अफसोस मानिन् । तर उनले आफूलाई नियन्त्रण गर्न सकिनन् । उनकी आमाले अस्तित्वमै नरहेका परमेश्वरसमक्ष चढाएकी हाँस्यास्पद प्रार्थनाहरूबारे उनले सकेसम्म सबै कुरा भनिसकेकी थिइन् ।

समय बित्दै गयो र लिङ्गले कडा मेहनत गरिरहिन् । उनले विवाह गर्नुपर्दथ्यो भनी भड्केलो बुबाले दिएको सुभावलाई बेवास्ता गर्न उनी सफल भएकी थिइन् र उसले अन्तमा हार मान्यो र उनलाई बेवास्ता गर्न थाल्यो । पक्कै पनि उनकी आमाको प्रभावले उनको भड्केलो बुबामा परिवर्तन ल्याएको थियो भनी लिङ्गले महसुस गरिन् । चिन्तामुक्त भएपछि, आमासँग त्यसरी कठोररूपमा विवाद गरेकोमा उनले आफूलाई दोषी पनि ठानिन् । आफ्नो गल्ती स्वीकार गरेर क्षमा पाउने आशामा, उनी आमासँग नियमितरूपमा मण्डलीका साप्ताहिक सेवाहरूमा जान थालिन् ।

वर्षायाम आउने बेलासम्ममा, लिङ्गले आत्महत्या गर्ने विचारलाई एकातिर पन्छाइसकेकी थिइन् ।

एक दिन उनले भटमास पिस्ने यन्त्र चलाइरहँदा, उनकी आमा चिच्च्याउँदै दौडेर उनी कहाँ आइन्, “लिङ्ग उनी आएका छन् !”

“को आएका छन् ?” लिङ्गले सोधिन् ।

“ती प्रचारक, जसको बारेमा हामीले धेरै सुनिसकेका छौं !” उनकी आमाले जवाफ दिइन् । “मैले तिमीलाई बताएको बिर्सियो ? उनले आज राती प्रचार गर्नेछन् र हामी आउनेछौं भनी मैले अरूलाई भनिसकेकी छु । गएर हातखुट्टा धोऊ, छिट्टो !”

लिङ्गले अस्वीकार गर्नेबारे सोचसमेत नभ्याउँदै, उनकी आमा दौडेर गइसकेकी थिइन् ।

अहो, लिङ्गले सोचिन्, परमेश्वरमा स्वनियुक्त एक महान् अधिकारी ।

उनी त्यो साँभ केही मात्रामा आफ्नी आमालाई खुशी पार्नको लागि मण्डली सेवामा गइन् । ती वृद्ध प्रचारक ज्यादै मिलाएर र सहजतापूर्वक बोले । उनले प्रचार गर्नुभन्दा पनि सामान्यरूपमा आदम र हव्वाको बारेमा बताए र पाप संसारमा कसरी प्रवेश गर्‍यो भनी व्याख्या गरे । उनले उनीहरूलाई यस कुरामा प्रष्ट पारे कि परमेश्वरले तिनीहरूलाई यति धेरै प्रेम गर्नुभयो कि उहाँले आफ्नै पुत्रलाई क्रूसमा मर्न पठाउनुभयो ताकि तिनीहरूको पाप क्षमा हुन सकोस् । यी शब्दहरूले उनको हृदयलाई भित्रसम्म छेँड्दा, लिडले आफ्नो हृदय नरम भएको महसुस गरिन् । उनले यस्तो प्रेम र बलिदानबारे कहिल्यै थाहा पाएकी थिइन् । उनले त्यो कथा पहिला नै सुनेकी थिइन्, तर त्यसले कहिल्यै यसरी प्रभाव पारेको थिएन - तबसम्म ।

पछि त्यो साँभमा, आफ्ना मामाको घरको भित्तामा भुण्ड्याइएको क्रूसको चित्रलाई नियालेर हेर्दा उनको प्राणका हलचलहरू भन् तीव्र भए । उनी त्यसतर्फ बढिन् र ती प्रचारकले अति जीवन्तरूपमा बताएका कथा स्मरण गर्दै हातले त्यस चित्रलाई छोइन् । *यदि येशू मेरो निम्ति मर्नुभयो भने, मैले उहाँको निम्ति के गरेकी छु त ?* भनेर उनले आफैसँग भन्दा, उनको प्राण पश्चातापको बाढीले भरिएको थियो । लिड भुइँमा लडिन् र आफूले त्यति दृढतापूर्वक अस्वीकार गरेको अदृश्य परमेश्वरलाई पुकार्दै रोइन् । छिट्टै नै उनले आमाले आफ्नो कुममा हात राखेको महसुस गरिन् ।

“अहो, आमा ! म ज्यादै दुःखित छु,” लिड सुँकसुँकाइन् । “मैले तपाईंको परमेश्वरबारे भनेका ती सबै कुराहरूको निम्ति र मैले तपाईंलाई गिल्ला गरेकोमा अनि तपाईंले मलाई बताउनुभएका कुराहरूमा विश्वास नगरेकोमा म ज्यादै दुःखी छु । म अति खराब मानिस हुँ । परमेश्वरले कसरी मलाई क्षमा गर्न सक्नुहोला र ?”

लिडकी आमाका आँखामा खुशीका आँशु टल्पलाए र उनले छोरीलाई - र अब प्रभुमा उनकी नयाँ बहिनीलाई - अझालो हालिन् । “मेरी प्यारी लिड, त्यो सबै क्षमा गरिएको छ,” उनले भनिन् । “परमेश्वरको अनुग्रहले आज राती तिमीलाई यहाँ तानेर ल्याएको छ र अब सदाको लागि तिमी उहाँकी छोरी हुनेछ्यौ । यसबाहेक अरू कुनै पनि कुराले मलाई बढी खुशी तुल्याउन

सकदैन । तिम्रो निमित्त उहाँसँग एउटा ज्यादै विशेष योजना छ भनी म विश्वास गर्दछु मैले त्यसबारे लामो समयदेखि विश्वास गरेकी छु ।”

बुबाको मृत्यु भएदेखि यता लिङ त्यति धेरै कहिल्यै रोएकी थिइनन् ।

ब्वाँसाहरूको बीचमा भेडाहरू

अर्को वर्षसम्म उनी आमाको साथमा साप्ताहिक बाइबल सेवाहरूमा नियमितरूपमा गइरहिन्, एक दर्शकको रूपमा मात्र होइन, तर उनीहरूको वृद्धिरत सङ्गतिको एक सदस्यको रूपमा । उनको निराशाको ठाउँ भित्री आनन्दले लिएको थियो र आफ्ना समस्याहरू पछाडि छोडिएका उनले विश्वास गरिन् । त्यसपछि उनले एउटा सपना देखिन् : खेतको बीचबाट साँघुरो बाटो सीधा गएको थियो । देब्रेतर्फ गहुँ पातलो र हरियो थियो, अनि बतासले सजिलैसँग हल्लाइरहेको थियो । तर दाहिनेतर्फ, गहुँ पाकेको थियो र ठूला, घामले पहेंला भएका बालाहरूको वजनले केही नलहरू भुकेका थिए । त्यो गहुँ टाढा गएर बिलाउँदासम्म लिङले दुवैतर्फ हेरिन् । यस्तो फसल फलाउने हावापानी र माटो कति विचित्रको हुनुपर्दछ होला भनेर उनले विचार गरिन् ।

लिङले त्यो अनौठो सपना भोलिपल्ट बिहान आमालाई बताइन् । आमाले पनि यस्तै सपना देखेको भनी बताउँदा लिङ छक्क परिन् । उनले गहुँका ठूला, पाकेका नलहरू देखेकी थिइन्, तर उनले बारीको बीच भागमा सानो सिमीको टुसा पलाइरहेको पनि देखिन् र उनलाई “यो कलिलो टुसामा पानी हाल, नत्र त्यो सुक्नेछ” भनी निर्देशन दिएको आवाज पनि सुनिन् ।

ती सपनाहरूको अर्थ उनीहरू दुवै जनाले बुझेनन्, तर उनीहरूले एउटै दर्शन देख्नुको कुनै कारण हुनुपर्दथ्यो भन्ने उनीहरूले बुझे । अर्को हप्ताको प्रार्थना सभामा उनीहरूले जवाफ पाए, जब त्यो साँझको सन्दर्भ लूकाको सुसमाचारको अध्याय १० बाट लिइयो : “साँच्ची नै फसल प्रशस्त छ, तर खेतालाहरू धोरै छन्; यसकारण फसलका प्रभुलाई, उहाँले आफ्नो फसलमा खेतालाहरू पठाइदिऊन् भनी प्रार्थना गर । जाओ; हेर, म तिमीहरूलाई भेडाका पाठाहरू भैं ब्वाँसाहरूको बीचमा पठाउँछु ।”^१

यो उनीहरूका सपनाहरूको अर्थ थियो कि थिएन भनेर सोचै, लिङ परमेश्वरले उनको निम्ति जम्मा गरेर राख्नुभएको कुराको बारेमा डराइन् र उत्तेजित पनि भइन् । उक्त खण्डको दोश्रो अर्धभागले कुन कुरालाई जनाउँदथ्यो भनेर पनि उनी उत्सुक भइन् । “तर कसरी म एक प्रचारक बन्न सक्दछु ?” उनीहरूले त्यो खण्डबारे छलफल गर्दा उनले आमासँग सोधिन् । “म ज्यादै साना छु र मलाई केही पनि थाहा छैन । मसँग एउटा बाइबल पनि छैन ।”

उनकी आमा लिङलाई हेरेर केवल मुस्कुराइन् । ती सपनाहरूको अर्थ उनलाई ठीकरूपमा थाहा थियो : उनकी छोरीले चीनका हराएका प्राणहरूलाई सुसमाचार सुनाउनेथिइन् । उनलाई यो कुरा निश्चितरूपमा थाहा थियो ।

उनको सत्र वर्षको जन्मदिवसको केही समयपछि नै, लिङ ज्यादै थोरै पैसा, वा खाना लिएर, बिनाबाइबल र बिनागन्तव्य चीनमा सुसमाचार प्रचार गर्न एकलै निस्कन् । उनले अझै केही पढिञ्जेल पखन चाहेकी थिइन्, तर उनकी आमाले आग्रह गरिन् । “तिमीले धेरै कुरा जान्नुपर्दैन । येशूको कथा मात्र बताऊ । आफूलाई थाहा भएको कुरा मानिसहरूलाई बताऊ । यदि यो परमेश्वरको इच्छा हो भने, उहाँले तिम्रो सेवकाइमा आशिष दिनुहुनेछ ।” अनि आमाको प्रोत्साहन लिएर लिङ प्रस्थान गरिन् ।

लिङ आफ्नो विश्वासबारे बताउँदै गाउँ-गाउँ डुलिन् । उनी बाइबल भएको कुनै गाउँमा पुगेमा, उनले अर्को सन्देशको लागि पदहरू कण्ठस्थ पार्न त्यो बाइबल पढ्दथिन् । उनले भजनहरू पनि सिकिन् । उनले आफूले कति राम्रोसँग गाउन सक्दथिन् भन्ने तबसम्म कहिल्यै महसुस गरेकी थिइन् जब उनको स्वर सुनेर मानिसहरू आकर्षित भएका उनले देखिन् र त्यसपछि तिनीहरू ती जवान प्रचारकले भनेका कुराहरू सुन्न बस्दथे । उनी एक जवान, अविवाहित महिला एकलै चीनभरि घुम्दै हिंडेकी थिइन् भन्ने सत्यता नै अधिकांश मानिसहरूको ध्यान खिँचन पर्याप्त थियो ।

परमेश्वरले लिङको सेवकाइमा आशिष दिनुभयो । उनले जति बढी यात्रा र प्रचार गरिन्, श्रोताहरू त्यति नै बढी हुँदै गए । शुरूमा प्रचार गरेका गाउँहरूमा भेला हुने सातजनाको समूह उनले अर्को हप्ता यात्रा गरेका गाउँहरूमा सत्तरीजनाको भीडमा वृद्धि भएको देख्दा उनी अचम्भित भइन् । पवित्र धर्मशास्त्र बाइबल सही थियो : फसलहरू पाकेका थिए । मानिसहरू

सुसमाचार सुन्नलाई भोकाएका थिए र परमेश्वरले उनलाई उहाँको एक सन्देशदूत हुन बोलाउनुभएको थियो । त्यो एक ज्यादै ठूलो सोचाइ थियो र लिडले आफू त्यस बोलावटको योग्य हुन सकूँ भनेर निरन्तर प्रार्थना गरिन् । सबैभन्दा बढी त, उनी एक उदाहरण बन्न चाहन्थिन् । उनी आफूलाई थाहा भएको कुरा प्रचार गर्न र अनुभव गर्न चाहन्थिन् ।

उनलाई एउटा बाइबल लिन पनि मन लाग्यो र उनले परमेश्वरसँग एउटा बाइबल माग्नु थालिन् । “कसरी परमेश्वरको वचन प्रचार गर्नेसँग बाइबल नहुन सक्दछ ?” उनले परमेश्वरसँग सोधिन् ।

जवान मानिसहरू विशेष गरी लिडको आकर्षक व्यक्तित्व र प्रभुप्रतिको उत्कट चाहप्रति आकर्षित भएका थिए । तिनीहरूमध्ये केहीले उनको साथमा हिँड्ने प्रस्ताव राखे र ती जवान प्रचारकले खुशीसाथ स्वीकार गरिन् ।

भीडहरू बढ्दै गएपछि र सुसमाचारप्रतिको उनको तीव्र चाहना वृद्धि भएपछि, लिडले अब बाइबलबिना प्रचार गर्न नसक्ने महसुस गरिन् । उनी एउटा गाउँमा गएकी थिइन् जहाँ विश्वासीहरूसँग मत्तीको सुसमाचारका केही खण्डहरू मात्र थिए र तिनीहरूले अध्याय २५ मा रहेको दश कन्याको दृष्टान्त पढेका थिए । ती कन्याहरूमध्ये पाँचजना बुद्धिमान थिए र तिनीहरूले आफ्नो बत्तिको निम्ति जगेडा तेल पनि लिएर गए र अन्य पाँचजना मूर्ख थिए र तिनीहरूले आफ्नो बत्ती बालिराख्नलाई जगेडा तेल लगेनन् । त्यस खण्डलाई शाब्दिकरूपमा लिएर, त्यस गाउँको मण्डलीका सबै सदस्यहरूले प्रभुको पुनरागमन हुँदा आफूसँग त्यसको अभाव नहोस् भनेर हर समय जगेडा तेल बोकेर हिँड्दथे ।^२

लिडले आफ्नै एउटा पूर्ण बाइबल किन्न चाह गरिन् जसले गर्दा उनले त्यो अध्ययन गर्न र त्यसबारे बुझ्नमा अन्य विश्वासीहरूलाई सहायता गर्न सक्दथिन् । केवल चार माइल टाढा रहेकी एक महिलासँग बाइबलहरू उपलब्ध थिए भन्ने कुरा सुनेपछि, उनी ज्यादै छिटो त्यहाँ पुग्न सकिन् । पछि थाहा भयो कि ती महिलासँग केही बाइबलहरू थिए जसलाई ईसाई सेवकाइ समूहका सदस्यहरूले रातीमा गैरकानुनीरूपमा चीनभित्र प्रवेश गराउने प्रयास गर्दा जहाजबाट पानीमा फाल्न तिनीहरूलाई बाध्य गराइएको थियो र तिनलाई छलले किनारामा ल्याइदिएको थियो । किनारा नजिकै बस्ने केही

विश्वासीहरूले ती बाइबलहरू पानीबाट निकालेका थिए र ती महिलाले पृष्ठहरू एक-एक गरी सावधानीपूर्वक घाममा सुकाएकी थिइन् ।

परमेश्वरले आफूलाई सुसमाचार प्रचार गर्न बोलाउनुभएको वृत्तान्त बताउँदै लिडले ती महिलासँग एउटा बाइबल माग्दा, ती महिला भयभीत भइन् । “हुँदैन, हुँदैन, हुँदैन !” उनले जवाफ दिइन् । “यी बाइबलहरू अति मूल्यवान छन् । बाइबल पाउन कति कठिन हुन्छ भन्ने के तिमीलाई थाहा छ ? अनि तिमी विश्वासी नै हो भनी मैले कसरी चिन्ने ?”

लिडले निरन्तर बिन्ती गरिरहिन्, तर उनी असफल भइन् । ती महिलाले उनका बाइबलहरूमध्ये एउटा पनि फुट्काइदिएन् । विचरा लिड यति निराश भइन् कि लिडले कति पनि नबिराईकन प्रभुको प्रार्थना दोहोर्‍याउन सकेमा आफूले पुनर्विचार गर्ने कुरा ती महिलाले उनलाई बताइन् ।

लिड अझै पनि आशा हुन सक्दथ्यो भनी प्रोत्साहित हुँदै फर्किन् । उनी फेरि एउटा गाउँमा गइन् जहाँ एक वृद्ध विश्वासीको घरमा एउटा बाइबल थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । ती दाजुले उक्त बाइबल पवित्र सम्मानका साथ जतन गरेर राखेका थिए र त्यो बाइबल देख्दा लिडले त्यसको कारण थाहा पाइन् । ती वृद्ध मानिसको बाइबल पूरै हातले लेखिएको थियो । वास्तवमा, हजारौं घण्टासम्म बसेर सावधानीपूर्वक हरेक पदलाई हुबहु सार्दा-सार्दा ती दाजुका हातहरू सधैंको निम्ति बाङ्गिएका थिए ।

एउटा सपना रोपियो, एउटा सेवकाइ शुरू भयो

लिडले अनुरोध गरिन् र ती वृद्ध मानिसले सावधानीपूर्वक आफ्नो बाइबल उनलाई दिए र प्रभुको प्रार्थना सार्न उनलाई अनुमति दिए ताकि उनले त्यसलाई पढेर कण्ठस्थ पार्न सकून् । कलमले सफासँग लेखिएका अक्षरहरू देखेर लिड आश्चर्यचकित भइन् र ती हजारौं पदहरू सार्न उनलाई कति वर्ष लागेको थियो होला भनेर विचार गरिन् । उनले आफ्नो यात्रा जारी राख्दा यस्ता बाइबलहरू ज्यादै धेरैवटा देखेथिइन् । प्रेमका यी अति परिश्रमयुक्त कामहरूले उनलाई परमेश्वरको वचनको महत्त्वप्रति नयाँ ज्ञान प्रदान गरे र उनले सकेसम्म धेरै खण्डहरू कण्ठस्थ पार्ने अठोट गरिन् । उनले चीनभरिका

अन्य विश्वासीहरूलाई बाइबलहरू बाँड्ने प्रतिज्ञा (यदि परमेश्वरले त्यो सपना सम्भव बनाइदिनुभएमा) पनि गरिन् ।

फर्केर ती महिलाको घर जाँदै गर्दा बाटोमा, लिङ्गले आफूलाई प्रभुको प्रार्थना राम्रोसँग याद भएको थियो कि थिएन भनेर विचार गर्न थालिन् । ती वृद्ध मानिसले गल्ती गरेका भए के गर्ने ? उनले नै त्यो गल्ती सारेकी भए के गर्ने ?

तर उनले चिन्ता गर्नुपरेन । उनले त्यो जाँच पार गरिन् र प्रभुको प्रार्थना नबिराईकन नै दोहोर्‍याएर सुनाइन् । यद्यपि पछि ती महिलाले लिङ्गलाई चर्को गरी पढ्न लगाइन् ताकि लिङ्ग सच्चा थिइन् भन्ने कुरामा उनी निश्चित हुन सकून् । त्यसपछि उनले लिङ्गको सेवकाइ र उनी खीष्टमा कसरी आएकी थिइन् भन्नेबारे एकपछि अर्को प्रश्न सोधिन् । अन्तमा केरकार समाप्त भयो र ती महिलाले लिङ्गसँगै घुँडा टेकिन्, बाइबललाई अङ्गालो हालेर च्यापिन् र त्यो उनलाई दिइन् । आफू त्यति साह्रै सावधान भएकोमा उनले क्षमा मागिन्, तर त्यसपछि उनले प्रष्ट पारिन्, “हाम्रा भाइहरूले समुद्रको किनाराबाट यी बाइबलहरू सङ्कलन गरेपछि, चीनभरि बाँड्न थाले । त्यो ज्यादै खतरापूर्ण काम थियो र केहीले त आफ्नो ज्यान नै गुमाउनुपथ्यो । उनीहरूको बलिदानलाई सम्भेर, म यी पुस्तकहरूलाई भन्ने मूल्यवान ठान्दछु ।”

लिङ्ग आफ्नो बाइबल लिएर गइन् । यसको केही भाग अझै पनि चिसो नै थियो किनभने ती महिलाले सबै पृष्ठहरू सुकाएर भ्याएकी थिइन् । लिङ्गले चिसा पृष्ठहरू सावधानीपूर्वक पल्टाएर लूका १० अध्याय निकालिन् र आँखाभरि आँशु पाउँ तिनै परिचित वचनहरू पढिन् : “साँच्ची नै फसल प्रशस्त छ, तर खेतालाहरू थोरै छन्; यसकारण फसलका प्रभुलाई, उहाँले आफ्नो फसलमा खेतालाहरू पठाइदिऊन् भनी प्रार्थना गर । जाओ, हेर, म तिमीहरूलाई भेडाका पाठाहरू भैं ब्वाँसाहरूको बीचमा पठाउँछु ।”

लिङ्गले येशूको निर्देशनको पहिलो भागलाई पूर्णरूपले बुझेकी थिइन् । उनी प्रभुको खेताला भनेर एकलै गएकी थिइन् र फसल वास्तवमै प्रशस्त थियो । अब यो खण्डको दोश्रो भाग कसरी पूरा हुनेथियो भनेर विचार गर्दै उनले शक्तिको निम्ति प्रार्थना गरिन् ।

प्रहरीद्वारा सर्वाधिक खोजी गरिएको व्यक्ति

त्यो पोष्टर अनिष्टसूचक थियो : “राज्यविरुद्ध अपराध गर्नेहरूको सर्वाधिक खोजी,” शीर्षकले भन्यो । “तल सूचीबद्ध मानिसहरूलाई देख्ने जो कसैले तिनीहरूको बारेमा स्थानीय अधिकारीहरूकहाँ तुरुन्त खबर गरिदिनुहुनेलाई पुरस्कार दिइनेछ ।” लिडले यी शब्दहरू पढिन् र अनभिज्ञतापूर्वक कुम उचाल्दै त्यो सूची पढ्दै गइन् । उनले चिनेका नाउँहरू पढ्दा उनका ओठहरू चलिरहेका थिए । धेरैजना त उनका साथीहरू र सहकर्मीहरू थिए । अनि त्यसपछि, त्यस सूचीमा उनको नाउँ पनि थियो ।

उनी छक्क परिनन्, तर पनि त्यो कुराको ज्ञानले उनलाई गम्भीर तुल्यायो र सोचन लगायो । केही समयसम्म सबै कुरा राम्रै भइरहेको थियो । लिडले ज्यादै प्रभावकारी रूपमा घुम्ति सेवकाइ सञ्चालन गरेकी थिइन् । एक वृद्ध प्रचारकले कसरी उनको गाउँमा आएर केवल आदम र हव्वाबारे, पापबारे र येशू ख्रीष्टको महान् बलिदानबारे बताएका थिए भन्ने सम्झ्दै, उनले उनको उदाहरणलाई पछ्याइन् । पवित्र धर्मशास्त्र बाइबलका उत्कृष्ट खण्डहरू चर्को गरी पढेर सुनाउनुचाहिँ उनले मानिसहरूलाई सुसमाचार सुनाउन सक्ने सबैभन्दा शक्तिशाली तरिकाहरूमध्ये एक थियो भन्ने कुरा उनले छिट्टै नै थाहा पाइन् । धेरै चिनियाँहरूलाई बाइबलको कति अभाव थियो भन्ने कुरा थाहा थियो र तिनीहरूले उत्सुकतापूर्वक बाइबलको कथा सुन्दथे र त्यसले दिने सन्देश तुरुन्तै बुझ्थे ।

आश्चर्यजनक कुरा के भने, उनका आफ्नै नातेदारहरूबाट समस्याहरू शुरू भए । लिड गाउँहरूमा घुम्दै हिँड्दा, उनको सेवकाइको खबर छिट्टै नै फैलियो र उनका नातेदारहरूले लिडलाई परिवारको बेइज्जत गराएको आरोप लगाए । “उनी बुढी हुन लागिन्,” तिनीहरू आफू-आफूबीच भगडा गरे । “उनले छिट्टै नै विवाह गर्नुपर्दछ, पागल भै गाउँ-गाउँ घुमिहिँडनुहुँदैन !”

लिडले घर जाने विचार गरिन्, तर अर्कै कारणले । उनको भड्केलो बुबा आफ्नो भटमास पिस्ने कामदार टाढिएकोमा क्रोधित बनेको थियो । शुरूमा त, उसले उनी भोको हुनेबित्तिकै फर्केर आउनेथिइन् भन्ने ठानेको थियो । तर महिनाहरू बितेपछि, उसले लिड गएकी राम्रो भयो भन्ने ठान्यो । पक्कै पनि उनी कहिलेकाहीं दिउँसो भेटघाट गर्नको लागि मात्र आउनेथिइन् ।

खेताला डाक्न वा गोरु किन्न अस्वीकार गर्दै, श्रुतानले लिङकी आमालाई त्यो मेसिनमा काम गर्न लगायो । आफ्नो भङ्केलो बुबाको कठोरताबारे सुनेपछि, लिङ तुरुन्तै घर गइन् र आमालाई भनिन्, “यो त तपाईंको लागि अति नै भयो । म घरमै बस्नेछु ।”

“अहँ ! कदापि हुँदैन,” उनकी आमाले जवाफ दिइन् । “तिमी परमेश्वरको बोलावटप्रति विश्वासयोग्य रहनेछ्यौ भनी तिमिले मसँग प्रतिज्ञा गर्नुपर्दछ । म यो सबै सम्हाल्न सक्दछु । तिमिले सुसमाचार प्रचार गर्ने मौका दिनको लागि मैले यो सानो दुःख त उठाउन सकिहाल्दछु । के तिमिले बुभ्यौ ? तिमिले प्रभुको फसलमा आफ्नो काम जारी राख्नुपर्दछ ।”

लिङले आमाले भने भैं गरिन् । तर छिट्टै नै उनलाई अन्य समस्याहरू आइपय्यो । केही गाउँहरूमा स्थानीय प्रहरीले “अनाधिकृत सभाहरू” र “धार्मिक क्रियाकलापहरू” माथि प्रतिबन्ध लगाउन गम्भीर कदम चाल्न थालेको थियो । धेरै विश्वासीहरू लिङलाई आफ्नो गाउँमा बस्न दिन डराएका थिए; केही स्थानहरूमा उनलाई एक छाक खाना खान पनि दिइएन । लिङ अझै विकट गाउँ-गाउँसम्म हिँडेर गइन् । उनी पचास पैसा तिरेर टाढा-टाढासम्म बसमा यात्रा गर्न सक्दथिन्, तर उनीसँग त्यति पैसा पनि थिएन ।

भाग्यवश, उनलाई सहायता गर्नेहरूले उनका यात्राहरूबारे थाहा पाउँदा, हिँड्नको लागि उनलाई जुताहरू दिए । लिङले खुशीसाथ तिनलाई स्वीकार गरिन् ।

विशाल दबाबहरूको माझमा पनि, लिङले आफ्नो सेवकाइमा बढीभन्दा बढी सफलता पाइरहेकी थिइन् । प्रायः एक सयभन्दा बढी मानिसहरू भेला हुन्थे र उनले खुल्ला सभाहरूमा मानिसहरूको भीडलाई सम्बोधन गर्दा उनको आवाज दृढ नै रहन्थ्यो । धेरै गाउँहरूमा घरेलु मण्डलीहरू खडा भए र सरकारले तिनीहरूमाथि आँखा गाड्यो । शुरूमा त, ती ईसाईहरूले सरकारले चलाउने औपचारिक मण्डलीलाई अस्वीकार गरेको आरोपलाई अस्वीकार गरे । अनि ईसाईहरू त्यस्तो मण्डलीमा जान इच्छुक भए तापनि, त्यहाँ एक सय माइल वरिपरि एउटा पनि मण्डली थिएन ।

छिट्टै नै प्रहरीले ईसाईहरूलाई भन्नु बढी सताउन थाल्यो । त्यसको फलस्वरूप, विश्वासीहरूले उजाडस्थानमा सेवा गर्न थाले र सानो आवाजमा

मात्र भजन गाउन र प्रचार गर्न थालियो । कसलाई भरोसा गर्नुपर्दछ भन्ने कुरामा लिड सावधान हुनुपथ्यो र उनले एकै ठाउँमा लामो समयसम्म बस्न अस्वीकार गरिन् । त्यस क्षेत्रका धेरैजना विदेशी मिशनरीहरूले उनलाई चिने र तिनीहरूले प्रायः उनीसँग भेट गर्न चाहे । ती सभाहरूले खतराहरू बढाएका र अनावश्यकरूपमा प्रहरीको ध्यान खिँचेका थिए भन्ने लिडलाई थाहा थियो; तर उनी विदेशबाट आएका उनका ईसाई दाजुभाइ र दिदीबहिनीसँग भेट्न र परमेश्वरले चीनमा गरिरहनुभएको कार्यबारे उनीहरूलाई बताउन उत्सुक थिइन् । ती मिशनरीहरूले बाइबलहरू ल्याएका थिए, जसलाई लिडले खुशीसाथ नयाँ घरेलु मण्डलीहरूमा बाँडिदिइन् । उनी जहाँ गए पनि, बाइबलको अभाव भइरहेको थियो र उनले प्रायः एउटा भुण्डलाई एउटा बाइबल दिन सकेकी थिइन् । तर हातले सार्ने काम भने जारी रहिरह्यो ।

हिलै हिलो भएका घुँडाहरू र भरिएका हृदयहरू

सन् १९८३ को जाडोयाममा, ईसाईहरूको सतावट र गिरफ्तारी अत्यन्तै बढ्यो । लिड निरन्तर लुकदै भागिरहेकी थिइन् किनभने उनी र उनका धेरैजना सहकर्मीहरू सरकारले सर्वाधिक खोजी गरेका व्यक्तिहरूको सूचीमा परेका कुरा उनलाई थाहा थियो । आमालाई भेट्न घर जान अब असम्भव भएको थियो । प्रहरीले पकै पनि निगरानी राख्नेथियो । टौकिल भन्ने गाउँमा जाँदा, लिडले गाउँलेहरूलाई खेतबारीको बीचमा लगेर सुरक्षित तरिकाले सुसमाचार सुनाउनुपथ्यो । पानी परिरहेको थियो र ओत केही पनि थिएन । तर सबैजना उनको सन्देश सुनेर मन्त्रमुग्ध भए र हरेक वचनलाई मनमा लिँदै बसे ।

लिडले उनीहरूलाई पश्चातापको प्रार्थनामा अगुवाइ गर्दा, ती श्रोताहरू बाक्लो हिलोमा घुँडा टेकेर बसे । लिडका घुँडाहरू पूरै गडिसकेका थिए - सबैका भैं । त्यस दिनमा एक सयभन्दा बढी मानिसहरूले खीष्टलाई ग्रहण गरे र लिड तिनीहरूसँगै आनन्दित भइन्, तर उनी त्यसपछि हुने कुराबारे डराएकी पनि थिइन् । तर सतावटको आगोले पवित्र आत्माको आँधीलाई अभै शक्तिशाली तुल्याउँदछ र अभै टाढा पुऱ्याउँदछ भन्ने पनि उनलाई थाहा थियो । एक पटक फेरि उनले जे आइपरे तापनि आफ्नो बोलावटप्रति विश्वासयोग्य रहने अठोट गरिन् ।

बीस माइल टाढाको डट्वीन गाउँमा, लिडले अन्य केही प्रचारकहरूलाई भेटिन् जो सतावट छल्ने प्रयास गर्दै गाउँ-गाउँमा सुसमाचार प्रचार गर्दै हिँडिरहेका थिए । उनीहरूमध्ये एकजनालाई काका फूने भनेर चिनिन्थ्यो र उनी र अरूहरूले लिडको दर्शन र तीव्र चाहनाबारे थाहा पाए; उनीहरूले धेरै वर्षदेखि प्रभुको सेवा गर्दै आएका थिए । काका फूने उक्त समूहका सबैभन्दा ज्येष्ठ सदस्य थिए । उनले श्रम कैदमा पाँच वर्षको सजाय भोगिसकेका थिए ।

लिड र अरू एकै समूहमा गाभिए - दशजना प्रचारकहरू : नौजना पुरुष र लिड - र उनीहरूले स्थानीय अगुवापनसहित घरेलु मण्डलीहरू स्थापना नगरेसम्म खीष्टको सरल सन्देश प्रचार गरिरहने अठोट गरे । त्यो समूहका तबसम्म अविवाहित नै रहेका लिडजस्ता, सदस्यहरूले त्यो काम राम्रोसँग स्थापित नभइञ्जेल अविवाहित नै रहिरहनुपर्ने कुरामा सहमति पनि जनाए ।

ती प्रचारकहरूले सामना गरेका सबैभन्दा ठूलो चुनौती सतावट थिएन । तर बाइबलहरूको ज्यादै ठूलो अभाव थियो । धेरै बाइबलहरू ल्याउने जिम्मा लिडलाई दिन उनीहरू सहमत भए किनकि उनले विदेशी मिशनरीहरूसँग सम्बन्ध गाँसिसकेकी थिइन् जसले गैरकानुनीरूपमा बाइबलहरू भित्र्याएका थिए । गाउँमा मण्डलीहरू स्थापना गर्न नजाने समयमा, लिड काका फूनेको सहायता लिएर बाइबल पाइन सकिने स्थानहरू खोज्न जान्थिन् ।

कठिन काम, वृद्धिरत खतरा

सुसमाचार प्रचार गर्दै र बाइबलहरू बाँड्दै, लिड दिनहुँ तीस माइलभन्दा बढी यात्रा गर्दथिन् - अहिले प्रायःजसो साइकलमा । ती यात्राहरू अत्यन्तै खतरापूर्ण थिए; प्रहरीहरूले उनलाई निगरानी गरिरहेका थिए भन्ने उनलाई थाहा थियो । उनले आफू छिट्टै नै पक्राउ पर्ने अनुमान गरिन् । त्यसको तयारीमा, उनले गाउँका मण्डलीहरूमा सतावटसम्बन्धी बढीभन्दा बढी खण्डहरू पढेर सुनाउन थालिन् । तिनीहरू सतावटको लागि तयार होऊन् भन्ने उनले चाहिन् र यदि त्यो उनैमाथि आइपरेमा, उनी एक असल उदाहरण बन्न चाहन्थिन् ।

त्यो काम भन्-भन् कठिन हुँदै गयो । उनी प्रायः एक दिनभन्दा बढी समयसम्म भोकै बस्नुपर्दथ्यो र मण्डलीका केही सदस्यहरूले उनको आलोचना गरे । उनी बीस वर्षकी मात्र, अविवाहित र एउटी महिला थिइन् भनी तिनीहरूले भने । यस्तो काम गर्नको लागि उनले के पेशा अङ्गलेकी थिइन् ? केही उपहासहरू त ती आलोचकहरूको साँस्कृतिक रीतिका उपज थिए, अरूले चाहिँ ईर्ष्या मात्र गर्दथे । आखिर, ती टिप्पणीहरू सहन लिडलाई कठिन भयो ।

सन् १९८० को दशकभरि, लिड र उनका सहकर्मीहरूले यात्रा गर्दै जाँदा, ईसाईहरूलाई अधिकारीहरूले दुःख दिएका, पत्रेका र यातनासमेत दिएका धेरै खबरहरू सुने । चीनको केन्द्रीय सरकारले देशभरि घरेलु मण्डलीहरू तीव्र गतिमा वृद्धि भइरहेका र सरकारले सहायता गर्ने मण्डलीहरूका सदस्यहरू घटिरहेका कुराबारे अत्यन्तै चासो राख्न थाल्यो । लिड र अन्य प्रचारकहरूको लागि, यो कुरा प्रष्ट थियो कि विश्वासीहरूले पवित्र आत्माको नयाँ अभिषेक खोजिरहेका थिए जसले घरेलु मण्डली स्थापनाको अभियानलाई तीव्र गतिमा बढाइएको थियो । प्रत्युत्तरमा, सरकारी अगुवाहरूले ती मण्डलीहरूको वृद्धिलाई रोक्ने राष्ट्रव्यापी अभियान चलाए । ईसाईहरूलाई विशेष गरी ईसाई अगुवाहरूलाई चाहेअनुसार व्यवहार गर्ने ठूलो अधिकार स्थानीय प्रहरीलाई दिईदा, सतावट भन् बढ्यो । यसले गर्दा ईसाईहरूलाई प्रायः यातना दिइयो र मुद्दै नचलाईकन जेलमा हालियो ।

सन् १९९० को दशकको शुरूआततिर, लिडलाई हजारौं विश्वासीहरूले एक बुद्धिमान र दयालु अगुवाको रूपमा चिनेका थिए । उनी कसै गरी अधिकारीहरूको पञ्जाबाट उम्किन सकेकी थिइन् - कम्तिमा पनि तबसम्म ।

वाचाको पालना

अप्रिल १९९४ मा, लिड शारीरिकरूपमा थकित भइन् । “तिमीले केही समय आराम गर्नुपर्दछ,” काका फूनेले उनलाई भने । “अनि यो तिम्रो विवाहको निमित्त परमेश्वरले तोक्नुभएको समय हुन सक्दछ ।”

तर लिडले उनको सुभावालाई अस्वीकार गरिन् । “मैले अगुवाहरूको समूहका सदस्यहरूसँग वाचा गरेकी थिएँ भन्ने तपाईंलाई थाहै छ । मण्डलीको

जग राम्रोसँग नबनिञ्जेल आराम वा विवाह नगर्ने भनी हामीले भनेका थियौं । विश्वासीहरूलाई बलियो बनाउन अगुवापनको आवश्यकता पर्दछ, जसले गर्दा तिनीहरू हाल भइरहेको डरलाग्दो सतावटविरुद्ध अटल भएर खडा हुन सक्दछन् । बरु, बाइबलहरूको अर्को खेप गुआङ्गुमा आइपुगेको छ । केही बाइबलहरू ल्याउनलाई म शेन र जानलाई सँगै लिएर जान्छु । हामी केही दिनमा फर्किनेछौं ।”

वृद्ध फूनेलाई अलिकति असजिलो लाग्यो, तर उनले लिङसँग तर्कवितर्क गर्ने चाहनालाई दबाए । लिङले जिद्धी गर्न सक्दथिन्, तर त्यही स्वभावको कारणले नै उनले शुरूमा लिङलाई आफ्नो समूहमा ल्याएका थिए । परमेश्वरले उनको उच्च समर्पणतालाई भर्खरै शुरू भएका घरेलु मण्डलीहरू वृद्धि गराउनमा र हुर्काउनमा प्रयोग गर्न सक्नुहुन्थ्यो भन्ने उनलाई थाहा थियो । त्यसबाहेक, काका फूने र उनकी श्रीमतीले उनलाई छोरी भैं ठानेर माया गर्न थालेका थिए ।

लिङले गरेका सङ्घर्षहरू : कहिलेकाहीं मण्डलीका सदस्यहरूले उनको अहोदाको ईर्ष्या गर्दा उनले कसरी व्यवहार गर्नुपरेको थियो र उनले कहिल्यै विवाह नगर्नुको कारण बुझ्न नसक्नेहरूको निरन्तरको असमझदारीलाई कसरी उनले समाधान गर्नुपरेको थियो भन्ने कुरा फूनेलाई थाहा थियो । उनले सामना गरेका सम्पूर्ण चुनौतीहरूलाई सम्भेर, लिङ जाँदै गरेको हेर्दै फूनेले मनमनै प्रार्थना गरे ।

लिङ र उनका सहकर्मीहरू बाइबलहरू लिएर घरतर्फ लाग्दा साँभ पने बेलामा आफ्ना साथीहरूको घरमा आइपुगे । उनीहरूले आत्मिय सङ्गति र लामो यात्रापछि थकाइ मार्न आराम गरेर आनन्द मनाए र लिङले सुत्न जानुभन्दा पहिला टेलिफोन गर्न जान अनुमति माग्दा ज्यादै अबेर भइसकेको थियो । उनी डेराबाट सुनसान सडकमा बाहिर निस्कँदा, एकजना मानिसले उनको नाउँ भनिरहेको उनले सुनिन् । ऊ लिङ भएतिर दगुरिरहेको थियो र ऊ नजिकै आएपछि उनले सडकको बत्तीको उज्यालोमा त्यो मानिस प्रहरी अधिकृत भएको थाहा पाइन् । लिङ पहिला त भाग्न खोजिन्, तर उनी फर्केर भाग्न लाग्दा उनको सामु अर्को प्रहरी अधिकृत खडा भयो ।

“ला !,” लिडले सोचिन्, “अन्तमा तिनीहरूले मलाई पक्रिहाले ।” उनले वर्षौं पहिला सर्वाधिक खोजी गरिएको सूचना भएको पोष्टरमा आफ्नो नाउँ देखेदेखि नै, यो क्षणको आशा गरिरहेकी थिइन् । तर परमेश्वरले उहाँको समयमा अनुमति नदिनुभएसम्म आफू पक्राउ नपर्ने कुरामा उनले पूर्णरूपमा विश्वास गरेकी थिइन्; अब उनले त्यस सोचाइमा सान्त्वना पाइन् ।

तिनीहरूले आफ्नो परिचयपत्र देखाए र उनीहरूमध्ये एकजनाले यसो भन्यो, “तँ हामीसँग जानुपर्दछ ।” तिनीहरूले उनलाई परिर्हरहेका थिए भन्ने कुरा प्रष्टै थियो र तब के हुनेथियो भन्ने कुरा उनलाई राम्रोसँग थाहा भए तापनि, तिनीहरूले अरू विश्वासीहरूलाई दिक्क नपारीकन वा त्यो सानो डेराको खानतलासी नलिईकन केवल उनलाई मात्र पक्रेर लगिरहेका थिए भन्ने सोचेर उनले आरामको लामो स्वास फेरिन् ।

तर उनलाई रोकिराखेको गाडितर लग्नुको सट्टा, ती अधिकृतहरूले उनलाई फर्काएर डेरातिरै लगे ।

“तपाईंहरू मलाई कहाँ लैजाँदै हुनुहुन्छ ?” लिडले सोधिन् ।

“भिन्न,” पहिलो अधिकृतले भन्यो । ऊ लिडजस्तै अग्लो थियो र ऊ कठोर आवाजमा बोल्थो जसले उनको सातो उडायो । तिनीहरूले उनलाई छेक्दै त्यो घरभिन्न फिर्ता लैजाँदा, लिडको दिमागमा धेरै कुरा आयो : शेन र जान दुवै विवाहित छन्; पक्कै पनि प्रहरीले उनीहरूलाई जेल पठाउनेछैन । तिनीहरूले कतिवटा बाइबल भेट्टाउनेछन् ? के मैले बाइबलहरू लिएर आएपछि, ती पाष्टरको घर जाने नक्शा च्यातेर फालिसकैं ?

ती अधिकृतहरूभन्दा अघि-अघि त्यो डेराभिन्न पसेर, लिडले शेन र जानको कानमा खुसुक्क भनिन्, “मैले तिमीहरूलाई भरिया बनाएर ल्याएकी हुँ र तिमीहरूलाई केही पनि थाहा छैन भनेर मात्र तिनीहरूलाई भन्नू । यो जिम्मेवारी ममाथि नै छोडिदेओ ।”

प्रहरीहरूले लिडलाई अरूदेखि अलग्ग्याएर धकेल्दै एउटा कुर्सीमा बसाले र उनको सामु टेबलमा रहेका औपचारिकजस्ता देखिने कागजातहरू भुईँमा छरपष्ट पारिदिए । उनले पहिलो अनुच्छेदको एउटा हरफमा आफ्नो नाउँ लेखिएको देखिन् । “यहाँ हस्ताक्षर गर,” अग्लो र छुचो अधिकृतले भन्यो ।

उसले एउटा कलम जबर्जस्ती उनको हातमा राखिदियो र लिङले छिटो-छिटो त्यो कागज पढिन् । त्यसमा तिनीहरूले उनको कोठामा खानतलासी गरेर त्यहाँबाट सबै “प्रमाण” लैजान सक्दथे भन्ने चेताउनी लेखिएको थियो । उनले त्यस कागजमा हस्ताक्षर गरिन् र अचानक थकाइले लम्पट परेको महसुस गरिन् । त्यो अत्यन्तै लामो रात हुनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो....

ती अधिकृतहरूले त्यस घरमा खानतलासी गर्न शुरू गरे । तिनीहरूले उनका लुगाहरू खोतलेका उनले देखिन् । अनि त्यसपछि तिनीहरूले बाइबलका बाकसहरू भेट्टाए....

लिङलाई चीनका चार प्रख्यात जेलहरूमध्ये एउटा, जेल ९१ मा लगियो । उनलाई केरकार गरेका अधिकृतहरूले तीनवटा कुराहरू मात्र चाहेका थिए : नाउँहरू, नाउँहरू र अभ धेरै नाउँहरू । “तिमीहरूलाई कसले सहायता गर्दछ ? अगुवाहरू को-को हुन् ? कसले तिमीहरूलाई यी बाइबलहरू दियो ?” समूहको कुनै पनि सदस्यको नाउँ भन्नुको परिणाम थाहा पाएर, उनले जवाफ दिन अस्वीकार गरिन् ।

त्यसपछि दुई महिनासम्म त्यो केरकार दोहोरिइरह्यो ।

बारम्बार केरकार गरिनुको साथसाथै, लिङले अन्य कैदीहरू सँगसँगै काम पनि गर्नुपर्दथ्यो । ती कैदीहरूको त्यस बेलाको काम चुरोट सल्काउने लाइटरहरू बनाउनु थियो र गुणस्तरचाहिँ अत्यन्तै कडारूपमा जाँच गरिन्थ्यो किनभने ती लाइटरहरू पश्चिमी मुलुकहरूमा निर्यात गरिन्थ्यो । लिङ बिरामी परिन्; उनलाई उच्च ज्वरो आयो र उनी सिकिस्त बिरामी भइन् । तर उनको दैनिक कोटा पूरा नगरेमा, उनलाई पिटिन्थ्यो ।

“मुख खुलाउने तरिका हामीलाई थाहा छ”

जुलाईमा लिङलाई सरुवा गरियो । उनी पक्राउ परेको कुरा उनको नगरको प्रहरीले थाहा पायो र तिनीहरूले उनलाई आफ्नो इलाकामा सरुवा गराए । उनलाई करिब दश वर्षसम्म खोजेपछि, उनी जेलमा रहेकी थाहा पाउँदा तिनीहरू रोमाञ्चित भए । उनको नगरका प्रहरीहरू कैदीहरूलाई केरकार गर्नमा अत्यन्तै अनुभवी थिए । अनि तिनीहरूमध्ये एउटाले उनलाई यसो भन्यो, “मुख खुलाउने तरिका हामीलाई थाहा छ ।”

यसरी “बुढी औलाहरूलाई एकसाथ राखेर कस्ने कार्य” अति क्रूर हुन्थ्यो, त्यसैले सरकारले त्यो कार्य महिलाहरूमाथि गर्न प्रतिबन्ध लगाएको थियो । आफ्नो विपत्तिमा, लिङ त्यो व्यङ्ग्यलाई सम्झँदै पीडाले गुन्गुनाइन् : धेरै गाउँलेहरूले उनलाई उनको सेवकाइदेखि निरुत्साहित पारेका थिए किनभने उनी एक महिला थिइन् जसले एक पुरुषको काम गरिरहेकी थिइन् । अहिले उनले एक पुरुषले भैं यातना भोगेकी थिइन् ।

हुन लागेको कुरा लिङलाई थाहा थियो । त्यस क्षणमा उनले आफूसँग एक मात्र विकल्प रहेको कुरा सोचिन् : मृत्युवरण गर्नु वा आफ्ना भाइहरूलाई धोका दिनु । उनले मृत्यु नै कम पीडादायी हुनेथियो भन्ने निर्णय गरिन् ।

“उठ् !” एउटा अधिकृत लिङको खुट्टामा लाताले हिकाउँदै चिच्यायो । उनले घुँडा टेकेर उभिन सङ्घर्ष गर्दै गर्दा, उनलाई बेतको लौरोले बेस्सरी ढाडमा हिकाएर पछाडिपट्टि लडाइयो । उनको शरीरमा चट्याङ् परे भैं गरी पीडा भयो । उनले स्वास फेर्नै सकिनन्; उनी चलमलाउन पनि सकिनन् । उनका नाडीहरू सुन्निएका थिए र उनका पाखुराहरूलाई पछाडि लगेर कसिएको थियो ।

“कृपया ! म सक्दिनँ....” होशमा आउन सङ्घर्ष गर्दा लिङको आवाज लरबरायो । उनको निधारबाट चिसो पसिनाको धारा बग्यो र उनले वेदनामा परमेश्वरलाई पुकार्दा उनको आँखामा पसिनाले पोत्थ्यो । येशूले आफूले दुःख भोगेर मर्नुपर्दथ्यो भन्ने जान्नुभएर गेतसमनीमा प्रार्थना गर्नुहुँदा यस्तै महसुस गर्नुभएको थियो कि थिएन भनेर उनले विचार गरिन् । उनी मर्न लागेकी पो थिइन् कि भनेर पनि उनले विचार गरिन्....

तिनीहरूले लिङका बुढी औलाहरूलाई उनको ढाडमा लगेर एकै ठाउँमा च्यापेर राखी तीन घण्टासम्म केरकार गरिरहँदा, उनको शरीर पीडाले बटारियो । अन्तमा उनलाई पीडादेखि मुक्त पारियो ।

ब्युभँदाखेरि उनी फाहोर कोठीको भुइँमा घोप्टो परेर सुतिरहेकी थिइन् । उनले नजिकैबाट आइरहेका आवाजहरू सुन्न सकिन् र अन्तमा कोही एकजना उनको कोठीभित्र आयो र उनलाई उचालेर काठको खाटमाथि राखिदियो । उनी चलमलाउन सकिनन्; उनलाई असह्य पीडा भइरहेको

थियो । उनी खानलाई वा चर्पी जानलाई समेत उठ्न सकिनन् । उनी पन्ध्र दिनसम्म खाटमा नै सुतिरहिन् जति बेला ती अधिकृतहरूले उनको सजायबारे निर्णय गरे ।

बिस्तारै, उनी त्यो यातनापूर्ण व्यवहारबाट निको भइन् र उनले जेलका भयानक अवस्थाहरू अझै पाँच महिनासम्म सहिन् । त्यसपछि, ती अधिकारीहरूसँग उनीविरुद्ध कुनै ठोस प्रमाण नभएको कारणले र उनको बृहद् समूहका अन्य विश्वासीहरूको नाउँ उनीबाट बकाउन नसकेका कारणले, तिनीहरूले अनिच्छापूर्वक उनलाई जेलमुक्त गरे ।

कष्ट एउटा पाठशाला हो

जनवरी १९९५ को चिसो, हावाहुरी चलेको दिनमा लिडले एकजना सहकर्मीको घरको ढोकामा ढक्ढक्याइन् । “लिड !” उनकी साथी रुथ आफ्नो सामु त्यो कमजोर प्राणी उभिरहेको देखेर चिच्याइन् । उनले लिडलाई भ्वाट्ट घरभित्र तानेर अझालो हालिन् र प्रश्नहरूको ठेली तेर्स्याइन् : “लिड, हामी सबैजना तिम्रो बारेमा ज्यादै चिन्तित थियौं । किन तिमिले हामीसँग सम्पर्क गरिनौ ? तिमि ज्यादै दुब्लाएकी छ्यौ ! के तिमि ठीक छ्यौ ? प्रहरीले तिम्रो बारेमा हामीलाई केही पनि बताउँदैनथ्यो । तिमि कसरी बाँच्यौ ? तिमि कसरी जेलमुक्त भयौ ?”

लिड फिर्ता आएकी खबर विश्वासीहरूमाभ्र फैलिएपछि, तुरुन्तै बिना तयारी एउटा समारोह आयोजना गरियो । लिड थकित थिइन् तर फेरि आफ्ना ईसाई दाजुभाइ र दिदीबहिनीहरूसँग हुन पाउँदा प्रफुल्ल थिइन् । तिनीहरू धन्यवाद दिन र प्रार्थना गर्न वरिपरि भेला हुँदा, लिडले यसो भनिन्, “यी विगत महिनाभरि तपाईंहरूले मेरो लागि अति उत्कटरूपमा प्रार्थना गरिदिनुभएको लागि तपाईंहरूलाई धेरै धन्यवाद छ । परमेश्वरको सहायता र तपाईंहरूको प्रार्थनाको सहायताबिना म फेरि यहाँ आउन सकिदैनथेँ भन्ने म जान्दछु । मलाई विश्वास गर्नुहोस्, मैले सहन सक्दथेँ भनी कति दिनसम्म त सोच्दै सोचिँ, तर ती समयहरूमा परमेश्वरले विश्वासयोग्यताका साथ मलाई उहाँको प्रेमबारे सदैव सम्झाउनुभयो । मलाई लाग्दछ, कष्ट एक पाठशाला

हो । यदि तपाईंले सफलतापूर्वक यो पाठशालाको पढाइ पूरा गर्नुभयो भने, तपाईंले आफ्नो काम पूरा गर्नुभएको हुन्छ । तर यदि तपाईं असफल हुनुहुन्छ भने, तपाईं नाश पारिनुहुन्छ । जेल मेरो निमित्त त्यही पाठशाला थियो । त्यहाँ छँदा, मैले कुनै पनि कुरामाथि भरोसा गर्न सकिनँ, तर म परमेश्वरमाथि पूर्णरूपमा निर्भर रहँ र त्यही निर्भरताले मलाई उहाँको नजिक पुऱ्यायो । मैले तपाईंहरूलाई परमेश्वरमा अटल रहन र कुनै पनि परीक्षाको सामना गर्न सदैव सिकाएकी छु । अब म अबै बढी निश्चयतासाथ तपाईंहरूलाई भन्न सक्दछु कि तपाईं जस्तोसुकै अवस्थामा पर्नुभए तापनि येशू तपाईंसँग हुनुहुनेछ ।”

पक्राउ पर्नुभन्दा पहिला, लिडले खीष्टको निमित्त कष्ट भोगेका पावल र नयाँ करारका अन्य प्रेरितहरूको जीवनबारे अध्ययन गर्दै र सिकाउँदै थिइन् । अहिले उनले आफ्ना सहकर्मीहरूसँग यसो भन्दै रमाइलो गरिन् कि उनले स्वर्ग गएपछि, येशूलाई अभिवादन गर्न र त्यसपछि पावलसँग हात मिलाएर यसरी सोध्न चाहेकी थिइन्, “तपाईं पृथ्वीमा कहिले जिउनुभएको थियो, के तपाईंको जीवन मेरोजस्तै कठिन थियो ?”

भ्रण्डै तीस वर्ष पुगेकी लिडले यति धेरै शारीरिक कष्ट भोगेकी थिइन् कि सामान्यरूपमा काम गर्न पनि उनलाई कठिन हुन्थ्यो । तैपनि एउटा असल उदाहरण बन्न चाहेर, उनले तुरुन्तै बाइबल अध्ययनहरू सञ्चालन गर्दै र सिकाउँदै, सहायता र जानकारी मिलाउनको निमित्त विदेशी व्यक्तिहरूसँग भेटघाट गर्दै र चीनका भित्री क्षेत्रहरूमा बाइबलहरू पठाइरहिएका थिए भन्ने कुरा निश्चित गर्दै घरेलु मण्डलीहरूमा काम गर्न फेरि शुरू गरिहालिन् । सन् १९८० को दशकमा सरकारले गरेको गम्भीर सतावटको कारण विश्वासीहरू चीनभरि तितरवितर भएका थिए र घरेलु मण्डलीहरूको जालो कैयौं लाख मानिसहरूसम्म फैलिएको थियो । अहिले अबै बढी अत्यावश्यकताका साथ, लिडले हरेक मण्डलीमा कम्तिमा पनि एउटा बाइबल पुऱ्याउन कडा मेहनत गरिन् ।

सेप्टेम्बर १९९६ मा एक दिन साँझ, लिड यूरोपबाट आएका मिशनरी दम्पतिसँग विदा भएर घर फर्किएपछि उनी र उनका साथीहरूले राती करिब १० बजे ढोकामा ढक्ढक्याएको आवाज सुने ।

एकजना मानिसले यसो भन्यो, “हेलो ! हामी तपाईंहरूको बसोबास गर्ने अनुमति-पत्र जाँच गर्न मात्र चाहन्छौं ।”

लिडले फूने र शेनलाई हेरिन् र टाउको हल्लाइन् । तिनीहरू प्रहरी नै हुनुपर्दथ्यो भन्ने उनले थाहा पाइन् । लिडले ढोका खोलिन् र पाँचजना प्रहरीहरू हुरुरु भित्र पसे । “तिमीहरू गिरफ्तार हुँदैछौं !” एक अधिकृतले भन्यो र अन्य प्रहरीहरूले लिड र उनका साथीहरूलाई हतकडी लगाए । तिनीहरूले उनका सामानहरू लथालिङ्ग पारेर फालेका लिडले एक पटक फेरि निरीह बनेर हेरिन् । त्यो रात अर्को लामो रात हुन गइरहेको थियो....

पुराना साथीहरू

प्रहरी चौकी आइपुगेपछि, लिडलाई प्रहरी आयुक्तकहाँ उपस्थित गराइयो जो चिप्लो पारेर बोल्दथ्यो र उसले लिडलाई पहिला पक्राउ पर्दा पनि भेटिसकेको थियो । “हजुर, यो सुश्री लिड हो....,” त्यो प्रहरीले भन्न थाल्यो ।

“हो, म यसलाई चिन्दछु,” त्यो आयुक्तले सन्तुष्टिको मुस्कान छर्दै जवाफ दियो । “हामी पुराना साथीहरू हौं । अनि, लिड, यस पटक तिमी एक क्षणको लागि पनि कहीं पनि जान पाउनेछैनौं । तिमी र तिम्रो समूहको अपराधको मिसिल ज्यादै बलियो भइसकेको छ । अनि हामीले आज राती तिमीहरूका अरू दुईजना अगुवाहरूलाई पनि गिरफ्तार गर्नुं । वास्तवमा, म त यसलाई आजको दिनको उत्तम काम भन्दछु ।” उसले टुङ्ग्याएको सङ्केत दिँदै चिउँडो हल्लायो । “उनलाई १२ नम्बर कोठीमा हालिदे,” उसले ढोकाबाट बाहिर जाँदै गर्दा टाउको घुमाएर कुम माथिबाट भन्यो । “म घर जाँदैछु ।”

एक हप्तापछि, त्यो अधिकृतको लापरवाह व्यवहारबारे विचार गर्दा लिडको चिन्ता बढ्यो । किन तिनीहरूले उनलाई केरकार गरिरहेका थिएनन् ? किन त्यो अधिकृत त्यति ढुक्क थियो ? अरू गिरफ्तार परेकाहरूको बारेमा तिनीहरूले कसरी थाहा पाए ? तिनीहरूले कति थाहा पाएका हुनुपर्दछ भन्ने महसुस गर्दा लिड घरिघरि आतङ्कित भइन् । उनी कति प्रभावशाली भएकी थिइन् भन्ने कुरा प्रहरीले पक्कै पनि पहिलाभन्दा प्रष्टरूपमा बुझेको थियो भन्ने उनले ठानिन् । तिनीहरूले सम्भवतः उनी पहिलो पटक पक्रिएर

छोडिदेखि नै उनलाई पछ्याइरहेका थिए, त्यसैले उनले आफ्ना विदेशी साथीहरूसँग कति पटक भेटेकी थिइन् भन्ने कुरा तिनीहरूलाई निश्चितरूपमा थाहा थियो । अनि तिनीहरूले पक्कै पनि ती सबै मानिसहरूबारे थाहा पाएका थिए जो उनको प्रान्तमा आएका थिए र घरेलु मण्डलीको अभियानबारे कुरा गर्न उनीसँग भेट्न चाहेका थिए ।

ठीकै छ, लिङ्गले सोचिन्, त्यो सबै महत्त्वपूर्ण थियो । मण्डली तीव्र गतिमा वृद्धि भइरहेको थियो, त्यसैले प्रहरीले एक न एक दिन त उनका क्रियाकलापहरू थाहा पाइ नै हाल्नेथियो । उनी निरीह बनेर जेलमा बसिन् र उनको निमित्त येशूका वचनहरू - "हेर म तिमीहरूलाई भेडाका पाठाहरू भैं ब्वाँसाहरूका बीचमा पठाउँछु" - फेरि वास्तविक बनिरहेका थिए भनेर सोच्दा उनी डरले काँपिन् ।

त्यसपछिका चार महिनाहरू लिङ्गको निमित्त अत्यन्तै पीडादायी भए । "कृपया," उनले आफूलाई थुन्नेहरूसँग कहिलेकाहीं बिन्ती गर्दथिन्, "यदि तपाईंहरूले मलाई मार्न चाहनुहुन्छ भने, मार्नुहोस् । यदि मलाई जेलसजाय दिन चाहनुहुन्छ भने, दिनुहोस् ! तर मलाई पहिला भैं कुनै बहाना वा कारणबिना यहाँ नराख्नुहोस् ।"

उनले निडरतापूर्वक यस्ता कुराहरू भनिन्, तर प्रहरीले उनलाई थुन्नु वा गिल्ला गर्नुबाहेक उनीप्रति कति पनि ध्यान दिएन ।

कहिलेकाहीं लिङ्गलाई आफू पागल हुन्छुजस्तो लाग्दथ्यो । हरेक दिन उनी काठको लामो, कडा कुर्सीमा बस्दथिन् जुन उनको खाट थियो कैदीहरूलाई केही समयसम्म मात्र राख्नको लागि बनाइएको त्यो सानो कोठी पानी चुहिएको कारण जहिले पनि चिसो हुन्थ्यो । कति पटक त त्यहाँ बीस जनासम्म महिलाहरूलाई कोचिन्थ्यो जसले भुइँको पानी उबाउँदै फालेर धेरै समय बिताउनुपर्दथ्यो ।

त्यो सानो थुनाको कोठीमा अन्य कैदीहरू अर्को जेलमा सारिनुभन्दा पहिला वा जेलमुक्त पारिनुभन्दा पहिला बारम्बार आउने-जाने गरे तापनि, त्यहाँका अधिकारीहरूले लिङ्गलाई अत्यन्तै बेवास्ता गरे र कहिलेकाहीं मात्र बाहिर निस्कन दिए । लामा-लामा दिनभरि उनलाई ढल्किन वा भित्तामा अडेस

लाग्नसमेत दिइन्थेन, तर या त उभिन या उनको खाट बनेको काठको फल्याकमा सीधा भएर बस्न लगाइन्थ्यो । भिङ्गाहरू र लामखुट्टेहरूको हुलले फोहोर कोठीलाई भन्नु बढी कष्टकर ठाउँ बनाइदिएको थियो ।

अन्तमा, एक दिन प्रहरीको अधिकृत एउटा फाराम हातमा लिएर उनको कोठीको ढोकामा देखापऱ्यो । “यसमा हस्ताक्षर गर्नु” उसले आदेश दियो ।

लिडले फलामका डण्डीहरूबाट हात छिराएर त्यो फाराम समात्न खोजिन् । “यो के हो ?” उनले सोधिन् ।

“हस्ताक्षर गर् न,” त्यो कागज उनीतर्फ फाल्दै त्यो अधिकृत घुऱ्यो । “तँलाई अर्को ठाउँमा लगिँदैछ ।”

आफूलाई तीन वर्षको निम्ति “श्रम सुधार शिविर” पठाइन लागेको भन्ने सूचना त्यो कागज पढेर थाहा पाउँदा लिडको मुटु खड्कड्क भयो । यस्तो सूचना पाएपछि मुद्दा हाल्न वा आफैलाई बचाऊ गर्न चीनले कैदीहरूलाई पन्ध्र दिनको म्याद दिन्थ्यो, तर लिडको निम्ति त्यस्ता अधिकारहरू दिइएको थिएन । “तँ आज नै जानेछेस्,” त्यो अधिकृतले उनलाई भन्यो ।

लिडले विरोध गर्न नभ्याउँदै, त्यो गइहाल्यो । ऊ जेलको लामो डहर भएर हिँड्दै जाँदा उसको पोशाकका चम्किला जुत्ताका तलुवाहरू ढलान गरेको भुइँमा प्रभावशालीरूपमा बज्रिए ।

तीन वर्षहरू ।

हे परमेश्वर, ती मण्डलीहरूको ख्याल राखिदिनुहोस्, लिडले मनमनै प्रार्थना गरिन्, अनि जेलको एउटा गाडीले उनलाई अठार माइल खोला भन्ने ठाउँमा पुऱ्यायो, जहाँ श्रम शिविर अवस्थित थियो । आफू र आफ्ना साथीहरूले पूरा गरेका सबै कुराहरूको निम्ति उनी धन्यवादी थिइन् तर त्यति नै बेला, अहिले उनीहरूलाई भइरहेको कुराबारे उनी चिन्तित थिइन् । उनीहरूको समूहका घरेलु मण्डलीका दशजना मुख्य अगुवाहरूमध्ये कम्तिमा पनि चारजना अहिले जेलमा थिए भन्ने उनलाई थाहा थियो । उनीबाहेक, काका फूने स्थानीय जेलमा थुनिएका थिए र अन्य दुईजना अगुवाहरूलाई अर्को श्रम शिविरमा पठाइएको थियो ।

त्यहाँ आइपुगेपछि, लिङलाई एक बटुको भात र व्यक्तिगत सामानहरू भएको एउटा सानो बाकस दिइयो । त्यसपछि उनलाई उनको कोठीमा लगियो ।

जेलमा प्रार्थना : स्वास फेर्नुजत्तिकै अपरिहार्य

“स्वागत छ, लिङ ! तिमी आउँदैछ्यौं भनी हामीलाई बताइएको थियो !” कोठीको ढोका झ्याम्म गरी बन्द गरिँदा एउटा आवाजले उनलाई अभिवादन गर्‍यो । त्यहाँ त लिङकै समूहहरूमध्ये एउटाका केही विश्वासीहरू त्यस श्रम शिविरमा उनको कोठीका साथीहरू बन्नेथिए भन्ने थाहा हुनआयो । उनीहरूको खुशीयुक्त अभिवादन सुनेर उनी मुस्कुराइन् । उनी जेलमा परेकोमा उनीहरू वास्तवमै खुशी देखिन्थे, तर उनीहरूकै कोठीमा उनलाई राखिएकोमा उनीहरू खुशी भएका थिए भन्ने उनलाई थाहा थियो । उनीहरूले एक-अर्कालाई अङ्गमाल गरेर बिस्तारै प्रार्थना गरेपछि, अझै कति विश्वासीहरू त्यहाँ थपिनेथिए भनी लिङले विचार गरिन् ।

उनलाई खाटहरूको तखतामा सबैभन्दा माथि सुत्न दिइयो । त्यो पहिलो रातमा, लिङ माथि चढेर आफ्नो खाटमा गइन् अनि चर्को गरी प्रार्थना गर्न थालिन् । “ओइ !” उनको कोठीकी एउटी साथी चिच्च्याइन् । “तपाईंले यहाँ यस्तो गर्न पाउनुहुन्न । तिनीहरूले सुने भने, तपाईंलाई सजाय दिइनेछ ।”

“तर ईसाईहरूलाई प्रार्थना गर्न नदिने कुनै कुरा नै छैन । त्यो त हामीलाई स्वास फेर्न नदिनुजस्तै भयो नि,” लिङले जवाफ दिइन् ।

“अँ, यहाँ यस्तै छ,” अर्की महिलाले भनिन् । “अनि त्यति मात्र होइन, यहाँ त तपाईंलाई लामो कपाल पाल्नसमेत दिइँदैन ।”

लिङले आफ्नो लामो, सर्लक्क परेको कालो कपाल हातले मुसारिन् । उनले आफ्नो रूपमा घमण्ड गर्दिनथिन्, तर कपाल काट्ने बारेमा त उनले कल्पनै गर्न सकिदैनथिन् । उनले सदैव आमाले भैं कपाल पालेकी थिइन् । कपाल काटेर छोटो पारेमा उनी कति कुरूप देखिनेथिइन् भनी उनले विचार गरिन् । उनले परमेश्वरसँग आफ्नो कपाल जोगाइदिन मनमनै प्रार्थना गर्दा आँखाभरि आँशु भएको महसुस गरिन् । त्यो बिन्ती गरिसक्नुभन्दा पहिला नै त्यो अनावश्यक कुरा थियो भन्ने उनले थाहा पाइन् । उनले आफ्नो कोठीमा

वरिपरि हेरिन् र अरू सबै महिलाहरूको छोटो कपाल देखिन् - र उनीहरू सबैजना ज्यादै कुरूप भएका पनि उनले देखिन् ।

कैदको जीवनभन्दा शिविरको जीवन भिन्दै थियो । धेरै हप्तासम्म कोठीभित्र थुनिएर बसेपछि, लिड दिउँसो बाहिर जान पाउँदा खुशी थिइन् । त्यहाँ खाना अलि राम्रो दिइन्थ्यो, तर तीन महिनाको परीक्षणको अवधिमा, उनले नक्कली कपालको टोपी बनाउने काम दिनको पन्ध्र-सोह्र घण्टासम्म गर्नुपर्थ्यो । त्यस्तो टोपी बनाउने काम पट्यारलागदो र कठिन हुन्थ्यो र दैनिक कोटा पुऱ्याउनुपर्ने दबाबमा परेर काम गर्दा श्रमिकहरूले वान्ता गर्नु असामान्य कुरा थिएन । लिडलाई अरू कुनै पनि कुराबारे सोच्न नै कठिन भयो ।

जीवन उठ्नु, खानु, काम गर्नु र सुत्नु - र त्यसपछि फेरि उठ्नु, खानु, काम गर्नु र सुत्नु - को नीरस समयतालिका नै बन्यो । कति पटक त, काम धेरै गर्नुपरेमा वा दैनिक कोटा पूरा नभएमा ती कोठीका साथीहरूले रातभरि पनि काम गर्दथे । लिडको निम्ति, सबैभन्दा ठूलो चुनौतीचाहिँ उनको बानीअनुसार परमेश्वरप्रति ध्यान केन्द्रित गर्ने र प्रार्थना गर्ने समय मिलाउनु थियो । मध्य चीनभरि मानिसहरूलाई प्रचार गर्दै, सिकाउँदै र हेरचाह गर्दै त्यति धेरै वर्षसम्म स्वतन्त्रतापूर्वक यात्रा गरेपछि, सबै नियमहरू र सीमितताहरू भएको यो जीवन उनको निम्ति एउटा प्रहार नै थियो ।

“परमेश्वरले यहाँ हाम्रो लागि एउटा उद्देश्य लिनभएको छ”

हरेक बिहान उनीहरू पाँच बजे घण्टी बज्नासाथ जुरुक्क उठ्दथे, त्यसपछि दश मिनेटमा बिस्तारा पट्याएर उनीहरू आँगनमा पड्तीबद्ध हुनुपर्दथ्यो, पन्ध्र मिनेटमा खाना खानुपर्दथ्यो र कारखानामा दिनभरि काम गर्नुपर्दथ्यो । उनीहरूले यो समयतालिकालाई नबिराईकन हप्ताको सातै दिन पछ्याउनुपर्दथ्यो । लिडलगायत उनीहरूमध्ये धेरैजनाको लागि जीवन थकान र नीरसताको अबिरल अवस्था बनेको थियो । लिडले वेश्याहरू, लागू औषधका तस्करहरू, चोरहरू, अपहरणकारीहरू र “समाजका फोहोर तत्वहरू” नाउँ दिइएका अन्य मानिसहरूसँगै काम गरिन् । कैयौँ घण्टासम्मको कामद्वारा पूर्णरूपमा थकित हुँदा उनलाई रातमा प्रार्थना गर्न पनि अत्यन्तै कठिन हुन थाल्यो किनभने उनी घुप्लुक्क सुत्न चाहन्थिन् ।

तैपनि, केही हप्तापछि उनले आफ्नो अवस्था परमेश्वरसमक्ष सुम्पिँदा आफ्नो पुरानो जोश फर्किआएको महसुस गरिन् । उनले एक पटक फेरि आफ्नो विश्वासबारे अन्य विश्वासीहरूलाई बताउन मन लागेको महसुस गरिन् । “हरेक अवस्थामा परमेश्वरको मुख्य लक्ष्य हामीले आज्ञाकारी हुन सिकौं भन्ने हो, होइन त ?” उनले उनीहरूलाई भनिन् । “त्यसैले परमेश्वरले यहाँ हाम्रो लागि एउटा उद्देश्य लिनुभएको छ भन्ने मलाई थाहा छ । हामी यहाँ अश्लील शब्दहरू बोल्ने र जे पनि गर्ने अपराधीहरूको माझमा छौं र मलाई थाहा छ कि हामीले यी मानिसहरूलाई प्रेम गर्न र तिनीहरूलाई प्रभुको प्रेम देखाउन सिकौं भन्ने परमेश्वर चाहनुहुन्छ । बाहिर रहेकाहरूलाई - हाम्रा साथीहरू र सहकर्मीहरूलाई - प्रेम गर्न सजिलो हुन्छ । तर हामीले यी मानिसहरूलाई पनि प्रेम गर्ने तरिका सिकौं भन्ने परमेश्वर चाहनुहुन्छ ।”

श्रम शिविरको विशाल भीडमा अन्य थोरैजना विश्वासीहरू भएकोमा लिड धन्यवादी थिइन् । कुनै विश्वासी निरुत्साहित हुँदा, उनलाई प्रोत्साहन दिने अर्को विश्वासी त्यहाँ हुन्थिन् । अनि उनीहरूले प्रार्थना-सङ्गति गर्न खुल्लारूपमा भेला हुन नसकेकोमा लिड निरुत्साहित भए तापनि, उनले अरू नै समयमा अरू नै स्थानहरूमा महिलाहरूको निमित्त प्रार्थना गर्न र प्रोत्साहन दिन चाँजो मिलाउँदथिन् - उदाहरणको लागि दिउँसो काम गर्ने समयमा दिसा-पिसाब गर्ने छुट्टी पाउँदा वा उनीहरू दिउँसो खाना खान पड्तीबद्ध भएर उभिँदा ।

छिट्टै नै, लिडको अगुवापनका क्षमताहरूबारे उक्त शिविरका अधिकारीहरूले थाहा पाइहाले र तिनीहरूले उनलाई अर्को समूहको अगुवा बनाइदिए । यो बढोत्तरीले लिडलाई साक्षी दिने अभै बढी अवसरहरू प्रदान गर्‍यो किनकि उनले आफ्नो कोठीमा पचासजना महिलाहरूको जिम्मा लिएकी थिइन् र नक्कली कपालको टोपी बनाउने कारखानामा दुईसय महिलाहरूलाई काममा निरीक्षण गर्ने निरीक्षकको रूपमा पनि काम गरेकी थिइन् । उक्त काम चुनौतीपूर्ण भए तापनि र कहिलेकाहीं कैदीहरूबीचको झगडाले उनलाई क्रोधित तुल्याए तापनि, लिडले आफ्ना कर्तव्यहरू राम्रोसँग पूरा गरिन् र अन्तमा उनले आफ्नो मातहतमा रहेका सयौंको मन जितिन् ।

“तपाईं किन यहाँ हुनुहुन्छ ?” तीमध्ये केही महिलाहरूले उनलाई सोध्दथे ।
 “तपाईं यस्ती दयालु र असल अगुवा हुनुहुन्छ । तपाईंले बाहिर पनि असल काम पाउन सक्नुहुन्छ ।”

लिडले आफू कैदमा पर्नुको कारण बताउने हरेक अवसरको सदुपयोग गरिन् र उनको साक्षीकै कारण धेरैजना गोप्य विश्वासीहरू बने । उनीहरूसँग बाइबल नभए तापनि लिडले आफूले कण्ठस्थ पारेका बाइबलका पदहरू र भजनहरू सिकाइन् र उनले तिनीहरूलाई प्रार्थना गर्ने तरिका पनि सिकाइन् । उनले ती वृद्ध दाजुको सावधानीपूर्वक हातले सारिएको बाइबललाई र पवित्र धर्मशास्त्र बाइबलका धेरै भागहरू कण्ठस्थ पार्ने आफ्नो वाचालाई सम्झिन् । अनि आफूले त्यसो गरेकोमा अहिले उनी खुशी भइन् ।

“के मजस्तीले विश्वास गर्न सक्दछु ?”

जेलका अधिकारीहरूले लिडको उत्कृष्ट कामको प्रतिवेदनलाई ध्यान दिइरहेका थिए र उनको समूहले सबैभन्दा राम्रो उत्पादन गरेको थियो र अन्य समूहहरूमा भन्दा कम भ्रगडा र दुर्घटना भएको सत्यता पनि तिनीहरूलाई थाहा भयो । एक दिन लिडका निरीक्षक, श्रीमती ताओले उनलाई कारखानाको ठूलो कोठाबाट जाँदै गर्दा रोकी ।

“लिड, मैले तिम्रो मिसिल देखें,” उसले भनी । “मलाई तिम्रा क्रियाकलापबारे र तिम्री एक प्रभावशाली ईसाई अगुवा थियौ भन्ने सत्यता थाहा छ । अनि तिम्री यहाँ आएको एघार महिना भयो र मैले तिम्रो काम र अन्य कैदीहरूसँगको विशेष गरी ती छाडा र सधैं रिसाइरहनेहरूसँगको तिम्रो व्यवहार पनि देखेकी छु, जसले सजिलैसँग समस्याहरू उत्पन्न गराइदिन्छन् । तिमिले यी कैदीहरूप्रति अत्यन्तै माया गर्दछ्यौ जस्तो देखिन्छ, तर तिमिले त तिनीहरूले जसरी व्यवहार गर्दिनौ । किन ?”

आफ्नो हाकिमले यसो भन्दा लिड गम्भीररूपमा उत्साहित भइन्, “म तिनीहरूले जस्तो व्यवहार गर्दिनँ किनभने म एक ईसाई हुँ र मैले आफ्नो सम्पूर्ण जीवन येशू ख्रीष्टलाई सुम्पिंकी छु । उहाँकै कारण म जीवित छु । उहाँकै कारण म यी सबै अप्रिय मानिसहरूलाई प्रेम गर्न सक्दछु ।” लिडले

स्वास रोकिन् र श्रीमती ताओको प्रतिक्रियालाई पर्खिन् । धर्मको बारेमा धेरै कुरा गरेमा उनको सजाय लम्बिन सक्दथ्यो वा उनलाई “बाकस” मानजरबन्द गरेर राखिन सक्दथ्यो । प्रश्न सोध्नेले जालमा पार्न पो लागेको थियो कि भन्ने उनलाई कहिल्यै थाहा भएन । तर उनकी हाकिमले यसो भन्दा लिङ छक्क परिन्, “के मजस्तीले येशूमाथि विश्वास गर्न सक्दछु ?”

“अवश्य !” लिङले जवाफ दिइन् । “के तपाईं आफ्नो अहोदा गुम्नेछ भनी डराउनुहुन्न ? सरकारले तपाईंलाई सेनाबाट निकालिदिन्छ भनी के तपाईं डराउनुहुन्न ?”

“यस्तो बाहियात कुरा गरेकोमा तिम्रो सजाय लम्ब्याएर मैले तिमीलाई सजाय दिन सक्दछु भनी के तिमीलाई डर लाग्दैन ?” श्रीमती ताओले त्यही शैलीमा तुरुन्तै जवाफ फर्काई ।

“मैले यहाँ बिताउने समयको एउटा उद्देश्य छ भन्ने मलाई थाहा भएसम्म - तपाईंले येशूमा विश्वास गर्नुभएको छ भनी मलाई थाहा भएसम्म - म सधैंभरि यहीं बस्न सक्दछु ।”

“के तिमीलाई यहाँ बस्न आनन्द लाग्दछ ?”

“लाग्दैन, कति पनि लाग्दैन,” लिङले जवाफ दिइन् । “तर येशूले तपाईंलाई प्रेम गर्नुभएकै कारण म यहाँ छु । मेरो जीवन र तपाईंको जीवन परमेश्वरले नै दिनुभएको थियो ।”

श्रीमती ताओले अबै केही बेर तर्क गरी, तर लिङले हरेक प्रश्नको जवाफ दिँदै आफ्नी हाकिमलाई परमेश्वरको प्रेममय भलाइबारे बताइरहिन् ।

श्रीमती ताओले चाख देखाई, तर ऊ सजिलैसँग विश्वस्त भइन र उनीहरूले आफ्नो गोप्य छलफललाई कैयौं महिनासम्म जारी राखे । अन्तमा एक दिन उसले लिङलाई यसो भनी, “मैले विश्वास गरें भने पनि, गोप्यरूपमा विश्वास गर्नुपर्नेछ । तिमीलाई थाहा छ, मेरो छिमेकमा केही ईसाईहरू छन्, तर मैले तिनीहरूसँग कहिल्यै कुरा गरेकी छैनं । मेरो पदको कारण त्यसो गर्न कठिन हुन्छ । मैले वास्तविकरूपमा अहिलेसम्ममा चिनेकी पहिलो ईसाई तिमी नै हो ।”

लिडले प्रत्युत्तरमा मुस्कुराउन र श्रीमती ताओको निम्ति मनमनै प्रार्थना गर्न मात्र सकिन् ।

उनले त्यसपछि दुई वर्षसम्म त्यो श्रम शिविरमा सकेसम्म असल प्रकारले काम गरिन् र परमेश्वरको सेवा गरिरहिन्, तर कैयौं घण्टासम्मको मेहनत र पौष्टिक खानाको अभावको कारण उनको स्वास्थ्य बिग्रियो । कति दिन त उनले कति समयसम्म काम गर्न सक्दछु होला भनी विचार गरिन् । त्यसपछि डिसेम्बर महिनाको एक दिन, श्रीमती ताओले लिडलाई आफ्नो कार्यालयमा बोलाई । ऊ कठोर अनुहार पाउँ हातमा एउटा कागज लिएर आफ्नो टेबल पछाडि बसिरहेकी थिई ।

“यो के हो ?” लिडले सोधिन् ।

“मलाई तिम्रो सजायकालसम्बन्धी सिफारिस दिइएको छ र मैले यसमा हस्ताक्षर गर्नुपर्दछ,” श्रीमती ताओले जवाफ दिई ।

लिड जिल्ला परिन् । हालसालै त्यस्तो कुनै घटना भएको थियो कि भनेर उनले सम्झन प्रयास गरिन् जसले उनको सजाय लम्ब्याइदिन सक्दथ्यो । निश्चितरूपमा उनले सम्झन सक्ने कुनै पनि कुरा भएकै थिएन, यद्यपि कसैले उनको बारेमा अधिकारीहरूलाई भूटो कुरा बताएर फँसाएका हुन सक्दथे । श्रीमती ताओ र लिड साथी बनेका थिए, अनि लिडले उसँग निरन्तर खीष्टबारे बताइरहेकी थिइन् । सायद कसैले उनीहरूको कुरा सुनेर पोल लगाइदिएको हुनुपर्दथ्यो ।

उनको मन बहकियो । उनी सामान्य अवस्थामा आइपुग्दा, श्रीमती ताओले उक्त कागजबाट यसो भनेर पढेको लिडले सुनिन्, “....तिम्रो सजाय एक वर्षले....”

लिडको मुटु खड्कड्ड भयो । त्यसपछि श्रीमती ताओले आँखा माथि उठाएर उनलाई हेरी र लिडको अनुहारको रङ्ग उडेको देखेर छक्क परी । “लिड ! के तिमीले मेरो कुरा सुन्यौ ?” श्रीमती ताओले तिखो स्वरमा भनी । “तिनीहरूले तिमीलाई पूर्णतया सुधिएकी भनेर वर्गीकरण गरेका छन् र तिम्रो सजाय एक वर्ष घटाइदिएका छन् !”

लिड बोल्लै सकिनन् ।

“अँ, मैले भन्नै पर्दछ, मैले तिम्रो बोली नफुटेको पहिलो पल्ट देख्दैछु ।” श्रीमती ताओ अहिले मुस्कुराइरहेकी थिई । “बधाइ छ, लिङ; तिम्री तीन हप्ताभित्रैमा जेलमुक्त हुनेछ्यौ ।”

बेग्लै संसार

तीन हप्तापछि, बिहानको चीसो सिरेटो लिङको पातलो शरीरभित्र छिच्यो जति बेला उनले त्यो शिविरबाहिर गोलीगाँठासम्म गहिरो हिउँमा काका फूनेलाई उत्सुकतापूर्वक पर्खिरहेकी थिइन् । सुधिएकी, उनले गहनरूपमा सोचिन् । त्यसको अर्थ अन्य कैदीहरूलाई सिकाउँदा र सुसमाचार सुनाउँदा उनी प्रकाउ परेकी थिइन् भन्ने मात्र थिएन । त्यसको अर्थ त, तिनीहरूले उनलाई केही समयसम्म एकलै छोड्नेथिए भन्ने थियो भनी उनले आशा गरिन् ।

लिङ सुसमाचार प्रचार गर्ने र मण्डलीका सदस्यहरूलाई प्रोत्साहन दिने आफ्नो काममा फर्किन पाउँदा उत्साहित भइन्, तर आफ्नो शारीरिक अवस्था पहिलाको जस्तो नरहेको पनि उनलाई थाहा थियो । त्यहाँ जेल जीवनका थुप्रै प्रभावहरू थिए जसदेखि मुक्त हुन कठिन थियो । हे प्रभु, कृपया मलाई जेलबाहिरको जीवनमा पुनः घुलमिल हुनमा सहायता गर्नुहोस् । अनि कृपया अभै पनि यहीं रहेका दिदीबहिनीसँग रहिरहनुहोस् ।

फूने र शेन सानो गाडीबाट निस्कँदा, लिङ त्यो रमाइलो उत्साहपूर्ण पुनर्मिलनमा आनन्दित भइन् । उनलाई कुनै विश्वासीले जेलमा भेट्न आएमा ठूलो समस्या उत्पन्न हुन सक्ने भएकोले, विगत दुई वर्षमा उनलाई भेट्न ज्यादै कम मात्र मानिसहरू आएका थिए । अब उनले केही अगुवाहरूले विवाह गरिसकेका, मण्डलीका अन्य सदस्यहरूले बच्चाहरू पाएका र कैयौं नयाँ सङ्गतिहरू शुरू भएका कुरा थाहा पाउनेथिइन् ।

त्यो गाडी शहरको भीडमा बिलाउनेबित्तिकै, लिङलाई वाकवाकी लाग्यो । “अब यो मैले नगरेको अर्को कुरा हो,” उनले सोचिन्, “गाडीमा चढ्नु ।” लिङको लागि चार घण्टाको यात्रा अत्यन्तै कष्टकर भयो । उनी रिङ्गटा लागेर कष्ट भोग्दै पछाडिको सीटमा कुक्कुक् परेर बसिन् र कहिले बाहिर निस्कूँ भनेर आत्तिइन् ।

उनले अनुमान गरे भैं, लिडलाई सामान्य जीवनमा फर्किन कठिन भयो । जेल बेग्लै संसार थियो । उनी श्रम शिविरमा हुँदा, अधिकारीहरूले कहिल्यै बत्ती निभाउन दिँदैनथे । काम गर्ने टेबलहरूमा प्रायः सधैं नै कामदारहरू भइरहन्थे र कोठीहरूमा पनि राम्रोसँग उज्यालो पारिन्थ्यो । मण्डलीमा पनि उनको अनुपस्थितिमा अगुवापन राम्रोसँग स्थापित भइसकेको थियो र विशेषगरि उनी एक महिला भएको कारण, आफ्नो अगुवापनको जिम्मेवारी पुनः सम्हाल लिडलाई भन् बढी कठिन भयो । मण्डलीका अगुवाहरूको बीचमा आफ्नो स्थान नरहेको जस्तो देखिँदा उनलाई दुःख लाग्यो, तर आफ्नो शरीर निको नभइञ्जेल आराम गर्नुपर्दथ्यो र थोरै मात्र जिम्मेवारीहरू बहन गर्नुपर्दथ्यो भन्ने पनि उनलाई थाहा थियो । त्यसैले त्यो उनको भलाइको निमित्त नै भएको हुन सक्दथ्यो ।

लिड एकजना ईसाई अगुवाको परिवारसँग बस्न गइन् । उनीहरू मध्य चीनमा एउटा विशाल घरमा बस्दथे र लिडलाई दोश्रो तल्लामा एउटा कोठा दिइयो । ती अगुवाहरूले अगष्ट महिनाको १९ देखि २३ तारिखसम्म गोप्यरूपमा सभा गर्ने योजना बनाएका थिए । लिड त्यसमा सहभागी हुन इच्छुक थिइन्, तर त्यसको सट्टामा उनलाई त्यही सभा हुने हप्तामा एउटा महत्वपूर्ण कामको सिलसिलामा पश्चिमी चीनमा पठाइयो । उनले हानि नपुऱ्याऊन् भनी ती अगुवाहरूले उनलाई अन्यत्रै पठाउन प्रयास गरिरहेका थिए भनी उनले शङ्का गरिन्, तर निश्चयताका साथ थाहा पाउन भने सकिनन् । त्यस सभामा मण्डलीका तीसभन्दा बढी मुख्य अगुवाहरू सहभागी हुने अपेक्षा गरिएको थियो र त्यो पुराना कर्तव्यहरू पुनः शुरू गर्ने - र अगुवापनको भूमिकामा उनको समर्पणतालाई नवीकरण गर्ने - ठूलो अवसर हुनेथियो । तर त्यसो हुन पाएन ।

उनले अगष्ट २३ तारिखको साँझमा पश्चिमी चीनमा आफूलाई दिइएको काम पूरा गरिसक्दा एउटा अत्यन्त जरुरी खबर पाइन् । “लिड ! छिट्टो फर्किआऊ,” उनलाई भनियो । “सबै अगुवाहरू पक्राउ परे - उनीहरू सबैजना । तिमी मात्र बँचेकी छौ !”

लिड भोलिपल्ट घर आइपुग्दा भयभीत विश्वासीहरूलाई देखिन् । मण्डलीको अगुवाका श्रीमतीहरूमध्ये केहीले त्यसमा लिडकै केही हात थियो भन्ने सोचेर आफ्नो निराशा लिडमाथि खन्याए । उनी जेलबाट मुक्त भएकी छ महिनाभन्दा

केही बढी मात्र भएको थियो र प्रहरीले उनको पनि खोजी गर्दै थियो भनी साथीहरूले उनलाई बताए ।

लिङ्गले तुरुन्तै त्यो अवस्थाको नेतृत्व गरिन् । सर्वप्रथम उनले स्थानीय विश्वासीहरू सबैलाई एक ठाउँमा भेला गराइन् र हरेक समूहलाई पक्राउ परेका एक वा दुईजना अगुवाहरूको जिम्मेवारी सम्हाल्न लगाइन् । उनीहरूले “आफ्ना” अगुवाहरूको निमित्त लुगा, खाना र पैसा सङ्कलन गरेर प्रहरी चौकीमा पठाउनुपर्दथ्यो ।

उक्त गिरफ्तारीले चीनभरिको मण्डलीमा ठूलो प्रभाव पार्यो किनभने पाष्टरहरू नै आ-आफ्नो क्षेत्रका मुख्य ईसाई अगुवाहरू थिए । उनीहरूलाई गिरफ्तार गरिएको खबर ईमेलद्वारा छिट्टै नै बाह्य संसारभरि फैलियो र भ्वाइस अफ अमेरिका रेडियो प्रसारणद्वारा छिट्टै नै चीनभरि पनि फैलियो । चीन र सारा संसारभरिका मानिसहरूले पछिल्ला विवरणहरू थाहा पाउन फोन गर्न थालेपछि, लिङ्गले सुचारूपले जानकारी दिने व्यवस्था मिलाइन् । छिट्टै नै ती पाष्टरहरूका परिवारहरू आइपुग्न थाले र लिङ्गले सबैलाई स्वागत गरिन् र सकेसम्म राम्रोसँग उनीहरूको प्रश्नका जवाफ दिइन् ।

पाँच हप्तापछि, केवल छजना अगुवाहरूलाई मुक्त गरियो, तर ठूलो रकम तिरेपछि मात्र (प्रत्येकको निमित्त दश हजार येनसम्म), जुन रकम जुटाउने जिम्मा पनि लिङ्गमाथि नै आइपुग्यो । विश्वासीहरू ज्यादै गरिब थिए, अनि त्यति धेरैजना अगुवाहरूको निमित्त पैसा जुटाउन अत्यन्तै कठिन भयो । तर लिङ्गले हार मानिनन् । जेलमा परेका उनका दाजुभाइहरू जतिसुकै रकमभन्दा बढी मूल्यवान थिए र उनले सबै रकम नजुटाइजेलसम्म मागिरहिन् र जम्मा गरिरहिन् ।

लिङ्ग थकित भइन् र बोभले मर्छु कि भैं उनलाई भयो, तर बाँकी छजना पाष्टरहरूको जेलमुक्तिलाई सुनिश्चित पार्नको लागि सकेसम्म सबै कुरा नगरेसम्म उनले आराम गर्न सकिदैनथिन् । ती पाष्टरहरू उनीहरूको समूहका सबैभन्दा प्रभावशाली अगुवाहरू थिए - र त्यसैले प्रहरीको निमित्त सबैभन्दा ठूला पुरस्कारहरू थिए । अब उनी ती अगुवाहरूलाई मृत्युदण्ड दिइन सक्दथ्यो भनी डराइन् ।

उनले गर्न बाँकी एउटै मात्र कुरा थियो । लिडले प्रहरी चौकीमा फोन गरिन् ।

“कृपया म आयुक्त ज्यूसँग कुरा गर्न चाहन्छु ।”

“तपाईं को बोल्नुभएको ?” चौकीको कर्मचारीले सोध्यो ।

“मेरो नाउँ लिड हो । आयुक्त ज्यूले मलाई चिन्नुहुन्छ; उहाँले मलाई खोज्दै हुनुहुन्छ ।”

“लिड, मेरो पुरानो साथी ! तिम्रो फोन आउँदा म त छक्कै परें,” त्यो आयुक्तको परिचित चिप्नो आवाज फोनमा आयो । “तिमीले कहाँबाट फोन गर्दैछ्यौ ?”

“माफ गर्नुहोस् । म मेरा साथीहरूको बारेमा कुरा गर्न चाहन्छु जसलाई तपाईंले थुनेर राख्नुभएको छ ।”

“अवश्य, यहीं चौकीमा आऊ र हामी कुरा गर्न सक्दछौं ।”

“होइन । म तपाईंलाई ब्राइट मुन होटलमा मात्र भेट्न सक्नेछु । अनि तपाईं एकलै आउनुपर्दछ । म निगरानी राख्नेछु र तपाईंसँग अरू कोही आएमा, म देखापर्नेछैनं ।”

ऊ मान्नेथियो भन्ने लिडलाई धाहा थियो । अरू केही नभए पनि, उसको उत्सुकताले उसलाई त्यहाँ ल्याउनेथियो । विगत कैयौं महिनादेखि उबाट लुकदै हिँडेकी प्रचारकले किन उसलाई भेट्न बोलाइरहेकी थिइन् ?

“हुन्छ । तिमी कति बेला भेट्न चाहन्छ्यौ ?”

“आज साँझ सात बजे,” उनले भनिन् ।

फोन राखेपछि, लिडले आफूले चिनेको र भरोसा गर्न सक्ने एकजना भाइसँग भेटिन् । उनले त्यो अवस्थाबारे उसलाई बताइन् र आफूसँगै त्यो होटलसम्म गएर बाहिरै बस्न अनुरोध गरिन् । “म बाहिर आइनेँ भने, म पक्राउ परेकी छु भन्ने तिमीले थाहा पाउनेछौ ।”

साँझ साँढे छ बजे लिड र ती भाइ होटल नजिकै उभिए र लुकेर पर्खिँदै र हेर्दै गरे । उनीहरूले आयुक्तलाई देखे; उसँग प्रहरीको एउटा समूह नै आएको थियो । लिड तर्सिन्; उनी भाग्नै लाग्दा आयुक्त मात्र होटलभित्र पसेको

र अन्य प्रहरीहरू होटल अगाडि कुरेर बसेका उनले देखिन् । पछाडिबाट होटलभित्र छिरेर, लिङले त्यो आयुक्तलाई रेष्टुरेण्टमा भेटिन् ।

“लिङ । तिमीलाई भेट्दा खुशी लाग्यो,” उसले आत्मियतापूर्वक भन्यो, उनीहरू वास्तवमै पुराना साथीहरू नै थिए कि भैं गरी । “तर मैले तिमीलाई पक्रनेछु भनी के तिमी डराउँदिनौ ?”

“म डराएकी भए, यहाँ आउनेथिइनँ । तर म यहाँ आएकी छु ।”

उनीहरू दुवैजनाले खाना मगाए र लिङले वेटरलाई आफूले पैसा तिर्ने कुरा बताइन् । त्यसपछि उनी मुख्य कामतिर लागिन् । “तपाईंले मेरा साथीहरूलाई के गर्दै हुनुहुन्छ ? तपाईंले अरूलाई त जरिवाना लिएर छोडिदिनुभयो । यदि तपाईं पैसा चाहनुहुन्छ भने, म तपाईंलाई पैसा दिनेछु । तपाईं कति रकम चाहनुहुन्छ ?”

“शान्त होऊ, लिङ !” आयुक्तले भन्यो । “हामीले खाएका पनि छैनौं । बरु, म तिनीहरूको लागि केही पनि गर्न सकिदैनँ र यो तिम्रो गल्ती हो । तिमीले नै यस कुरालाई सार्वजनिक रमिता बनाइदियो ।”

उसले उनलाई तर्साउन खोजेको थियो भन्ने लिङले थाहा पाइन् र उनले हार मान्न अस्वीकार गरिन् । तर उनी अरू उपायहरू प्रयोग गर्न चाहन्थिन् । उनीहरूले साँभको खाना खाएपछि दुई घण्टासम्म कुरा गरे र लिङले आफ्ना आस्थाहरूसम्बन्धी बुँदाहरू सुटुक्क घुसाइन्; उनी र जेलमा परेका पाष्टरहरू येशू ख्रीष्टको सन्देश प्रचार गर्न त्यति साँभै इच्छुक थिए भनी उनले व्याख्या गरिन् । त्यो आयुक्तले लिङको आँखामा भल्किएको उनका साथीहरूप्रतिको फिक्री हेर्दै, उनको कुरा आदरपूर्वक सुन्यो, तर त्यो व्यर्थ भयो । उसले तिनीहरू जेलमुक्त हुन सक्ने कुनै पनि आशा उनलाई दिलाउन अस्वीकार गर्‍यो ।

लिङले औँलाले आफ्नो कालो कपाल मुसारिन् । अन्तमा त्यो लामो भइरहेको थियो । उनले बलिदान बन्नुसम्बन्धी आफ्नी आमाले गरेको प्रार्थना सम्झिन् र स्मरणबाट बाइबलको त्यो खण्ड दोहोर्‍याइन् जसले उनलाई यहाँसम्म ल्याइपुऱ्याएको थियो : “फसल त प्रशस्त छ...खेतालाहरू थोरै छन्...भेडाका पाठाहरू भैं ब्वाँसाहरूको बीचमा....”

लिडले अब त्यो कष्टको पाठशालामा फर्किजाने समय पो आएको थियो कि भनेर विचार गरिन् ।

पाठशालामा फिर्ता

त्यो आयुक्तले खाना खाइसक्दा, लिडले आफ्नो समय बितिरहेको चाल पाइन् । होटलको ढोकाबाहिर प्रहरीहरूले पखिरहेका थिए भन्ने कुरा उनलाई थाहा थियो । “अँ, तपाईंले मलाई खोजिरहनुभएको छ र म यहीं छु । मलाई लैजानुहोस् र मेरा साथीहरूलाई छोडिदिनुहोस् ।”

त्यो आयुक्तले टाउको ठाडो पाऱ्यो र सदा भैं बिस्तारै मुस्कुरायो । “लिड,” उसले इमान्दारीपूर्वक भन्यो, “तिमी पक्कै पनि मैले अहिलेसम्म भेटेकामध्ये सबैभन्दा अद्वितीय महिलाहरूमध्ये एक हौ ।”

त्यसपछि एक शब्द पनि नबोलीकन ऊ उठेर गयो ।

लिड आफू असफल भएको महसुस गर्दै केही बेर चूप लागेर बसिन् । उनको हृदय गहृङ्गो भयो र उनी निराश हुँदै घर फर्किन् । हिरासतमा रहेका उनका सहकर्मीहरू - उनका साथीहरू - सँग राम्रो व्यवहार गरिनेथिएन भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

समय बित्दै जाँदा, अरू दुईजना ईसाई सेवकहरू पक्राउ परेका र तबसम्म पनि कैदमा राखिएका अगुवाहरूलाई उनीहरूको स्थानीय जिल्लाका अधिकारीहरूको हातमा सुम्पिएको कुरा लिडले थाहा पाइन् जहाँ उनीहरूलाई गम्भीर यातना दिइएको थियो । उनीहरूलाई बाह्रदेखि चौबीस महिनासम्मको कठोर श्रम शिविरको सजाय दिइएको थियो ।

लिडले अत्यन्तै एक्लो भएको महसुस गर्दै आफ्नो काम जारी राखिन् । पछिल्लो पटक जेलमा परेदेखि उनी बिरामी भइरहेकी थिइन् र उनको बिग्रिरहेको स्वास्थ्य देखेर, धेरैजना अगुवाहरूले जिम्मेवारीहरू बहन नगर्न प्रोत्साहन दिए । तर उनले सेवकाइ गर्न सकून् भनेर उनकी आमाले भटमास पेल्ले यन्त्रमा कति धेरै परिश्रम गरेकी थिइन् र उनलाई कति प्रोत्साहन दिएकी थिइन् भन्ने सम्भेर उनले अस्वीकार गरिन् । उनले आफ्नी आमा गुमाइन् ।

उनले आमालाई नभेटेको वर्षौं भइसकेको थियो । तर अब उनलाई भेट्न जानु त ज्यादै खतरापूर्ण भएको थियो ।

अगुवाहरूको समूहमा लिङ एक मात्र महिला थिइन् र उनी प्रायः परमेश्वरसँग आफ्नो काम पूरा गर्ने शक्ति माग्दै आफ्नो कोठामा प्रार्थना गरेर रोइरहेकी हुन्थिन् ।

अप्रिल १६, २००२ मा, फेरि लिङको फोन बज्यो । एउटा चिनियाँ कट्टरपन्थी धार्मिक समूहले उनको समूहका तीसजना ईसाईहरूलाई अपहरण गरेको थियो । लिङले प्रहरी चौकीमा रहेका उनको “साथी” लाई फोन गरिन् । अनि उनी काममा फर्किन्....

उपसंहार

लिङले कठिन जीवन जिइरहिन्; तर उनको कामका पुरस्कारहरू ज्यादै प्रष्ट छन् । उनले आयुक्तसँग गरेकी भेटघाटद्वारा, परमेश्वरले उनको लागि चिनियाँ घरेलु मण्डलीका ईसाईहरूमाथि गरिएका अत्याचारहरूबारे बोल्ने ढोका खोलिदिनुभयो । तर, त्यति नै बेला, अधिकारीहरूसँगको उनको सम्पर्कले विवाद पनि बढाएको छ र धेरै ईसाईहरूले उनले गरिरहेको कार्यको कडारूपमा विरोध गरेका छन् । उनीहरूको आलोचनाको प्रत्युत्तरमा, लिङ यसरी जवाफ दिन्छिन्, “हामी ईसाई हुन सक्दछौं, तर हामी चिनियाँ नै हौं र अझै पनि यो हाम्रो देश हो ।”

लिङले आफ्ना धारणाहरूमा कहिल्यै सम्भौता गरेकी छैनन् वा आफ्ना सुसमाचारीय गतिविधिहरूबाट पछाडि हटेकी छैनन् । जेलमा हालिने खतरा वा डरको कारण उनले आफ्ना दाजुभाइ र दिदीबहिनीको पक्षमा साहसपूर्वक उभिने कुनै पनि मौका गुमाएकी छैनन् । उनी सरकारले निगरानी गरिरहेका व्यक्तिहरूको सूचीमा छिन्, तर उनी परमेश्वरले निगरानी गर्नुभएका व्यक्तिहरूको सूचीमा पनि छिन् र परमेश्वरले उनलाई आश्चर्यजनकरूपमा बचाउनुभएको छ र फेरि जेलमा पन्रदेखि जोगाउनुभएको छ ।

तर आवश्यक परेमा लिङ फेरि जेल जान तयार छिन् । “म पाठशालामा फर्किजान तयार छु,” उनी भन्दछिन् । “मलाई थाहा छ, यदि परमेश्वरले मेरो

शिरका कपाल गन्नुहुन्छ भने, उहाँले मलाई उहाँको बाटोमा डोऱ्याउनुहुनेछ र म उहाँको इच्छामा रहनेछु ।”

लिडको निमित्त अर्को चुनौतीचाहिँ मण्डलीको अगुवापन राम्रोसँग स्थापित नभइञ्जेल विवाह नगर्ने उनको प्रतिज्ञाबाट आएको छ । त्यो समूहले त्यो प्रतिज्ञा दश वर्षको हुनेथियो भन्ने अनुमान गरेको थियो र लिडले पनि त्यसपछि आफूसँग विवाह गर्ने प्रशस्त समय हुनेथियो भन्ने ठानेकी थिइन् । (उनी त्यसताका किशोरी नै थिइन् ।) तैपनि, चीनमा तीस वर्षकी पुगिसकेर पनि विवाह नगर्ने महिलालाई जिउन ज्यादै कठिन हुन्छ - जुन उमेर-समूहमा लिड अहिले पर्दछिन् ।

एउटी महिलाको स्थान घरमा हो र उनले सरसफाइ गर्ने, खाना पकाउने र बालबालिकाको स्याहारसुसार गर्ने काम गर्नुपर्दछ भनी उनलाई (उनले स्थापना गर्न सहायता गरेको घरेलु मण्डलीका पाष्टरले समेत) बारम्बार बताइएको छ । लिड यो महत्वपूर्ण भूमिकालाई अस्वीकार गर्दिनन्, तर कहिलेकाहीं परमेश्वरले ती आशा गरिएभन्दा भिन्दै योजनाहरू बनाउनुहुन्छ भन्ने पनि उनलाई थाहा छ । उनले आफ्ना आलोचकहरूलाई यो कुरा स्मरण गराउँदछिन् कि घरेलु मण्डलीको अभियान शुरूमा वृद्धि हुँदा, महिलाहरूले नै सुसमाचार प्रचार गर्ने खतरापूर्ण काम सम्हालेका थिए । उनी यो पनि प्रष्ट पार्दछिन् कि, जुन कुरा धेरैजना चिनियाँ अगुवाहरूलाई पनि थाहा छ, चीनका विकट क्षेत्रहरूमा पठाइएका सुसमाचार प्रचार गर्ने समूहहरूमध्ये दुई-तिहाइ महिलाहरू थिए ।

अहिले लिडले अन्तर्राष्ट्रिय ओलम्पिकको निमित्त एउटा दर्शन बोकेकी छिन्, जुन सन् २००८ मा बेइजिङमा हुँदैछ । त्योचाहिँ घरेलु मण्डलीहरू वृद्धि हुने र फैलने एक अतुलनीय अवसर हुनेछ भनी उनी विश्वास गर्दछिन् ।

अनि उनी काममा फर्किन्...

ग्लेडिज :

क्षमादानको मार्ग

भारत

नोभेम्बर १९८१

तीस वर्षकी ग्लेडिज वेदरहेड मयुरभञ्ज जिल्लामा आइपुग्दा, त्यो गर्मी र आर्द्र दिन थियो । मयुरभञ्ज जिल्ला कलकत्ताको ११० माइल दक्षिण पश्चिमतर्फ उडिसा राज्यमा पर्दछ, जसको सीमाना बङ्गालको खाडीसँग जोडिएको छ । म साँच्चै नै यहाँ छु भनी म विश्वास गर्न सकिदैन, उनले सबै कुरालाई जाँच गर्दै सोचिन् । घरका खुल्ला भ्यालहरू र पसलहरूबाट आइरहेको खुर्सानीको पीरो गन्ध फोहोरका थुप्रोहरू, खुल्ला ढल र सडकहरूमा स्वतन्त्रतापूर्वक घुमिहिँड्ने पवित्र गाइहरूबाट आइरहेको दुर्गन्धसँग मिसियो । तापले ती दुर्गन्धहरूलाई बढाइदिएको थियो, तर ग्लेडिज उत्तरको चीसो हावाबाट गर्मी वातावरणमा फर्किआएकोमा खुशी थिइन् ।

पाकिस्तानी सीमानाबाट गाडीमा गरिएको यात्रा ग्लेडिजको निमित्त विश्वासकै अनुभव भएको थियो किनकि उनको चालकले उनलाई घरि गाडीको भीडमा, घरि खुल्ला सडकमा पुऱ्याउँदथ्यो, कहिले खतरनाक ट्रकहरू, रिक्शाहरू, ट्याक्सीहरू, गाईहरू, साइकलहरू र मानिसहरूको कहिल्यै नटुङ्गिने भीडमा पुऱ्याउँदथ्यो, जुन सबै कुराहरू अत्यन्तै अव्यवस्थितरूपमा सडकहरूमा भेला हुन्थे । अष्ट्रेलियाको शान्त ग्रामीण शहरमा हुर्किएकी ग्लेडिज, भारतमा यस्तो अस्तव्यस्ततालाई दैनिक जीवनको हिस्साको रूपमा स्वीकार गरिएको जस्तो देखा पूर्णतया अचम्भित भइन् ।

उनले आफ्नो होटलको भ्यालबाट तल सडकको रिङ्गटा लगाउने दृश्य गम्भीरतापूर्वक नियालेकी थिइन् र एउटी आमा छोराछोरीलाई आफ्नो पछि-पछि लगाएर अबिरल गाडीहरूको घुइँचोमा निस्केकी देखा हरेक पटक उनी खड्ग्रड हुन्थिन् । महिलाहरू चालकसँग टाँसिनुको विपरीत आफ्नै पोकाहरू समात्दै स्कुटरहरूको पछाडिपट्टि एकातिर मात्र खुट्टा राखी चढेका देखा हरेक पटक उनले मनमनै प्रार्थना गरिन् । प्रायः तिनीहरू अत्यन्तै व्यस्त सडकहरूमा गुडिरहेका बसहरू वा ट्रकहरूदेखि केही इञ्चको मात्र दूरीमा हुईकिन्थे ।

भारतको जनसङ्ख्या एक अरब पुग्न लागिरहेको थियो र ग्लेडिज जताततै देखिने मानिसहरूको भीड देखेर आश्चर्यचकित भइन् । सडकमा हिँड्दा उनको वरिपरि रहेका विभिन्न प्रकारका मानिसहरूलाई देखेर उनी अचम्भित भइन् : खाली खुट्टा, फाहोर अनुहार भएका बच्चाहरू, हिन्दु परम्पराअनुसार निधारमा टिका र चम्किलो रङ्गका सारीहरू लगाएका आमाहरू, पोलेको जस्तै देखिने छाला भएका वृद्ध मानिसहरू, जो सबै नै परमेश्वरका सृष्टि थिए ।

आफूले अनुभव गरिरहेका कुरा ग्लेडिजले मन पराइन् । बाह्र वर्षसम्म लगातार निरुत्साहित भएपछि, उनले अन्तमा आफ्नो सपना पूरा गरिरहेकी र उनको जीवनमा रहेको परमेश्वरको बोलवटप्रति ध्यान दिइरहेकी थिइन् : विदेशमा गएर गरिबहरूको सेवा गर्नु । यो दिन कहिल्यै आउनेथियो कि थिएन भनी उनी प्रायः चिन्तित हुन्थिन्....

सेवाको जीवनतर्फ आकर्षित

ग्लेडिज आफ्नै देश अष्ट्रेलियामा भएको एउटा ईसाई सेवकाइ सम्मेलनमा सहभागी हुँदा केवल अठार वर्षकी थिइन् र उनले सेवकाइको काममा भएको परमेश्वरको बोलावटलाई स्वीकार गरिन् । क्विन्सल्याण्डको खेतबारीमा हुँकँदै ग्लेडिजले मण्डलीमा प्रशस्त प्रवचनहरू सुनेकी थिइन् र उनका अभिभावकहरूले घरमा बोलाएका धेरैजना मिशनरीहरूलाई उनले भेटेकी पनि थिइन् । हरेक आइतवार दिउँसो ग्लेडिजकी आमाले सबै बालबालिकालाई आफ्नो वरिपरि जम्मा गर्दथिन् र मिशनरीहरूका कथा पढेर सुनाउँदथिन् । अफ्रिका, भारत, चीन...यी टाढा-टाढाका स्थानहरूमा जिइएको जीवनका उत्साहजनक कथाहरू

सुनेर ग्लेडिज मोहित हुन्थिन् र उनले ती मिशनरीहरूको समर्पणताको प्रशंसा गर्दथिन् ।

सेवकाइको काममाथि ज्यादै जोड दिइएको पृष्ठभूमिमा हुर्किएकी ग्लेडिज उक्त सेवकाइ सम्मेलनले उनलाई अति नाटकीयरूपमा प्रभाव पारेकोमा अचम्भित नहुनुपर्ने थियो, तर उनी छक्क परिन् । परमेश्वरले उनलाई विदेशी भूमिमा सेवाको जीवन जिउनतर्फ खिँचनुभएको थियो भन्ने कुरामा उनको मनमा कुनै शङ्का थिएन, उनलाई आफ्नो हृदयमा भिन्दै महसुस भएको क्षण याद थियो । मिशनरीहरूले आफ्नो कामप्रति यस्तो लगाव राख्नुको कारण उनले बुझ्न थालेकी थिइन् ।

त्यसपछि तीस वर्षको उमेरसम्म ग्लेडिजले आफ्नो समर्पणताअनुसार कुनै दिन मिशनरी बन्ने उद्देश्य लिएर निर्णयहरू गरिन् । उनले नर्स-तालिम पूरा गरिन्, जुन तालिम विदेशमा सेवा गर्न जानेहरूको निम्ति राम्रो हुन्छ; र विदेशमा काम गर्ने आफ्नो जस्तै बोलावट महसुस नगर्ने केटा साथी बनाउँदै बनाइन् । त्यो पक्ष ज्यादै कठिन थियो, तर उनले आफ्नो लक्ष्य गुमाउन लगाउने गरी कुनै पुरुषसँग सम्बन्ध गाँसून् भन्ने परमेश्वर चाहनुहुन्थेन भन्ने ग्लेडिजलाई थाहा थियो । उनी आफ्नो काममा निपुण भइन् र अन्तमा एउटा सानो क्लिनिकमा अगुवापदको जिम्मा पाइन् । उनले बालसङ्गतिमा पनि पढाइन् र मण्डलीमा सकेसम्म सहायता गरिन् ।

ग्लेडिज आफ्नो सानो भुण्डमा मानवीय सहायतासम्बन्धी काम गर्ने ईसाई सेवक आउँदा विशेषरूपमा उत्साहित हुन्थिन्; उनले तिनको प्रस्तुतिको हरेक शब्दलाई ध्यानपूर्वक सुन्दथिन् र त्यो काम कुनै दिन उनको लागि कस्तो हुनेथियो भनी कल्पना गर्दथिन् । कहिल्यै सार्वजनिकरूपमा बोल्नु पो पर्दथ्यो कि भनी उनले विचार गरिन्; मिशनरी बन्नुको त्यो पक्ष त्यति चाखलाग्दो थिएन - त्यो डरलाग्दो थियो । ग्लेडिजले लाज मान्ने कारणले होइन, तर परमेश्वरले आफूलाई त्यो वरदान दिनुभएको थिएन भनी उनले विश्वास गर्ने कारणले मात्र । *म मेरो नर्ससम्बन्धी क्षमताहरूद्वारा परमेश्वरको प्रेम प्रदर्शन गर्नुमा नै सन्तुष्ट हुनेछु* उनले आफैलाई भनिन् ।

सन् १९८० मा, ग्लेडिज उनन्तीस वर्षकी भइन् र उनले आफ्नो सपना कहिल्यै पूरा हुनेथियो कि हुनेथिएन भनी विचार गर्न थालिन् । उनलाई

हृदयमा भित्रपट्टि यो विश्वास थियो कि परमेश्वरले नै सबै कुरा नियन्त्रण गर्नुभएको थियो र सबै कुराहरू उहाँकै समयअनुसार हुन्थे । तर उनको मन प्रश्नहरूले भरिएको थियो र उनले अर्कै दिशामा लागेर विवाह गर्ने सोचाइसँग भित्रभित्रै सङ्घर्ष गरिन् । उनको जवानी ढल्कँदै गएको थियो र विदेशमा काम गर्ने धेरैजना सेवकहरूले आफूलाई परमेश्वरले २०-२२ वर्षको उमेरमा वा किशोरावस्थाको अन्ततिर नै उक्त क्षेत्रमा राख्नुभएको कुरा आफ्ना साक्षीहरूमा बताएका थिए । त्यति नै बेला, ग्लेडिजका साथीहरूले विवाह गरेर छोराले छोरी पाइरहेका थिए; उनीहरू आफ्नो वृद्धिरत परिवारमा रमाएका देख्दा, ग्लेडिजलाई विदेशमा गरिबहरूबीच सेवकाइ गर्ने सपनामा एकचित्त भएर लागि रहन अत्यन्तै कठिन भयो ।

पछि त्यही वर्षमा, ग्लेडिजले माइक हे लाई भेटिन् जो अपरेशन मोबिलाइजेशन (अमो) का सेवक थिए । उनले दुई वर्षदेखि भारतमा काम गरिरहेका थिए र उनको जोश देखेर ग्लेडिज तुरुन्तै उत्साहित भइन् । उनले अधैर्य भएर, अमोले भारतमा गर्ने कामबारे माइकसँग धेरै प्रश्नहरू सोधिन् : “त्यहाँका मानिसहरू कस्ता छन् ? के तपाईंले तिनीहरूलाई खुल्लारूपमा प्रचार गर्न सक्नुहुन्छ ? तिनीहरू कतिको सकारात्मक छन् ? अमोले कसरी काम गर्दछ ? तपाईंले कहाँबाट सहायता पाउन सक्नुहुन्छ ?”

माइक उनको बहदो उत्सुकता थाहा पाएर मुस्कुराए र धैर्यतासाथ उनका सबै प्रश्नहरूको जवाफ दिने प्रयास गरे ।

“यही नै हुन सक्दछ,” ग्लेडिजले सोचिन् । “मैले यतिका वर्षसम्म गरेको प्रतीक्षाको जवाफ यही नै हुन सक्दछ !” त्यसपछि केही हप्तासम्म, ग्लेडिजले अपरेशन मोबिलाइजेशनसम्बन्धी हरेक पुस्तक ध्यानपूर्वक पढिन् । उनले त्यस संस्थामा काम गर्नका लागि दुई वर्षको समर्पणता चाहिने कुरा र कुन देशमा गएर सेवा गर्ने भन्ने कुरामा हरेक व्यक्तिले परमेश्वरको अगुवाइ खोज्नुपर्ने कुरा थाहा पाइन् । उनले अमोको विशेषतालाई र त्यसका सेवकहरू र अगुवापनको समर्पणताको गहिराइलाई बुझ्दै जाँदा, यो संस्था उनको लागि उपयुक्त हुन्थ्यो भन्ने कुरा थाहा पाइन् । उनले मनमा शान्ति पाइन् र अमोसँग काम गर्ने चाँजो मिलाउन शुरू गरिन् ।

मे १९८१ सम्ममा, ग्लेडिज जीवनमा पहिलो पटक अष्ट्रेलिया छोड्न तयार भइन् । उनले आफ्नो दुई वर्षको सानो अवधिमा कहाँ काम गर्नेथिइन् भन्नेबारे तबसम्म पनि उनलाई केही थाहा थिएन, तर परिचयात्मक कार्यक्रम र तालिमको निमित्त त्यस वर्षको गर्मीयाममा उनी यूरोप गइन् । परिवार र साथीहरूसँग विदा हुँदा, उनको हृदय उच्च आशाले भरिएको थियो । जोशिला मिशनरी माइक हेसँग फेरि भेट्दा, भारतमा काम गर्ने इच्छा भन् तीव्र भयो, तर उनी परमेश्वरको इच्छा र योजनाप्रति पूर्णरूपले खुल्ला हुन चाहिन् । उनी विदाइ हुने बेलामा, उनको परिवार वरिपरि भुम्मियो र उनीहरूले एउटा मनपर्ने भजन गाए, “किनभने उहाँ जिउनुहुन्छ ।”

“म भोलिको सामना गर्न सक्दछु,” भजन गाइसकेपछि ग्लेडिजले भनिन्, “किनभने मेरो भविष्य उहाँको हातमा छ भनी म विश्वास गर्दछु ।”

ग्लेडिजले यूरोपको त्यस गर्मीयाममा वास्तवमै धेरै कुरा अनुभव गरिन् र उनले ती सबै कुरा त्यही समर्पणताको जोशका साथ सिकिन् जुन समर्पणताले उनलाई त्यहाँ पुऱ्याएको थियो । चिसो भुइँमा सुत्नु, हप्ताको एक पटक नुहाउनु, सामूहिक शौचालयहरू सफा गर्नु, बेलायतमा रहेका एशियाली मानिसहरूबीच प्रचार गर्नु र त्यो तालिम समाप्त भएपछि कहाँ जाने भन्ने सम्बन्धमा परमेश्वरको निर्देशन खोज्नु, यी सबै कुराहरू विदेशमा सेवकाइ गर्न जानको निमित्त लिइने प्रशिक्षणका अंश थिए । ग्लेडिजले भारत जाने सपना देखिरहेकी हुनाले, हरेक चुनौतीलाई अटल उद्देश्यका साथ सामना गरिन् । त्यो देश र त्यहाँका मानिसहरूबारे ग्लेडिजलाई धेरै कुरा थाहा थिएन, तर उनीभित्र विकास भएको उत्सुकता र तीव्र चाहना कम भएनन् ।

त्यस तालिमको अन्ततिर, एक दिन ग्लेडिजले एकजना दम्पतिसँगै खाना खाँदै थिइन् जसले बेलायतमा रहेका सेवकाइका समूहहरूको संयोजकत्व गरेका थिए । उनीहरूले उनलाई लामो समयको सेवकाइको निमित्त उनी कहाँ जान लागेकी थिइन् भनेर सोधे ।

ग्लेडिजले अपरेशन मोबिलाइजेशन संस्थाका भारतमा कार्यरत समूहहरूमा सहभागी हुन आवेदन दिएको कुरा प्रष्ट पारिन् । “अहिले कता जाने भन्ने कुरामा म वास्तवमा पूर्णरूपले निश्चित छैन,” उनले भनिन् । “म त परमेश्वरले मलाई सबैभन्दा बढी प्रयोग गर्न सक्नुहुने ठाउँमा जान चाहन्छु ।”

“ग्लेडिज, तिमी त बुढी छौ,” श्रीमतीचाहिँले नम्रतापूर्वक भनिन् । आफूलाई “बुढी” भनिएकोमा ग्लेडिज भसङ्ग भइन् । उनले सेवकाइको कार्य अरूले भन्दा ढिलो शुरू गरेकी हुन सक्दथिन्, तर उनी भर्खर तीस वर्षकी मात्र पुगेकी थिइन् । उनको द्रुविधाजनक मुहारलाई देखेर, ती महिला मुस्कुराइन् र छिटो-छिटो यसो भनेर प्रष्ट पारिन् । “होइन, होइन, तिमी बुढी व्यक्ति होइनौ । तिमी त अमोका अधिकांश नयाँ सेवकहरूभन्दा जेठी र बढी परिपक्व छ्यौ । तिमीले धेरैवटा बाइबल र अगुवापनको तालिम लिएकी छ्यौ र जीवनमा प्रशस्त अनुभव बटुलेकी छ्यौ । भारतमा तिमीजस्तै मानिसहरूको खाँचो छ ।”

ग्लेडिज मुस्कुराइन् र ती महिलाले बोलेकी बुद्धि र प्रोत्साहनका वचनहरूको निमित्त परमेश्वरलाई धन्यवाद दिइन् । यो सामान्यतया माइक हेले उनलाई दिएकै सुझाव थियो र उनले त्यो विशाल आश्वासन र निश्चयता पाइन् जसको निमित्त उनले प्रार्थना गरिरहेकी थिइन् । उनको जीवनको सार बनेको एउटा भजनका शब्दहरू उनको मनमा जीवन्त बने : “मलाई थाहा छ, मेरो भविष्य उहाँकै हातमा छ, र जीवन जिउन योग्यको हुन्छ, किनभने उहाँ जिउनुहुन्छ ।”

कुष्ठरोग आश्रम

उनी पहिलो पटक कट्टक, भारतमा रहेको अपरेशन मोबिलाइजेशनको कार्यालयमा जाँदै थिइन् र उनको गाडीको चालकले केहीबेर अर्को ठाउँमा जान अनुरोध गर्‍यो । व्यस्त सडकभरि भुम्मिएका पुरुषहरू, महिलाहरू र बालबालिकाको अन्तहीन भीडतर्फ ध्यान लगाइरहेको कारण, उनले चालकको कुरा राम्रोसँग सुनिरहेकी थिइनन्, तर अन्तमा उनले उसको आवाज सुनिन्, “....मयुरभञ्ज कुष्ठरोग आश्रम....तपाईं रीसाउनुहुन्न, होइन र ग्लेडिज ? हामी यहाँ धेरैबेर बस्नेछैनौ ?”

त्यस कुष्ठरोग आश्रममा, उनको गाडीको चालकले एकजना अग्लो सुन्दर अप्ट्रेलियाली सेवकलाई भेट्यो जसको नाउँ ग्राहम स्टेन्स थियो । अरू अप्ट्रेलियाली नागरिकहरूले त्यस क्षेत्रमा काम गरिरहेका थिए भनी ग्लेडिजले सुनेकी थिइन् तर उनीहरूमध्ये कसैको पनि नाउँ उनलाई थाहा थिएन ।

ग्राहमले ग्लेडिजलाई मिशन घरभित्र लगे, जहाँ ती दुईजना पुरुषहरूले आफ्नो काम गरिञ्जेल उनी त्यहीं एकलै बसिरहिन ।

यताउति हेर्दै र त्यो घरको पहिलो कामदार केट एलेनबाइसम्बन्धी सानो पुस्तिकालाई हेर्दा-हेर्दै, ग्लेडिज त्यो घरको चाखलाग्दो इतिहासमा पूर्णतया मुग्ध भइन् । सत्तरी वर्ष पुरानो बङ्गला शान्तमय थियो, ग्लेडिजले विचार गरिन् । उक्त एक तले भवनको सिमेन्टका चिसा भुइँहरू, चुनको पत्रैपत्रले ढाकिएका अठार इञ्च चाक्ला भित्ताहरूदेखि प्रतिकुल ताप भित्र छिर्न नदिने ठूलो बरण्डासम्मका हरेक भागले त्यसको उमेर झल्काउँदथ्यो ।

त्यसरी पर्खिरहँदा, ग्राहमकी श्रीमती चिया टक्र्याउन किन बाहिर आइन् भनी ग्लेडिजले विचार गरिन्, किनकि त्यो भारतीय परम्परा थियो भन्ने उनले छिट्टै नै थाहा पाएकी थिइन् । तर कुनै श्रीमती देखा परिनन् र छिट्टै नै ग्लेडिज र उनको गाडीको चालक फेरि दक्षिणपट्टि कट्टकतर्फ हानिए ।

अमो समूहहरूसँगको जीवन

शुरूका केही महिनाहरू व्यस्त र उत्तेजनापूर्ण रहे । किनकि ग्लेडिजले स्थानीय शैलीहरू र चलनहरू सिक्ने प्रयास गरेकी थिइन् । उनले स्थानीय राहतकर्मीहरूको समूहसँग रहेर कट्टकमा शुरूका छ हप्ता बिताइन् । ती छजना महिलाहरू दुईवटा ससाना कोठाहरूमा बस्दथे जहाँ पुस्तकका बाकसहरू यत्रतत्र थिए, खाना अत्यन्तै पहेंलो थियो, पानी बाल्टीहरूमा राखिन्थ्यो र चर्पीचाहिँ एउटा प्वाल भएको सिमेन्टको ढलानबाहेक केही पनि थिएन । ग्लेडिजले आफू खेतबारीमा हुर्किएको र आफूलाई कडा परिश्रमको महत्व थाहा भएकोमा परमेश्वरलाई धन्यवाद दिइन्, तर केही दिनसम्म त “परमेश्वरको इच्छाअनुसार हिँड्ने” उनको सकारात्मक व्यवहार कायम राख्न सङ्घर्ष गर्दा उनी निरुत्साहित भइन् ।

उनीहरू दिनहुँ दुई-दुईजना भएर जान्थे र ढोका-ढोकामा गएर ईसाई पुस्तकहरू बेच्न र मानिसहरूसँग प्रभु येशूको बारेमा कुरा गर्न प्रयास गर्दथे । ग्लेडिजलाई त्यस शहरमा मानिसहरूसँग भेटघाट गर्न मन पर्थ्यो, तर उनको मनले भने दुर्गम सन्थाल गाउँहरूमा जाने तीव्र इच्छा गर्थ्यो जुन गाउँहरू

बरिपडाको उत्तरी र पश्चिमी पर्वतहरूमा छरिएका थिए । उनीहरू पहिलो पटक गाउँघरमा घुम्न जाँदा, ती गाउँहरूमध्ये केहीमा गएका थिए । माटोको भित्ता, खरको छानो भएका सीधा पारेर बनाइएका छाप्राहरू बाटोको नजिकै र रूखहरूले घेरिएका थिए । ती गाउँले घरहरूको नजिकै हातले खनेको पोखरी थियो ।

उनलाई सन्थाल परम्पराहरू र आत्माको पूजाबारे, तिनीहरूले आत्माहरूलाई खुशी पार्न कहिलेकाहीं मानिसकै बलिदानसमेत चढाउँदथे भन्नेबारे, बताइएको थियो । तिनीहरूको जीवनशैली ज्यादै प्राचीन प्रकारको थियो र बालबालिका यस्तो रोगको कारण डरलाग्दो दरले मर्दथे जसलाई आधुनिक स्तरहरूद्वारा सजिलैसँग रोकथाम गर्न वा उपचार गर्न सकिन्छ । सन्थाल परिवारहरूले आत्माहरूलाई खुशी पार्ने र तिनका बालबालिकालाई बचाउने व्यर्थ प्रयासमा बाले धूप र बलि चढाउने जनावर किनेर पैसा खर्च गर्दथे ।

एक नर्स भएको कारण, ग्लेडिजलाई यो कुरा थाहा थियो कि ती मानिसहरूलाई केही आधारभूत शिक्षा दिएर सहायता गर्न सकिन्थ्यो र एक ईसाई भएको कारण, उनलाई यो कुरा थाहा थियो कि येशूले तिनीहरूलाई तिनीहरूले देवता मान्ने आत्माहरूका डरलाग्दा बन्धनहरूबाट स्वतन्त्र पार्नुभएर अझै ठूलो चङ्गाइ दिन सक्नुहुन्थ्यो । उनले तिनीहरूको दुर्दशालाई विचार गर्दा कुनै शक्तिशाली कुराले उनलाई बेस्सरी समात्यो र उनले ती गाउँलेहरूकहाँ जाने र आफ्नो हृदयमा उर्लिरहेको सुसमाचार तिनीहरूलाई सुनाउने इच्छा गरिन् ।

जनवरी १९८२ मा, ग्लेडिजले यो मौका पाइन् । उनको समूहको अर्को काममा धेरैवटा गाउँहरू घुम्ने कार्य पनि समावेश थियो, जहाँ ती मिशनरीहरू स्थानीय ईसाईहरूले आयोजना गर्ने "जङ्गल शिविरहरू" मा सहभागी हुन्थे । उनीहरू घुमेका एउटा गाउँमा जान अप्ठ्यारो, पर्वतीय क्षेत्रको बाटो भएर सात माइल हिँड्नुपर्दथ्यो, तर त्यहाँ जान पाउँदा ग्लेडिजको हृदय आनन्दले भरिएको थियो । उनी इनारबाट पानी भिक्नु, खोलामा नुहाउनु र उडुस भएको ठाउँमा सुत्नुजस्ता सबै स्थानीय जीवनशैलीहरूमा उत्सुकतापूर्वक सहभागी भइन् । स्थानीय महिलाहरू अग्ली, गोरी अष्ट्रेलियाली नर्ससँग रहन पाउँदा खुशी भए र तिनीहरूले उत्सुकतापूर्वक ग्लेडिजलाई आफ्नो सरल जीवनशैली सिकाए ।

सबैभन्दा तुच्छलाई प्रेम

त्यो गाउँ मयुरभञ्ज कुष्ठरोग आश्रमदेखि ज्यादै टाढा थिएन र ग्लेडिजले ग्राहमलाई थोरै पटक मात्र देख्न पाएकी थिइन् जसको विवाह नै भएको थिएन भन्ने उनले थाहा पाइन् । उनीहरूका अधिकांश सभाहरू सेवकाइसँग सम्बन्धित हुन्थे, तर ग्लेडिज भने ग्राहमतर्फ आकर्षित हुँदै थिइन्, तर उनले ती भावनाहरूलाई एकातिर पन्छाएर आफ्नो तत्कालको काममाथि केन्द्रित हुने प्रयास नगरेकी भने होइनन् ।

त्यसपछि उनलाई अर्को काम दिइयो । अमोका समूहहरूसँग विभिन्न ठाउँमा यात्रा गर्दा भारतको धेरै ठाउँ हेर्ने अवसर पाएकोमा ग्लेडिज धन्यवादी थिइन्, तर कुष्ठरोग आश्रमलाई देखेर र सन्थाल मानिसहरूसँग जिउँदा उनी अत्यन्तै प्रभावित भएकी थिइन् । ग्राहम र अरूहरूले तिनका बिरामीहरूलाई - कुष्ठरोगले ग्रस्त भएकाहरू र गाउँबाट तिरस्कार गरिएकाहरूलाई - ज्यादै परिश्रमसाथ स्याहारसुसार गरेका थिए । हिन्दु धर्मले ती विचरा कुष्ठरोगीहरूलाई तिनीहरूको पूर्वजन्मका पापहरूको कारण त्यो रोग लागेको विश्वास दिलाएको थियो । तिनीहरू एक गिलास पानी पिउन दिनको निमित्त पनि योग्य थिएनन् भनी तिनीहरूलाई बताइएको थियो । त्यसको फलस्वरूप, ती कुष्ठरोगीहरू आफ्नो घर-परिवारदेखि सधैंको लागि निस्केर सडकमा मागेर बाँच्ने दयनीय अवस्थामा जिएका थिए । त्यहाँ ती कुष्ठरोगीहरूभन्दा तुच्छ मानिस कोही थिएन र तिनीहरूलाई ग्राहमले भन्दा बढी प्रेम कसैले गरेन ।

त्यो आश्रममा आएका कुष्ठरोगीहरूलाई औषधि दिइएको थियो जसले तिनीहरूको शरीरलाई अभै बढी हानि पुग्नदेखि जोगाएको थियो र त्यहाँका कर्मचारीहरूले तिनीहरूप्रति प्रेम र दया देखाए, अनि त्यो रोगको उपचार हुन्थ्यो र त्यो परमेश्वरले दिनुभएको श्राप थिएन भनी तिनीहरूलाई सिकाए । मानिसको दयालु स्पर्श पाएर र प्रेमका केही शब्दहरू सुनेर ती बिरामीहरूमध्ये धेरैजनामा भएको परिवर्तन देखेर ग्लेडिज अचम्भित भइन् । औषधिले तिनीहरूका घाउहरू निको पारेको थियो, तर त्यहाँका कर्मचारीहरूको दयाले तिनीहरूको प्राणलाई निको पारेको थियो ।

त्यस आश्रममा गरिरहेको काम देखेर ग्लेडिज मन्त्रमुग्ध भइन्, तर उनले कहिलेकाहीं आफ्ना अभिप्रायहरूबारे प्रश्न गर्दथिन् । उनी ग्राहमप्रति

आकर्षित भएकी थिइन् कि त्यहाँ गरिएको सेवकाइप्रति ? उनले ग्राहमलाई प्रेम गरिरहेकी भए तापनि, उनी भारत आउनुको उद्देश्य ग्राहम थिएनन् भन्ने उनलाई थाहा थियो । साथै, ग्राहमले पनि उनीप्रति त्यस्तै भावना पालेका थिए कि थिएनन् भन्नेबारे उनलाई केही पनि थाहा थिएन । अनि त्यस्ता भावनाहरू पालेका भए, के गर्ने ? उनले गहिरो रूपमा सोचिन् । कुनै प्रकारले सम्बन्ध गाँस्न शुरू गर्नुभन्दा पहिला उनले अमोका अगुवाहरूसँग कुरा गर्नुपर्दथ्यो । त्यही नै त्यहाँको नियम थियो ।

वर्षायामको शुरूतिर, ग्राहमका विचारहरू बुझ्नलाई ग्लेडिजले धेरै सोचविचार गर्नुपरेन । ग्राहमले उनीसँग पत्राचार गर्न शुरू गर्ने अनुमतिको निम्ति ग्लेडिजका अमो-अगुवाहरूसँग अनुरोध गरेका कुरा उनले थाहा पाइन् र उनी रोमाञ्चित भइन् ! चिठ्ठी आदान-प्रदान गरेर उनीहरूले वर्षायाम र गर्मीयामभरिमा एक-अर्कालाई चिने । उनीहरूको धेरै कुरा समान भएका थाहा पाउँदा उनीहरू आश्चर्यचकित भए । उनीहरू केवल चालीस माइलको दूरीमा रहेर हुर्किएका थिए र उनीहरूको पृष्ठभूमि समान थियो । अनि सानै उमेरमा नै दुवैलाई सेवकाइको निम्ति बोलावट भएको थियो । चिठ्ठीको आदान-प्रदान बढ्दै जाँदा, उनीहरू पक्कै पनि परमेश्वरले नै आफूहरूलाई मिलाउनुभएको थियो भनी भन्-भन् विश्वस्त हुँदै गए । अनि उनीहरूले हर्षोल्लित परिवार र साथीहरूको जमघटका बीच अगष्ट ६, १९८३ मा अष्ट्रेलियामा विवाह गरे ।

उता कुष्ठरोग आश्रममा, ग्राहम र उनकी दुलहीलाई सम्भेर सबैजना रमाए । त्यहाँका स्थानीय मानिसहरूले ग्राहमलाई प्रेमपूर्वक "दाजु" भन्दथे । ती दाजुले मयुरभञ्जमा करिब बीस वर्षसम्म विश्वासयोग्यता साथ र अथकरूपमा सेवकाइ गरेका थिए र अहिले परमेश्वरले उनलाई सुन्दरी श्रीमती जुटाइदिनुभएर प्रशस्त पुरस्कार दिनुभएको थियो जसले परमेश्वरलाई उक्तिकै उत्कटरूपमा प्रेम गर्दथिन् । त्यस गाउँका वासिन्दाहरू र उक्त आश्रमका बिरामीहरूको निम्ति, ग्राहम र ग्लेडिजको विवाह परमेश्वरको प्रेमको आश्चर्यजनक गवाही थियो र तिनीहरू सबैले श्रीमान् र श्रीमती स्टेन्स अष्ट्रेलियाबाट फिर्ता हुने दिनको उत्सुकतापूर्वक प्रतीक्षा गरे ।

तर त्यो त्यति सजिलो भएन । ग्लेडिज र ग्राहमले विवाह गरेपछि पहिलो परीक्षाको सामना गर्नुप्यो जब भारतीय सरकारले ग्लेडिजलाई नयाँ प्रवेशाज्ञा दिन अस्वीकार गर्‍यो । त्यसको कारण बुझ्न सकिएन, तर अधिकारीहरूले उनलाई फिर्ता आउन दिन अस्वीकार गरे । अन्तमा ग्राहम एकलै भारत आउने र त्यहाँबाट नै उनको प्रवेशाज्ञाको निम्ति प्रयास गर्ने निर्णय उनीहरूले गरे ।

धेरै महिनापछि र धेरै प्रार्थना गरेपछि मात्र भारतीय सरकार ग्लेडिजलाई ग्राहम भएको ठाउँमा आउन दिन सहमत भयो, तर पनि तिनीहरूले उनलाई विदेशी सेवकको रूपमा नभई ग्राहमकी श्रीमतीको रूपमा मात्र प्रवेशाज्ञा दिए । उनले कसैलाई धर्म परिवर्तन नगराउने वा हिन्दुहरूलाई ईसाईमतमा परिवर्तन गराउने प्रयास नगर्ने प्रतिज्ञा गर्नुप्यो । उनी सहमत भइन् । आखिर, कसैलाई पनि जबर्जस्ती खीष्टकहाँ कहिल्यै ल्याउन सकिँदैन भन्ने कुरा ग्लेडिज र ग्राहमलाई थाहा थियो । उनीहरूको मुख्य लक्ष्य कुष्ठरोगीहरूबीच काम गरेर परमेश्वरको प्रेम देखाउनु थियो र यदि ती मानिसहरूले त्यस प्रेमलाई स्वीकार गर्दथे भने, त्यो तिनीहरूको आफ्नै निर्णय थियो ।

हृदयका चाहनाहरू

ग्लेडिज सन् १९८४ को अन्ततिर बरिपडामा सन्तुष्ट र चिन्तामुक्त ग्राहमकहाँ आइपुगिन् । उनी आफ्नो श्रीमानसँग फेरि भेटिन पाउँदा ज्यादै खुशी थिइन् र उनले छिट्टै नै एउटी श्रीमती र प्रबन्धकको नयाँ जिम्मेवारी सम्हालिन् । उनी पहिला भैँ गाउँ-गाउँमा घुम्न जान नपाएकोमा ज्यादै दुःखित भइन्, तर उनले त्यही सरल व्यवहारसहित आफ्नो नयाँ भूमिका निभाइन् जुन व्यवहारले उनलाई विगतमा त्यति धेरै परिवर्तन गराएको थियो ।

मिशनको पुरानो, सुन्दर घरको भित्तामा झुण्ड्याइएको बाइबलको पदलाई नै उनले आफ्नो लक्ष्य बनाइन् : “तँ आफैँ परमप्रभुमा मग्न हो र उहाँले तेरो मनोरथ पूर्ण गर्नुहुनेछ ।”^१ उनले आफ्नो नयाँ घर वरपर काम गर्न र कुष्ठरोगीहरूलाई सहायता गर्न मन पराइन् । उनले विशेषगरि आफू र ग्राहम सन्थाल मण्डलीहरूमा कहिलेकाहीं घुम्न जान मन पराइन् जहाँ उनले बालसङ्गतिमा सिकाएर र महिलाहरूलाई प्रोत्साहन दिएर आनन्द मनाइन् ।

सन् १९८५ मा ग्लेडिज र ग्राहमले पहिलो सन्तान एस्तर जोय जन्माए, त्यसपछि सन् १९८८ मा फिलिप र सन् १९९२ मा तिमोथीको जन्म भयो । ग्लेडिजलाई आफ्ना साना छोराछोरीको स्याहारसुसार गर्न मन पर्दथ्यो र उनका छोराछोरी बढेर समुदायका बालबालिकासँग खेलन जाँदा उनले सेवकाइको नयाँ क्षेत्र शुरू भएको थाहा पाइन् ।

सबै कुरा परमेश्वरमा समर्पण

सन् १९९० को दशकभरि ग्लेडिज र ग्राहमले कुष्ठरोगीहरू र सन्थाल समुदायहरूबीच विश्वासयोग्यतापूर्वक काम गरिरहे । आफ्ना छोराछोरीलाई गाउँहरूमा लगेर सन्थाल बालबालिकाहरूसँग खेलाउन ग्लेडिजलाई मन पर्दथ्यो र उनका छोराछोरी स्थानीय पाष्टरहरूले आयोजना गरेका पाँच-दिने वार्षिक सम्मेलनहरूमा, विभिन्न जङ्गलका यात्राहरूमा आफ्ना बुबासँग जान मन पराउँदथे । ग्राहमले सिकाउनमा र प्रचार गर्नमा ती पाष्टरहरूलाई सहायता गर्दथे ।

सन्थाल गाउँलेहरूमध्ये धेरैजनाले आफ्नो ईसाई आस्थाको कारण सतावट भोगिरहेका थिए भन्ने कुरा ग्लेडिज र ग्राहमलाई थाहा थियो । उनीहरूले ती गाउँलेहरूका आवश्यकताहरूप्रति चासो राख्ने सदैव प्रयास गरे र तिनीहरूसँगका आफ्ना सम्पूर्ण व्यवहारहरूमा बुद्धि दिन परमेश्वरसँग प्रार्थना गरे । कसैलाई उसका आस्थाहरू परिवर्तन गर्न लगाउन वा त्यसो गर्न विश्वस्त पार्न ग्राहम ती गाउँहरूभित्र कहिल्यै पसेनन् । बरु उनले स्थानीय पाष्टरहरू र परमेश्वरले स्थापना गर्नुभएका मण्डलीहरूलाई सहायता पुऱ्याउँदथे । तथापि, सन्थाल ईसाईहरूले विरोधको सामना गरे र प्रायः तिनीहरूलाई दबाबको कारण वा विदेशीहरूबाट पैसा लिएर ईसाईमतमा परिवर्तन भएको आरोप लगाइन्थ्यो ।

एउटा बाह्र वर्षको केटालाई ईसाई भएको कारण आक्रमण गरियो । ऊ गाईवस्तु हेर्नलाई रूखमा चढ्दा, ऊ ईसाईमतमा परिवर्तन भएको कारण क्रोधित, गाउँका अन्य केटाहरूले त्यो रूखलाई घेरे र उसलाई तल ओर्लन दिएनन् । उसको विश्वासको कारण उसलाई गिल्ला र उपहास गरेपछि, तिनीहरूले उसलाई लड्थेले ढाडमा पिटेर मारे । अनि उसकी विधवा आमा मरेतुल्य भइन् ।

अर्को जवान केटालाई उसको विश्वासकै कारण हिन्दुहरूको एउटा समूहले ढुङ्गाले हान्यो र त्यसपछि डुबाएर मान्यो । अनि यी शारीरिक आक्रमणहरूबाहेक, ईसाईहरूले स्थानीय मानिसहरूबाट दिनहुँ सतावट भेल्लुप्यो । उनीहरूका सरसामान कहिलेकाहीं चोरिन्थ्यो वा नष्ट पारिन्थ्यो वा उनीहरूलाई उनीहरूकै जमीनमा समेत काम गर्न दिइन्थेन वा गाउँको इनारबाट पानी ल्याउन दिइन्थेन । वर्षहरू बित्दै जाँदा, सतावटका खबरहरू आई नै रहे, तर ग्लेडिज र ग्राहमलाई भने धम्की दिइएन र उनीहरूले आफूहरू ती धार्मिक कट्टरवादीहरूको निशाना बन्न सक्ने कुराको कहिल्यै चिन्ता गरेनन् । ग्लेडिजले तर्क गरिन्, “हामी त कुष्ठरोगीहरूलाई सेवा गर्दछौं । कसरी हामीलाई धम्की दिइन सक्दछ ?”

जनवरी १९९९, बिहिवारको शान्त बिहानीमा, ग्लेडिजले आनन्द मान्दै प्रार्थना गरिरहेकी र दैनिक आराधनाको सामग्री पढिरहेकी थिइन् । त्यो दिनको पाठ्यसामग्रीमा एउटी बाह्र वर्षकी केटीको कथा थियो जसले आँखाको ज्योति गुमाउँदै थिइन् । ती केटीका पाष्टर उनलाई भेट्न अस्पतालमा आउँदा, उनले पाष्टरलाई भनिन्, “पाष्टर बुबा, परमेश्वरले मेरो आँखाको ज्योति हटाइदिँदै हुनुहुन्छ ।”

ती पाष्टर केही समयसम्म मौन रहे । त्यसपछि उनले यसो भने, “जेस्सी, उहाँलाई त्यो हटाउन नदेऊ ।”

ती केटी अलमल्ल परिन् र त्यसपछि ती बुद्धिमान् पाष्टरले फेरि भने, “तिमीले नै त्यो उहाँलाई देऊ ।”

त्यो कथाले ग्लेडिजमा दया जगायो र आफूले प्रेम गरेको सबै कुरा - उनका श्रीमान्, उनका छोराछोरी, उनका सबै सम्पत्तिहरू - उहाँलाई दिन उनी इच्छुक थिइन् कि थिइनन् भनी प्रभुले उनलाई सोधिरहनुभएको उनले महसुस गरिन् । यो प्रश्नलाई हृदयमा खेलाउँदा, उनका गालामा आँशुका धाराहरू बगे । उनले केवल तेह्र वर्षकी हुँदा नै आफ्नो हृदय खीष्टलाई दिएकी थिइन् र त्यही दिनदेखि नै उनले केवल उहाँको निमित्त जिउने प्रयास गरेकी थिइन् । भारत आउँदा उनले केही पनि बाँकी राखेकी थिइनन्, अनि उनले र ग्राहमले आफ्नो जीवन सेवा र समर्पणतामा सुम्पिएका थिए । आफूले सबै कुरा परमेश्वरलाई दिएको उनले ठानिन्, तर उनको परीक्षाचाहिँ उनले

सबैभन्दा बढी प्रेम गरेकी सामानहरू र प्रियजनहरूलाई बेस्सरी पक्रिराख्नु थियो भन्ने कुरा उनलाई हृदयदेखि नै थाहा थियो ।

अन्तमा परमेश्वर जुन जवाफको योग्य हुनुहुन्छ भन्ने उनलाई थाहा थियो, त्यही जवाफ उहाँलाई दिँदै उनले प्रार्थना गरिन् । “हो, प्रभु येशू । हो, म इच्छुक छु । मसँग भएका सबै कुरा - मेरो श्रीमान्, मेरा छोराछोरी, मसँग भएका सबै कुरा - तपाईंको प्रयोगको निम्ति लिनुहोस् । म सबै कुरा तपाईंसमक्ष सुम्पन्छु ।” उनले ‘आमेन’ भन्दा, अब्राहामले आफ्नो छोरा इसहाकलाई परमेश्वरसमक्ष सुम्पिएका कथा सम्झिन् र पवित्र आत्माको सान्त्वनाले घेरिएको र भरिएको महसुस गरिन् । उनको परिवारको भविष्य कस्तो हुनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थिएन, तर परमेश्वर आफूहरूसँग हुनुहुनेथियो भन्ने कुरामा उनी विश्वस्त थिइन् ।

अर्को हप्ता, ग्राहम अर्को जङ्गल शिविरमा सहभागी हुन मनोहरपुर गाउँतर्फ लाग्दै थिए । दश वर्षको फिलिप र छ वर्षको तिमोथीलाई आफूसँग लैजान पाउँदा उनी विशेषरूपमा उत्साहित भएका थिए र ती केटाहरू पनि उत्तिकै रोमाञ्चित भएका थिए । तिनीहरू त्यस्ता शिविरहरूमा जान मन पराउँदथे । त्यो एउटा साहसिक यात्राजस्तै हुन्थ्यो : जीपमै बस्नु र विजुली वा सफा पानीबिना नै “जसोतसो त्यहीं सुत्नु ।” तर मुख्यतया तिनीहरू बुबासँग समय बिताउन मन पराउँदथे । किसिमसका छुट्टिहरू व्यस्त बनेरै बिते, घरमा पाहुनाहरू आइरहे र ती केटाहरूले ग्राहमसँग व्यक्तिगतरूपमा केही समय बिताउनु असलै कुरा हुनेथियो भन्ने ग्लेडिजलाई थाहा थियो । चार घण्टाको गाडीको यात्रामा उनीहरूले प्रशस्त कुराकानी गर्न पाउँदथे ।

तेह्र वर्षकी एस्टरको आवासीय विद्यालयबाट उनलाई भेट्न दुईजना केटी साथीहरू आएका थिए, त्यसैले उनी घरमै रहेर आफ्ना साथीहरू र आमासँग आनन्दसाथ बस्नमै सन्तुष्ट भइन् ।

जनवरी २०, बुधवार, ग्लेडिज सबैको सामान ठीक पारी पठाउने प्रयासमा यताउता दगुरिरहेकी थिइन् । “फिलिप, के तिमिले सामानहरू भोलामा राखिसक्यौ ?” उनले आफ्नो जेठो छोरालाई भनिन् । ऊ ज्यादै व्यावहारिक र सिपालु थियो, ठीक उसको बुबाजस्तै र ऊ अरूका भावनाहरूलाई सदैव ख्याल गर्ने अत्यन्तै “मिलनसार व्यक्ति” थियो । उसले सबैलाई अति माया

गरेको देखेर ग्लेडिज गर्व गर्दथिन् । केवल दुई महिनापछि नै ऊ एघार वर्षको पुग्नेथियो भनी उनले विश्वास गर्नु सकिनन् । उनीहरू सदैव यति व्यस्त हुन्थे कि कुनै दिनहरूमा त उनको सामु उनका छोराछोरीको जीवन पूर्णरूपमा आनन्द मनाएर जिउन नभ्याउँदै छिटो-छिटो बितिरहेजस्तो देखिन्थ्यो ।

“छोराहरूहो, अब हिँड्ने बेला भयो,” ग्राहमले बोलाए । ग्लेडिजले छोराहरूलाई हतार गर्दै जीपसम्म पुऱ्याइन् जहाँ उनीहरूको बुबाले पर्खिरहेका थिए । उनले दुवै छोराहरूलाई म्वाइ खाएर अङ्गालो हालिन् र त्यसपछि ग्राहमतर्फ फर्केर पनि त्यसो नै गरिन् । उनीहरू जहिले पनि राम्रोसँग विदा हुन्थे किनभने आइपर्न सक्ने कुरा उनीहरूलाई कहिल्यै थाहा हुन्थेन, विशेषगरि भारतको सडकको सवारीचाप डरलाग्दो थियो । गत नोभेम्बरमा कार दुर्घटनामा परेको कारण तिमोथी त्यो सडकयात्राबारे अलिकति गम्भीर बनेको थियो भन्ने कुरा ग्लेडिजलाई थाहा थियो । त्यसपछि, दुई हप्ताअगाडि मात्र, पहाडको घुम्तिमा एउटा ठूलो ट्रक उनीहरूको जीपको नजिकैबाट हुइकिँदा पनि ऊ नराम्रोसँग डराएको थियो । कारयात्राप्रतिको तिमोथीको भावनालाई ग्लेडिजले बुझ्दथिन् र उनीहरू प्रस्थान गर्नुभन्दा पहिला उनले उसलाई आश्वस्त पार्ने प्रयास गरिन् ।

“बेस्सरी रमाइलो गर्नु, ल ! म तिमिहरूलाई सोमवार भेट्नेछु,” उनीहरू जाँदै गर्दा उनले भनिन् ।

बङ्गलातर्फ फर्कँदै गर्दा, उनले फिलिपको भोला जाँच नगरेको कुरा सम्झिन् । “उसले आफ्नो ज्याकेट राख्यो होला,” उनले विश्वस्त हुँदै सोचिन् ।

त्यसपछि उनले तिमोथीको बारेमा सोचिन् । उसलाई चिसोले छोएको थियो र ग्लेडिजले पहाडहरूमा कति जाडो हुन सक्दथ्यो भन्ने बुझेर उसको निम्ति अतिरिक्त लुगाहरू राखिदिएकी थिइन् । तिमोथीले धेरै भजन गाएर स्वर नसुकाओस् भनी आशा गर्दै उनी मुस्कुराइन् । ऊ घरको गायक र प्रचारक थियो । ऊ बुबाले जस्तै प्रचार गर्न मन पराउँदथ्यो र कहिलेकहीँ उसले बैठक कोठामा कुर्सीहरू मिलाएर मण्डलीजस्तै बनाएर खेल्दै गरेको ग्लेडिजले भेट्दथिन् । तर उसले यसरी खेलेको धेरै समय भएको थिएन । त्यसपछि, सोमवार ग्लेडिज बैठक कोठा भएर जाँदा, तिमोथीले त्यहाँ उसका काल्पनिक भुण्डको निम्ति मिलाएर राखेका रिता कुर्सीहरूसमक्ष प्रचार गरिरहेको र जोशिलो प्रकारले भजन गाइरहेको थियो ।

उनले आफूले गर्दै गरेको काम सिध्याउनेबित्तिकै त्यहाँ बसेर उसको प्रचार सुन्न चाहेकी थिइन्, तर उनी फर्किआउँदा, उसले अर्कै कार्य गर्न थालेको थियो ।

तिमोथीले गरेको त्यो मण्डलीको अभिनय अन्तिम पटक हुनेथियो भनेर उनले बुझ्न सकिनन् ।

जनवरी २३, शनिवार बिहान साढे चार बजे फोनको घण्टी बज्यो । अँध्यारोमा छामछुम गर्दै उठेर, उनले निद्राले लड्ठिँदै फोन उठाएर कानमा राखिन् । उनलाई खड्कुरड्ड पारेको डरलाई शान्त पार्ने प्रयास गर्दै उनले केहीबेर सुनिन् । एस्तर र उनका साथीहरू टेलिफोनको घण्टी सुनेर उठे र ग्लेडिजले फोन राख्दा ढोकामा आइपुगे ।

“आमा के भयो ?” एस्तरले सोधिन् ।

“कसैले मिशनको जीप जलाइदियो,” ग्लेडिजले जवाफ दिइन् । “मलाई अरू केही पनि थाहा छैन, त्यसैले हामी चिन्ता नगरौं । हामी प्रार्थना गरौं र त्यसपछि तिमी छोरीहरू अझै केहीबेर सुत्ने प्रयास गर । सबैजना ठीकै छन् भन्ने कुरामा म विश्वस्त छु र हामीले आज दिनभरि काम गर्नुपर्दछ भन्ने तिमीलाई थाहा छ । मैले खबर पाएपछि, म सबै कुरा तिमीहरूलाई बताउनेछु ।”

ती आउने खबरहरू ग्लेडिजले कल्पना गर्न सक्ने भन्दा बढी भयानक थिए....

अव्यक्त क्रोध

सानो गाउँ मनोहरपुर केही समयसम्म साँस्कृतिकरूपमा विभाजित भएको थियो । केही वर्षमा, गाउँका करिब १५० परिवारहरूमध्ये २२ परिवारहरू ईसाई भएका थिए । अधिकांश भागमा, ती दुई समूहहरू शान्तिपूर्वक एकसाथ बसेका थिए, तर पछि आएर उक्त जाति ईसाईहरूसँग अत्यन्तै चिडियो ।

सन् १९९८ को गर्मीयाममा, ईसाई किसानहरू राजा पर्वको अवधिमा पनि खेतमा काम गर्न गइरहेका देखेर ती स्थानीय जातिका मानिसहरू अत्यन्तै रीसाए किनकि त्यस समयमा पृथ्वीको रजस्वला हुन्छ भनी सन्थालहरूले विश्वास गर्दछन् । अनि त्यो तनाव विस्फोट भयो । ईसाईहरू र परम्परागत

सन्थालहरूको चर्को वादविवाद अन्तमा साम्य भयो, तर भावनाहरू तनावपूर्ण नै रहिरहे । त्यसपछि, ग्राहम र उनका छोराहरू जङ्गलको यात्रामा जानुभन्दा केही हप्ता मात्र अगाडि, अर्को घटना घट्यो । स्थानीय मानिसहरूले गाउँमा भएको ईसाई विवाहमा सन्थाली ईसाई सङ्गीत बजाउँदा विरोध गरे । त्यो जाति अत्यन्तै उत्साहपूर्वक आफ्ना परम्पराहरू संरक्षण गर्नमा प्रख्यात थियो, त्यसैले यो साँस्कृतिक विभाजनले ज्यादै परम्परागत सदस्यहरूलाई क्रोधित तुल्यायो र तिनीहरूको अव्यक्त क्रोधको आगोमा घ्यू थप्यो ।

ग्राहम त्यस गाउँमा पुग्दा, उनको आगमनले ती क्रोधित सन्थालहरूलाई यस्तो मौका जुराइदियो जसको तिनीहरूले प्रतीक्षा गरिरहेका थिए । तब तिनीहरूले परम्परागत चलनहरूविरुद्ध जाने साहस गरेकाहरूसँग पनि बदला लिन सके । तिनीहरूले दारा सिंहसँग सहायता मागे जो एक सामाजिक कार्यकर्ता र धार्मिक कट्टरवादी थियो, अनि समाजमा निराशा उत्पन्न गराउन अत्यन्तै सिपालु थियो । उसको क्रियाकलापले प्रायः हिंसा उत्पन्न गराउँदथ्यो किनकि उसले ईसाईहरू र मुस्लिमहरू दुवैलाई गाली गर्दथ्यो ।

जनवरी २३ को बिहान भिसमिसेमा, उसको सनसनीपूर्ण क्रियाकलाप हिंसाको नयाँ उचाइमा पुग्यो ।

अघिल्लो साँझमा, ग्राहम र उनका छोराहरूले खाना खाइसकेर आफ्ना सहकर्मीहरूसँग “शुभ रात्री” भनी विदा भएका थिए । करिब साढे नौ बजेतिर, उनीहरू तीनजना आफ्नो जीपको पछाडिपट्टि चढेर सुत्ने तरखरमा लागे । रातको हावा चिसो थियो र ग्राहमले जीपभित्र तातो होस् भनेर होशियारीसाथ माथि छतमा परालका गुन्डीहरू राखेका थिए । उनले सदैव ती छोराहरूलाई सकेसम्म सुविधा दिन प्रयास गर्दथे र उनीहरूसँगै सुत्नुभन्दा पहिला सदैव उनीहरूसँग प्रार्थना गर्दथे ।

त्यो जीपलाई प्रार्थनालयको अगाडि अर्को जीपसँगै रोकेर राखिएको थियो र ग्राहमका एकजना साथी डा. घोष नजिकै एक ईसाई परिवारको घरमा सुतिरहेका थिए । करिब मध्यराततिर, मानिसहरूको चिच्याहट सुनेर उनी जुरुक्क उठी भ्यालतिर दगुरे । एउटा ठूलो भीड खेतबारीबाट दगुरिरहेको देखेर उनी डराए - बच्चरो, लौरो, चक्कुहरू लिएका र आगोका राँकाहरू टाउको माथि ठड्याएका मानिसहरू हतार-हतार ती दुईवटा जीपतर्फ दगुरिरहेका

थिए । आक्रोशित हुँदै चिच्याइरहेका, ती उग्र मानिसहरूले ग्राहमको जीपमाथि भयानकरूपमा आक्रमण गरे; तिनीहरूले त्यस जीपका पाङ्ग्राहरू चिरे र भ्यालहरू फुटाए । त्यस गाडीमा रहेका आतङ्कित मानिसहरूलाई तिनीहरूले पिटे र आफ्ना हतियारहरूले निर्ममतापूर्वक हिर्काए । ग्राहमले आफ्ना दुई अमूल्य छोराहरूलाई बचाउने प्रयास गरे, तर त्यो व्यर्थ भयो । डा. घोष आफ्नो कोठाको ढोकातर्फ दगुरे र त्यसलाई बाहिरबाट बन्द गरिएको भेट्टाए । ती अत्यन्तै दुःखद र डरलाग्दा घटनाहरू आफ्नो सामु घट्टाखेरि त्यसरी थुनिएका घोषले वेदनाले छटपटाउँदै हेर्नुबाहेक केही पनि गर्न सकेनन् ।

त्यो उत्तेजित भीडले ग्राहम र उनका छोराहरूप्रति दया देखाएन । त्यो क्रूर आक्रमणबाट उम्कन सक्ने त्यहाँ कुनै मौका नै थिएन । त्यो भीडले तिनका शिकार भएकाहरूलाई सहायता गर्ने मौका कसैलाई पनि नदिन वरिपरिका छाप्राहरूमा धेरैजना पहरेदारहरू पनि राखेका थिए । अनि तिनीहरू ती असहाय गाउँलेहरूप्रति यसो भन्दै चिच्याए, “बाहिर ननिस्कनु, नत्र हामी तिमीहरूलाई पनि मार्नेछौं !”

हस्ता, ग्राहमका बीस वर्षभन्दा पहिलादेखिका सहकर्मी, त्यो निर्ममतापूर्ण आक्रमणलाई रोक्न तीव्र पीडाका साथ चिच्याए । ती आक्रमणकारीहरूले जीपमुनि पराल राखेका देख्दा उनी तर्सिए; त्यसमा आगो लगाउने पहिलो व्यक्ति दारा सिंह थियो । आगोका ज्वालाहरूलाई पानी हालेर निभाउने प्रयास गर्न हस्ता दौडेर जाँदा, उनलाई निर्ममतापूर्वक पिटियो । त्यो निर्दयी भीडले उभिएर ग्राहम, फिलिप र तिमोथी तीव्र पीडाले चिच्याइरहेका हेरिरह्यो र अन्तमा ती ज्वालाहरूले उनीहरूको चिच्याहट समाप्त पारिदियो र उनीहरूको शरीरलाई खरानी पारिदियो ।

त्यो हिंसा भङ्किरहँदा, केवल एक सय मिटर पर सन्थाल यूवाहरूको एउटा समूह त्यहाँ कुनै असामान्य घटना भइरहेको थिएन कि भैं गरी बाजाको तालमा डाङ्ग्री नाच नाचिरहेको थियो ।

एक घण्टापछि, त्यो भीड फेरि खेतबारीतर्फ नै गएर बिलायो । त्यो भीडले पहिले नै धपाएका दुःखित हस्ता गाउँको मुखियाकहाँ सहायता माग्न गएका थिए । पन्ध्र माइल टाढा अर्को गाउँमा रहेको प्रहरीलाई खबर गर्न एकजना सन्देशदूत पठाइयो । तर त्यहाँ ज्यादै ढिलो भइसकेको थियो । त्यो

घटनास्थल फर्किआउँदा, हस्ता ग्राहमको जीपको भग्नावशेष देखेर वेदनाले भरिए । उनले भित्रपट्टि तीनवटा डढेका शरीरहरू प्रष्टरूपमा देख्न सके जो अन्तिम पटक अझालो मारेर आपसमा बेस्सरी टाँसिएका थिए । त्यो उनको निम्ति जीवनरभरि नमेटिने दृश्य बन्यो ।

आतङ्कित ईसाईहरू आ-आफ्नो छाप्राबोट निस्किएर त्यो डरलाग्दो घटनास्थल वरपर जम्मा हुँदा, केही क्षण तर्सिएर मौन रहँदै उभिए । तिनीहरू सबैले भित्रपट्टि एउटै कुरा विचार गरेका थिए, “हामीले ग्लेडिज र एस्तरलाई कसरी भन्ने होला ?”

वेदनाको भयानक छाल

सात बजे ग्लेडिज लुगा फेरेर फेरि अर्को व्यस्त दिनको निम्ति तयार हुँदै गर्दा, त्यस बिहान दोश्रो पटक फोनको घण्टी बज्यो । एकजना सम्वाददाताले ग्राहम र उनका छोराहरूको उमेर सोध्दै थियो ।

“तपाईं के कुरा गर्दै हुनुहुन्छ ?” ग्लेडिजले सोधिन् ।

त्यो घटनाबारे उनलाई थाहा थिएन भन्ने बुझेर र त्यसबारे बताउन नचाहेर, त्यो सम्वाददाताले विदा मागेर फोन राख्यो । तर फोनको घण्टी बजिरह्यो र छिमेकी गाउँका मानिसहरूले प्रश्नको ओइरो नै लगाए । “ग्लेडिज, ग्राहम र छोराहरू हराइरहेका छन् भनी तिनीहरू भन्दछन्,” उनकी एउटी साथीले उनलाई भनिन् ।

“हराइरहेका ? हे परमेश्वर !” ग्लेडिज चिच्याइन् । “मेरा अमूल्य छोराहरूलाई के भइरहेको होला ? के उनीहरू त्यहाँ एकलै बाहिर निस्केका थिए ?”

अन्तमा उनकी साथी गायत्री आइन् र फोन समातिन् । तर घटनाहरू अत्यन्तै गम्भीर बनेका थिए र के भएको थियो भन्नेबारेमा ग्लेडिजलाई तबसम्म पनि वास्तविकरूपमा थाहा थिएन । उनको हृदय अशान्त भयो, तर ग्राहम र छोराहरू कुनै पनि क्षणमा ढोकाभित्र आउने उनले आशा गरिन् । कुनै अत्यन्तै खराब घटना घटेको हुन सक्दथ्यो भनी उनले सोचिन् र उनीहरू छिट्टै आउने कुरामा उनी आशावादी भइरहिन् ।

त्यसपछि दुई घण्टासम्म, उनका साथीहरू आउन थाले र तस्विरहरू खिच्न चाहने धेरैजना सम्वाददाताहरू देखापरे । त्यहाँ दर्जनौं मानिसहरू थिए - भित्र, बाहिर, बरण्डामा, जहाँतहीं । सबै कुरा अत्यन्तै अस्तव्यस्त भयो र ग्लेडिज पाहुनाहरूलाई स्वागत गर्दै र एस्टरलाई हेरचाह गर्दै व्यस्त भइन् । त्यो घटनाको गहिराइ उनले तबसम्म पनि बुझिनन् र त्यो डरलाग्दो खबर उनलाई बताउने सही तरिका कसैलाई पनि थाहा भएन ।

अन्तमा, करिब साढे नौ बजेतिर, गायत्रीले उनको हात समातेर यसो भनिन्, “ग्लेडिज, म तिमीसँग कुरा गर्न चाहन्छु ।” एउटा कोठा खाली गराएर ग्लेडिजलाई भित्र तान्दै, गायत्रीले भनिन्, “ग्लेडिज, तिमी दुःखाजस्तै बन भन्ने म चाहन्छु, तर तिमी एस्टरको निम्ति कठोर बन्नुपर्दछ ।”

ग्लेडिजले त्यो खबर पत्याइन् । उनकी साथीले उनलाई बताइरहेकी कुराको वास्तविकतालाई उनको दिमागले अस्वीकार गर्न चाह्यो, तर त्यो साँचो थियो । ती वचनहरू बोलिसकिएका थिए र तिनलाई कहिल्यै फिर्ता लिन सकिँदैनथ्यो । “होइन !” उनको मन चिच्च्यायो । “यो साँचो हुन सक्दैन । उनीहरू जीपभित्रै रहेका हुन सक्दैनन् । केही गल्ती भएको हुनुपर्दछ । उनीहरू हुनै सक्दैनन् - उनीहरूलाई जिउँदै जलाइएको छैन । कसरी यस्तो हुन सक्दछ ? कसले उनीहरूप्रति यस्तो दुष्ट कार्य गर्न सक्यो ? उनीहरूले कसको के बिगारेका थिए र ?”

वेदनाको भयानक छालले उनलाई नाश पार्लाजस्तो भयो, तर ग्लेडिजले आफ्नी साथीलाई फेरि एक पटक सोध्न चाहिन् । उनले गल्ती गरेकी हुन सक्दथिन् । त्यो खबर गलत हुन सक्दथ्यो....

“गायत्री....के तिमीले उनीहरू....मरे भनी भन्न खोजेकी हो ? ग्राहम, फिलिप र तिमोथी - उनीहरू साँच्चै नै मरेका हुन् त ?”

गायत्रीका शोकमग्न आँखाहरूले त्यो खबर गलत थिएन भनी उनलाई बताए र ग्लेडिज हार मान्दै थचक्क बसिन् । “मैले यो कुरा एस्टरलाई कसरी भन्ने ?” उनले मनमनै विचार गरिन् ।

समय रोकियो, तर जीवन हिँडिरह्यो । त्यो आकुलव्याकुल पार्ने खबर एस्टरलाई बताउन आफूलाई तयार पार्दा, ग्लेडिज दयनीयरूपमा केही मिनेट

मौन रहिन् । फोनको घण्टी बजिरहेको थियो; त्यस घटनाबारे जान्न चाहँदै मानिसहरूले अष्ट्रेलियाबाट फोन गरिरहेका थिए । त्यो दुःखको घडीमा साथ दिन अझै धेरै साथीहरू र छिमेकीहरू त्यस घरमा आए, सम्वाददाताहरूले तस्वीरहरू खिचिरहेका थिए, तर ग्लेडिजले आफ्नी छोरीको बारेमा मात्र सोच्न सकिन् ।

“आमा, खबर के रहेछ ?” एस्तरले सोधिन् ।

ग्लेडिजले छोरीका हातहरू आफ्नो हातमा राखिन् र उनका निर्दोष आँखामा हेरिन् । “हामीलाई त एकलै छोडेजस्तो लाग्दछ,” उनले आफ्नी छोरीलाई नम्रतापूर्वक भनिन् । त्यसपछि, एकक्षण पनि विचारै नगरी उनले थपिन्, “तर हामी तिनीहरूलाई क्षमा दिनेछौं ।”

“हो, आमा, हामी क्षमा दिनेछौं ।”

एस्तर चिन्ताले ग्रस्त हुँदा, उनका आँखा भावशून्य भए । ग्लेडिजले उनलाई बेस्सरी अङ्गालो हालिन् र आफूहरूको जीवन त्यति चाँडै र नाटकीयरूपमा परिवर्तन गरिदिएको त्यो दुष्ट कार्यलाई बुझ्ने प्रयास गरिन् । भावनात्मकरूपमा, उनी त्यो अवस्थाको वास्तविकताद्वारा चेतनाशून्य भएकी थिइन्, तर अबिरल चहलपहलले घुलमिल हुनमा उनलाई सहायता गयो । अन्तमा स्थानीय डाक्टरको छोराले ग्लेडिजकहाँ आएर नम्रतापूर्वक भन्यो, “लाशहरूलाई के गर्ने भनी तिनीहरू सोध्दैछन् ।”

उसको भनाइको निश्चितताले त्यो सबै एउटा डरलाग्दो गल्ती थियो भन्ने अस्पष्ट शङ्काहरू मेटाइदियो ।

“तिनलाई बरिपडामै ल्याइदिनुहोस् । ग्राहमले यो देशको निम्ति आफ्नो जीवन दिनुभयो । उहाँ यहाँ नै गाडिन चाहनुहुन्छ,” उनले भनिन् ।

त्यसपछिको हप्ताभरि, ग्लेडिजले पाहुनाहरू, सम्वाददाताहरू र शहरका अधिकारीहरूसँग कुराकानी गरिन् । अन्तमा ग्राहमका सहकर्मीहरू मनोहरपुरबाट आइपुगे र त्यस डरलाग्दो आक्रमणका विवरणहरू जताततै फैलिए । धेरैजना गाउँलेहरूले त्यो जलिरहेको गाडीमा माथिबाट चहकिलो प्रकाशको ठूलो किरणपुञ्ज खिसिरहेको देखेका गवाही दिएका थिए भनी ग्लेडिजले थाहा पाइन् । सहायता पाउन नदिइएका र जीपको सानो छापमा थुनिएका ती

ईसाईहरूको त्रासबारे र आगो निभाउन प्रयास गरेका उनीहरूका साथी हस्ताको साहसबारे पनि उनले थाहा पाइन् ।

त्यो घटना रक्सीले मातेका वा निरुत्साहित गाउँलेहरूले गराएका स्वःस्फूर्त घटना थिएन भन्ने कुरा उनले बिस्तारै थाहा पाइन् । वास्तवमा, त्यो त ईसाई समुदायप्रति घातक प्रहार गर्ने एउटा ठूलो षडयन्त्रको अंश थियो र ती षडयन्त्रकारीहरूले ग्राहमलाई निशाना बनाएका थिए ।

बिचरा हस्ता आफै पनि वेदनाले ग्रस्त थिए । उनका बुबाआमा त्यो कुष्ठरोग आश्रममा रहेका थिए र हस्ता त्यहीं जन्मिएका थिए । उनले ग्राहम र उनका छोराहरूलाई अत्यन्तै प्रेम गर्दथे भन्ने ग्लेडिजलाई थाहा थियो र उनलाई देखेर पनि ग्लेडिजको हृदय रोयो ।

पिता, तिनीहरूलाई क्षमा गर्नुहोस्....

सोमवार बिहान दश बजे दाहसंस्कारको आयोजना गरियो किनभने त्यही समयमा नै ग्राहम र उनका छोराहरू जङ्गलको यात्राबाट घर फर्कने योजना थियो । लाश राखिएका तीनवटा बाकसहरू आइपुगे । तिनलाई फुलले ढाकिएको थियो र छिट्टै नै पूरै बरिपडा रोकिएजस्तै लाग्यो । पसलहरू र विद्यालयहरू बन्द भए र शहरका धेरैजना अधिकारीहरू ग्राहम र उनका छोराहरूप्रति श्रद्धाञ्जली चढाउन आए । ग्लेडिज र एस्टर कुष्ठरोग आश्रममा रहनेहरूसँग भुइँमा बसेका करिब एक हजार पाहुनाहरूको भीड देखेर छक्क परे; ती कुष्ठरोगीहरू पनि आफ्ना “दाजु” गुमाउनुपरेको कारण वेदनाले आक्रान्त बनेका थिए । परम्परागत भारतीय दाहसंस्कारको सेवा स्वर्गीयरूपमा व्यवस्थित गरिएजस्तो देखिन्थ्यो किनकि धेरैजना शोकितहरूले स्वःस्फूर्त रूपमा समवेदनाहरू प्रकट गरे र पवित्र धर्मशास्त्र बाइबलका पदहरू उच्चारण गरे । ग्लेडिजलाई दुई शब्द बोल्न अनुरोध गरियो, तर त्यो विशाल भीडको सामु उभिएर बोल्न उनले तयारी गरेकी थिइन् । बरु, उनले एस्टरलाई अनुरोध गरिन्, “के तिमी मसँगै उभिएर गाउन सक्छ्यौ ?”

एस्टर सहमत भइन् र ग्लेडिज र उनकी छोरी मञ्चतर्फ जाँदै गर्दा, त्यो भीड मौन रह्यो । त्यहाँ उनीहरूले त्यो भजन गाए, जसले ग्लेडिजलाई धेरै वर्षदेखि डोच्याएको थियो ।

“उहाँ जिउनुहुन्छ, त्यसैले म भोलिको सामना गर्न सक्दछु . . .” उनले दृढतापूर्वक एस्तरसँगै त्यो भजन गाए तापनि, वास्तवमा ग्लेडिजले मनमा यसरी गाइरहेकी थिइन्, “उहाँ जिउनुहुन्छ, त्यसैले, म आजको सामना गर्न सक्दछु।” सत्यताचाहिँ यो थियो, उनले एक पटकमा एक-एक क्षण गर्दै भविष्यको सामना गर्न सक्दथिन्। तर त्यो उनलाई सफल तुल्याउन पर्याप्त हुनेथियो ताकि समय बित्दै जाँदा उनको जीवन विपत्तिको माझमा पनि अटल विश्वास धारण गर्नुको गवाही बनोस्।

वेदनाले ग्रस्त र भावनात्मकरूपमा थकित भए तापनि, ग्लेडिज भित्रपट्टि भने शान्तिमा थिइन् र उनका श्रीमान् र छोराहरू खीष्टको निमित्त शहीद भएका थिए भन्ने कुराको सम्मान उनले पाएकी थिइन् र त्यो उनी संसारलाई देखाउन चाहन्थिन्।

पत्रिकालाई आफ्नो कुरा राख्दै साहसी एस्तरले यसो भनिन्, “परमेश्वरले उनीहरूलाई उहाँको निमित्त कष्ट भोग्न दिनुभएकोमा म धन्यवादी छु” र ग्लेडिजले एस्तरको भावनालाई आफ्नो भनाइमा दोहोऱ्याइन्: “म साँचोरूपमा प्रार्थना गर्दछु, पिता तिनीहरूलाई क्षमा गर्नुहोस्, किनकि तिनीहरूले के गर्दैछन् सो तिनीहरू जान्दैनन्।” अनि परमेश्वरलाई प्रेम गर्नेहरूको निमित्त, उहाँको उद्देश्यअनुसार बोलाइएकाहरूको निमित्त सबै कुराहरू मिलेर भलाइ उत्पन्न गराउँदछन् भनी म विश्वास गर्दछु। पक्कै पनि, यस घटनाद्वारा, परमेश्वरले उहाँको अनन्त उद्देश्य पूरा गर्नुहुनेछ। उहाँको नाउँको स्तुति होस्।”^२

धेरैजना साथीहरूले र परिवारका सदस्यहरूले ग्लेडिजलाई सबै सरसामान र एस्तरलाई लिएर अति सुरक्षित अष्ट्रेलियामा फर्किजान सुझाव दिन थाले। ग्लेडिजले ग्राहमको ठाउँमा काम गर्ने कुनै व्यक्ति भेटाउन नसकेमा त्यस कुष्ठरोग आश्रमको काम रोकिनेथियो भन्ने तिनीहरूले ठाने। तिनीहरूले प्रश्नहरूको ओइरो नै लगाए: “के तिमी यी लाशहरू अष्ट्रेलिया लैजान चाहन्छ्यौ? अब तिमी र एस्तरले के गर्नेछौ? कुष्ठरोग आश्रम के हुनेछ?”

तिनीहरूका विचारहरू सुनेर उनी छक्क परिन्। उनले भारतलाई आफ्नो घर बनाएकी थिइन् र भारत छोडेर जाने बारेमा कहिल्यै विचार गरेकै थिइनन्, “मेरा परमेश्वरले सम्पूर्ण अवस्थाहरू र परिस्थितिहरूलाई नियन्त्रण गर्नुहुन्छ। उहाँले भलाइ मात्र गर्नुहुन्छ। उहाँ नै मेरो सामर्थ्य र शरणस्थान हुनुहुन्छ।

उहाँले 'मलाई कहिल्यै नछोड्ने वा मलाई नत्याग्ने' प्रतिज्ञा गर्नुभएको छ ।^३ म यही आशा लिएर भारतमा सेवा गर्नेछु ।"

क्षमादानले चङ्गाइ गराउँदछ

दुई महिनापछि, ग्लेडिजले ग्राहमको सम्मानमा दिन लागिएको इण्डो-अष्ट्रेलियन पुरस्कार ग्रहण गर्न तयारी गरिन् । उक्त समारोहमा बोलिदिन उनलाई अनुरोध गरिएको थियो र ग्लेडिज त्यहाँ जाने खबर फैलिएपछि तीन सयभन्दा धेरै मानिसहरूले त्यो सानो सभाघर खचाखच भरियो । ग्राहम र छोराहरू शहीद भएपछि उनले सार्वजनिकरूपमा बोल्न सहमति जनाएको त्यो पहिलो पटक थियो । ग्लेडिजको सुरक्षाको लागि धेरैजना प्रहरीहरू पनि नजिकै थिए ।

त्यो जमातलाई सम्बोधन गर्न तयारी गर्दा, ग्लेडिज आन्नी जोन्सनको पुरानो कविता पढेर चूपचाप बसिन् जुन कविताले उनलाई त्यस समयमा सामर्थ्य प्रदान गरेको थियो :

हाम्रा बोभहरू बढ्दै जाँदा उहाँले धेरै अनुग्रह प्रदान गर्नुहुन्छ,
हाम्रा कामहरू बढ्दै जाँदा उहाँले धेरै सामर्थ्य पठाउनुहुन्छ,
कष्ट थपिएमा, उहाँले आफ्नो दया थप्नुहुन्छ,
परीक्षाहरू बढेमा, उहाँले शान्ति बढाउनुहुन्छ ।
उहाँको प्रेम असीमित छ, उहाँको अनुग्रह नाप्न सकिँदैन,
मानिसहरूलाई उहाँको शक्तिको सीमा थाहा छैन;
येशूमा रहेको उहाँको अनन्त भण्डारबाट
उहाँले दिनुहुन्छ, दिनुहुन्छ र अभै दिनुहुन्छ ।

उक्त समारोहका सञ्चालकले उनको परिचय दिइसक्दा उनले अन्तिम हरफ पढिसकिन् ।

ग्लेडिज मञ्चमा गइन् र ग्राहमलाई कति सजिलै दया जाग्दथ्यो भनेर जनाउँदै आफ्नो कुरा शुरू गरिन् । "कोही बिरामी भएमा, ग्राहम त्यहाँ पुग्दथे," उनले भनिन् । "राती अबेर होस् वा बिहान भिसमिसेमै होस् । त्यसले फरक

पादैनथ्यो । खाँचोमा परेको कुनै मानिसप्रति के गर्ने भन्नेबारेमा ग्राहमलाई सोच्नु नै पादैनथ्यो । उनले सहायता गरिहाल्दथे ।”

उनले आफ्नो भनाइ सिध्याइन् र पुरस्कार ग्रहण गरिन्, त्यसपछि उनलाई साँभको खाना खानको निमित्त बस्न निमन्त्रणा गरियो । कोही पनि बाँकी रहेन; त्यहाँ उपस्थित सबैजना ती साहसी विधवालाई अभिवादन गर्न चाहन्थे जसले आफ्ना श्रीमान् र दुई छोराहरूलाई निर्ममतापूर्वक मार्नेहरूबारे एउटा पनि खराब शब्द बोलिनन् । उनीहरू खाना खान लाम लाग्दा, एउटी महिलाले ग्लेडिजलाई भनिन्, “तपाईंले कसरी क्षमा दिन सक्नुभयो भन्ने म बुझिदैनँ ।”

केही पनि नसोचीकन ग्लेडिजले जवाफ दिइन्, “हामीले क्षमा दिनुपर्दछ । क्षमादानले चङ्गाइ गराउँदछ ।”

ती शब्दहरू नबोलिञ्जेलसम्म, ग्लेडिजले पनि त्यो सत्यतालाई महसुस गरेकी थिइन् । उनले त्यो डरलाग्दो खबर सुनेको क्षणदेखि नै आफ्ना श्रीमान् र छोराहरूका हत्याराहरूलाई क्षमा दिएकी थिइन् । तर क्षमादान साँच्चै नै चङ्गाइको माध्यम बनेको थियो र उनले त्यही क्षणमा नै आफ्नो अर्को शन्देश के हुनेथियो भन्ने निर्णय गरिन् ।

उनलाई बोलिदिनको लागि धेरै निमन्त्रणाहरू आए र ग्लेडिजले सकेसम्म स्वीकार गरिन् र सदैव क्षमादानबारे बोलिन् । उनले हरेक पटक बोल्दा यसो भनिन्, “प्रेम साँचो हुनुपर्दछ ।” रोमी १२ ले हामीलाई बताएअनुसार, हामीले एक-अर्कालाई सम्मान गर्नुपर्दछ : ‘तिमीहरूलाई सताउनेहरूलाई आशिष देओ; आशिष देओ र श्राप नदेओ । आनन्द मनाउनेहरूसँग आनन्द मनाओ, र रुनेहरूसँग रोओ । एक-अर्कसँग एकै मनका होओ । अगला कुराहरूमा मन नलगाओ, तर नम्रहरूतर्फ झुक । आफ्नो दृष्टिमा बुद्धिमान नहोओ । खराबको बदलामा कसैलाई खराब नगर । सबै मानिसहरूको दृष्टिमा भलो देखिने कुराहरूको पहिलेदेखि चिन्ता गर । सम्भव भए, तिमीहरूबाट जहाँसम्म हुन सक्छ, सबै मानिसहरूसँग मेलमिलापमा बस ।”^४

त्यो पुरस्कार प्रदान गरिएको समारोहमा पहिलो पटक सार्वजनिकरूपमा बोलेपछि, ग्लेडिजलाई असङ्ख्य विद्यालयहरू, मण्डलीहरू र सार्वजनिक कार्यक्रमहरूमा निमन्त्रणा गरिएको छ; कति पटक त उनले छत्तीस घण्टामा

छ वटासम्म सभाहरूमा बोल्नुपरेको छ। आज उनको दृढ सन्देशले ईसाईहरूमाथिका हिंस्रक आक्रमणहरू वृद्धि भइरहेको एउटा राष्ट्रमा एक अटल सचेतकको रूपमा सेवा गरेको छ - त्यो सन्देश प्रचार गर्न ग्लेडिज स्टेन्सभन्दा बढी योग्य अरू कोही हुन सक्दैन।

उपसंहार

ग्लेडिज अबै पनि मयुरभञ्ज कुष्ठरोग आश्रममा बस्दछिन्, तर उनले भारतमा भएका सतावटहरूबारे बताउँदै र उनको क्षमादानको सन्देश बाँड्दै संसारभरि यात्रा गरेकी छिन्। यी सबैभन्दा असम्भाव्य सन्देशदूत : विदेशी....विधवा....साधारण महिला जसको एक मात्र लक्ष्य गरीब र बेसहाराहरूलाई सेवा गर्नु हो; हो उनैबाट आइरहेको साक्षी र खीष्टको प्रेमको सन्देशद्वारा भारत देश भस्किएको छ।

त्यस देशको ध्यान खिँचन एक पश्चिमेली नागरिक र उनका दुई छोराहरूको बर्बरतापूर्वक हत्या हुन पर्नु दूर्भाग्यको कुरा हो। तर ग्लेडिजले यो कुरा प्रमाणित गर्दै परमेश्वरको प्रवक्ताको रूपमा विश्वासयोग्यतापूर्वक सेवा गरेकी छिन् कि "परमेश्वरलाई प्रेम गर्नेहरूका निमित्त सबै कुरा मिलेर भलाइ नै उत्पन्न गर्दछन्।"^५ उनका सन्देशहरूको प्रत्युत्तरमा, ग्लेडिजले भारतभरिका मानिसहरूबाट हजारौं पत्रहरू पाएकी छन् जसमा उनको परिवारप्रति गरिएका घृणित अपराधहरूको निमित्त हिन्दुहरूले समेत क्षमा मागेका छन्।

उनले सर्वप्रथम क्षमादानको शक्तिलाई चिनेकी छन् र यो एउटा महत्वपूर्ण सन्देश, मण्डलीभित्रैकाहरूलाई समेत, भइरहनेछ भन्ने उनलाई थाहा छ। महिलाहरूको एउटा सम्मेलनमा, जहाँ ग्लेडिज बोलिरहेकी थिइन्, एकजना नब्बे वर्षका वृद्ध मानिसले उनलाई भेट्न जिद्धी गर्दै बाहिर पर्खिरहेको कुरा बताइयो जसले आफ्नो परिवारको हत्या गर्नेहरूलाई क्षमा दिन सकेकी थिइन्। अन्तमा उनले ग्लेडिजसँग बोले मौका पाउँदा, आफ्नी छोरी सम्भवतः उपचारमा भएको लापरवाहीको कारण धेरै वर्ष अगाडि मरेको र उनले त्यो डाक्टरलाई कहिल्यै क्षमा दिन नसकेको कुरा ग्लेडिजलाई बताए। ग्लेडिजले केही समयसम्म उनलाई सिकाइन्, अन्तमा उनलाई क्षमादानको एउटा प्रार्थना गर्न लगाइन्।

उक्त आक्रमणको एक वर्षपछि, दारा सिंह र अन्य चौधजनालाई गिरफ्तार गरियो र ग्राहम, फिलिप र तिमोथी स्टेन्सको हत्या गरेको आरोप लगाइयो । जुन २००२ मा, मुद्दाको सिलसिलामा ग्लेडिजलाई साक्षी दिन अनुरोध गरियो र उनले आफ्ना श्रीमान् र छोराहरूको हत्या भएको थाहा पाएपछि सबैभन्दा कठिन चुनौतीको सामना गरिन् : त्यो हत्याको जिम्मेवार मानिसको सामु जानु । त्यो अबिरल क्षमादानसम्बन्धी उनको आफ्नै परीक्षा थियो ।

सिंहको वकिलले ऊ निर्दोष रहेको दाबी गर्दै ग्राहमलाई बदनाम गर्ने प्रयास गर्‍यो र ग्राहम आफैले लापरवाहीका साथ खाना पकाउने स्टोभले उक्त जीपमा आगो लगाएका थिए भनी दाबी गर्‍यो । त्यो वकिलले बोलिरहँदा, ग्लेडिजले दारा सिंहलाई हेरिन् र त्यसपछि आफ्नै हृदयमा हेरिन् । उप्रति प्रेम र दया देखाउनमा र कहिल्यै पनि घृणाको दृष्टिले नहेर्नमा आफूलाई सहायता गर्न उनले परमेश्वरसँग बिन्ती गरिन् । यो पुस्तक छान्ने बेलासम्म, त्यो मुद्दा चलिरहेकै थियो ।

हामीले ग्लेडिज र एस्टरलाई कलकत्तामा भेट्यौं र हामी छुट्टिनुभन्दा पहिला ग्लेडिजले अर्को एउटा कविता सुनाइन् जसले उनको श्रीमान् र छोराहरूको मृत्युपछि उनलाई अत्यन्तै प्रोत्साहन दिएको थियो । स्वर्गीय एङ्गर गेष्टद्वारा लिखित यसको शीर्षक “सुरक्षित घर” हो ।

म स्वर्गमा छु, प्रियहरूहो;
अहो, अति खुशी र अति उज्ज्वल !
यो अनन्त ज्योतिमा
सिद्ध आनन्द र सुन्दरता छ ।

सबै पीडा र वेदना हराउँदछ,
हरेक अशान्तिका क्षणहरू समाप्त हुन्छन्;
अहिले म सदाको निमित्त शान्तिमा छु,
अन्तमा स्वर्गको सुरक्षित घरमा ।

के तिमीहरू विचार गर्दथ्यौ
मैले अन्धकारको घाँटी कसरी सजिलै पार गरें भनेर ?

अहो ! तर येशूको प्रेमले उज्यालो पाऱ्यो
हरेक अन्धकार र डरलाग्दो उजाडस्थानलाई ।

अनि उहाँ आफैँ आउनुभयो मलाई भेट्नलाई
त्यो हिँड्ने नसकिने अप्ठ्यारो बाटोमा;
अनि येशूको पाखुरामा अढेस लगाएपछि
के मैले कुनै शङ्का गर्नु वा डराउनुपर्दथ्यो र ?

त्यसैले तिमीहरूले त्यति बेस्सरी शोक गर्नुपर्दैन,
किनकि म अझै पनि तिमी अति प्रियहरूलाई प्रेम गर्दछु :
पृथ्वीका छायाँहरूभन्दा पनि अगाडि हेर्ने प्रयास गर,
हाम्रा पिताको इच्छामा भरोसा गर्दै प्रार्थना गर ।

तिमीहरूले काम गर्न अझै बाँकी छ
त्यसैले तिमीहरू अल्छी बनेर बस्नुहुँदैन
जीवन छँदै अहिले नै त्यो पूरा गरिहाल
तिमीहरूले येशूको देशमा विश्राम पाउनेछौ ।

त्यो काम सबै पूरा भइसकेपछि
उहाँले तिमीहरूलाई नम्रतापूर्वक घरमा बोलाउनुहुनेछ;
अहो, त्यो साँझको स्वर्ग प्रस्थान,
अहो, तिमीहरू आएका देख्दाको त्यो आनन्द !

माइ :

सुसमाचार प्रचार गर्न

भियतनाम फिर्ता....

भियतनाम

नोभेम्बर १९८९

तिनीहरूले समुद्र नदेख्दै त्यसको गन्ध पाए । माइले आफ्नो दाजु होडलाई साँघुरो गोरेटोमा उसको पाइला-पाइला टेक्दै पछ्याइन् । अझै एउटा पहाड चढ्न बाँकी थियो । नुनिलो बतासले उनीहरूको कपाल घुमाएको र उनीहरूको जोश बढाएको थियो । माइले आफूभित्र उत्सुकता बढिरहेको महसुस गरिन् । हरेक पाइलाले उनीहरूलाई स्वतन्त्रताको नजिक पुऱ्याएको थियो !

अन्तमा उनीहरू पहाडमाथि पुगे, र माइले डुङ्गा, बञ्चरोले ताछेर अलकत्रा लगाइएको फल्याकले बनेको भुइँ देखिन् जसमा जोडिएको बाँसको सानो छापले "ओत" को काम गर्दथ्यो । त्यो डुङ्गा कसैले एक लात्तो हिकाएमा टुक्रिएर सलाइका काँटीहरू बन्दथ्यो । उनी रोकिइन् र होडलाई अगाडि जान नदिन उसको हात समातिन् ।

"म त्यस चीजमाथि चढ्न सकिदैनँ !" उनले ऊ उनीतिर नफर्किएसम्म उसको हात तान्दै उसलाई भनिन् । "हामी त्यसमा चढेर बन्दरगाहदेखि टाढा जान सक्नेछैनौँ, तपाईं एकलै हडकड जानुहोस् !"

"तिमी जानुपर्दछ, माइ," होडले पानीतिर फर्केर उनलाई आफ्नो पछि-पछि तान्दै भन्यो । माइले त्यसलाई फेरि हेरिन् र भित्रभित्रै डराइन् । त्यो बाँसको छापबाहेक, त्यस डुङ्गाको भुइँ सम्म र चाक्लो थियो । अरू भियतनामी शरणार्थीहरू चढिसकेका थिए, कोही सतर्क हुँदै पछाडि फर्केर हेरिरहेका थिए

र त्यस क्षणमा चिनियाँ प्रहरीले पक्रेर उनीहरू सबैलाई भियतनाम फर्काइदिने थियो कि भनेर चिन्तित भएका थिए ।

“म....म सकिदैन, होड,” उनी भक्भकाइन् । “म....म यसमा जान तयार छैन ।”

“तिमी त हिँडेर सीमा पार गरी चीनमा आउन पनि तयार थिइनौ र हामी त्यसरी आइपुग्यौ त । अब आऊ । हामी जानुपर्दछ । बुबाले यसको निम्ति कति दुःख गर्नुभयो भन्ने के तिमीलाई थाहा छैन ?”

होडले आफ्नो खल्लीमा तलपट्टि हात हालेर च्यातिएको रुमाल फिक्क्यो । जतनसाथ फुकाएर आफ्नो काँधमाथि राखेर उनलाई फेरि सुनका दुईवटा सिक्काहरू देखायो । हरेकको तौल साढे दुई तोलाभन्दा बढी थियो र ती सिक्काहरूले उनीहरूको हडकडसम्मको डुङ्गा-भाडा अर्थात् स्वतन्त्रता पाउने खर्च तिर्न पुग्दथ्यो ।

“यति पैसा बचाउन बुबालाई कति समय लाग्यो भन्ने के तिमीलाई थाहा छ ?” उसले भन्दै गयो । “उहाँले वर्षौँदेखि यो दिनको योजना बनाएर पर्खिरहनुभएको थियो । उहाँ आफूले भने कहिल्यै पनि स्वतन्त्रताको स्वाद चाख्न चाहनुभएको छैन, तर उहाँले तिम्रो स्वतन्त्रता किनिदिनुभएको छ । अब डुङ्गामा चढ !”

“उहाँले यो मेरो निम्ति किनिदिनुभएको थिएन । यो त त्रुडको टिकट थियो,” माइले भनक्क रीसाउँदै जवाफ दिइन् । वास्तवमा माइको अर्को दाजु होडसँग जानेवाला थियो । माइका बुबाले दुईजना छोराहरूलाई स्वतन्त्रता भएको देशमा पठाउने योजना बनाएका थिए र तिनीहरूले पैसा कमाएर आफ्ना अरू भाइ र बहिनीहरूलाई भियतनामदेखि निकाल्न सक्नेथिए भन्ने आशा राखेका थिए ।

“हो, यो त्रुडको टिकट थियो । तर उसकी श्रीमती भर्खरै मात्र सुत्केरी भएकी छिन् भन्ने तिमीलाई थाहा छ । ऊ अहिले नै जान सक्दैन, त्यसैले तिमीले मौका पाएकी छ्यौ । तिमी अमेरिकामा वा अष्ट्रेलियामा स्वतन्त्र हुनेछ्यौ । तिमीले अबै धेरै पढ्न पाउनेछ्यौ । अनि कुनै दिन तिमी धनी हुनेछ्यौ !”

उसले तबसम्म पनि माइको हात समातिराखेको थियो र उनलाई डुङ्गातर्फ तानिरहेको थियो ।

“हामीले कहाँ दिसापिसाब गर्नेछौं ?” उनी गनगनाइन् । “त्यस चीजमा चर्पी नै छैन ।”

“चर्पी त हामी सबैको वरिपरि हुनेछ,” होडले उपहासको हाँसो हाँस्दै भन्यो । अन्तमा ऊ रोकियो र उनीतर्फ फर्कियो । “यो हाम्रो मौका हो, माइ,” उसले भन्यो । “यो त हाम्रो बुबाले हामी भियतनामदेखि बाहिर जाऔं, हामी स्वतन्त्र बनौं, हामीले शिक्षा पाऔं, काम गरेर पैसा कमाउन सकौं भनेर हाम्रो निम्ति चाहनुभएको कुरा हो । उहाँका सबै छोराछोरीले गरिबीमा जीवन जिउनुपर्नेछ भन्ने सोचेर उहाँ बिरामी पर्नुभयो । अनि तिमी हिच्किचाएको देखेर पनि उहाँ बिरामी पर्नुहुनेछ । अब आऊ छिटो !”

अब उनीहरू घाटमा आइपुगे र एक रीसाहा मानिसले उनीहरू दुवैलाई हेन्यो र हात थाप्यो । उसले के मागेको थियो भन्ने होडलाई थाहा थियो - ती सुनका सिक्काहरू । त्यो मानिसको हातमा रुमाल राखेर, होडले ती सिक्काहरू नखसिञ्जेल एउटा टुप्पामा समातेर त्यो रुमाल तान्यो । क्याप्टेनले ती सिक्काहरू नियालेर हेन्यो र एउटाचाहिँ मुखमा राखेर त्यो सक्कली थियो कि थिएन भनेर जाँच गन्यो ।

“चढो,” उसले घुर्दै भन्यो ।

उसले भने भैं तिनीहरूले गरे । माइले आमासँग विदा हुनुभन्दा पहिला एक पटक फेरि अङ्गालो हालेको वा बुबासँग अलि धेरैबेर कुरा गरेको घटना सम्झिन् । त्यो डुङ्गाले - आखिर उनले त्यसको नाउँ काढ्नै पन्यो - उनीहरूलाई उनीहरू जान चाहेका ठाउँमा वास्तविकरूपमा पुऱ्याउनेथियो कि पुऱ्याउनेथिएन भनी उनले चिन्ता गरिन् र उनले तुरुन्तै सुरक्षित यात्राको निम्ति आफ्ना पूर्खाहरूका आत्मासमक्ष प्रार्थना गरिन् ।

उनीहरूले इन्जिनको हल्लादेखि टाढा रहन अगाडिपट्टिको ठाउँ रोजे । डुङ्गा घाटदेखि हिँड्नुभन्दा पहिला नै माइ चिन्ता र छलको लहरले बिरामी भइसकेकी थिइन् । समुद्रको किनारा बिस्तारै क्षितिजमा हराउँदै गएको हेर्दा उनी चिच्याइन् ।

उक्त डुङ्गाको यात्राका दिनहरू अत्यन्तै लामा र पट्यारलाग्दा भए । माइ र होडले आफूहरूले त्यो अति लामो यात्राको निम्ति पुग्ने गरी खाना नल्याएको कुरा छिट्टै नै थाहा पाए । उनीहरूले उक्त यात्राको अवधिमा करिब त्रिचालीसजना अन्य यात्रीहरूसँग खाना माग्नुपयो । दिनहरू लम्बिँदै गए, उनीहरूलाई समय अत्यन्तै ढिलो बितिरहेजस्तो लाग्यो ।

आँधी

माइ तीतो, नुनिलो पानी थुक्दै र स्वाँ-स्वाँ गर्दै भुइँबाट फेरि जुरुक्क उठिन् ।

“मलाई बचाओ !” उनी अँध्यारोमा डुङ्गा वा होड वा कुनै कुरा वा कोही व्यक्तिलाई समात्ने उत्कट प्रयास गर्दै चिच्याइन् । अर्को छाल उनीमाथि बजारियो र उनले आफ्नो टाउको फिँजैफिँज भएका पानीमा डुब्नुभन्दा पहिला अत्तलिँदै स्वास फेर्ने प्रयास गरिन् ।

स्वास फेर्न फेरि उभिँदा, उनले आफूलाई कसैले अङ्गालो हालेर समातेको महसुस गरिन् । “किनारातर्फ पौडेर जाऊ,” एकजना मानिसको आवाज उनको कानमा गुञ्जियो । माइले त्यो आवाज आफूसँगै आफ्नो मातृभूमि छोडेर पुरानो डुङ्गामा भागेका मानिसहरूमध्ये एकजनाको थियो भनेर चिनिन् । उनीहरू सँगसँगै पौडिए । उनले आइरहेका छालहरूलाई फर्किएर हेरिन् र उनीहरूलाई फेरि बढारेर लैजान लाग्दा हरेक पटक उनी चेताउनी दिँदै चिच्याइन् । उनले किनारामा आँखा गाडिरहिन् ।

अन्तमा उनीहरू उभिन सके; उनीहरू अझै केही कदम हिँडे र त्यसपछि थाकेको कारण बालुवामा थुक्क बसे । अरू पनि डुङ्गाबाट ओर्लिएर किनारामा जम्मा भइरहेका र समुद्रबाट आइरहेको तीव्र बतासले गर्दा काँपिरहेका थिए । उनीहरूको भिजेको लुगामा बालुवा टाँसियो । होडलाई भेट्दा उनी खुशीले चिच्याइन् र उनीहरूले अङ्गमाल गरे । त्यस आँधीमा आगो सल्काउने कुनै मौका नै थिएन, त्यसैले उनीहरू एकै ठाउँमा कुक्कुर परेर तातिने व्यर्थ प्रयास गर्दै र सुर्योदयको उत्कट प्रतीक्षा गर्दै बसे ।

माइ आफ्नो जीवनको अनौठो मोड देखेर अचम्भित भइन् । केही दिन अगाडि उनी उत्तरी भियतनाममा सत्र वर्षकी, माध्यमिक विद्यालयकी छात्रा थिइन् र चिनियाँ सीमाना नजिक अवस्थित रातो टायलको छात्रा भएको घरमा आफ्ना बुबा र आमासँग खुशीसाथ बस्दथिन् । अहिले उनी बतासले उडाउने चीनको एउटा समुद्री किनारामा कुकुक्क परेकी थिइन् र हडकड पुग्न र स्वतन्त्रता प्राप्त गर्न सकिन्थ्यो कि सकिँदैनथ्यो भनेर अलमल्लमा परेकी थिइन् ।

माइका बुबाले आफ्ना सातजना छोराछोरीले त्योभन्दा राम्रो जीवन जिऊन् भन्ने सदैव इच्छा गर्दथे । माइले बुबाको शैक्षिक भाषण यति धेरै पटक सुनेकी थिइन् कि उनलाई त्यो कण्ठस्थ थियो । तर त्यो भाषणमा डुङ्गा दुर्घटनासम्बन्धी शिक्षा कहिल्यै समावेश भएको थिएन....

माइले आफ्नी आमालाई सम्झिन् जो आफ्ना श्रीमान्ले छोराछोरीको निम्ति महत्वाकांक्षा पालेका देखेर हाँस्दथिन्; विद्यालय जानु त समय र पैसाको बर्बादी हो भन्ने उनी ठान्दथिन् । परिवारको आर्थिक कारोवार उनैले सम्हाल्दथिन् र सातजना छोराछोरीलाई पुस्तकहरू वा विद्यालयका सामग्रीहरू किन्न पैसा दिँदैनथिन् । प्रायः, माइको बुबाले कुखुरा वा अर्को कुनै जनावर बेच्दथे र केही पैसा छोराछोरीलाई दिन्थे जसले उनीहरूलाई एक हप्तासम्म विद्यालयको खर्च पुग्दथ्यो । उनले त्यसो गरेका उनकी श्रीमतीले थाहा पाउँदा, उनीहरू दुई जनाबीच घम्साघम्सी पर्दथ्यो र उनीहरूले एक-अर्काको अपमान गर्दथे र एक-अर्कालाई श्राप दिन्थे । ती बालबालिकाहरू यस प्रकारको भगडादेखि टाढै रहने प्रयास गर्दथे । सबैभन्दा महत्वपूर्ण कुराचाहिँ, उनीहरू सदैव विद्यालय जान्थे ।

माइको अर्को एकजना दाजुले भियतनामदेखि भागेर बुल्गेरिया पुगी त्यहाँ केही समयसम्म मजदुरको काम गरेको थियो । उसले बाहिरी संसार देखेको थियो र उसका कथाहरूले उनीहरूका बुबाको छोराछोरीलाई भियतनामदेखि भगाउने चाहना बढाइदिएका थिए ।

अब माइ भियतनामदेखि भागिसकेकी थिइन् तर उनका बुबाले चाहेका ठाउँमा पुगेकी थिइनन् । उनी समुद्री किनारामा कुकुक्क परेकी थिइन्, उनको सिरक फिँजैफिँज भएको समुद्रमा कतै हराएको थियो । आँधीले सबै यात्रुहरूलाई पौडेर किनारामा जान बाध्य पारेको थियो । क्याप्टेनचाहिँ डुङ्गाको नाक

छालतिर सोभ्याउँदै र आँधीबाट बाँच्ने प्रयास गर्दै त्यसमै बस्यो । अनन्तजत्तिकै लामो लागेको समयपश्चात्, आँधी शान्त भयो र अन्तमा समुद्रबाट घाम उदायो । यसरी सूर्योदय हुँदा माइ कहिल्यै त्यति साह्रै धन्यवादी भएकी थिइनन् ।

ती शरणार्थीहरू उक्त कप्तानले उनीहरूलाई डुङ्गामा फर्किआउन सङ्केत गर्दै हात नहल्लाएसम्म समुद्री किनारामै कुक्कुक् परेर बसे । उनीहरू फेरि फिँजैफिँज भएर पौडैँ गई आफ्नो तैरिरहेको स्वतन्त्रताको रेलमा चढे । आँधीले डुङ्गामा भएको सबै कुरा बढारेर लगेको थियो । उनीहरूका जगेडा कपडा, सिरकहरू, खाना, भाँडाहरू - सबै कुरा आँधीले बढारेर लगेको थियो । माइ र होड हडकड नपुगिञ्जेल अन्य आँधीहरू नआऊन् भनी आशा गर्दै टुकुक परेर बसे । सबै यात्रुहरू चढ्दा त्यो डुङ्गा तैरिरहनेथियो कि थिएन भनी उनीहरू चिन्तित भए ।

बयालीस दिनसम्म डुङ्गामा अन्तहीन यात्रा गरेपछि, उनीहरू हडकड आइपुगे । तर त्यहाँ उनीहरूलाई स्वागत गरिएन; प्रहरीले ती शरणार्थीहरूलाई उत्रन दिएन । बरु, उनीहरूलाई काउ (गाइ) टापुमा पठाइयो, जुन एउटा उराठलाग्दो ठाउँ थियो जहाँ किसानहरूले गाइ पाल्दथे । अन्तमा माइ, होड र अरू सबैजना डुङ्गाबाट उत्रन सके, तर उनीहरूले भियतनाममा छोडेर आएको जत्तिकै कष्टकर अवस्था भोग्नुपऱ्यो । उनीहरूका जस्तै करिब एक सयवटा डुङ्गाहरू दिनहुँ त्यो काउ टापुमा आइपुग्दथे । त्यहाँ मानवीय सहायता पुऱ्याउने समूहहरूले खानाका डिब्बाहरू बाँड्दथे, तर माइलाई त्यस्तो प्रकारको खाना खाने बानी थिएन र हरेक पटक खाना खाएपछि उनी बिरामी परिन् ।

शिविरहरूको जीवन

उनीहरू काउ टापुमा ओर्लिएका एक हप्तापछि, माइ र होडलाई उनीहरूको पहिलो शरणार्थी शिविरमा सारियो । एक महिनापछि, उनीहरूलाई फेरि सारियो, यस पटक 'शिविर नौ' मा । करिब एक वर्षपछि, उनीहरूलाई 'शिविर तीन' मा पठाइयो ।

नयाँ शिविरमा पुग्दा हरेक पटक उनीहरूले सुत्ने र बस्ने ठाउँ खोज्नुपर्दथ्यो । शिविरमा बस्ने धेरैजना अत्यन्तै क्रूर र हैकमवादी थिए, अनि माइ र होडले

निरन्तर एक-अर्काको ख्याल गर्नुपर्दथ्यो र उनीहरूमाथि आक्रमण गर्न सक्नेहरूविरुद्ध सावधान हुनुपर्दथ्यो । शिविर तीन अत्यन्तै हिंस्रक, सदैव लडाइँ हुने क्षेत्र थियो । भियतनामका एउटै क्षेत्रहरूबाट आएका शरणार्थीहरूलाई समूह-समूहमा राखेर भिन्दा-भिन्दै क्षेत्रकालाई लडाइँन्थ्यो । शिविरका सबै कुराहरू - इट्टाहरू, बिजुली बत्तीहरू, बिजुलीका तारहरू, खाटका खुट्टाहरू र उद्याइएका फलामका डण्डीहरू - हतियार बन्दथे । कहिलेकाहीं ती लडाइँहरू कैयौँ दिनसम्म जारी रहन्थे र विभिन्न समूहहरूले उक्त शिविरमा नियन्त्रण जमाउने प्रयास गर्दथे । हडकड प्रहरीले ती शिविरहरूमा नियन्त्रण गर्न सक्दैनथ्यो, त्यसैले ती बारहरूभित्रको जीवन जसको शक्ति उसैको भक्ति भन्ने सिद्धान्तद्वारा शासित हुन्थ्यो ।

ती लडाइँहरूको अवधिमा, पुरुषहरू लड्दै गर्दा महिलाहरू र बालबालिका नदेखिने प्रयास गर्दै लुक्दथे । अरू धेरैजना भैं, माइ पनि एउटा भुप्रोमा रहेको खाटमा कुक्कुक् परेर बसिन् - त्यो खाट वास्तवमा केही ढुङ्गाहरूको बीचमा राखिएको एउटा फल्याक मात्र थियो - र त्यो लडाइँ छिट्टै समाप्त होस् भन्ने आशा गरिन् । साथै अरूले भैं उनले पनि शिविरहरूबाट बाहिर निस्किएर साँचोरूपमा स्वतन्त्र हुने इच्छा गरिन् ।

“परमेश्वरले संसारलाई यति प्रेम गर्नुभयो”

एक पटक विशेषरूपमै ठूलो लडाइँ भएपछि, होड र माइलाई अझै अर्को शिविर, लाङ्ग गिनमा सारियो । त्यो शिविर “समस्या उत्पन्न गराउनेहरू” लाई छुट्ट्याएर राख्न बनाइएको, सजाय दिइने शिविर थियो र उनीहरूलाई त्यहाँ पठाइनुको कारण माइलाई थाहा भएन । तैपनि उक्त “सजाय” मा एउटा आशाको किरण थियो किनभने त्यस शिविरमा एउटा मण्डली भवन थियो - माइले थाहा पाएजस्तो मण्डली त होइन । तर एक दिन उनी त्यो भवनको नजिकैबाट गइरहेकी थिइन् र उनले एउटा कोठाभित्र हेर्न पुगिन् । एउटा ठूलो सेतो तुल भित्तामा भुण्ड्याइएको थियो र त्यो तुलको बीचमा रातो कूस थियो । उनले उक्त कूसको तल भियतनामी भाषामा लेखिएका केही शब्दहरू देखिन् । उनले ती पढ्नको निम्ति ढोकाबाट नियालेर हेरिन् : “परमेश्वरले संसारलाई यस्तो प्रेम गर्नुभयो ।”

उत्सुकता लागेर, उनी भित्र पसिन् । त्यस कोठामा रहेका मानिसहरूले एउटा लयमा गाइरहेका थिए जुन उनले पहिला कहिल्यै सुनेकी थिइन् । त्यसपछि एकजना मानिस उभियो र भियतनामी भाषामा बोल्थो र माइले ध्यान लगाएर सुनिन् । उसले परमेश्वरबारे बताएको कुरा उनलाई मन पयो : परमेश्वरले वास्ता गर्नुहुन्छ, जसले मानिसहरूलाई तर्साउनु वा दबाउनुको विपरीत साँचोरूपमा प्रेम गर्नुहुन्छ । उनले त्यो समूहबारे र तिनीहरूका अनौठा शिक्षाहरूबारे धेरै कुरा जान्न चाहिन्, तर आफ्ना बुबाआमाबाट सिकेको धर्म त्याग्ने उनको कुनै मनसाय थिएन । उनले संसारलाई प्रेम गर्नुहुने परमेश्वरलाई आफ्ना पुर्खाहरू र मूर्तिहरूजस्तै आराधना गर्न सकिने अर्को थप एउटा कुराको रूपमा मात्र देखिन् ।

हडकडका शरणार्थी शिविरहरूमा दुई वर्षभन्दा बढी समयसम्म बसेपछि, माइकी एउटी साथीले उनलाई एउटा ज्योतिषीकहाँ लगिन् । उनी त्यस महिलाको सामु बसिन्, अनि उनी र उनको दाजु कति छिटो उक्त शिविरबाट निस्किएर एउटा स्वतन्त्र देशमा जान सक्थे भनी उसले बताउन सक्दथी कि भनी आशा गरिन् । त्यस वृद्ध महिलाले माइका आँखामा नियालेर हेरी र त्यसपछि उनका दुवै हात समाती ।

“अँ, हो । अब म त्यो देख्छु । तिम्रो एउटा प्रेमी छ ।”

माइ द्विधामा परिन् । “अहँ, मेरो प्रेमी छैन । मेरो कोही प्रेमी छैन ।” त्यो ज्योतिषीले फिक्की देखाई । “अँ,” उसले छिटो-छिटो टाउको हल्लाउँदै भनी, “यो त तिम्रो पहिलो जन्मको प्रेमी हुनुपर्दछ, जसले यो जन्ममा पनि तिम्रीलाई पछ्याइरहेको छ ।”

“मलाई पछ्याइरहेको ?” माइले शङ्का गर्दै त्यो ज्योतिषीदेखि आफ्नी साथीसम्म हेर्दै सोधिन् । त्यस महिलाले उनलाई भूतले पछ्याएको थियो भनेर भनिरहेकी थिई भन्ने उनले सोचिन् । “त्यो के चाहन्छ ? कसरी म त्योदेखि मुक्त हुन सक्दछु ?”

“तिमीले घर गएर त्यसलाई पूजा गर्नुपर्दछ । प्रार्थना गर र आफूलाई एकलै छोडिदिन त्यससँग बिन्ती गर ।”

माइलाई भूत लागेको आरोप लगाइएको त्यो पहिलो पटक थिएन । सात वर्षकी केटी नै छँदा, माइ सिकिस्त बिरामी भइन् । उनको शरीरलाई उच्च

ज्वरोले सतायो र उनले खाना खाने वा पानी पिउनेबित्तिकै वान्ता गर्दथिन् । उनकी आमाले त्यो बिरामी गराउने र दुष्ट आत्मालाई निकाल्ने भाँकी राख्न माइका मामालाई बोलाए जो एक भाँकी थिए । उनको मामाले दुष्ट आत्मालाई तर्साउँछु र उनीबाट रोग निकालिदिन्छु भन्दै उनलाई लठ्ठीले पिट्यो । माइले गुहार मागिन्, तर उनलाई पिटिँदा उनको परिवारले बेवास्ता गर्‍यो । त्यसपछि उनका मामाले उनको कपालमा समाते र उनको टाउको उनकै खाटको फलामे डण्डीमा ठोक्काइदिए । त्यसो गरेर उनले उनीबाट भूत धपाउने प्रयास गरेका थिए । कहिलेकाहीं उनलाई त्यस प्रकारले रातभरि पिटिन्थ्यो । माइ पीडाले चिच्च्याउँथिन्, तर उनको पीडाका क्रन्दनहरूले उनको मामाका प्रयासहरूलाई मात्र बढाइदिन्थे र उसले यसो भन्दथ्यो, “अब शैतान उनीबाट निस्कँदैछ ।” उसँग धातुको सानो घोडा पनि थियो जसद्वारा उसले उनीबाट भूतलाई लोभ्याएर बाहिर निकाल्न उनको छालामा घोचथ्यो ।

उसको कुनै पनि प्रयासले काम गरेन; माइ बिरामी भइरहिन् । अन्तमा उनका बुबाले उनलाई अस्पताल लगे । डाक्टरले दिएको औषधि केही दिनसम्म सेवन गरेपछि, माइको रोग निको भयो । किन त्यो औषधि भाँकीभन्दा ज्यादै बढी शक्तिशाली थियो भनेर पछि माइ छक्क परिन् । अब त्यो ज्योतिषीले साँचो नै भनेकी थिई त भनेर उनले विचार गरिन् । के यो “प्रेमी” लाई पूजा गरेर वास्तवमै उनीबाट भूत निकाल्न सकिन्थ्यो त ?

माइ उक्त शिविरमा रहेको बुद्धको ठूलो मन्दिरमा गइन् र आफ्ना बुबाआमाले गरे भैं गरी उनले पूजा गरिन् । त्यो ज्योतिषीको सुभावलाई उनले पूर्णतया विश्वास गरेकी थिइन्, तर उनले कुनै कुरा बाँकी राख्न चाहिनन् किनकि त्यो “प्रेमी” ले उनलाई प्रवेशाज्ञा पाउन र स्वतन्त्रता भएको ठाउँमा जानदेखि रोक्ने पो थियो कि भनी उनी डराएकी थिइन् । उनले धूप बालिन् र त्यस दुष्ट आत्मालाई निस्कजान र उनलाई शान्तिमा छोडिदिन नम्रतापूर्वक अनुरोध गरिन् ।

तर उनले त्यस वेदीमा जति बढी प्रार्थना गरिन्, उनी त्यति नै बढी अशान्त भइन् । भित्रपट्टि, उनले आफ्नो मनको अशान्ति र आत्माको संसारबीच कुनै सम्बन्ध थिएन भनी थाहा पाइन् । माइले त्यो शरणार्थी शिविरमा थुनिएको महसुस गरिन् र बाहिर निस्कन अधैर्य बनिन् । बस्नु र खानुको

अबिरल सङ्घर्षले उनी थाकिसकेकी थिइन् र उनको स्वाभाविक मिलनसारता चिन्ता र निराशामा हराएको थियो । उनले त्यो दुःखको भावनालाई बुझ्न सकिनन् जसले उनीभित्र जरा गाडिरहेको जस्तो देखिएको थियो । उनले कुनै अर्कै कुराको इच्छा राखेकी थिइन् र कुनै स्वतन्त्र देशमा जानुले मात्र उनको जीवनमा रहेको भनी उनले ठानेकी खाली ठाउँ पूरा गर्न सक्दथ्यो कि सक्दैनथ्यो भनी उनले विचार गरिन् ।

भोलिपल्ट उनी फेरि त्यो मण्डलीको नजिकै भएर हिँड्न पुगिन् । परमेश्वरको प्रेमसम्बन्धी चिन्ह देखेर, उनले फेरि विचार गरिन् : वास्तवमा यो परमेश्वरको हुनुहुन्थ्यो र किन उहाँले “संसारलाई यति प्रेम गर्नुभएको” थियो ? के उहाँले उनलाई पनि “यति प्रेम” गर्नुहुन्थ्यो ?

भित्र पसेर, उनले किताब राखेको दराजमा हेरिन् र त्यहाँ रहेको सबैभन्दा ठूलो पुस्तक भिकिन् र त्यसले यी प्रेमका परमेश्वरबारे केही कुरा बताउन सक्दथ्यो भनी आशा गरिन् । उनले त्यसलाई खोलेर पढिन्, “आदिमा परमेश्वरले स्वर्ग र पृथ्वी सृष्टि गर्नुभयो....”

यो त इतिहासको पुस्तक हो, उनले अबै केही हरफहरू पढेपछि सोचिन् । सबै मितिहरू, मानिसहरूका नाउँ र स्थानहरू कण्ठस्थ गर्नुपर्ने भएकोले उनलाई विद्यालयमा इतिहासको कक्षा मन पर्दैनथ्यो । उनले तुरुन्तै त्यो पुस्तक बन्द गरेर फेरि दराजमा नै राखिदिइन् । त्यसपछि त्यस दराजमा औंला दौडाउँदै उनले सबैभन्दा पातलो पुस्तक निकालिन् जसमा छालाको राम्रो गाता थियो । उनले त्यसलाई खोलेर शुरूमा पढ्न थालिन् । योचाहिँ बच्चा जन्माउनै लागेका एक जवान दम्पतिको कथा थियो । तर उक्त बच्चा अत्यन्तै विशेष हुनुहुन्थ्यो, किनकि उक्त अवसरलाई जनाउने उहाँको एउटा छुट्टै तारा थियो र उहाँलाई संसारमा स्वागत गर्न महान् विद्वान्हरू आए ।

यो बच्चा को हुनुहुन्थ्यो ? उनले विचार गरिन् । येशू को हुनुहुन्छ ?

उनलाई प्रेम गर्नुहुने परमेश्वरतर्फ दौडौँ

त्यो आइतवार माइ उक्त सभाकोठामा गइन्, जहाँ एक प्रचारकले परमेश्वरको शक्तिबारे बोलिरहेका थिए । ती पाष्टरले भने, “शैतान कसैसँग

वा कुनै पनि कुरासँग डराउँदैन । तर एक मात्र व्यक्तिसँग डराउँदछ । त्यो परमेश्वरसँग डराउँदछ । जहाँ परमेश्वर हुनुहुन्छ, त्यहाँ दुष्ट आत्माहरू हुनेछैनन् ।”

माइका आँखा ठूलूला भए । ती प्रचारकले कसै गरी उनलाई पहिलो जन्मदेखि पछ्याइरहेको उनको प्रेमीको बारेमा थाहा पाएका थिए कि भनेर उनी अलमल्लमा परिन् । त्यो सन्देश सुन्नेबित्तिकै माइलाई परमेश्वरमाथि विश्वास गर्न मन लाग्यो । उनी आत्माको संसारको कुनै पनि हिस्सा धारण गर्न चाहँदैनथिन् जसले उनलाई बाल्यकालदेखि नै अति धेरै डर र पीडा दिएको थियो । उनले त शान्ति मात्र चाहेकी थिइन् ।

ती पाष्टरले आफ्नो सन्देशको अन्तमा पश्चाताप गर्न आह्वान गर्दा, माइ दगुदै अगाडि गइन् । उनलाई सबै कुरा थाहा थिएन, तर आफूले त्यो परमेश्वरको आराधना गर्न चाहेको कुरा उनलाई थाहा थियो, जसदेखि दुष्ट आत्माहरू भाग्दथे र जसले उनलाई प्रेम गर्नुहुन्थ्यो र स्वतन्त्र पार्नुहुनेथियो ।

त्यस क्षणदेखि, माइ जब-जब डाराउँदथिन् - प्रायः उनको वरिपरि भइरहने भ्रगडा सुन्दै खाटमा पल्टिरहँदा - उनले नयाँ करार पढ्दथिन् र परमेश्वरसँग प्रार्थना गर्दथिन् । उनले परमेश्वरको वचन पढेको सुनेर भूत डराउँदथ्यो भनी ती पाष्टरले उनलाई भनेका थिए, त्यसैले उनले त्यसलाई दिनहुँ विश्वासयोग्यतापूर्वक पढिरहिन !

उक्त शिविरका अधिकांश मानिसहरू बुद्धको मन्दिरमा जान्थे र माइ तिनीहरूसँगै जान्थिन्, उनले मण्डलीको अगाडि गएर प्रार्थना गरेपछि पनि उनी त्यहाँ जान्थिन् । उनले बाइबल पढ्दा दुष्ट आत्माहरू डराउन सक्दथे भन्ने सोचिन्, तर त्यसरी मन्दिरमा गएर उनले तिनलाई केही बलिदान पनि चढाउँदथिन् । उनीसँग तबसम्म पनि मूर्तिहरू थिए र हरेक दिन उनले ईसाईहरूका परमेश्वरसँग प्रार्थना गर्दथिन् र उनका आफ्नै देवताहरूसँग पनि प्रार्थना गर्दथिन् । यदि एउटा धर्म असल थियो भने, दुईवटा त भन्ने असल हुनुपर्दथ्यो भन्ने उनले सोचिन् । उक्त शिविरका अरूले पनि त्यसो नै गर्दथे, तिनीहरूले उक्त शिविरमा उपलब्ध गराइएका विभिन्न धर्मका आफूलाई मनपर्ने कुराहरू फिक्ने र रोज्ने गर्दथे ।

त्यसपछि एउटा आइतवारको दिनमा, ती ईसाई पाष्टरले अन्य देवताहरूलाई पूज्ज नहुने र अन्य धर्महरू मान्नु नहुनेबारे बताए । ईसाईहरूले एक मात्र धर्म मान्नुपर्ने र एक मात्र साँचो परमेश्वरलाई धारण गर्नुपर्ने कुरा उनले बताए । त्यो सेवापछि, माइ आफ्नो पालमा फर्किन् र आफ्ना सबै मूर्तिहरू फालिदिइन् । केही बौद्धमार्गीहरूले उनलाई रोक्ने प्रयास गरे, तर माइले जिद्दी गरिन् । उनले परमेश्वरलाई मात्र पछ्याऊन् भन्ने उहाँले चाहनुभएको हुनाले, उनले आफ्नो विगतको धर्मका सबै चिन्हहरू फालिदिइन् ।

“केवल मलाई चलाउनुहोस्”

अर्को आइतवार, उनले आफ्ना मूर्तिहरू फालेको केही समयपछि, क्रूसमा भएको येशूको मृत्युबारे प्रवचन दिइयो । उहाँले त्यसरी मर्नुभएर हाम्रा पापहरूको मोल तिरिदिनुभएको धियो । माइ पहिलोपल्ट आफ्नो पापको गहिराइ बुझे र त्यसको निम्ति पश्चाताप गर्दै फेरि अगाडि गइन् । “मलाई क्षमा गर्नुहोस्, हे परमेश्वर,” उनले प्रार्थना गरिन् । “मलाई चलाउनुहोस् । तपाईंले चाहनुहुने कुनै पनि तरिकाले, तपाईंले चाहनुभएको कुनै पनि ठाउँमा । केवल मलाई चलाउनुहोस् ।”

उनलाई बाइबलबारे वा ईसाई शिक्षाबारे ज्यादै थोरै मात्र थाहा भए तापनि, उनले उक्त शिविरमा सबैसँग त्यसबारे कुरा गर्न थालिन् । उनले अत्यन्तै उत्सुकतापूर्वक बाइबल पढिरहिन् र पवित्र आत्माले उनको ज्ञान बढाइदिनुभयो । उनले जति बढी जानिन्, त्यति नै बढी खीष्टको गवाही दिइन् ।

आफ्नी बहिनी कुन कुरामा लागेकी थिइन् भन्ने थाहा पाउन चाहेर, होड शिविरको मण्डलीका केही सभाहरूमा पनि गयो । अन्तमा उसले पनि खीष्टलाई ग्रहण गर्‍यो, तर उसको समर्पणता माइको जस्तो गहिरो थिएन । उसको ध्यान स्वतन्त्रतामाथि, उक्त शिविरबाट निस्किएर स्वतन्त्रतापूर्वक बाँच्न पाइने देशमा पुग्नुमाथि केन्द्रित थियो । उसले काम गर्ने, व्यवसायहरू शुरू गर्ने र सम्पन्न हुने धेरै योजनाहरू मनमा बनायो । ईसाई भएमा पश्चिमी देशमा जान छिटो प्रवेशाज्ञा पाइन सक्दथ्यो भन्ने उसले विचार गर्‍यो ।

मण्डलीमा माइले आफूभन्दा दश वर्षले जेठो एक मानिसलाई भेटिन् र उनीहरू दुईजना एकान्तमा भेट हुन थाले । उसले पनि पश्चिमी संसारमा प्रवेश गर्ने प्रतीक्षा गरिरहेको र कुनै व्यवसाय शुरू गरेर छिट्टै पैसा कमाउने आशा गरिरहेको थियो । उनीहरूको सम्बन्ध बढ्दै जाँदा, माइले उसका प्राथमिकताहरूमा ध्यान दिन थालिन् । पवित्र धर्मशास्त्र बाइबलप्रतिको उनको भोक हरायो र उनको प्रार्थनाको जीवन समाप्त भयो । स्वतन्त्र भएपछि आफूसँग भएको पैसा कसरी खर्च गर्ने भन्नेबारेमा उनले धेरै सोचिन् र येशूले उनलाई ग्रहण गर्नुहोस् र उहाँ फर्किआउनुहुँदा उनलाई स्वर्ग लैजानुहोस् भन्ने मात्र सोच्दै उनले प्रार्थना गर्दथिन् ।

पहिला उनको प्राणबाट निस्कने गहिरा, हृदयको पुकारा भएका प्रार्थनाहरू बिलाइएका थिए । अब उनले खास गरी आफूलाई त्यो शिविरबाट बाहिर निकालेर स्वतन्त्रताको देशमा लगिदिन मात्र परमेश्वरसँग प्रार्थना गर्दथिन् । उनी र उनको प्रेमीले विवाह गर्ने विषयमा छलफल गरे र माइ त्यस मानिससँग विवाह गर्न राजी भइन् । तर बीस वर्षको उमेर विवाह गर्नको लागि ज्यादै सानो उमेर थियो भन्ने उनले ठानिन् ।

एक रात, आफ्नो खाटमा पल्टिरहँदा, माइले एउटा आवाज सुनिन् । *म तिमीलाई छोड्नेछैन, त्यो आवाजले उनलाई भन्यो । म फेरि आउँदा, म तिमीलाई मसँगै लैजानेछु ।*

माइ उठिन् र अर्कै कुनै कुरा सुनेजस्तो उनलाई लाग्यो : एउटा चर्को, तीखो वेदनायुक्त क्रन्दन ।

के तिमीले त्यो क्रन्दन सुन्यौ ? पवित्र आत्मा सीधै उनको हृदयमा बोल्नुभएजस्तो लाग्यो ।

“सुनै” माइले जवाफ दिइन् । “त्यो के थियो ?”

त्यो त छोडिएकाहरूको क्रन्दन हो, त्यो त पीडा र चोटको क्रन्दन हो ।

“आओ....हामी छाउनीबाहिर जाऔं”

भोलिपल्ट बिहान, माइले आफ्नो आत्मिक आलस्यतालाई एकातिर पन्छाइन् । उनका प्रार्थनाहरू पहिला भै उत्कट स्वरूपमा फर्किआए र ती

सम्पन्नता र पश्चिमी देशमा जाने टिकटभन्दा ज्यादै ठूला थिए । उनले भियतनाममा रहेको आफ्नो परिवारको निम्ति र उनको मातृभूमिमा खीष्टको निम्ति कष्ट भोगिरहेका ईसाईहरूको निम्ति प्रार्थना गर्न थालिन् ।

एक दिन बाइबल पढिरहँदा, उनी हिब्रू १३:१२-१५ मा आइपुगिन् :

यसैकारण येशूले पनि आफ्नो रगतद्वारा मानिसहरूलाई पवित्र पार्नका निम्ति मूल-ढोकाबाहिर दुःख भोग्नुभयो । यसैकारण आओ, हामी पनि उहाँको निन्दा बोकेर छाउनीबाहिर उहाँकहाँ जाऔं; किनभने यहाँ हाम्रो कुनै रहिरहने शहर छैन, तर हामी त आउनेवाला शहरको खोजी गर्दछौं । यसकारण आओ, हामी उहाँद्वारा निरन्तर परमेश्वरलाई स्तुतिरूपी बलिदान चढाऔं, जुनचाहिँ उहाँको नामलाई धन्यवाद चढाउने हाम्रा ओठको फल हो ।

“आओ, हामी पनि....छाउनीबाहिर उहाँकहाँ जाऔं ।” यी शब्दहरूले त्यो पृष्ठबाट उफ्रिएर आइ माइको आत्मामा एउटा प्वाल पारेजस्तै भयो । परमेश्वरले उनको हृदयमा राखिदिनुभएको बोलावटलाई देखेर उनी अचम्भित भइन् : भियतनाम फर्किजाऊ । त्यहाँ मेरो वचन प्रचार गर । हाल छोडिइरहेकाहरूलाई मलाई पुकारा गर्न लगाऊ ।

भियतनाममा खीष्टको सेवा गर्न ठूलो मूल्य चुकाउनुपर्ने हुन सक्दथ्यो भन्ने माइलाई थाहा थियो । परमेश्वरको बोलावटलाई स्वीकार गरेमा कष्ट भोग्नुपर्नेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । तर उनी जान चाहिन् । परमेश्वरले जे अड्याउनुभए पनि, सो गर्नेछु भनी उनले उहाँलाई भनिसकेकी थिइन् । उहाँले उनलाई भियतनाम फर्किजान अड्याइरहनुभएको भए, उनी जान तयार थिइन् ।

भियतनामका अन्धकारका शक्तिहरूको गहिराइ पनि उनलाई थाहा थियो; उनले त्यो आफ्नै परिवारमा देखेकी थिइन् । उनको परिवारले घरमा उनीहरूले पूजा गर्ने तीन पूर्बाहरूको निम्ति धूप बाल्ने तीनवटा भाँडाहरू राखेर एउटा

गाढा रातो बेदी बनाएको थियो : माइका हजुरबुबा, जिजुबुबा र उनका पनि बुबाको लागि । उनका बुबाको मृत्यु भएपछि, उनको परिवारले सबैभन्दा पुरानो धूप बाल्ने भाँडालाई हटाएर त्यसको ठाउँमा उनको बुबाको निमित्त नयाँ भाँडा राखेथियो ।

आत्माहरू जहाँतहीं हुन्छन् भनी भियतनामीहरूलाई बताइएको थियो र त्यहाँका अधिकांश बौद्धमार्गीहरूले भैं, माइको परिवारले पनि तिनलाई खुशी पार्न कडा मेहनत गरेको थियो । तिनीहरूले कुखुरा वा सुङ्गुर काटेर त्यो वेदीमा बलि चढाउँदथे । मन्त्रहरू फलाकै उनीहरूले आफ्ना पूर्खाहरूलाई आएर त्यस वेदीमा खाना खान निमन्त्रणा गर्दथे र उनीहरूको कृपा पाउने आशा राख्दथे । माइले आफ्नो परिवारलाई र भियतनामको डरलाग्दो अन्धकारमा जिइरहेका अन्य मानिसहरूलाई परमेश्वरको वचनको सत्यता बताउने तीव्र चाहना गरिन् ।

अर्को पटक ईसाईहरू सेवामा भेला हुँदा, माइले आफूले एउटा घोषणा गर्नुपर्ने कुरा बताइन् । उनी मुस्कुराउँदै उठिन् । “मैले प्रभुबाट सन्देश पाएकी छु,” उनले भनिन् । “उहाँ मसँग बोल्नुभएको छ ।”

उनले त्यस कोठामा वारेपरि उनको दोश्रो परिवारजस्तै बनेका उनका साथीहरूलाई हेरिन् ।

“परमेश्वरले मलाई भियतनाम फर्किजान बोलाउनुभएको छ । मैले त्यहाँका मानिसहरूलाई उहाँको प्रेम, सत्यता बताऊँ भन्ने उहाँ चाहनुहुन्छ ।”

त्यहाँ धेरै विश्वासीहरूले प्रतिक्रिया जनाए - तर माइले आशा गरेजस्तो प्रतिक्रिया आएन ।

“यो शैतानको आवाज हो !” एकजना चिच्यायो ।

“यो परमेश्वरबाटको हुन सक्दैन,” एउटी वृद्ध महिलाले आफ्नो बाइबल भ्याप बन्द गर्दै भनिन् । “परमेश्वरले तिमीलाई हडकड ल्याउनुभयो र परमेश्वरले तिमीलाई सुरक्षासाथ स्वतन्त्रताको देशमा लैजानुहुनेछ । उहाँले तिमीलाई सम्पन्न तुल्याउनुहुनेछ जसले गर्दा तिमीले आफ्नो परिवारलाई सहायता गर्न सक्दछ्यौ । परमेश्वरले तिमीलाई भियतनाम फर्काउन चाहनुहुन्न ।”

“तिमी त्यहाँ फर्किजान्छ्यौ भने, तिमीले दुःख पाउनेछ्यौ,” अर्को मानिसले भन्यो । “मलाई थाहा छ । मैले त्यो देखेको छु । तिमीलाई त्यो कष्टले परमेश्वरलाई समेत त्याग्न लगाउन सक्दछ । उहाँले तिमीलाई कहिल्यै पनि त्यहाँ फर्कन लगाउनुहुन्न ।”

माइले आफ्नो प्रेमीलाई हेरिन् र उसको अनुहारमा समर्थनको मुस्कान देख्ने आशा गरिन् । तर त्यहाँ कुनै मुस्कान, कुनै समर्थन थिएन । उनीबाट मुन्टो बटारेर, ऊ त्यो कोठाबाट बाहिर निस्कियो ।

त्यस मण्डलीका धेरैजनाले माइबाट त्यो चाहना हटाउने प्रयास गर्दै कुरा गरिरहँदा, उनको दाजु भने उनको प्रस्तावबारे कुरा गर्नमा मात्र सन्तुष्ट भएन । उनले त्यो विषय उल्लेख गर्दा, होडले उनको अनुहारमा थप्पड्यायो । “कसरी तिमी हाम्रा बुबाको सपनामाथि थुक्न सक्दछ्यौ ?” उसले सोध्यो । “तिमीलाई यस अवस्थामा पुऱ्याउन, स्वतन्त्रताको छेऊमा पुऱ्याउन उहाँले वर्षौंसम्मको कमाइ जोगाउनुभयो । अब तिमी त्यो सबै बेकार तुल्याउँदछ्यौ ? के तिमी आफ्नै बुबाआमाको हृदयमा कुल्चिन्छ्यौ ? अब फर्किजाने कुरा गर्दै नगर ! एक शब्द पनि नबोल !”

कसरी आफ्नै दाजुले आफूलाई त्यस्तो व्यवहार गर्न सक्दथ्यो भनी र कसरी एक सङ्गी ईसाईले सुसमाचार प्रचार गर्ने उनको चाहनाको आलोचना गर्न सक्दथ्यो भनी माइले विचार गरिन् । आफ्नो दाजुले विरोध गरे तापनि उसलाई प्रेम गर्ने बुद्धि र सहनशीलताको निमित्त उनले प्रार्थना गरिन् । परमेश्वरले उनलाई दिनुभएको बोलावटबारे उनी निश्चित थिइन्, तर उनले पाएको बोलावटलाई अरूले पनि बुझिदिऊन् भनी उनले प्रार्थना गरिन् ।

तैपनि, होडका शारीरिक थप्पडहरू उनले सामना गरेका सबैभन्दा पीडादायी अवरोधहरू थिएनन् । सबैभन्दा पीडादायी मुक्काहरू त भावनात्मक थिए र त्यो उनको प्रेमीले हिकार्एको थियो ।

“परमेश्वरले तिमीलाई भियतनामबाट निकालेर ल्याउनुभयो,” उसले माइलाई भन्यो । “किन तिमी त्यहीं फर्किजान चाहन्छ्यौ ? तिमी जान सक्दिनौ !”

उनको मन परिवर्तन गर्न नसकेपछि, उसले उनीसँगको सम्बन्ध तोड्यो ।

“म यस्ती केटीसँग विवाह गर्न सक्दिनँ जसले आफ्ना सपनाहरू त्याग्दछे,” उसले उनलाई भन्यो । “परमेश्वरले तिमीलाई यहाँसम्म ल्याउनुभयो र यो तिम्रो फर्किजाने प्रस्तावले उहाँलाई र तिम्रो परिवारलाई अपमान गर्दछ ।”

“मसँग सपनाहरू छन्,” माइले आँखाभरि आँशु पाउँ र आग्रहयुक्त स्वरमा उसलाई भनिन् । “अब परमेश्वरले मलाई नयाँ सपनाहरू दिनुभएको छ । म मेरो देशका मानिसहरूलाई खीष्टको प्रेमबारे बताउने सपना देख्दछु । तिनीहरूले अब अरू जनावरहरूलाई मार्नुपर्दैन, तिनीहरूको निमित्त बलिदान चढाइसकिएको छ भनी म तिनीहरूलाई बताउन चाहन्छु !”

“त्यसो भए हाम्रा सपनाहरू भिन्दै भए,” उसले कठोरतापूर्वक भन्यो । “अब हामीबीचको सम्बन्ध समाप्त भयो ।”

माइले बलिन्द्र धारा आँशु भाउँ ऊ गएको हेरिन् ।

शिविरमा पौष्टिक तत्वको अभाव र खराब अवस्थाहरूले गर्दा माइको शारीरिक स्वास्थ्य बिग्रिरहेको थियो । तर उनको आत्मिक स्वास्थ्य कहिल्यै बिग्रिएन । उनको प्रेमिले उनलाई छोडे तापनि र उनको मण्डलीले उनीमाथि शङ्का गरे तापनि, आफ्नो कर्तव्यबारे उनलाई कत्ति पनि शङ्का थिएन । परमेश्वरले उनलाई भियतनाम फिर्ता बोलाइरहनुभएको थियो ।

सूचीमा एक मात्र नाउँ

माइले शिविरको कार्यालयमा गएर भेट गर्ने चाँजो मिलाइन् जहाँ उनले भियतनाम फर्किजान आवेदन दिनेथिइन् । त्यो भेटघाटको अधिल्लो रातमा, उनी घण्टाँसम्म जागै रहिन् र उनले आफ्नो निर्णयबारे विचार गरिन् । किन त्यो शिविरका ज्यादै थोरैजनाले मात्र उनलाई समर्थन गरेका थिए भनी उनले विचार गरिन् । उनले परमेश्वरले चाहनुभएको हरेक ठाउँमा जाने, उहाँले अह्नाउनुभएको हरेक काम गर्ने भनी फेरि उहाँप्रति समर्पित हुँदै प्रार्थना गरिन् । भियतनामका मानिसहरूलाई येशूको प्रेमबारे बताउने विषयमा सोच्दा, उनले पूर्ण शान्ति र उत्सुकतासमेत महसुस गरिन् ।

अन्तमा उनी निदाइन् र सपनामा उनले आफू भियतनाम फर्किरहेको देखिन्, तर उनी एकलै थिइन् । एउटी महिला र एकजना पुरुष पनि उनीसँगै

यात्रारत थिए । माइले यो उनी एकलै फर्किनुहुँदैन भनी परमेश्वरले दिनुभएको निश्चयता थियो भन्ने कुरा प्रष्टरूपमा बुझिन् ।

भोलिपल्ट बिहान शिविरको कार्यालयमा पुग्दा, आफूले सही निर्णय गरेको कुरामा उनलाई कुनै शङ्का थिएन । उनले ढोका खोलिन् र मेचसम्म लम्केर गइन् ।

“म भियतनाम फर्कन चाहन्छु ।”

त्यस मेचको छेउमा कुर्सिमा बसेको मानिसले आफ्नी जवान पाहुनालाई हेच्यो । उसको अनुहारमा दया र द्विविधाको मिश्रित भाव भल्किएको थियो । “तिमी फिर्ता जान चाहन्छ्यौ ?”

“हजुर ।”

“तिमी हडकड आएको कति समय भयो ?”

“करिब पाँच वर्ष ।”

“तिम्रो यहाँ बस्ने समय सिद्धिनै लागेको छ । तिमीले अब केही महिनामा यहाँबाट बाहिर जाने प्रवेशाज्ञा पाउन सक्नेछ्यौ । त्यसपछि तिमी अमेरिका वा अष्ट्रेलिया जान सक्दछ्यौ । अहिले नै पछ्याडि नहट ।”

“म पछ्याडि हटिरहेकी छैन,” माइले तुरुन्तै जवाफ दिइन् । “म अब पश्चिमी देशमा जान चाहन्छु । म मेरो मातृभूमि फर्कन चाहन्छु ।”

“हामीले यसो गर्न चाहने मानिसहरू धेरै भेट्टाउँदैनौ । वास्तवमा, तिनीहरूले त्यो फारामको दर्ता शुल्क घटाएका छन्, किनभने कसैले पनि त्यसो गर्दैन । यसको अर्थ त तिमीलाई थाहा छ होला नी ?”

“यसको अर्थ मलाई थाहा छ,” माइले दृढतापूर्वक भनिन् । “तर परमेश्वरले मलाई फिर्ता बोलाउनुभएको छ ।”

“परमेश्वरले तिमीलाई बोलाउनुभयो ?” उसले जिस्किएर हाँस्दै सोध्यो । “मैले बुझें, अँ, त्यसो भए, तिमीले प्रवेशाज्ञाका लागि दिएका निवेदनहरू रद्द गरिनेछन् र तिम्रो मिसिल भिक्किनेछ । तिमी यहाँ कहिल्यै नआए भैं हुनेछ...विगत पाँच वर्षहरू आएको थिएनन् जस्तो हुनेछ ।”

“मलाई त्यो थाहा छ । म पश्चिम जान चाहन्छु ।”

“अनि भियतनामको सरकारले फर्किआउने मानिसहरूलाई, विशेषगरि लुकिछिपी भागेर गएकाहरूलाई, सधैं राम्रो व्यवहार गर्दै न भन्ने तिम्रीलाई थाहै होला,” उसले भन्यो ।

“मलाई त्यसबारे थाहा छ ।”

त्यो मानिसले माइको लामो, साँघुरो अनुहारमा नियाल्दै एक क्षण कठोर हुँदै उनलाई हेन्यो । त्यसपछि उसले घर्नाबाट एउटा फाराम निकाल्यो । “मलाई तिम्रो शिविरको परिचय-पत्र चाहिनेछ ।”

माइले आफ्नो परिचय-पत्र दिइन् र त्यसपछि उसको हातबाट कलम लिएर त्यो फाराम भरिन् । उनको हृदय सन्तुष्टि र आनन्दको अनौठो भावनाले भरियो र पश्चिममा स्वतन्त्र बन्न जाने मौका त्याग्दै उनले कति पनि नरोकिईकन त्यस कागजमा हस्ताक्षर गरिन् ।

त्यो मानिसले एउटा भुण्ड्याउने सूचना-पाटी निकाल्यो । त्यो कागजको माथिपट्टि “भियतनाम फिर्ता” शब्दहरू लेखिएका थिए । उसले माथिल्लो हरफमा सावधानीपूर्वक माइको नाउँ लेख्यो । त्यो सूचीमा अरू नाउँहरू थिएनन् ।

माइले त्यो स्वदेश पठाउने फाराममा हस्ताक्षर गरेको कुरा थाहा पाएपछि, होडले उनलाई फेरि पिट्यो ।

माइकी एउटी ईसाई साथी श्रीमती जुएनले उनलाई पागल भनिन् । तर भोलिपल्ट फेरि माइलाई भेट्दा श्रीमती जुएनको कथा परिवर्तन भएको थियो । “तिमी पागल होइनौ,” उनले माइलाई निश्चयता दिलाइन् । “मैले तिम्रीलाई त्यसो भनेकोमा मलाई माफ गर ।”

“के भयो ?” माइले आफ्नी साथीलाई सोधिन् । “हिजो तपाईंले म भियतनाम फर्किजाने पागल थिएँ भनी भन्नुभयो र आज त तपाईंको निर्णय पूर्णरूपले बदलिएको छ त ?”

“गए राती प्रभु मसँग बोल्नुभयो,” श्रीमती जुएनले उनलाई भनिन् । “र त्यहाँका मानिसहरूलाई उहाँको सन्देश सुनाउन म पनि भियतनाम फर्किनुपर्दछ भनी उहाँले मलाई भन्नुभयो ।”

माइ एकलै फर्किनेथिइन् भन्ने थाहा पाएर माइको हृदय खुशीले गद्गद् भयो । उनले आफ्नो सपना सम्झिन् जसमा अर्की महिला उनीसँगै फर्किएकी थिइन् । उनको सपनामा, एकजना पुरुष पनि थियो र परमेश्वरले उनीहरूसँग जान कुन मानिसलाई तयार पारिरहनुभएको थियो भनेर उनले विचार गर्न थालिन् ।

श्रीमती जुएन शिविरको कार्यालयमा गइन् र माइले भरेकाजस्तै फारामहरू भरिन् । उनको नाउँ त्यो सूची पाटीमा दोश्रो नम्बरमा थियो ।

केही दिनपछि, उनीहरूको सानो मण्डलीको अर्को सदस्य श्री त्रयोड माइकहाँ आए र आफूले पनि भियतनाम फर्किजान परमेश्वरको बोलावट पाएको कुरा माइलाई बताए । “तर भियतनाममा बाँच्न मात्रै पनि गाह्रो छ,” उनले भने । “कसरी म त्यहाँ बाँच्न र परमेश्वरको सेवा पनि गर्न सक्दछु ?”

“चिन्ता नगर्नुहोस्,” माइले उनलाई भनिन् । “परमेश्वरले नै यो सबै कुराको फिक्री गर्नुहुनेछ ।”

फर्किने यात्राको लागि तयारी गर्दा, परमेश्वरले अन्य ढोकाहरू खोलिदिनुभएको र यात्राको सबै व्यवस्था मिलाइदिनुभएको माइले देखिन् । त्यो सन् १९९४ साल थियो र उनी हडकड आएको करिब पाँच वर्ष भएको थियो । ती तीनजना विश्वासीहरू जान लागेका हेर्न मण्डलीका सदस्यहरू भेला हुँदा, तिनीहरूमध्ये धेरैजनाले उनीहरूलाई त्यहीं बस्न विश्वस्त पार्न अन्तिम पटक रुँदै प्रयास गरे ।

होड माइ र अरूसँगै शरणार्थी शिविरको फलामको खैरो ढोकासम्म हिँडेर गयो ।

“तिमीले कसरी यसो गर्न सक्दछ्यौ ?” उसले माइलाई फेरि सोध्यो । “मैले बुबालाई चिठी लेखेर तिम्रो पागलपनबारे बताइदिएको छु । तिमी फर्क भन्ने उहाँ चाहनुहुन्न । तिमी स्वतन्त्र बन भन्ने उहाँ चाहनुहुन्छ । तिमीले भियतनाममा कति समस्या भोग्नुपर्नेछ भन्ने के तिमीलाई थाहा छ ? तिनीहरूले त्यहाँ ईसाईहरूलाई स्वीकार गर्दैनन् । ईसाईहरूलाई सताइन्छ, गिरफ्तार गरिन्छ, र पिटिन्छ । माइ, अबै पनि ढिलो भएको छैन, तिम्रो निर्णय परिवर्तन गर ।”

“मैले निर्णय गरिसकेको छु,” उनले उसलाई भनिन् ।

“म विश्वास गर्न सकिदैन, मैले तिमीलाई यहाँ ल्याएँ,” उसले रीसाउँदै भन्यो । “विगत पाँच वर्षसम्म तिमीलाई कसले हेरचाह गर्‍यो ? शिविरहरूमा लडाइँ हुँदा, कसले तिमीलाई सुरक्षा दियो ? अरूले तिम्रो भागको चामल खोस्न लाग्दा कसले जोगाइदियो ? तिम्रो सट्टामा बरु वुड नै मेरो साथमा आएको भए हुनेथियो । उसले तिमीले जसरी मलाई र हाम्रा बुबालाई अनादर त गर्नेथिएन । वुडले आदर गर्दछ । तिमी कसरी यसो गर्न सक्दछ्यौ ?”

माइले दुःखित हुँदै आफ्नो दाजुलाई हेरिन् । “म यसो गर्न सक्दछु किनभने परमेश्वरले मलाई बोलाउनुभयो,” उनले भनिन् । “तपाईँ स्वतन्त्र हुन, स्वतन्त्र देशमा जान चाहनुहुन्छ । तर राजनैतिक स्वतन्त्रता र पैसा कमाउनुभन्दा बढी महत्वपूर्ण कुराहरू पनि हुन्छन् भन्ने के तपाईँ बुझ्नुहुन्छ ? तपाईँको परिवारलाई येशूको बारेमा कसले बताउनेछ ? स्वतन्त्र हुने तरिका, स्वर्ग जाने तरिका कसले तिनीहरूलाई बताउनेछ ? परमेश्वरले मलाई त्यो काम अह्नाउनुभएको छ र म त्यो गर्नेछु । म तपाईँ भैं कहिल्यै धनी हुन नसकूँला, तर म त परमेश्वरले मलाई अह्नाउनुभएको काम गर्न लाग्दछु । होड, कुनै दिन तपाईँले बुझ्नुहुनेछ भनी म आशा गर्दछु ।”

उनीहरू तीनजना एउटा सानो सेतो भ्यानमा चढेका उनको दाजुले उदास हुँदै हेर्‍यो, जुन भ्यानले उनीहरूलाई विमानस्थल पुऱ्याउनेथियो । उसले विदाइको हात हल्लाएन । अन्य ईसाईहरूले पनि आँखाबाट आँशुका धारा बगाउँदै ढोकाबाट नियालेर हेरे । भ्यान हुइकिँदा माइले हरेक अनुहारलाई स्मरण गर्ने उत्कट प्रयास गर्दै र उनीहरूमध्ये कसैलाई पनि फेरि भेटिनेथियो कि भेटिनेथिएन भन्ने विचार गर्दै फर्केर हेरिन् ।

गोप्य काम

जहाज भियतनाममा अवतरण गरेपछि, माइ विमानस्थलबाट आफै आफ्नो घरतर्फ जानुपर्‍यो । उनले भव्य स्वागत गरिने आशा राखिन्; तर उनलाई कति पनि स्वागत गरिएन । उनको भविष्य उज्ज्वल पार्न अति परिश्रम गरेका उनका बुबाले उनलाई पूर्णतया बेवास्ता गरे । उनी छोरीसँग

बोल्दै बोलेनन् वा उनी आएको वास्तै गरेनन् । तर उनकी आमाले राम्रोसँग वास्ता गरिन् । माइले पूर्खाहरूको पूजा गर्न छोडेर परिवारका आत्माहरूलाई किन आक्रोशित तुल्याएकी थिइन् भनेर सोध्दै उनकी आमाले उनलाई गाली गरिन् ।

परिवारको कडा प्रतिक्रियाको बाबजुद पनि, माइले असल व्यवहार गरिरहने प्रयास गरिन् । उनले प्रायः प्रार्थना गर्दथिन् र आफ्नो कोठामा बसेर बिस्तारै आराधनाका भजनहरू गाउँदथिन् । उनको साक्षी र उदाहरणद्वारा माइले छिट्टै नै भियतनाममा एकजना व्यक्तिलाई प्रभुमा जितिन् । उनकी बहिनीले माइको विश्वासबारे प्रश्नहरू सोध्न थालिन् र अन्तमा खीष्टलाई आफ्ना मुक्तिदाता भनी ग्रहण गरिन् । प्रायः ती दुई दिदीबहिनीले सँगै प्रार्थना गर्दथे र माइले पवित्रशास्त्र बाइबलका कुराहरू बहिनीलाई बताउन शुरू गरिन् ।

तर उनका बुबाआमाले हैरान पारिरहे र माइ अत्यन्तै द्रुविधामा र चिन्तामा परिन् । *तपाईंले मलाई भियतनाम फर्काउन चाहनुभएको थियो भन्ने मैले ठान्ने*, उनले प्रार्थना गरिन् । प्रत्युत्तरमा उनले परमेश्वरबाट यी निर्देशनहरू आएको महसुस गरिन् : *मेरा भेडाहरूलाई जम्मा पार । भान डोड प्रान्तमा जाऊ ।*

माइ कहिल्यै भान डोड गएको थिइनन्, तर हडकडमा खीष्टलाई ग्रहण गरेर भियतनाम फर्केका धेरैजना त्यहाँ थिए भन्ने उनले सुनेकी थिइन् । उनी निरन्तर प्रार्थना गर्दै त्यस प्रान्ततिर हिँडिन् । उनले उक्त यात्रामा सम्भव भएसम्म कम बोल्ने प्रयास गरिन् । उनीसँग यात्राको प्रमाण दिने कागजातहरू थिएनन् र प्रहरीले उनी ईसाई भएको थाहा पाएमा उनलाई गिरफ्तार गर्नेथियो भनी उनी डराइन् ।

भान डोडमा उनले अन्य ईसाईहरूलाई भेटिन् । प्रहरीले थाहा नपाओस् भनेर गोप्यरूपमा जङ्गलमा गई उनीहरूले भेट गर्न थाले । परमेश्वरले हराएका भेडाहरू खोज्न बोलावट दिनुभएको माइले महसुस गरिन् र उनी अझै बढी प्रचार गर्दै हिँड्न थालिन् । उनी तबसम्म पनि बुबाआमासँगै बसेकी थिइन् तर सभाहरू आयोजना गर्न नियमितरूपमा उक्त प्रान्तमा जाने गर्दथिन् । छिट्टै नै भान डोडमा एउटा सानो मण्डली स्थापना भयो, तर त्यो मण्डली वृद्धि हुँदै जाँदा, त्यसका सदस्यहरूमाथिका दबाबहरू पनि बढे ।

माइका बुबाले उनी अन्य ईसाईहरूसँग जङ्गलमा गएको थाहा पाएर, उनलाई मण्डलीको काममा ज्यादै व्यस्त हुन नदिन घरका धेरै कामहरू गर्न लगाए। आफ्नी छोरी अति हठपूर्वक उनको नयाँ धर्ममा लागेकी देखेर, उनले अन्तमा छुट दिए। उनले छोरीलाई नियमित मण्डली सेवाहरूमा जान अनुमति दिए, तर पनि उनलाई प्रार्थना सभाहरूमा वा कुनै विशेष सेवाहरूमा जान वा अन्य विश्वासीहरूसँग समय बिताउन अनुमति दिइएन। माइ ती प्रतिबन्धित सभाहरूमा गइरहँदा र सेवकाइमा लागि रहँदा, उनका बुबाले उनलाई घरबाट निकालिदिए। केही दिनपछि उनले छोरीलाई घरमा आउन दिए, तर छिट्टै नै त्यो चक्र दोहोरियो।

प्रहरीले माइको हरेक चालमाथि निगरानी राख्न थाल्यो। उनको सेवकाइको खबर फैलिरहेको थियो र प्रहरीले माइका बुबालाई उनीविरुद्ध मुद्दा हाल्नमा तिनीहरूलाई सहायता गर्न दबाव दिन थाल्यो। “उनी कहाँ जाँदैछिन् ?” तिनीहरूले बारम्बार सोधे। “उनले कोसँग भेट गर्दछिन् ? तिनीहरूले के भन्दछन् ? अनि किन तपाईं आफ्नो छोरीलाई यस्तो गर्न छुट दिनुहुन्छ ?”

महिनाहरू बित्दै जाँदा, त्यो दबाव बढ्दै गयो। अन्तमा ती अधिकारीहरू माइका बुबालाई उनैको घरमा भेटेर सन्तुष्ट भएनन्। तिनीहरूले उनलाई प्रहरी चौकीमा हाजिर हुन आदेश दिए।

“यदि तपाईं आफ्नी छोरीलाई नियन्त्रण गर्न सक्नुहुन्न भने,” तिनीहरूले अनिष्टको सङ्केत दिँदै उनलाई भने, “हामी नियन्त्रण गर्नेछौं।”

आफ्नै र माइको सुरक्षाको निमित्त डराएर, उनले छोरीलाई घरै बस्न धेरै पटक आज्ञा गरे।

“तिमी जान पाउँदिनौं,” उनका बुबाले भन्दथे। “तिनीहरूले मलाई के गर्नेछन् भन्ने के तिमीलाई थाहा छ ? तिनीहरूले तिमीलाई के गर्नेछन् ?”

शुरूमा, माइले आफू साथीहरूलाई भेट्न गएको वा कुनै कला सिक्न गएको दाबी गरिन्। उनी आफ्नो साक्षीमा ज्यादै साहसी भएपछि, आफ्ना बुबाको सामु पनि साहसी बनिन् :

“म परमेश्वरको काम गर्न जाँदैछु,” उनले सामान्यरूपमा बुबालाई भनिन्।

आफ्नो बुबाले नै आफूलाई विरोध गर्नुचाहिँ उनको निम्ति प्रायः असह्य थियो । अनि उनका प्रार्थनाहरू ज्यादै गहन बने । एक दिन राती उनले यसरी प्रार्थना गरिन्, “हे परमेश्वर, म तपाईंको निम्ति जे पनि गर्नेछु । म तपाईंको निम्ति जेल जान तयार छु । तपाईंको इच्छा हो भने, म तपाईंको निम्ति मर्न पनि तयार छु । तर हे परमेश्वर, मेरा बुबाले मलाई नसताऊन् । म यो सहनै सकिदैन ।”

तर त्यो सतावट रोकिएन । वर्षौंपछि, परमेश्वरले त्यो समयलाई प्रशिक्षणको आधारको रूपमा प्रयोग गर्नुभएको थियो भन्ने माइले बुझिन् । यदि उनले आफ्ना प्रिय बुबाको दबाब सहन सकेकी भए, परमेश्वरले उनलाई गर्न लगाउनुभएको कार्य गर्नदेखि कुनै पनि सतावटले उनलाई रोक्नेथिएन ।

फेरि स्वतन्त्रताको कटौती

अन्तमा माइले भियतनाममा रहेका केही अमेरिकी मिशनका सेवकहरूलाई भेटिन् । उनको तीव्र चाहना र अठोट देखेर, उनीहरूले उदारतापूर्वक माइलाई संयुक्त राज्यमा बाइबल स्कूल पढ्न पठाउने व्यवस्था मिलाए । त्यो एउटा अतुलनीय अवसर थियो । माइले पश्चिम जानलाई पर्खेदे हडकडका शरणार्थी शिविरहरूमा पाँच वर्ष बिताएकी थिइन् । अहिले, भियतनाम फर्किआएपछि, उनलाई अमेरिका जान निमन्त्रणा गरिँदै थियो - सबै खर्चहरू अरूले नै तिरिदिएका थिए !

माइले त्यस प्रस्तावबारे आफ्ना बुबाआमालाई बताउँदा, उनका बुबाले बडो जोशपूर्वक प्रत्युत्तर दिए, “यो एउटा ठूलो अवसर हो,” उनले भने । “तिम्मा अमेरिकी अभिभावकले तिमीलाई अमेरिका लैजाने व्यवस्था मिलाउन चाहन्छन् जहाँ तिमी स्वतन्त्र हुनेछ्यौ र शिक्षा हासिल गर्न पाउनेछ्यौ । यो त बडो खुशीको खबर हो ! तिमी जानै पर्दछ ।”

तर माइको दर्शन परिवर्तन भएको थिएन । उनले हिब्रू १३:१२-१५ फेरि पढिन्, यी तिनै पदहरू थिए जसलाई परमेश्वरले उनलाई भियतनाम फिर्ता बोलाउन प्रयोग गर्नुभएको थियो । उनको मातृभूमिमा “ढोकाबाहिर” रहेकाहरूप्रतिको उनको तीव्र चाहना कम भएको थिएन ।

“म भियतनाममै काम गर्न चाहन्छु,” उनले आफ्ना बुबाआमालाई भनिन् । “परमेश्वरले मलाई यहीँका मानिसहरूको बीचमा काम गर्न बोलाउनुभएको छ ।”

“के यो पनि तिम्रो परमेश्वरले तिम्रीलाई सहायता गर्ने तरिका हुन सक्दैन ?” उनका बुबाले सोधे । “अमेरिका नजाने हो भने, तिम्री पागल हो !”

तर माइले भियतनाममै बस्ने निर्णय गरिन् । संयुक्त राज्य जानुको विपरीत, उनले सैगोनमा एउटा गहन प्रशिक्षणमा भाग लिइन् । उनले कुन ठाउँमा तालिम लिइन् र सुसमाचारबारे बुझिन् भन्ने कुरामा उनले वास्ता राखिनन्; उनको एक मात्र चाहना परमेश्वरको सेवा गर्नु र उनको देशका मानिसहरूलाई प्रभुमा जित्नु थियो । मिशनरीहरूले सैगोनमा हुने उनका खर्चहरू तिरिदिने प्रस्ताव राखे, तर माइले नम्रतापूर्वक अस्वीकार गरिन् । यदि त्यो प्रशिक्षण कार्यक्रम परमेश्वरको योजना थियो भने, उहाँले नै उनका खर्चहरू जुटाइदिनुहुनेथियो भन्ने उनलाई थाहा थियो ।

उनी छ महिनासम्म दक्षिणी भियतनामको एउटा घरमा बसिन् र त्यहाँका ग्रामीण क्षेत्रहरूमा मिशन यात्रामा जाँदा मात्र उनी बाहिर निस्कन्थिन् । उनी सैगोनका सडकहरूमा निस्केकी भए, उनले उत्तरी भियतनामलाई बढी महत्त्व दिने कुरा थाहा हुनेथियो र उनी यात्राका कागजातहरू देखाउन लगाइने खतरामा पर्न चाहँदैनथिन् किनभने उनीसँग दक्षिणमा जाने अनुमति थिएन । त्यसैले उनी पूरै छ महिनासम्म लुकेर बसिन् । उनले कहिलेकाहीँ बडो उत्सुकतापूर्वक भ्यालबाट तल गुडिरहेका गाडीहरूलाई हेर्दथिन् र केहीबेर बाहिर गएर आफ्नो वरिपरि चलिरहेको जीवनको एउटा हिस्सा बन्न चाहन्थिन् । तर उनी भित्रै बसिरहिन् ।

दिनहरू लामा थिए, प्रशिक्षण गहन थियो र सबै कुरा गोप्य रहेर गर्नुपर्दथ्यो । उनीहरूले हरेक दिन प्रार्थना र आराधनामा, बाइबल पढ्दै र पाष्टरीय प्रशिक्षण लिँदै धेरै घण्टा बिताउँदथे ।

जनजातिहरूप्रतिको तीव्र चाहना

त्यस प्रशिक्षणको कार्यक्रममा भियतनामका जनजातिहरूसम्बन्धी जानकारी समावेश गरिएको थियो । भियतनामका सम्पूर्ण स-साना जातीय समूहहरू

पिछ्छडिएका, खराब मानिसहरू थिए जसले अर्थहीन अन्धविश्वासहरूद्वारा जातीय चालचलनहरू पूरा गर्दथे भन्ने सोच्दै माइ हुर्किएकी थिइन् । तर ती जनजातिका मानिसहरूबीच काम गरेका ईसाईहरूसँग भेट्दा, परमेश्वरले उनको हृदयमा तिनीहरूलाई खीष्टमा जितिएको देख्ने तीव्र चाहना राखिदिनुभयो ।

भियतनाममा पचासभन्दा बढी जातीय समूहहरू छन् र तिनीहरू अत्यन्तै सताइएका छन् । संस्कृति समान बनाउनको लागि, सरकारले कुनै पनि जातीय भाषाका कुनै पनि कुरा छापन प्रतिबन्ध लगाएको छ : भियतनामी भाषामा मात्र सामग्रीहरू छापन सकिन्छ । ती जातीय मानिसहरूलाई खिसी र उपहास गरिन्छ र खीष्टलाई पछ्याउने निर्णय गर्नुभन्दा पहिला नै तिनीहरूले सतावट भोग्दछन् ।

ती मानिसहरूलाई सुसमाचार सुनाउनको लागि, पाष्टरीय प्रशिक्षण लिइरहेका विद्यार्थीहरूको एउटा समूह मध्य भागका उच्च ग्रामीण क्षेत्रहरूमा जाने गर्दथ्यो - उनीहरू सोझैजना आठवटा मोटरसाइकलमा चढेर जान्थे । ती यात्राहरू खतरापूर्ण हुन्थे । सुख्खा मौसममा, धुलो यति बाक्लो हुन्थ्यो कि मोटरसाइकलको ट्याण्डलदेखि पाँच फीटभन्दा टाढा देख्न सकिँदैनथ्यो । वर्षायाममा, ती बाटोहरू भिजेको सिसा भैं चिप्ला हुन्थे । प्रहरीदेखि जोगिन, त्यो समूह प्रायः रातीमा यात्रा गर्दथ्यो र दुर्घटनाहरू त सामान्य कुरा थिए । एक पटक माइको मोटरसाइकलले एउटा कुकुरलाई ठक्कर दियो । अनि उनी र उनको पछ्छडि बस्ने साथी मोटरसाइकलको माथिबाट उडेर अगाडि बजारिए । माइको अनुहार ठोक्कियो र उनले के भएको थियो भन्ने थाहा पाउनुभन्दा अगावै उनको अनुहार, कुम, घुँडा र टाउकोबाट रगत बगिरहेको थियो, दुब्लो पहुँलो कुकुर मरेको थियो ।

ती जवान अगुवाहरूबीच घाउका दागहरू सम्मानका चिन्हहरू बने र उक्त समूहले आफ्ना "तक्माहरू" बारे ठट्टा गर्दथ्यो । उनीहरूले घाउहरूमा सङ्क्रमण हुन नदिन नुन छर्कियो र सकेसम्म बेस्सरी पट्टी कस्दथे र यात्रा जारी राख्दथे ।

"तिमी ठीक हुनेछ्यौ," अर्की एउटी महिलाले उक्त दुर्घटनापछि उनका घाउहरू सफा गर्न र पट्टि बाँध्न सहायता गर्दा माइलाई भनिन् । "पाष्टरले भनेका कुरा याद गर । यदि तिम्रो शरीरमा दागहरू छैनन् भने, तिमी भियतनाममा सेवकाइ गर्न तयार छैनौ । अँ, माइ, अब तिमी ज्यादै तयार छ्यौ !"

खीष्टमा नयाँ सृष्टि

छ महिनाको प्रशिक्षणपश्चात्, माइ उत्तरी भियतनाम फर्किन् । उनले त्यहाँ मण्डलीहरू स्थापना गर्ने र अगुवाहरूलाई तालिम दिने काम गरिन् र उनका बुबाआमाले त्यो काम छोड्न उनलाई दबाव दिइरहे । अन्तमा, क्रोधित भएर, माइका बुबाले नातेदारहरूलगायत सम्पूर्ण परिवारको सभा बोलाए ।

“हामीले माइलाई के गर्ने ?” उनले अनुरोधपूर्वक कोठामा उपस्थित सबैको अनुहारमा हेर्दै सोधे । “उनी यो विदेशी अन्धविश्वासमा लागिरहेकी छिन् । हामीले उनलाई यसबाट बाहिर निकाल्ने, हाम्रो परिवारकै मार्गमा फर्किआउन विश्वस्त पार्ने प्रयास गरेका छौं । तर उनी आउनेछैनन् । हामीले उनको यो समस्या उत्पन्न गराउने कार्यलाई सहिरहनेछौं कि उनलाई परिवारबाटै निकालिदिनेछौं ?”

बुबाले बोलेका सुन्दा र त्यहाँ भेला भएका उनले चिनेकी र जीवनभर प्रेम गरेकी नातेदारहरूको अनुहारमा हेर्दा, माइको हृदय छिया-छिया भयो । उनीहरूको प्रश्नका जवाफ दिने बुद्धि माग्दै उनले परमेश्वरसँग प्रार्थना गरिन् ।

अनि त्यहाँ उनीहरू धेरैजना थिए ।

उनले सबैलाई प्रेमपूर्वक र धैर्यपूर्वक जवाफ दिइन् । त्यस कोठामा अत्यन्तै सुनसान भयो र त्यो निर्णय गर्ने समय थियो भन्ने सबैलाई थाहा थियो । माइ सीधै आफ्ना बुबाको आँखामा हेर्दै अन्तिम पटक अनुरोध गर्न फेरि आफ्नो परिवारको माझमा गइन् । उपयुक्त शब्दहरू प्रदान गर्नुहुन बित्ति गर्दै उनले परमेश्वरसँग फेरि छिटो-छिटो प्रार्थना गरिन् ।

“बुबा,” उनले शुरू गरिन्, “म येशूलाई अस्वीकार गर्नेछैनं । तर म तपाईंलाई पनि अस्वीकार गर्नेछैनं । तपाईंले मेरा परमेश्वरलाई अस्वीकार गर्न सक्नुहुन्छ, तर तपाईंले त्यसो गर्नुभए तापनि, उहाँ परमेश्वर नै भइरहनुहुनेछ । यदि तपाईं चाहनुहुन्छ भने, तपाईं मलाई अस्वीकार गर्न सक्नुहुन्छ, तर म तपाईंकै छोरी भइरहनेछु । यदि अबदेखि तपाईं मलाई हेर्न चाहनुहुन्न भने, ठीकै छ । तर तपाईंको हृदयमा म अबै पनि तपाईंकै छोरी भइरहनेछु । तपाईंले मलाई निकालिदिनुभए तापनि र मलाई अस्वीकार गर्नुभए तापनि, म

तपाईंलाई स्वीकार गर्नेछु । तपाईं सदैव मेरो बुबा हुनुहुनेछ । अनि म सदैव तपाईंलाई प्रेम गर्नेछु ।”

सबैको राय लिइसकेपछि, माइलाई तब पनि परिवारमा स्वीकार गरियो - र उनले तबसम्म पनि परमेश्वरको सेवा गर्दै थिइन् । त्यो दिनमा पछि, माइका बुबाले उनलाई एकातिर लगे । “तिमीलाई सुत्ने ठाउँ चाहिएमा,” उनले आफ्नो आवाजमा उत्तेजना नदेखाउने प्रयास गर्दै छोरीलाई भने, “तिमीलाई यहाँ सदैव स्वागत छ ।”

आफ्नो परिवारले आफूलाई स्वीकार गरेकोमा माइले परमेश्वरलाई धन्यवाद दिइन् र उनीहरूले पनि खीष्टलाई पछ्याऊन् भनी उनले उत्कटरूपमा प्रार्थना गरिरहिन् ।

माइ जुन मिशन समूहमा रहेर काम गर्दै थिइन्, उक्त समूहले उनलाई प्रशिक्षण दिइरह्यो । उनले धेरै पटक सैगोन आउने-जाने गरिन् र गोप्य बाइबल स्कूलमा धेरै प्रशिक्षण लिइन् । हरेक यात्रामा लामो समयसम्म रेल चढ्नुपर्दथ्यो, मोटरसाइकलमा यात्रा गर्नुपर्दथ्यो र लामो दूरी हिँड्नुपर्दथ्यो । हरेक यात्रामा जानुभन्दा पहिला र हरेक जाँचचौकी र प्रहरीचौकी नजिक पुग्नुभन्दा पहिला माइले प्रार्थना गर्दथिन् । उनीसँग यात्रा गर्ने सरकारी अनुमति थिएन र उनी सैगोन जानुको कानुनी व्याख्या पनि थिएन । रेलको लामो यात्रामा उनले सोच्ने र प्रार्थना गर्ने प्रशस्त समय पाउँदथिन् र उनले त्यो कार्य ठूलो जोशका साथ गरिन् ।

एक पटक यात्रामा जाँदा, माइले तुरुन्त घर जानुपर्ने खबर पाइन् । “तिम्रो बुबा सिकिस्त बिरामी हुनुहुन्छ,” उनलाई भनियो । “उहाँ अस्पतालमा हुनुहुन्छ ।”

उनलाई क्यान्सर लागेको पत्ता लाग्यो जसको नाउँ सुन्दा सबैलाई डर लाग्दछ र हृदयमा पीडा हुन्छ । माइ तुरुन्तै आफ्नो बुबाको बिस्तारा छेऊ पुगिन् र हरसमय उनको हेरविचार गरिन् । उनले बुबाका सबै आवश्यकताहरू पूरा गरिन् अनि उनले हर समय बुबाको निमित्त प्रार्थना गरिन् र आफ्नो विश्वासबारे बुबालाई बिस्तारै बताउन थालिन् । उनले घण्टौंसम्म चर्को गरी बाइबल पढेर बिस्तारामा थलिएका बुबालाई सुनाइन् ।

उनीसँगै काम गर्ने केही सेवकहरू माइका बुबालाई भेट्न आए र उनका बुबाले उनीहरूले देखाएका वास्तालाई हेर्नुबाहेक केही गर्न सकेनन् । उनले आफ्नी छोरीको अनौठो धर्मबारे ज्यादै कम र आफ्नै प्राणबारे ज्यादै बढी चिन्ता गरिरहेका थिए । माइलाई प्रशिक्षण लिनमा सहायता गरेका एकजना पाष्टर भेट्नलाई आए र माइका बुबासँग बोल्दै धेरै समयसम्म त्यो कोठामा बसे जति बेला अन्य विश्वासीहरू उनीहरूको वार्तालापको निम्ति प्रार्थना गर्दै त्यो कोठाबाहिर भेला भएका थिए । ती पाष्टर त्यस कोठाबाट बाहिर निस्कँदा, माइका बुबा खीष्टमा एक नयाँ सृष्टि भएका थिए । उनले तुरुन्तै आफ्नी छोरी अर्थात् उनले चिनेका पहिलो ईसाईलाई बोलाए ।

उनले पृथ्वीमा बाँचुञ्जेल खीष्टलाई पछ्याउने निर्णय गरेको कुरा बताउँदा उनीहरू दुवैजनाले रुँदै अङ्गमाल गरे । “सरकारले मण्डलीलाई सताइरहेको अब म देख्न सक्दछु,” उनले छोरीलाई भने । “पहिला मैले देख्न सकिन्नँ । मेरै छोरीलाई सताउन मलाई नै प्रयोग गर्ने अनुमति मैले तिनीहरूलाई दिएको रहेछु ।” उनको आवाजमा उनले महसुस गरेका अफसोस अटाउन सकेन । माइले बुबालाई अङ्गालो हालिन् र उनले गरेका सतावट परमेश्वरकै योजनाको एउटा हिस्सा, उनको विश्वासलाई जाँच गर्ने र बलियो पार्ने एउटा तरिका थियो भनी बुबालाई बताइन् ।

तितरवितर भएका भैंडालाई हेरचाह गर्ने ठूलो खतरा मोल्दै

उनका बुबाको मृत्यु भएपछि, माइले शोक मनाइन् तर उनलाई कुनै दिन स्वर्गमा भेट्ने सत्यतामा खुशी पनि मनाइन् । अनि उनी नयाँ जोशका साथ आफ्नो सेवकाइमा फर्किन् । सन् १९९६ मा, उनको सेवकाइको समूहले ईसाई अगुवाहरूको निम्ति तीन-दिने प्रशिक्षण आयोजना गर्‍यो । माइले उक्त सभाको तयारीको निम्ति प्रार्थना गरिरहँदा, प्रभु उनीसँग सपनाद्वारा ठीक त्यसरी नै बोल्नुभयो जसरी उनलाई भियतनाम फिर्ता बोलाउँदा उहाँ बोल्नुभएको थियो ।

त्यो सपनामा, माइ एउटा घना जङ्गलको बीचमा उभिएकी थिइन् । “म कहाँ छु ?” उनले सोधिन् ।

“यो जनजातिको क्षेत्र हो । तिमिले यहाँ मेरो निम्ति धेरै काम गर्नुपर्दछ ।”

“म कहिले जानेछु ?” उनले सोधिन् । “अनि के यो काम गर्न मसँग अरु कोही आउन सक्दैन ?”

परमेश्वरले एउटा प्रतिज्ञाद्वारा उनको प्रश्नको जवाफ दिनुभयो : “म तिमीसँग जानलाई एकजना मानिस, एक योद्धा पठाउनेछु ।”

त्यसपछि उनको मनमा अनेकौं अनुहारहरू भल्किए, रङ्गीचङ्गी पोशाक पहिरेका मानिसहरूको एउटा दल नै देखाप्यो । हरेक मानिसले विभिन्न जातिलाई जनाउँदथ्यो जसको माझमा माइले सेवकाइ गर्नुपर्दथ्यो ।

त्यो सपना देखेपछि, र त्यसपछि भएको त्यो विशेष प्रशिक्षणपछि, माइले विभिन्न जातीय समूहहरूसँग नियमितरूपमा काम गर्न थालिन् । उनी आफ्नो मोटरसाइकल चढेर मुक्तिको सन्देश गैरकानुनी रूपमा प्रचार गर्दै र बाँड्दै भियतनामभरि हिँडिन् । धेरै क्षेत्रहरूमा, प्रहरीले जाँचचौकीहरू राखेको थियो । बाटोमा एउटा सामान्य बाँस तेर्स्योएर प्रहरीले यात्रुहरूलाई रोकेर कागजात माग्दथे । सबै कुरा दुरुस्त नभएमा, तिनीहरूले गिरफ्तार गर्दथे वा कम्तिमा पनि यात्रुलाई अगाडि बढ्नुभन्दा पहिला घुस दिन दबाव दिन्थे ।

यात्रा गर्ने अनुमतिहरू नलिएकी र गैरकानुनी बाइबलहरू बोकेकी माइ बाटो छलेर लुकै र जाँचचौकीहरू छल्ललाई आवश्यक परेमा घना जङ्गलको बाटो हुइकिँदै ती चौकीहरू पार गर्दथिन् । सरकारलाई उनका ईसाई क्रियाकलापहरूबारे थाहा थियो र उनको नाउँ सर्वाधिक खोजी गरिएका व्यक्तिहरूको सूचीमा राखिएको थियो भन्ने उनलाई थाहा थियो । खतराहरू ज्यादै ठूला थिए : जाँचचौकीहरू छलेर भाग्नेहरूलाई देखेबित्तिकै गोली हानिन सक्दथ्यो । कहिलेकाहीं माइ पक्राउ पर्दथिन् र रातभरि थुनिन्थिन् । कहिलेकाहीं उनले बोकेका बाइबलहरू तिनीहरूले जफत गर्दथे । कति पटक प्रभुले ती बाइबललाई आश्चर्यजनक तरिकाले तिनीहरूको नजरदेखि लुकाइदिनुहुन्थ्यो । तिनीहरूले बहुमूल्य सामान भएको भोला उनलाई फिर्ता दिँदा, हरेक पटक माइ भित्रभित्रै खुशी हुन्थिन् ।

ती जवान प्रचारकले ती जनजातिका मानिसहरूको माझमा मण्डली तीव्र गतिमा वृद्धि भएको देखिन् र तीव्र सतावटको माझमा पनि तिनीहरूको साहस देखेर उनी आशिषित भइन् । ती जनजातिहरू तितरवितर भएका भेडाजस्तै हुन्, उनले सोचिन् । प्रभु स्वयंमूले मात्र तिनीहरूको रक्षा गर्नुहुन्छ ।

माइले जनजातिका सदस्यहरूले बताएका सतावटका कथाहरू सुनिन् र तिनीहरूलाई प्रोत्साहन दिने प्रयास गरिन् । एक वृद्ध मानिसलाई डोरीले बाँधेर हावामा झुण्ड्याइयो र डोरी नचुट्टिएसम्म पिटियो । उनी रगतपच्छे भएर भुइँमा खसे र मरे । प्रहरीले हमोङ्ग ईसाईहरूलाई देशको एउटा क्षेत्रबाट अर्को क्षेत्रमा जान बाध्य पारेर तिनीहरूलाई आफ्नै मानिसहरूदेखि अलग्याउन खोज्यो । प्रहरीको फन्दामा नपर्न प्रयास गर्ने ईसाईहरूले कहिलेकाहीं सबै कुरा छोडेर जङ्गलभित्र भागनुपर्दथ्यो ।

एउटा गाउँमा, माइ र अन्य ईसाईहरूलाई एकजना स्थानीय जातिको सदस्यको घरमा बोलाइयो जो एउटा डरलाग्दो रोगले ग्रस्त भएको थियो । अनि त्यो छाप्रोभित्र पस्नेबित्तिकै माइले वान्ता रोक्न सङ्घर्ष गर्नुपर्थ्यो, त्यहाँको दुर्गन्ध त्यति नराम्रो थियो । उक्त परिवारले उनी डाक्टर थिइन् कि भनेर सोध्यो । “हामी डाक्टर होइनौं,” माइले तिनीहरूलाई भनिन्, “अनि हामीसँग कुनै औषधि छैन । तर हामी संसारका सबैभन्दा उत्तम डाक्टरलाई चिन्दछौं, जसले तपाईंलाई निको पार्न सक्नुहुनेछ ।”

उनीहरूले त्यस बिरामी मानिसको चङ्गाइको निमित्त प्रार्थना गरे । एक महिनापछि उनी त्यो गाउँमा फर्किजाँदा, त्यो मानिस करिब निको भएको थियो । अर्को महिनामा ऊ पूर्णरूपले निको भयो । त्यो मानिस माइसँग कुरा गर्न उत्सुक थियो । “तपाईं मकहाँ आउनुहोस् भन्ने म चाहन्छु,” उसले भन्यो । “म तपाईंलाई मेरा मानिसहरूकहाँ लैजान्छु । तर त्यो ठाउँ यहाँदेखि धेरै टाढा जङ्गलमा पर्दछ । यो यात्रा सजिलो र छिटो हुनेछैन । तपाईं मसँग तीस दिनसम्म रहनुपर्दछ ।”

माइले त्यस मानिसको प्रस्तावबारे प्रार्थना गरिन् र परमेश्वरको निश्चयता पाइन् । उनी उसँग उत्तरी भियतनामको सबैभन्दा विकट कुनामा रहेको उसको गाउँमा जान सहमत भइन् । त्यहाँका गाउँलेहरू ज्यादै गरिब थिए र सबैजनासँग एउटा-एउटा मात्र लुगा थियो जसलाई तिनीहरूले वर्षभरि लगाउँदथे । केही ईसाई सेवकहरू ती प्राचीन अवस्थाहरू र गाउँहरूको दुर्गन्धद्वारा आकुलव्याकुल भएका थिए । अरूचाहिँ त्यस जातिको संस्कृति देखेर फर्किए जुन कार्यले बाहिरी मानिसहरूको विश्वास नहुने कुरा नराम्रोसँग फैलायो । तैपनि त्यस गाउँमा हुर्किएको मानिस, जसले उनलाई त्यहाँ लगेको

थियो, उसँगै माइलाई पनि स्वागत गरियो । त्यहाँ छिट्टै नै एउटा मण्डली स्थापना भयो र वृद्धि हुन थाल्यो । येशूलाई त्यस गाउँमा ल्याइदिएकोमा त्यो मानिसले बारम्बार माइलाई धन्यवाद चढायो ।

“तिनीहरूले हामीमा खीष्टलाई देख्दा,” पछि उनले व्याख्या गरिन्, “तिनीहरूले सजिलैसँग खीष्टलाई ग्रहण गर्दछन् ।”

माइले हमोङ्ग जातिका मानिसहरूलाई विशेषरूपमा प्रेम गरिन् र उनले तिनीहरूमाभन्दा अन्य एक महिना लामो सेवकाइ यात्राहरू गर्ने योजना बनाउन थालिन् । ती यात्राहरू निराशाजनक हुन्थे : रेलमा एक रातभरि यात्रा गरेर शुरू गरेपछि एक दिनभरि गन्हाउने बसमा कोचिएर यात्रा गर्नुपर्दथ्यो । त्यसपछि भोलिपल्ट आधा दिन बसमा यात्रा गरेपछि बाँकी बाटो पैदल हिँडेर काट्नुपर्दथ्यो । पहाडका गोरेटाहरू भिराला र वर्षायाममा ज्यादै जोखिमपूर्ण थिए । एक कदम मात्र गलत ठाउँमा टेकेमा माइ सीधै धेरै तल खोलामा खस्न सक्थिन् । कति पटक, उनी हात र घुँडाले टेकेर र खुट्टाको बुढी औंला र हात राख्ने ठाउँ खोज्दै घस्रिएर पहाडहरू चढ्न बाध्य हुन्थिन् ।

प्रहरीले ती विकट गाउँहरूमा हुने ईसाई सभाहरू रोक्ने प्रयास गरेन; बाटोहरू अत्यन्तै जोखिमपूर्ण थिए । तिनीहरू पुग्न सकेका एउटा गाउँमा तिनीहरूले ईसाईहरूका पचास परिवारहरूलाई गम्भीररूपमा पिटे र त्यसपछि देशको अर्को क्षेत्रमा बसाइँ सर्न बाध्य पारे ।

माइले हमोङ्ग मानिसहरूसँग सुसमाचार प्रचार गर्दा, पटक-पटक परमेश्वरको वचनको परिवर्तन गराउने शक्ति देखिन् । त्यहाँ खीष्टलाई ग्रहण गर्नुभन्दा पहिला धेरैजना जँड्याहा थिए र अरूले अनौठा टुनामुनाका रीतिहरू मान्दथे जसमा जनावरको रगत पिउने कार्य पनि पर्दथ्यो । तर खीष्टलाई ग्रहण गरेपछि, तिनीहरूले ती चलनहरू त्यागे र तिनीहरू आफ्नो आस्थाको कारण सतावट भोग्न इच्छुक थिए । खीष्ट छिट्टै फर्किनुहुन्छ भनी तिनीहरूले विश्वास गरे र तिनीहरू तयार हुन चाहन्थे ।

माइले तिनीहरूको आत्मिक भोकलाई बुझिन् र हमोङ्ग ईसाईहरूलाई तालिम दिएर अगुवाहरू बनाउन थालिन् । उक्त तालिम दिइने ठाउँमा आइपुग्न धेरैजना त दुई दिनसम्म पैदल हिँडेर आउँदथे । केही गाउँहरूमा

बाइबलहरू थिएनन्; अन्य गाउँहरूमा, चालीसदेखि पैतालीस परिवारहरूलाई बाइबल बाँड्दा ईसाईहरूले ठूलो आशिष पाएको महसुस गरे। केही परिवारहरू आफूसँग भएका सबै कुरा बेचेर एउटा मात्र भए पनि बाइबल किन्नलाई हनोइ गए। तर त्यहाँ पनि तिनीहरूले हमोङ्ग भाषामा लेखिएको बाइबल पाउन सकेनन्। हरेक पटक जाँदा, माइले आफ्नो मिसनको सम्पर्कमा रहेका संस्थाहरूले छापेका हमोङ्ग भाषाको बाइबल धेरैवटा लिएर जान्थिन्। हमोङ्ग ईसाईहरूले पहिलोपल्ट परमेश्वरको वचन हातमा समात्न पाउँदा तिनीहरूको आँखामा टल्पलाउने खुशीका आभारपूर्ण आँशुहरू देखेर, उनी हरेक पटक रोमाञ्चित हुन्थिन्।

ती लामा यात्राहरूले माइलाई सिधिल पार्दथे। उनलाई यात्रा गर्दा रिङ्गटा पनि लाग्दथ्यो, जस्तो उनलाई हडकड जाँदा डुङ्गामा भएको थियो। उनले कहिलेकाहीं विचार गर्दथिन् उनले वान्ता रोकन सङ्घर्ष गर्नुपर्ने भए, किन परमेश्वरले उनलाई यात्रा गर्नुपर्ने सेवकाइमा बोलाउनुभयो, तर उनको त्यो डरलाग्दो रोग निको पार्नुभएन? बाइबल राखिएका भोलाहरू बाँधिएको मोटर साइकल हिलैहिलो भएका बाटोहरूमा हाँकदा उनले कैयौं घण्टासम्म सन्तुलन कायम राख्न सङ्घर्ष गर्नुपर्दथ्यो। अनि सदैव बाइबलहरू बोकेर उनी कैयौं माइल हिँडिन्। उनले ईसाई संस्थाहरूका नाउँहरूलाई आफ्नो लुगाका सिलाइहरूभित्र लुकाएर राखेकी थिइन् ताकि प्रहरीले उनलाई गिरफ्तार गरेमा, ती भेट्टाउन नसकोस्।

भिन्दै प्रकारको स्वतन्त्रता

प्रायः उनका यात्राहरू समस्यारहित नै बिते, तर माइ प्रहरीको निम्ति अपरिचित थिइन्। उनी दश पटक पक्राउ परिसकेकी थिइन् र सामान्यतया प्रहरी हिरासतमा केही घण्टादेखि पन्ध्र दिनसम्म बसेकी थिइन्। त्यसरी पक्राउ पर्दा, उनले बोकेका बाइबलहरू हरेक पटक जफत गरिए र त्यसले गर्दा धेरै ईसाईहरूले परमेश्वरको वचन लिन पाएनन्। उनी हडकडको शिविरबाट हिँड्दा उनको दाजुले भनेका कुराहरू उनी प्रायः सम्झिन्थिन्। उसका वचनहरू कति साँचो थिए, भियतनाम फर्किएपछि उनले वास्तवमा कति समस्या भोग्नुपर्नेथियो भनेर उसलाई समेत थाहा थिएन।

“तिमीले गैरकानुनीरूपमा प्रचार गरिरहेकी छ्यौ !” प्रहरीले उनलाई भन्यो । “भियतनामको संविधानले धार्मिक स्वतन्त्रता प्रदान गर्दछ, तर सरकारले तोकेका आराधनालयहरूमा र समयहरूमा मात्र ।” एक पटक प्रहरीले उनलाई एउटा स्वीकार-पत्रमा हस्ताक्षर गर्न लगायो जसमा उनले वास्तवमै गैरकानुनीरूपमा प्रचार गरिरहेकी थिइन् भनी लेखिएको थियो ।

“यो प्रतिवेदन गलत छ,” माइले एक शब्द पनि नबोलीकन त्यस कागजको पुछ्यारमा लेखिन् ।

प्रहरी अधिकृत ती ईसाईलाई कायल गराएको र उनले हस्ताक्षर गरेकी थिइन् भन्ने सोचै भित्र पस्यो । तर त्यो कागज पढेपछि, उसले त्यसलाई च्यातेर टुक्रेटुक्रा पायो । “के तँ हामीलाई मूर्ख ठान्दछेस् ?” ऊ माइप्रति चिच्च्यायो ।

अर्को पटक गिरफ्तार भएपछि, प्रहरीले उनलाई बाइबलहरू र “प्रतिबन्धित” पाठ्यसामग्री गैरकानुनीरूपमा छापेको कायल-पत्रमा हस्ताक्षर गर्न बाध्य पार्ने प्रयास गर्‍यो ।

“परमेश्वरले मलाई यो अधिकार दिनुहुन्छ,” माइले तिनीहरूलाई भनिन् । “जुन तिमीहरूले खोस्न सक्दैनौ, भियतनाममा हामीसँग धार्मिक स्वतन्त्रता छ, त्यसैले म जुनसुकै धर्मलाई, मेरो आस्थालाई विश्वास गर्न सक्दछु । म मेरो बाइबल लिएर हिँड्दा, त्यो मेरो आस्था हो । म यी मानिसहरू (प्रशिक्षण लिने ईसाई अगुवाहरू) सँग बोल्दा, तिनीहरू पहिले नै विश्वासी भइसकेकाहरू हुन्, त्यसैले यो प्रचार होइन । हामीले त केवल हाम्रो विश्वासलाई आपसमा बाड्दछौं ।”

“यहाँ स्वतन्त्रता छ,” प्रहरीले उनलाई भन्यो, “तर भियतनाममा हामीले स्वतन्त्रतालाई खल्तीमा राख्दछौं । को स्वतन्त्र हो र को स्वतन्त्र होइन भनी हामी निर्णय गर्दछौं ।”

प्रहरीले माइलाई उनको कामको प्रतिवेदन लेख्न र त्यसपछि अबदेखि प्रचार नगर्ने प्रतिबद्धता जनाउँदै हस्ताक्षर गर्न आदेश दियो । माइ त्यो प्रतिवेदन लेख्न मञ्जुर भइन् र उनले आफ्नो गवाही लेख्न थालिन् । उनले आफू आफ्ना पूर्खाहरूलाई पूजा गर्दै हुर्किएको विवरण, हडकडको शरणार्थी

शिविरमा कसरी उनले परमेश्वरलाई भेटिन् र भियतनाम फर्किन् भन्ने कुराको विवरण र कसरी उहाँले उनको जीवन परिवर्तन गर्नुभयो भन्ने कुराको विवरण लेखिन् । उनले आफ्नो सम्पूर्ण गवाही लेखिन् ।

प्रचार नगर्ने प्रतिज्ञा लेख्नुपर्ने समय आउँदा, उनले त्यसको सट्टामा अर्कै एउटा सन्देश लेखिन् : “बाइबल एउटा पुस्तक हो जसलाई सरकारले छापन (सीमित सङ्ख्यामा) र वितरण गर्न अनुमति दिन्छ । बाइबलले भन्दछ, कि हामीले परमेश्वरको आराधना गर्नुपर्दछ, हामीले त्यसलाई घरमा पढ्नुपर्दछ, हामीले सुसमाचार प्रचार गर्नुपर्दछ । बाइबलले जे-जे भन्दछ, म त्यही-त्यही गर्दछु ।”

प्रहरीले उनको “कायल-पत्र” पढ्यो र त्यसपछि उनलाई मुक्त गर्ने आश्चर्यजनक निर्णय गर्‍यो ।

माइ प्रचार गर्न कुनै ठाउँमा जाँदा, हरेक पटक उनले त्यस यात्राको निमित्त तयारी गर्न कैयौं घण्टासम्म प्रार्थना गर्दथिन् । एक दिन बिहान सबेरै, आउने यात्राको निमित्त प्रार्थना गरिरहँदा, उनले त्यहाँ समस्याहरू आइपर्ने कुरा महसुस गरिन् । उनले आफ्नो भावनाबारे आफ्ना सहकर्मीहरूलाई बताइन् तर उनी जेलमा भए पनि वा बाहिर भए पनि परमेश्वरको इच्छामा हुनेथिइन् भनेर उनले तिनीहरूलाई निश्चयता पनि दिलाइन् । माइले आफ्नो भावना व्यक्त गर्दा, उनीसँगै त्यस यात्रामा जाने योजना बनाएकी एक सहकर्मी रोइन् । “यसबारे प्रभुलाई थाहा छ,” माइले उनलाई प्रोत्साहन दिइन् । “उहाँले अनुमति दिनुभएको हुनाले तिमी यस पटक मसँग जान पायौ र हामीले एक-अर्कालाई प्रोत्साहन दिन सक्यौं । चिन्ता नगर । मैले नै यो सभा आयोजना गरेकी हुँ । तिमीले कुनै पनि कुराको जवाफ दिनुपर्दैन । त्यो दोष म आफैमाथि लिनेछु ।”

उनीहरू कारमा चढेर गए, दुईजना महिला र एकजना पुरुष मिशनरी, साथै चालक पनि । प्रभुले माइलाई देखाउनुभए भैं, त्यो समूहलाई समस्या आइपऱ्यो । प्रहरीले उनीहरूलाई गिरफ्तार गर्‍यो; प्रहरी चौकीमा तिनीहरूले ती दुईजना पुरुषहरूलाई एउटा कोठामा र दुईजना महिलाहरूलाई अर्को कोठामा राखे । महिलाहरूको कोठाको पछाडिपट्टि भुइँमा खनेर बनाइएको फोहोर चर्पी थियो; झिङ्गाको हुलले त्यो कोठाको भुइँ ढाकिएको थियो । सबै बाइबलहरू र ईसाई सामग्रीहरू जफत गरियो ।

त्यो हप्ता बितेपछि, माइलाई “लान चौध” नाउँ गरेको जेलमा लगियो । कोठीमा पस्दा, उनले भित्र धेरैजना चिनियाँ महिलाहरूलाई देखिन् । तिनीहरू चीनबाट भागेर मलेसिया जाने प्रयासमा थिए तर तिनीहरूलाई भियतनामको प्रहरीले गिरफ्तार गर्‍यो । ती महिलाहरू अङ्ग्रेजी बोल्न चाहन्थे, त्यसैले माइले आफूले अलिअलि जानेको अङ्ग्रेजीमा तिनीहरूसँग कुरा गरिन् । त्यो समूहले खाना खाने समयमा एक भाँडा भात एकै ठाउँमा खान्थ्यो र हरेक व्यक्तिले त्यो भाँडाबाट चम्चाले भिक्दथ्यो । माइ र उनको ईसाई साथीले त्यस कोठीमा रहँदा प्रार्थनामा नै धेरै समय बिताए र उनीहरूले आफूसँगै त्यहाँ रहेकाहरूको निम्ति पनि प्रार्थना गरे ।

हरेक बिहान ८ बजे एकजना प्रहरीले माइलाई केरकार गर्न बाहिर लैजान्थ्यो । उनलाई तीन घण्टासम्म केरकार गरिन्थ्यो । उनलाई “राजनैतिक कैदी” को दर्जा दिइयो र त्यो केरकार ज्यादै गहन थियो ।

“किन तिमी सरकारलाई घृणा गर्दछ्यौ ?” एक अधिकृतले सोध्यो ।

“म हाम्रो सरकारलाई घृणा गर्दिनँ,” उनले सदैव शान्त रहने र आफ्नो आवाजलाई पनि नम्र राख्ने प्रयास गर्दै जवाफ दिइन् । “म येशूको चेला हुँ, र उहाँले हामीलाई हाम्रा सरकारी अगुवाहरूलाई आदर गर्न आज्ञा गर्नुभएको छ । म उनीहरूको निम्ति प्रार्थना गर्दछु ।”

“तिमीले तिनीहरूको निम्ति प्रार्थना गर्दछ्यौ ?” त्यो अधिकृतले उपहास गर्दै भन्यो । “यी बाइबलहरू कहाँबाट आए ? तिमीले विदेशी जासुसहरूसँग भेट्दै आएकी छ्यौ, होइन त ? सत्यता बताऊ !”

“मैले यी बाइबलहरू हनोइ र होचिमिन्ह शहर (सैगोन) मा पाएकी हुँ,” उनले जवाफ दिइन् । “अनि म कुनै विदेशी जासुसहरूलाई चिन्दिनँ ।”

“तिमीले तिनीहरूलाई चिन्ने मात्र होइनौ,” उक्त अधिकृतले जर्कै भन्यो, “तर तिमीले तिनीहरूको निम्ति काम पनि गर्दछ्यौ ! तिमीले आफ्नै देशविरोधी विदेशीहरूको निम्ति काम गर्दछ्यौ !”

“म मेरो देशलाई माया गर्दछु,” माइले प्रष्ट पारिन् । “त्यसैकारण म यहाँ फर्किआउँ, किनभने म यहाँका मानिसहरूलाई प्रेम गर्दछु ।”

“तिमी कोप्रति जवाफदेही छ्यौ ? तिमीसँग काम गर्ने अन्य ईसाईहरू, अगुवाहरू को-को हुन् ?”

माइले अन्य विश्वासीहरूको नाउँ बताउन अस्वीकार गरिन् । “यदि तपाईं उनीहरूबारे जान्न चाहनुहुन्छ भने,” माइले जवाफ दिइन्, “तपाईंले गएर उनीहरूलाई नै सोध्नुपर्दछ ।” तिनीहरूले उनको लुगाका सिलाइहरूभित्र लुकाएका नाउँहरू थाहा नपाएकोमा उनले मनमनै प्रभुलाई धन्यवाद चढाइन् ।

माइलाई मध्यान्तरमा उनको कोठीमा नफर्काइञ्जेलसम्म ती प्रश्नहरू यसरी नै जारी रहे । मध्यान्हमा उनलाई केरकार गर्ने कोठामा फेरि लगेर अरू तीन घण्टासम्म केरकार गरियो । त्यो क्रम दश दिनसम्म जारी रह्यो, तर हरेक दिन नयाँ प्रहरी आएर उनलाई केरकार गर्दथ्यो । कोहीले उनीप्रति चिच्छ्याउँदै र टेबलमा मुडकी बजाउँदै कठोर उपायहरू प्रयोग गर्दथे । अरूले ज्यादै नम्रतापूर्वक कुरा गर्दथे र तिनीहरूलाई ईसाई सभाहरूबारे पहिले नै सबै कुरा थाहा थियो, त्यसैले उनले सत्यता मात्र बताउनुपर्दथ्यो भनी उनलाई भन्दथे ।

दशौँ दिनमा तिनीहरूले उनलाई आफ्ना सामानहरू पोको पार्न लगाए किनभने उनी नयाँ कोठीमा जाँदै थिइन् । त्यसको विपरीत, तिनीहरूले उनलाई एउटा कोठीमा लगे जहाँ उनले जेलमुक्तिका कागजातहरूमा हस्ताक्षर गर्नुपर्दथ्यो । उनले अन्तिम पटक छुटकाराका कागजातहरूमा हस्ताक्षर गरेको घटना सम्झिन् । उनी हडकडबाट हिँडेकी धेरै समय भैसके जस्तो लाग्दथ्यो । उनको छुटकाराको कागजात तयार पार्न प्रहरीहरूले उनको तस्वीर खिच्दा, माइ मुस्कुराइरहेकी थिइन् । उनले कुनै अपराध गरेकी थिइन् र उनले जेलमा बिताएकी समयले उनीप्रतिको परमेश्वरको विश्वासयोग्यतालाई र “ढोकाबाहिर” रहेकाहरूलाई सुसमाचार सुनाउने सेवकाइलाई मात्र पुष्टि गरेको थियो ।

म स्वतन्त्र छु उनले जेलबाट निस्कँदै गर्दा मनमनै सोचिन्, साँचोरूपमा स्वतन्त्र । उनले आफ्ना बुबालाई र पश्चिमी देशमा गएर स्वतन्त्रता हासिल गर्नेसम्बन्धी उनका धेरैवटा भाषणहरूलाई सम्झिन् । तर मैले भिन्दै प्रकारको स्वतन्त्रता पाएकी छु । मैले पाउनेथिएँ भनी मेरा बुबाले सोच्नुभएको स्वतन्त्रता होइन, तर त्योभन्दा ज्यादै ठूलो स्वतन्त्रता !

उपसंहार

सफल सेवकाइ गर्दा गर्दै पनि, माइले साथीको चाहना गरिन् । उनले परमेश्वरलाई याद गराइन् कि उहाँले उनको निम्ति एक योद्धा पठाउने प्रतिज्ञा गर्नुभएको थियो जो जिन्दगीका लडाइँहरूमा उनको साथमा हिँड्नेथियो । परमेश्वरले उनलाई त्यो "योद्धा" जुटाइदिनुहोस् भनी अन्य विश्वासीहरूले उनीसँगै प्रार्थना गरे - र उहाँले जुटाइदिनुभयो ।

नाम एक सङ्गी ईसाई सेवक र पूर्व साम्यवादी प्रहरी थिए । परमेश्वरले तिनको हृदयमा माइप्रति प्रेम राखिदिनुभयो, तर तिनले माइलाई धेरै महिनासम्म बताएनन् । बरु परमेश्वरले नै सही समयमा तिनको भावना माइसमक्ष प्रकट गरिदिनुहोस् भनी तिनले प्रार्थना मात्र गरे । अनि छिट्टै नै परमेश्वरले माइ र मण्डलीका अगुवाहरूलाई यो कुरा प्रष्ट पार्नुभयो कि उनीहरू एक-अर्काको लागि बनेका थिए । उनीहरूले विवाह गरे र आफ्नो सेवकाइ जारी राखे र सँगसँगै ग्रामीण क्षेत्रहरूमा प्रचार गर्दै र ईसाई अगुवाहरूलाई प्रशिक्षण दिँदै यात्रा गरे ।

नामका बुबा साम्यवादी सरकारको उच्चपदस्थ सदस्य थिए र उनी छोराको विवाहसँग खुशी थिएनन् भन्ने कुरा भनिरहनुपर्दैन । शुरुमा त उनले माइसँग बोल्न वा माइ भएको कोठामा बस्न समेत अस्वीकार गरे । माइ र उनका श्रीमानले ईसाईहरूलाई आफ्नो घरमा सङ्गति गर्न बोलाउँदा, उनका ससुराले घरअगाडि उभिएर आउँदै गरेका पाहुनाहरूलाई धपाइदिन्थे । अन्तमा नाम र माइले आफ्नो घर वरिपरि एउटा पर्खाल बनाउनुपर्‍यो जसले गर्दा नामका बुबाले उनीहरूले कहिले सङ्गी ईसाईहरूसँग भेट्दै थिए भन्ने देख्न सकेनन् ।

एक पटक सेवकाइको सिलसिलामा जङ्गलको यात्रामा जाँदा माइको पहिलो बच्चा तुहियो । त्यसपछि उनले कहिल्यै सफलतापूर्वक बच्चा पाउन सक्नेथिइनन् भनी डाक्टरहरूले भविष्यवाणी गरे, तर ती अटल नवविवाहितहरूले आफूहरूलाई सन्तान दिन परमेश्वरसँग बिन्ती गरे । माइ गर्भवती भइन्, तर त्यो गर्भधारणको अवस्था ज्यादै कठिन भयो । डाक्टरहरूले उनलाई गर्भपतन गराउन सल्लाह दिए, तर माइले अस्वीकार गरिन् । बच्चा जन्मने बेलामा, माइलाई व्यथा लाग्यो, तर बच्चा जन्मिएन । डाक्टरहरूले नामलाई श्रीमतीको

जीवन चाहिन्थ्यो कि बच्चाको भनेर निर्णय गर्न अनुरोध गरे; दुवैजना बाँच्च सक्दथे भन्ने तिनीहरूले सोचेनन् । उक्त जोडीले आफ्नो बच्चाको जीवन रक्षा गरिदिनुहुन परमेश्वरसँग बिन्ती गर्दै प्रार्थना गरे ।

परमेश्वरले दुवैलाई बचाउनुभयो । माइले स्वस्थ छोरी जन्माइन् र छिट्टै नै उनको स्वास्थ्यमा पनि सुधार आयो ।

उनीहरूको सन्तानको जन्मसँगै, माइको सेवकाइको केन्द्र परिवर्तन भएको छ किनकि अब उनी भियतनामका दुर्गम क्षेत्रहरूमा यात्रा गर्न कम सक्षम छिन् । बरु उनले आफ्नो घर नजिकैका स्थानीय मण्डलीहरूमा सक्रियतापूर्वक काम गरिरहेकी छन् र चेलापनको निमित्त त्यस शहरमा आउने गाउँका ईसाई अगुवाहरूलाई प्रशिक्षण दिइरहेकी छन् । नामले उक्त दम्पतिको ग्रामीण सेवकाइ जारी राखेका छन् र तिनी कम्तिमा पनि महिनाको एक पटक दुर्गम गाउँहरूमा जान्छन् ।

परमेश्वरले माइको हृदयमा अनाथहरू र घरवारविहीन बालबालिकाहरूलाई सुसमाचार सुनाउने चाहना राखिदिनुभएको छ । उनले यस कामको जग बसालिरहेकी छन् र यस्तो दिनको कल्पना गर्दछिन् जुन दिन उनकी छोरीले “ढोकाबाहिर” रहेका ती बालबालिकालाई परमेश्वरबारे बताउन उनीसँगै मिलेर काम गर्नेछिन् जसले संसारलाई प्रेम गर्नुहुन्छ, दुष्टलाई धपाउनुहुन्छ, र उहाँ एक मात्र परमेश्वर हुनुहुन्छ... जसले हामीलाई स्वतन्त्र पार्न सक्नुहुन्छ ।

टिपोटहरू

आदेल :

त्रासको माझमा....आशा

१. फिलिप्पी ४:१३
२. "परमेश्वर महान् हुनुहुन्छ ! परमेश्वर महान् हुनुहुन्छ !"

पूर्णमा :

कैद गरिएकी बालिका, स्वतन्त्र तुल्याइएको प्राण

१. मत्ती १०:२८
२. मत्ती ५:१० हेर्नुहोस् ।

आइदा :

आवाजविहीनहरूकी आवाज

१. यी गैरकानुनी पत्रिकाहरू सोभियत संघका भूमिगत बप्तिष्ट मण्डलीहरूद्वारा प्रकाशन गरिएका थिए । साम्यवादीहरूले एक मात्र "अनुमोदित" ईसाई पत्रिका प्रकाशन गर्ने अनुमति दिन्थे; यसमा सोभियत संघप्रति सद्भाव राख्ने लेखहरू हुन्थे । मण्डलीको वास्तविक कथा बताउन चाहने भूमिगत ईसाईहरूले आफ्नै पत्रिकाहरू छापेर र वितरण गरेर जेलमा हालिने खतरा मोल्दथे ।
२. फिलिप्पी ३:१० हेर्नुहोस् ।

३. आइदा र उनको मुद्दासम्बन्धी अन्य जानकारीको लागि, माइकल बौर्डिक्सद्वारा लिखित, *आइदा स्क्रिपिकोभालाई दोषी ठहर्‍याएको प्रमाण हेर्नुहोस्* । (बेलायत : धर्म र साम्यवादको अध्ययन केन्द्र, १९७२); (अमेरिकी संस्करण : एल्गान, इल: डेविड सी. कूक पब्लिशिङ्ग कम्पनी, १९७३) ।

सबिना :

खीष्टको प्रेमको साक्षी

१. उत्पत्ति १९:१७
२. मत्ती १६:२५

लिड :

कष्टको पाठशालामा

१. लूका १०:२-३
२. मत्ती २५:१-१३

ग्लेडिज :

क्षमादानको मार्ग

१. भ.सं. ३७:४
२. लूका २३:३४ र रोमी ८:२८ हेर्नुहोस् ।
३. हिब्रू १३:५ हेर्नुहोस् ।
४. रोमी १२:१४-१८
५. रोमी ८:२८

दि भ्वाईस अफ् दि माट्स

यस संस्था भ्वाईस अफ् दि माट्सले नेपालमा सेवकाई गर्दैआएको कुरा अबगत गराउन चाहन्छौं। यस संस्थाले विशेषगरि खीष्ट येशू प्रभुलाई विश्वास गरेको कारण दुःख कष्ट पाएका मण्डली तथा व्यक्तिहरूलाई सुभाव, कानुनी सहायता तथा अन्य सहयोग पुऱ्याउने काम गर्दछ। यदि तपाईंहरूलाई कुनैत्यस्तो मण्डली तथा व्यक्तिको सम्बन्धमा थाहा भएमा हामीलाई जानकारी गराउनु भएमा सबदो सहायता पुऱ्याउन कोशिश गर्नेछौं। हामीलाई निम्न ठेगानामा पत्राचार गरि जानकारी गराउन हुन अनुरोध गर्दछौं।

हामीलाई पत्राचार गले ठेगाना :

दि भ्वाईस अफ् दि माट्सनेपाल

पोष्ट बक्स नं. ८८७५

ई.पी.सी. ११०२

ईमेल : satawat@saregion.net

काठमाण्डौं, नेपाल

“या विवाह गर, या मर
यदि तँ ईसाईहोस् भने,
तेरो लागि यो शहरमा कुनैठाउँ छैन
तँ यहीं एकलैमर्नेछेस्।”

ताराको बुवाले घर छोड्न दिएको धम्कीले सोह्र वर्षकी ताराको दिमागमा एक मात्र सोचाइ उत्पन्न गरायो उनी ज्यान जोगाउनलाई भयानुपर्दथ्यो। मरिञ्जेल पिटिएकी तारा एक प्रख्यात पाकिस्तानी मुस्लिमकी छोरीलाई एक कैदीको रूपमा खाता र उपचारविना उनकै कोठामा थुनेर राखिएको थियो।

यी सबैघटनाहरू उनी बाइबल लिएको अवस्थामा देखिएको हुनाले भएका थिए।

प्रज्वलित हृदयहरूमा रहेका यी आठजना साहसी महिलाहरूमध्ये ताराका कथा मात्र अद्वितीय छैन। आफ्नै साम्यवादी मातृभूमिका मानिसहरूलाई सुसमाचार सुनाउनको निमित्त स्वतन्त्रतालाई अस्वीकार गर्ने जवान भियतनामी केटीदेखि धर्ममा कट्टर गाउँलेहरूद्वारा आफ्ना श्रीमान र छोराहरू जिउँदै जलाएर मारिएपश्चात् भारतभरि क्षमादान र चन्दाइको सन्देश फैलाउने अष्ट्रेलियाली मिशनरीसम्मका यी महिलाहरूले संसारभरिका भूमिगत मण्डलीका अगुवाहरू र सेवकहरू बन्न कठोर संघर्षपार गरेका छन्।

Jesus Freaks र *Extreme Devotion* का सहलेखक शहीदहरूको आवाजले साहसी महिलाहरू, विश्वासका नायिकाहरूका सौँचो कथाहरू तपाईंसमक्ष ल्याएको छ, जो संसारभरि त्यस्तै अवस्थाहरूको सामना गरिरहेका असङ्ख्य महिलाहरूको प्रतिनिधिहरू हुन्। विश्वास र तीव्र चाहनाका यी उत्कृष्ट नमूनाहरूले तपाईंलाई जस्तोसुकै मूल्य चुकाउनुपरे तापनि प्रज्वलित हृदयले खीष्टलाई पछ्याउन प्रेरणा दिनेछन्।

“महिलाहरू खीष्टको खातिर
सदैव महत्वपूर्णरहिआएका छन्।
जोशिला हृदयहरूले आठजना
महिलाहरूको
कामलाईसशक्तरूपमा व्याख्या
गर्दछ जसको सेवकाइले
संसारलाईयो कुरा बताइरहेको
छ कि उहाँ वीरिउठ्नुभएको छ,
र त्यही पुनरुत्थानबाट नै प्रेम,
अनुग्रह र क्षमादान आउँदछन्।
यसलाईनछुटाउनुहोस्।”

मेरी ग्राहम, अध्यक्ष
विश्वासका महिलाहरू

शहीदहरूको आवाज एउटा अब्यावसायिक, अन्तरसाम्प्रदायिक संस्था हो जो संसारभरिका सताइएका मण्डलीहरूलाईसहायता गर्नप्रति समर्पित छ। ‘शहीदहरूको आवाज’ संस्था पाष्टर रिचार्डउम्ब्राण्डले सन् १९६७ मा स्थापना गर्नुभएको थियो जो येशू खीष्टमाथिको उहाँको विश्वासको कारण चौध वर्षसम्म साम्यवादी रुमानियाका जेलमा पर्नुभएको थियो। आज, शहीदहरूको आवाजका वर्तमान निर्देशक टम ह्वाइटले सताइएको मण्डलीको सन्देश प्रचार गर्दछन् र अन्तर्राष्ट्रिय कार्यालयहरूको समूहद्वारा तिनलाईसहायता पठाउादछन्। शहीदहरूको आवाजको प्रधान कार्यालय बार्टलेसभिल्ली, ओक्लोहोमामा अवस्थित छ र यसबारे www.persecution.com मा पनि हेर्नसकिन्छ।

दि भ्वाइस अफ दि मार्ट्स

पोष्ट बक्स नं. ८९७५,

ई.पी.सी. ११०२

ईमेल: satawat@saregion.net

काठमाण्डौ, नेपाल।